

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ

αντί

ΓΚΑΛΟΠ:
ΠΤΩΣΗ ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΤΟΥ Κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Περίοδος Β', τεύχος 333, Παρασκευή 21 Νοεμβρίου 1986

Δρχ. 100

ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΙΣ ΗΠΑ: Η επιστροφή μετά τις σοσιαλιστικές περιπλανήσεις

**Μπίνγκο!
Ποιο είναι το επόμενο
ΣΚΑΝΔΑΛΟ;**

- ΤΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΤΗΣ ΑΚΥΒΕΡΝΗΣΙΑΣ
- ΠΑΓΩΜΑ ΤΙΜΩΝ ή ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ;
- ΦΠΑ: ΝΕΕΣ ΑΝΑΤΙΜΗΣΕΙΣ
- Η ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΝΟΙΚΙΑ
- ΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΔΙΛΗΜΜΑ
- ΠΡΕΣΠΕΣ: ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΚΟΜΠΙΝΑ
- ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ
- ΚΚΕ εσ.: Ο ΦΟΡΕΑΣ «ΣΚΑΛΩΣΕ»;
- Η «ΚΙΝΗΣΗ» ΑΡΣΕΝΗ
- Ο «ΑΡΧΑΙΟΣ» κ. ΤΡΙΤΣΗΣ

ΕΓΩ
ΑΠΛΑ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΩ!

Βαγγέλης Περής '86

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ

Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

Σπύρος Πλασκοβίτης

Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΗΘΟΥΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΜΟΣ Α'

Μια σειρά δοκιμίων του γνωστού πεζογράφου, όπου μελετά και αναλύει την πεζογραφία των: Ντοστογιέφσκι, Κάφκα, Καμί. Επίσης το βιβλίο περιέχει σκέψεις του συγγραφέα για τη νεοελληνική πεζογραφία.

Αλεξ. Αργυρίου

ΑΝΑΨΗΛΑΦΗΣΕΙΣ ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΟΥΣ ΚΑΙΡΟΥΣ

Τα κείμενα που περιλαμβάνει αυτή η έκδοση δημοσιεύτηκαν από τον Ιούλιο του 1970 έως το Σεπτέμβριο του 1973, στη συλλογική έκδοση «18 κείμενα», στην εφημερίδα «Τό Βήμα» και στο περιοδικό «η Συνέχεια», μετά την άρση της προληπτικής λογοκρισίας, όταν το καθεστώς των συνταγματαρχών θέλησε να επιδείξει «καλή θέληση» και «δημοκρατικότητα».

Μαρούλα Κλιάφα

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΒΑΡΙΕΤΑΙ ΝΑ ΔΙΑΒΑΖΕΙ ΘΛΙΒΕΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Το βιβλίο αυτό είναι μια αληθινή ιστορία κι αναφέρεται σε περιστατικά που συνέβηκαν στις μέρες μας.

Μια μικρή τσιγγάνα με το απλοϊκό της ύφος μιλάει για τον κόσμο της και τον κόσμο μας. Μια συγγραφέας, καταγράφοντας το προσωπικό της βίωμα, δίνει τη συγκλονιστική μαρτυρία της που φέρνει στο προσκήνιο ένα σοβαρό πρόβλημα: Το ρατσισμό μας.

ΜΙΑ ΞΕΝΗ ΓΛΩΣΣΑ ΣΗΜΕΡΑ ΔΕΝ ΦΤΑΝΕΙ

Εύκολα μπορείτε να μάθετε όποια γλώσσα θέλετε. Αλλά διατάζετε, δυσκολεύεστε -και πολύ σωστά- γιατί, οι γνωστοί τρόποι είναι κουραστικοί, λιγότερο αποδοτικοί, αδιάφοροι...

Το Σύστημα όμως LINGUAPHONE που επινοήθηκε από 200 καθηγητές με παγκόσμια φήμη, κι αναλύθηκε ηλεκτρονικά -το μόνο σ' όλο τον κόσμο- έχει τα πιά θετικά κι γρήγορα αποτελέσματα. Πραγματικά με το LINGUAPHONE μέσα σε λίγους μήνες -για την ακρίβεια μόλις τρεις- αρχίζετε να μιλάτε όποια γλώσσα σας ενδιαφέρει.

ΣΗΜΕΙΩΣΤΕ ΜΕ Χ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ Η ΤΙΣ
ΓΛΩΣΣΕΣ ΠΟΥ ΣΑΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΝ

Στείλτε μας
αυτό το
κουπόνι για
να λάβετε
δωρεάν το
αναλυτικό
τεύχος για το
Linguaphone
καθώς και μία
κασέτα
επιδείξεως.
Εσωκλείστε
δρχ. 50 σε
γραμματοσπ-
μα για έξοδα.

- ☐ Αγγλικά
- ☐ Αγγλικά
(για προχωρημένους)
- ☐ Γαλλικά
- ☐ Γαλλικά
(για προχωρημένους)
- ☐ Ιταλικά
- ☐ Ιαπωνικά
- ☐ Ρωσικά
- ☐ Ιρλανδικά
- ☐ Ισλανδικά
- ☐ Τσέχικα
- ☐ Αμερικανικά
- ☐ Αφρικανικά
- ☐ Περσικά
- ☐ Αραβικά (κλασικά)
- ☐ Ισπανικά (Καστίλης)

- ☐ Ινδικά
- ☐ Φινλανδικά
- ☐ Σουηδικά
- ☐ Γερμανικά
- ☐ Γερμανικά
(για προχωρημένους)
- ☐ Εβραϊκά
- ☐ Ολλανδικά
- ☐ Νορβηγικά
- ☐ Ισπανικά (Ν. Αμερικής)
- ☐ Νεοελληνικά (για ξένους)
- ☐ Κινέζικα (Mandarin)
- ☐ Κινέζικα (Cantonese)
- ☐ Σερβοκροατικά
- ☐ Πορτογαλικά
- ☐ Μάλαικ
- ☐ Σουαχίλι
- ☐ Δανέζικα

ΟΝΟΜ ΠΡΩΝΥΜΟ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

TAX ΚΩΔ

ΕΠΙΓΕΓΜΑ

ΤΗΛ

Linguaphone

Πανεπιστημίου 10, ΑΘΗΝΑ 106 71, ΤΗΛ 3617811 Τοιμοσκά 71
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 546 22 ΤΗΛ 232370

ΑΝΤΙ 21/11

ΑΝΤΙ 21/11

Περίοδος Β'
• Τεύχος 333
Παρασκευή 21 Νοεμβρίου 1986
δρχ. 100

02 ΣΕΠ. 2005

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΙΑΧΝΗΣ	
Τα σκάνδαλα και η πολιτική τους διάσταση	10
Δ. ΜΙΧΑΗΛ	
Κυβέρνηση: Αλλαγές χωρίς Αλλαγή	12
ΣΤ. ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ	
Δημοτικότητα κυβερνητικών στελεχών	14
Β. Γ.	
Νοίκια: Όπως τα ξέρατε	17
Ν. ΜΑΥΡΟΜΑΤΗΣ	
Το πάγωμα των τιμών	18
ΓΙΑΝΝΗΣ ΦΛΩΡΟΣ	
ΠΡΕΣΠΕΣ: Το κυβερνητικό πρότυπο ανάπτυξης	20
Κ. Β. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ	
Η Εκκλησιαστική περιουσία	22
ΑΝΤ. ΕΡΓΑΤΙΚΟΣ	
Το συνδικαλιστικό κίνημα μετά το συνέδριο του ΕΚΑ	24
ΑΡ. ΨΑΛΤΗΣ	
Η πολιτική κίνηση του Γ. Αρσένη	27

ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΙΤΙΑΝΟΥΔΗΣ	
Θ. ΧΑΤΖΗΣ: Ο Εαμίτης ηγέτης - κομμουνιστής	42
τόπουλος, Μιχ. Παπαγιαννάκης, Περ. Παπακώστας	30
ΛΕΥΤΕΡΗΣ ΒΟΥΤΣΑΣ	
Χωρίς «λόφους» και «διαχωριστικές γραμμές»	34
ΠΛΟΥΤΗΣ ΣΕΡΒΑΣ	
Δρώμενα χωρίς στρατηγική στη Νότια Κύπρο	36
ΟΛΥΜΠΙΟΣ ΔΑΦΕΡΜΟΣ	
Το αντιδικτατορικό φοιτητικό κίνημα	40
ΣΤΑΥΡΟΣ ΠΙΤΙΑΝΟΥΔΗΣ	
Θ. ΧΑΤΖΗΣ: Ο Εαμίτης ηγέτης κομμουνιστής	42
ΑΝΝΑ ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ	
«Θάττον ή βράδιον» στον περασμένο αιώνα	48
ΜΠΡΕΎΤΕΝ ΜΠΡΕΎΤΕΝΜΠΑΧ	
Συνέντευξη στην Τέτα Παπαδοπούλου	50
Ν. ΛΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	
Ελεύθερη ραδιοφωνία	53
ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ	
Υπουργείο Παιδείας και Πανεπιστημιακοί	56

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
ΑΝΤΗΝΩΡ	
ΠΑΣΟΚ: Με τους Αμερικανούς τα βρίσκουμε; — αλλά εμείς πόσο ακόμα κρατάμε;	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ	9
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	46

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΠΕΡΡΗΣ

ΣΤΟΥ ΚΑΚΟΥ ΤΗ ΣΚΑΛΑ

ΤΟ ΥΦΟΣ της εξουσίας και η αλαζονεία της γίνονται πλέον παρωνυχίδα μπρος σε όσα καθημερινά καταγγέλλονται για το ήθος της. Γιατί εξουσία δεν αποτελούν μόνο οι υπουργοί που επιφορτίστηκαν να στέλνουν στον εισαγγελέα τα σκάνδαλα αλλά και όλοι όσοι μέχρι αυτή τη στιγμή βρίσκονται υπό κατηγορία για βαρύτατα σκάνδαλα που προηγούμενο τους πραγματικά αδυνατούμε να θυμηθούμε. Γεννήματα και θρέμματα του ΠΑΣΟΚ, ευνοούμενοι των υπουργών που σήμερα τους στέλνουν στον εισαγγελέα, ανέλαβαν να διευθύνουν τις μεγαλύτερες βιομηχανίες της χώρας, να προωθήσουν αναπτυξιακά προγράμματα, να διαχειριστούν τις τύχες δεκάδων χιλιάδων εργαζομένων και κονδύλια που το ύψος τους συγκρίνεται μ' αυτό του κρατικού προϋπολογισμού. Σήμερα, βρίσκονται υπόδικοι κατηγορούμενοι, ότι αντί να προωθήσουν την «αλλαγή» προσπάθησαν να ξεπεράσουν τις επιδόσεις του επαρχιακού μικροτυχοδιώκτη Γούκου.

ΠΙΣΤΕΥΕΙ άραγε στα σοβαρά ο πρωθυπουργός και ο επί της Δικαιοσύνης υπουργός ότι οι εσπευσμένες αναθεωρήσεις νόμων είναι ικανές να δώσουν στον πολίτη την εντύπωση ότι το κυβερνών κόμμα είναι σε θέση να ελέγξει την κατάσταση, ότι το κράτος μπορεί να επανορθώσει τα όσα έγιναν και να εμποδίσει την επανάληψή τους; Πιστεύει η πολιτική εξουσία ότι αυτές οι βεβιασμένες κινήσεις θα αποκαταστήσουν την εμπιστοσύνη του κόσμου προς αυτήν; Όσα τούτη τη στιγμή διαδραματίζονται αποτελούν πρωτοφανή κλονισμό του πολιτικού μας συστήματος, βαρύτατο πλήγμα στην όποια αξιοπιστία διέθεταν κόμματα και αρχές, οδηγούν στην κατάρρευση κάθε έννοιας ηθικής και εντιμότητας.

ΠΩΣ ΘΑ ΤΟΛΜΗΣΟΥΝ να μιλήσουν ξανά στο μέλλον οι υπουργοί για «αναγκαίες θυσιές» και για «τιμολογιακή εξυγίανση των δημοσίων επιχειρήσεων» όταν οι αριθμοί τείνουν να δείξουν ότι για τα ελλείμματα των οργανισμών φταίνε οι καταχρήσεις και όχι οι «διαρθρωτικές αδυναμίες» ή οι «συντεχνίες»; Και τι δικαιούται, επαγωγικά, να συμπεράνει ο πολίτης σε σχέση με τα ελλείμματα του προϋπολογισμού. Σε ποιες αιτίες, αν όχι στη διαφθορά, θ' αποδώσει την αύξηση των φόρων που θα του ζητηθεί;

ΤΟ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ σοκ που προκαλούν τα σκάνδαλα γίνεται ακόμη πιο έντονο από το γεγονός ότι ουδείς αμφιβάλλει ότι όσα αποκαλύπτονται δεν αποτελούν παρά την κορυφή του παγόβουνου — και ότι οι καταγγελίες δεν ήρθαν στο φως της δημοσιότητας από κάποιους «καλούς» αλλά από κάποιους αντιπάλους. Πίσω από τις πληροφορίες που διαρρέουν και το κρισάρισμα που κατά βούλησιν, επιβάλλει σ' αυτές ο Τύπος προβάλλουν ομάδες που αλληλοσπαράσσονται και δεν διστάζουν να χρησιμοποιήσουν όποιο όπλο διαθέτουν. Τα σκάνδαλα δεν αποτελούν παρά τα φανερά εξανθήματα ενός βαρύτατου νοσούντος οργανισμού. Το χειρότερο είναι πως ο κ. Παπανδρέου δεν πείθει πια ως χειρουργός και είναι πιθανό πως οι επεμβάσεις που ετοιμάζει θ' αποτελέσουν χαριστική βολή και όχι θεραπευτική αγωγή.

ΔΕ ΜΑΣ ΕΦΤΑΝΕ λοιπόν που το ΠΑΣΟΚ καταρράκωσε κάθε σύνθημα, όραμα, έννοια της Αριστεράς. Ήρθε η ώρα να την πληρώσουν και παλιές, καλές, «αστικές» αξίες όπως η εντιμότητα και η χρηστή διοίκηση. Τι άραγε θα αφήσει τελικά όρθιο το κόμμα του κ. Παπανδρέου; Και με ποια παιχνίδια θα προσπαθήσει να κρατηθεί στην εξουσία;

ΘΑ ΤΟΥ ΧΑΡΙΣΕΙ άραγε αρκετή ζωή ακόμη η αμύχανη ανοχή της ΝΔ που μοιάζει να περιμένει να κατακρημνιστεί μόνο του το κυβερνών κόμμα — ή μήπως περιμένει η αξιωματική αντιπολίτευση να υποστεί το ΠΑΣΟΚ και τον εξευτελισμό μιας χωρίς όρους υποχώρησης απέναντι στους Αμερικανούς και μετά να επέμβει; Θα αντέξει όμως η κυβέρνηση τόσο διάστημα όσο η ΝΔ θα ήθελε; Ίσως — αν σκεφθεί κανείς πως, δυστυχώς, το κοινωνικό σώμα γίνεται καθημερινά όλο και πιο αναίσθητο στις προσβολές που υφίσταται. Η αδιαφορία μοιάζει ν' αποτελεί το τελευταίο μέσο αυτοάμυνας του πολίτη — ακόμη και του αριστερού.

αντί

ΠΑΣΟΚ: Με τους Αμερικανούς τα βρίσκουμε —αλλά εμείς πόσο ακόμα κρατάμε;

ΤΙ ΤΟ ΦΟΒΕΡΟ περιείχε η αντιφώνηση Παπούλια προς Σουλτς, ώστε το κείμενό της ν' ανακληθεί (το βράδι της Τρίτης) ελάχιστα ώρα μετά τη διανομή του στον αθηναϊκό Τύπο;

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ —κατά κοινή παραδοχή— ήταν άστοχο: Έκανε αναφορά στους κοινούς αγώνες των δύο χωρών υπέρ της ελευθερίας και κατά της τυρρανίας. Θύμιζε πως ορισμένα ονόματα —όπως Γκέρσουιν, Μαρκ Τουαϊν, Χένρυ Τζαϊμς, Έρνεστ Χέμινγουαϊ, κ.ά.— είναι πολύ οικεία στο σύγχρονο Έλληνα, «όπως οικεία είναι, στο σύγχρονο Αμερικανό, τα ονόματα Μητρόπουλος, Σεφέρης, Ελύτης, Καβάφης, κ.ά.». Κατέγραφε τις προσπάθειες της Ελλάδας «στην προώθηση και διατήρηση του ιδανικού της ειρήνης» (σε συσχέτισμό με το Κυπριακό, αλλά και με τις ελληνοτουρκικές σχέσεις), αποκήρυσσε την τρομοκρατία «από οπουδήποτε και αν προέρχεται» και έκλεινε με τη διαβεβαίωση πως δεν υπάρχει κανένας λόγος για να μην αναπτυχθούν, ακόμα περισσότερο οι ήδη πολύ καλές ελληνοαμερικανικές σχέσεις.

ΑΛΛΑ ΤΟΤΕ, γιατί ανακλήθηκε το κείμενο της αντιφώνησης; Οι εξηγήσεις —ανεπίσημες όλες— ποικίλλουν. Φαίνεται, όμως, πως το Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας, που συνεδρίαζε την ίδια ώρα και είχε «ανοιχτή γραμμή» με την Ουάσιγκτον, έκρινε πως το κείμενο θα έπρεπε —εφόσον, τελικά, θα υπήρχε προσφώνηση Σουλτς— να «αναμορφωθεί», για να περιλάβει τα νεότερα, «πολύ θετικά», στοιχεία που προέκυπταν από τις —μέχρι εκείνη τη στιγμή— ελληνοαμερικανικές συνομιλίες. Και ένα από τα «θετικά» αυτά στοιχεία —αν όχι το «κατ' εξοχήν θετικό»— ήταν η δήλωση του Αμερικανού υφυπουργού Εξωτερικών Άρμακοστ ότι η αμερικανική κυβέρνηση θεωρεί πρόσφορη και ευπρόσδεκτη μια επίσκεψη του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου στην Ουάσιγκτον. «Αυτό που απομένει —είπε— είναι να καθορισθούν μερικά πράγματα, όπως λ.χ. η ημερομηνία της επίσκεψης». Αυτή, όμως, η δήλωση ήταν φυσικό να εκτιμηθεί, από πλευράς ΚΥΣΕΑ, σαν «θρίαμβος της ελληνικής διπλωματίας», αφού, πώς και πώς, επί χρόνους πολλούς, μόνιμο και σταθερό αίτημά μας ήταν μια πρόσκληση —μια επίσημη πρόσκληση— του Ρέγκαν προς τον πρωθυπουργό μας.

ΜΕΧΡΙ τις 11.30 τη νύχτα της Τρίτης, που έκλειναν οι πρωινές εφημερίδες (στην Ουάσιγκτον ήταν απόγευμα...) ο υπουργός Εξωτερικών Κάρολος Παπούλιας δεν είχε να προσθέσει τίποτε στη δήλωση Άρμακοστ. «Ίσως να έχω κάτι να σας πω, αργότερα, μετά το επίσημο γεύμα» —είπε στους δημοσιογράφους... Το γεύμα —σε κλειστό σχετικά κύκλο— δόθηκε το βράδι της Τρίτης στην προεδρική θαλαμγό «Σεκόια», κάτι που θεωρήθηκε ιδιαίτερη τιμή προς το πρόσωπο του Κ. Παπούλια, από πλευράς Σουλτς, αλλά και ως απόδειξη ότι «η αμερικανική κυβέρνηση θεωρεί την Ελλάδα σύμμαχο μεγάλης σπουδαιότητας». (Η θαλαμγός «Σεκόια» δεν συγκρίνεται, βέβαια, με τη δική μας «Αργώ» που χρησιμοποιεί, «σπανίως», ο ημέτερος κ. Σαρτζετάκης και που είναι και αυτή, ως ένα βαθμό, αρκετά «θορυβώδης»...). Όπως και αν έχει το πράγμα, βέβαιο είναι πως το πρωί της Τετάρτης, τόσο η ΕΡΤ-1, όσο και η ΕΡΤ-2, μετέδιδαν —πρώτη είδηση στα δελτία τους— ότι το «θετικό

κλίμα» που επικράτησε στις συνομιλίες Παπούλια - Σουλτς, άνοιξε ή ανοίγει το δρόμο για μια επίσημη επίσκεψη του πρωθυπουργού στην Ουάσιγκτον. Και, φυσικά, τα δελτία πρόσθεταν πως θα είναι η πρώτη επίσημη επίσκεψη Έλληνα πρωθυπουργού στις ΗΠΑ, από το 1964... (Πρωθυπουργός ήταν, τότε, ο Γεώργιος Παπανδρέου).

«Αιτείτε και δοθήσεται»...

ΑΛΛΑ ΟΙ συνομιλίες Παπούλια - Σουλτς κάλυψαν, όπως αναμενόταν άλλωστε, ολόκληρο το φάσμα των ελληνοαμερικανικών σχέσεων, περιλαμβανομένου, φυσικά, και του επίμαχου θέματος των βάσεων. Μέχρι το μεσημέρι της Δευτέρας, η κυβέρνηση το έπαιζε (σε ό,τι αφορά το θέμα των βάσεων) «κουφή». Γι' αυτό και το σχετικό τηλεγράφημα του Αθηναϊκού Πρακτορείου, από την Ουάσιγκτον, διαβεβαίωνε πως ο Κάρολος Παπούλιας θα συζητήσει με τον Αμερικανό ομόλογό του τα πάντα «εκτός από το θέμα των βάσεων». Στο τηλεγράφημα αυτό βασίσθηκαν και ορισμένα φιλοκυβερνητικά έντυπα —όπως λ.χ. η πρωινή έκδοση της «Αυριανής», ο «Δημοκρατικός Λόγος»— για να στεγάσουν τη σχετική ειδησεογραφία κάτω από ηχηρούς τίτλους που έλεγαν: «Καμιά διαπραγματεύση για βάσεις»!

ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ώρες πριν, η «Πρώτη» καταχωρούσε συνέντευξη του υφυπουργού Πολιτισμού Γ.Α. Παπανδρέου, που έλεγε ότι «οι βάσεις πρέπει ν' απομακρυνθούν, όπως υποσχθήκαμε»... Πλην, από το βράδι της Δευτέρας, κάποιοι —στην Αθήνα ή στην Ουάσιγκτον— σκέφθηκαν πως «καλό θα ήταν αν αρχίσουμε να προιδεάζουμε το λαό για το ενδεχόμενο παραμονής των βάσεων»... Άλλωστε η πορεία, για την επέτειο του Πολυτεχνείου είχε τελειώσει και οι χιλιάδες νέοι, που συγκρότησαν τα «μπλοκ» του ΠΑΣΟΚ, είχαν ήδη «ξεδώσει» με ωραία και ηχηρά συνθήματα που έλεγαν λ.χ. «Έξω οι βάσεις του θανάτου» ή «ΕΟΚ και ΝΑΤΟ, το ίδιο συνδικάτο»! (Από την πλευρά αυτή, υπήρχε μια πλήρης «συμπόρευση» με τα «μπλοκ» του ΚΚΕ, όσο και αν κάποιοι ρομαντικοί αναζητούσαν στα συνθήματα, το... «νέο πνεύμα Γκορπατσώφ»). Τελικά, ο υπουργός Εξωτερικών, μιλώντας στους δημοσιογράφους —αρχικά ως «καλά πληροφορημένη πηγή» και, λίγο αργότερα, ως Κάρολος Παπούλιας...— αναγνώριζε ότι, στις συνομιλίες του με τον Τζ. Σουλτς, «έγινε αναφορά στο θέμα των βάσεων», αφού, έτσι είτε αλλιώς, το θέμα αυτό «εντάσσεται στο πλέγμα των ελληνοαμερικανικών σχέσεων». Πάντως —πρόσθετε— η σχετική πρωτοβουλία «πρέπει να προέλθει από αμερικανικής πλευράς».

ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ, σχεδόν, με τον Κ. Παπούλια, και το Αθηναϊκό Πρακτορείο διόρθωνε τις αρχικές διατυπώσεις του («δεν αποκλείεται —μετέδιδε τώρα— να συζητηθεί το θέμα των βάσεων, αφού είναι μέρος των ελληνοαμερικανικών σχέσεων»), ενώ ανάλογη διόρθωση έκανε και ο υφυπουργός Πολιτισμού Γ. Α. Παπανδρέου με διευκρινιστική επιστολή του προς την «Πρώτη»: Ως προς το θέμα των βάσεων —έλεγε— η θέση κάθε μέ-

**Κυκλοφορεί ο 23ος τόμος του ΑΝΤΙ
β' εξάμηνο 1985 (τεύχη 294-307)**

λους της κυβέρνησης είναι η παγία θέση του κινήματος, όπως την εξέφρασε επανειλημμένα ο πρωθυπουργός, ότι, δηλαδή, η ελληνοαμερικανική συμφωνία για τις βάσεις αποτελεί πλέον νόμο του κράτους και πρέπει να εφαρμοσθεί. «Αν —συνεπώς— τίθεται ζήτημα επαναδιαπραγμάτευσης, αυτό δεν αφορά την Ελλάδα, αλλά τις ΗΠΑ». Με άλλα λόγια: Αν οι Αμερικανοί θέλουν ν' ανανεώσουν τη συμφωνία του 1983 ή να υπογράψουν νέα συμφωνία, τότε η σχετική πρωτοβουλία πρέπει να προέλθει από αυτούς. Αιτείτε και δοθήσεται, κρούετε και ανοιγήσεται...

ΤΕΛΙΚΑ, την κυβερνητική θέση —την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές (Τετάρτη μεσημέρι)— συνόψισε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, στην Αθήνα, απαντώντας σε βροχή ερωτήσεων: Η θέση της ελληνικής κυβέρνησης —είπε— δεν άλλαξε. Εμείς εμμένουμε στην εφαρμογή της συμφωνίας του 1983. Αν οι Αμερικανοί θέλουν παράταση της συμφωνίας αυτής ή μια νέα συμφωνία, τότε δεν έχουν παρά να μας υποβάλουν —έξι μήνες πριν από την εκπνοή της συμφωνίας του 1983— αίτηση για τα περαιτέρω. Και ο νοών, νοεΐτω!

(Οι αναγνώστες του «ΑΝΤΙ» θα θυμούνται τη «θέση Κήλυ», όπως είχε καταχωρηθεί, από τις στήλες αυτές, λίγο μετά την ανάληψη των καθηκόντων του ως πρέσβη των ΗΠΑ στην Αθήνα: Άλλο πράγμα μια συμφωνία, και άλλο πράγμα μια «παρουσία» (στρατιωτική παρουσία —φυσικά), είχε, τότε, πει. Μια συμφωνία μπορεί να εκπνεύσει ή να ανανεωθεί ή να αντικατασταθεί από μια άλλη συμφωνία... Όμως η παρουσία θα πρέπει να εξασφαλίζεται σταθερά. Κάτι, δηλαδή, σαν εφαρμογή του γνωστού: Ο καιρός κυλά, η ποιότης (η παρουσία...) μένει).

Ο ασίγαστος εσωτερικός πόλεμος

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ —και ανεξάρτητα από το τι απέδωσαν ή δεν απέδωσαν οι ελληνοαμερικανικές συνομιλίες— η πολιτική ζωή, στην Ελλάδα, συνεχίζεται, αν, βέβαια, είναι «ζωή» τα οκτάστηλα κάποιων εφημερίδων που, είτε λέγονται φιλοκυβερνητικές, είτε αντικυβερνητικές, έχουν κοινό σημείο σύγκλισης τη σκανδαλολογία. Το μεσημέρι της Τετάρτης λ.χ., ο συλλέκτης τίτλων μπορούσε να διαβάσει: «Έφαγαν 40 δις» (Απογευματινή) —«Κομπίνα μαμούθ» (Πρώτη) —«Παιχνίδια με 42 δις» (Νέα) —«Έχουν φάει πολλά λεφτά» (Αυριανή) —«Το σούπερ σκάνδαλο» (Μεσημβρινή) —«Έκθεση βόμβα για το διυλιστήριο (Έθνος) —«Ισόβια για το λάδωμα» (Ελευθεροτυπία), κ.ά. Έχει άδικο ο πρωθυπουργός που επιμένει ότι «δεν υπάρχουν πια φιλοκυβερνητικές εφημερίδες»; Και πού θα πάει η κατάσταση αυτή, αν κάθε μέρα που περνά, βγαίνει στη φόρα και ένα καινούργιο σκάνδαλο;

ΦΥΣΙΚΑ η κυβέρνηση το παίζει «ανακριτής», σε μια προσπάθεια ν' αποσείσει δικές της (πολιτικές) ευθύνες. Η κυβέρνηση —δήλωσε ο υπουργός Δικαιοσύνης Απ. Κακλαμάνης— θα παραπέμψει αυθωρεί στη δικαιοσύνη κάθε ένα που ενέχεται σε υποθέσεις διαφθοράς ή κακής διαχείρισης του δημοσίου χρήματος, «έστω και αν δηλώνει ΠΑΣΟΚ». Το ατύχημα, στην προκειμένη περίπτωση, είναι ότι οι φερόμενοι ως ενεχόμενοι σε σκάνδαλα δεν «δηλώνουν» απλώς ΠΑΣΟΚ, αλλά είναι μέλη της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, αν όχι και ιδρυτικά μέλη του ΠΑΣΟΚ! Το ατύχημα είναι ότι οι διάφορες αποκαλύψεις σκανδάλων —που παίρνουν τη μορφή χιονοστιβάδας— δεν έρχονται στο φως από τους πολιτικούς αντιπάλους του ΠΑΣΟΚ, αλλά από το ίδιο το ΠΑΣΟΚ, καθώς —σκληρός, ασίγαστος, ανελήκτος— μαίνεται ο πόλεμος μεταξύ των διαφόρων «κέντρων επιρροής» ή «κέντρων ιδιωτικών συμφερόντων» εντός του ΠΑΣΟΚ. Και ο πρωθυπουργός; Ο πρωθυπουργός όταν δεν παρακολουθεί, αμήχανος, τον πόλεμο αυτόν, ολόενα και περισσότερο «προβληματίζεται» αν πρέπει να προίσταται, ακό-

μα, ενός τέτοιου «σχηματισμού» ή αν πρέπει να επιχειρήσει το ποιοτικό άλμα προς την προεδρία της Δημοκρατίας.

ΚΑΙΠΟΙΟΙ, βέβαια, όπως λ.χ. η «Αυριανή» —ακριβέστερα αυτοί που κριβονται πίσω από την «Αυριανή»...— υποστηρίζουν ότι «ακόμα δεν χάθηκε το παν» και ότι μπορεί να υπάρξει ένα άλλο —«καλύτερο»— ΠΑΣΟΚ, αν παραιτηθούν όλα τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής, ώστε να μπορέσει ο πρωθυπουργός και πρόεδρος του κινήματος Α. Παπανδρέου να ξαναδώσει στην αλλαγή το παλιό σφρίγος της... Το δημοσίευμα της «Αυριανής» προκάλεσε αναταραχή σε όλα τα μέλη της Κεντρικής Επιτροπής (αλλά και στα μέλη των νομαρχιακών και τομεακών επιτροπών του ΠΑΣΟΚ) που, στην «πρόταση» αυτή, αναγνώρισαν αρκετά από τα παλαιά στελέχη της Ένωσης Κέντρου που ανήκουν, σήμερα, στο άμεσο πρωθυπουργικό περιβάλλον και που διατείνονται ότι «πέτρα του κακού» είναι η σημερινή κομματική οργάνωση του ΠΑΣΟΚ και, κυρίως, τα ηγετικά στελέχη της! Έτσι, όμως, αγγίζουμε μια ακόμα πτυχή της διαμάχης, μέσα στους κόλπους του «πολυσυλλεκτικού» ΠΑΣΟΚ, καθώς οι «κεντρώας προέλευσης» σύμβουλοι και παρασύμβουλοι του πρωθυπουργού αντιπαράσσονται στα κομματικά στελέχη του κινήματος, που ζητούν όχι μόνο ένα ακτο συνένδριο «για να δούμε, πρόεδρε, πού πάμε», αλλά και πανελλαδική συνδιάσκεψη, για να αντιμετωπισθούν μια σειρά οξυτάτα οργανωτικά προβλήματα.

ΩΣΤΟΣΟ, φαίνεται ότι δυνατότητες για ένα «καλύτερο ΠΑΣΟΚ» δεν υπάρχουν. Και αν υπάρχουν είναι ιδιαίτερα ισχνές, μια και η σκανδαλολογία έγινε δεσπόζον στοιχείο του δημόσιου μας βίου. Τώρα το ερώτημα που πλανάται πάνω από κεντρικά, μεσαία, αλλά και κατώτερα στελέχη του ΠΑΣΟΚ, είναι ένα: «Πόσο ακόμα κρατάμε;». Και, μέχρι στιγμής, κανείς δεν μπορεί να δώσει απάντηση...

ΑΝΘΗΝΩΡ

Οι κινήσεις των επίδοξων επιγόνων....

Η εντύπωση της ακινησίας και του βαλτώματος στο χώρο της κυβέρνησης και του κυβερνώντος κόμματος που δημιούργησε ο ανασχηματισμός δεν διήρκεσε πολύ: ήρθαν τα πρώτα σκάνδαλα που, πέρα από τη σημασία που καθ' εαυτά έχουν, από πολλούς ερμηνεύτηκαν σαν ξεκαθαρίσματα λογαριασμών μέσα στους κόλπους της κυβέρνησης και του κόμματος. Ήρθαν οι φήμες για αντικατάσταση του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ, επομένως για κάποιες ανακατανομές της ισχύος των διαφόρων κέντρων: ακολούθησε ο διαχωρισμός σε κύκλους και ο «συντονισμός» του υπουργικού συμβουλίου που, ανεξάρτητα από την αποτελεσματικότητά τους, δημιουργούν, έστω και σε συμβολικό επίπεδο, κέντρα εξουσίας παρά τω πρωθυπουργώ· τέλος, εμφανίστηκε και η πληροφορία για συνολική παραίτηση και αλλαγή της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ, κατά το προηγούμενο του 1975. Αν στα παραπάνω προσθέσουμε και τα διάφορα σενάρια που κυκλοφορούν σε σχέση με τις προσεχείς πολιτικές επιλογές του κ. Α. Παπανδρέου, προκύπτει πως κάτι ετοιμάζεται στο ΠΑΣΟΚ.

Το ενδιαφέρον είναι πως οι ενδείξεις για κινητικότητα αρχίζουν να έρχονται πια και από «τα κάτω» και δεν σχετίζονται μόνο με τις προθέσεις ή αποφάσεις του πρωθυπουργού. Πρόκειται για τις συνεντεύξεις που έδωσαν πρόσφατα στο Ένα ο κ. Τρίτσης και στην Πρώτη ο κ. Γεώργιος Α. Παπανδρέου.

Από τον κ. Τρίτση μάθαμε πως μέσα στο ΠΑΣΟΚ υπάρχουν «πρωθυπουργήσιμοι» που ενδιαφέρονται να αποσυρθεί ο κ. Παπανδρέου από την ενεργό πολιτική. Δήλωσε πως θα προτιμούσε να είναι στη θέση του κ. Κουλουμπή, ότι οι σχέσεις με τον πρωθυπουργό είναι δύσκολες, πως οι συνεργάτες του είναι ανασφαλείς ως προς τις θέσεις που κατέχουν. Σημασία δεν έχει αν αυτά ήταν γνωστά από άλλες πηγές—σημασία έχει πως πρώτη φορά βγαίνει υπουργός να τα δηλώσει δημόσια. Ίσως για να ανακηρυχθεί και ο ίδιος σε πρωθυπουργήσιμο. Από την άλλη μεριά ο κ. Γ. Παπανδρέου εισηγείται την ελεύθερη ραδιο-

φωνία και την καθιέρωση των τάσεων μέσα στο ΠΑΣΟΚ—θεσμικούς απορριπτέους μετά βδελυγμίας μέχρι τώρα από την κυβέρνηση και το κόμμα. Αν και αρνείται ρητά ότι ανήκει στην κατηγορία των πρωθυπουργήσιμων, ακόμη και του αιώτερου μέλλοντος, λίγοι τον πίστεψαν. Παρά το γεγονός ότι ο πρωθυπουργός δεν θίγεται απ' αυτές τις τοποθετήσεις, φαίνεται ότι ο καιρός των δηλώσεων του τύπου «είμαστε όλοι στρατιώτες της αλλαγής», «δεν υπάρχουν διαφορετικές γραμμές μέσα στο κόμμα» παρήλθε ανεπιστρεπτή και φθάσαμε στην εποχή της εγγραφής προσημειώσεων για το μέλλον—ίσως όχι το απώτερο. Οι επίδοξοι επιγόνιοι ανοίγουν τα χαρτιά τους.

... και το περιεχόμενό τους

Ως προς τη διαδικασία οι παραπάνω κινήσεις είναι απόλυτα θεμιτές και ευκαιρίες—αν μάλιστα τις συγκρίνει κανείς με όσα θρυλλούνται για τις κινήσεις που βρίσκονται πίσω από τα σκάνδαλα. Ως προς το περιεχόμενό τους όμως είναι ελάχιστα θελκτικές. Υποτιμά την πολιτική μας νοημοσύνη ο κ. Τρίτσης και εμφανίζει μειωμένη και τη δική του όταν, ενάμιση χρόνο μετά, επιμένει στην ιστορική σημασία της «ρήξης» που αποτέλεσε η εκλογή του κ. Σαρτζετάκη αντί του κ. Καραμανλή. Οι προτάσεις του κ. Γ. Παπανδρέου για ελεύθερη ραδιοφωνία και τάσεις χάνουν τη γοητεία τους όταν ταυτόχρονα μας προτείνει το όραμα μιας άχρωμης κοινωνίας όπου οι «ετικέτες» αριστερός, δεξιός, κτλ. θα έχουν καταργηθεί—και μάλιστα ισχυρίζεται ότι αριστερή στάση είναι η κατάργηση τέτοιων προσδιορισμών διότι «πρέπει να βλέπουμε την ουσία των προτάσεων του άλλου, την ουσία της πρακτικής του». Ως προς τι θα προσδιορίζεται αυτή η «ουσία» αν λείπουν τα κριτήρια του τι (και κατά συνέπεια ποιος) είναι αριστερό, δεξιό, προοδευτικό, συντηρητικό; Κι από τότε ο ρόλος της πολιτικής περιορίζεται στο να δίνει τη δυνατότητα σε επιχειρηματίες, συνεταιρισμούς, εργάζομενους να «παίζουν με δημοκρατικά μέσα τους κανόνες του παιχνιδιού και όποιος είναι να κερδίσει, ας κερδίσει»; Από τότε τα πολιτικά κόμματα είναι απλοί διαιτητές των ταξικών (και πολλών άλλων) αντιθέσεων και όχι συμμετοχοί δημιουργοί και δημιουργήμα τους; Αν για τον κ. Γ. Παπανδρέου τα πολιτικά κόμματα δεν είναι παρά καλοί διαχειριστές των υφιστάμενων αντιθέσεων, άρα του κοινωνικού συστήματος που τις δημιουργεί, ας ευχθεί κι αυτός να ξανάρθει η Δεξιά: σε αντίθεση με το ΠΑΣΟΚ, η ΝΔ μας έχει πείσει για τις «διαχειριστικές της ικανότητες». Άλλα μας λείπουν—ή μάλλον, μας έλειπαν. Γιατί φτάσαμε μεν στο σημείο ακόμη κι η στοιχειώδης διαχείριση ν' αποτελεί ζητούμενο αλλά αυτό δε φτάνει για να την αποδεχθούμε ως αριστερή πολιτική.

Ο ΤΥΠΟΣ ΣΤΗ ΔΙΝΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

«Και η υπόθεση θα έχει συνέχεια». Με αυτήν την απειλητική φράση, έκλεινε το σχεδόν τετρασέλιδο αφιέρωμα του «Βήματος» της περασμένης Κυριακής, για το σκάνδαλο του «Έθνους». Πρόκειται όπως είναι γνωστό για την αποκάλυψη της ματαιώσης μιας νομοθετικής φωτογραφικής τροπολογίας με την οποία το «Έθνος» θα απαλάσσονταν από την υποχρέωση καταβολής 700 εκατομμυρίων δραχμών περίπου, τα οποία χρωστάει στο Ταμείο Τεχνικών Τύπου. Η Κυριακάτικη της «Χρήστου Λαδά», που είχε αποδόσει τις επιθέσεις του «Έθνους» εναντίον των κ. Γεννηματά, Κατσάνεβα και Παπαϊωάννου ακριβώς στη μεσολάβησή τους για τη ματαίωση της

ψηφίσης της τροπολογίας «φωτογράφιζε» ως εμπνευστή του σκανδάλου, χωρίς να τον αναφέρει ονομαστικά, τον κ. Μαρούδα, σύμφωνα με ένα επεξηγηματικό δημοσίευμα του «Ελεύθερου Τύπου» της επομένης.

Απαντώντας μετά από δύο μέρες το «Έθνος» και αποφεύγοντας να αναφερθεί στην ταμπაკιέρα, ανακαλούσε στο προσκήνιο την υπερτιμημένη πώληση ενός ακινήτου ιδιοκτησίας του Συγκροτήματος Λαμπράκη στην Αγροτική Τράπεζα, λίγο πριν τις εκλογές του '85, ενώ συγχρόνως εγκαλούσε το διοικητή της Τράπεζας να του δώσει εξηγήσεις για τη «σκανδαλώδη πώληση».

Το «Βήμα» καλείται βέβαια να απαν-

τήσει μεθαύριο Κυριακή, αλλά η όλη υπόθεση καθόλου δεν περιορίζεται στις διαστάσεις μιας τυπικής εκδο-Τυπικής διαμάχης: είναι η πρώτη φορά, που μια από τις εκδόσεις του συγκροτήματος Λαμπράκη επιτίθεται σε τέτοια έκταση εναντίον μιας άλλης εφημερίδας, αφιερώνοντας μάλιστα τον πολυσέλιδο φάκελο του «Βήματος».

Ασφαλώς, οι κυκλοφοριακές ανακατατάξεις στο χώρο του Τύπου, δεν είναι άσχετες με αυτήν τη φθινοπωρινή εκστρατεία: μετά από μια περίοδο κυκλοφοριακής άνηθσης το συγκρότημα Μπόμπολα έχει πάρει την κατιούσα. Το «Έθνος» στην περιοχή της πρωτεύουσας έχει παραχωρήσει στα Νέα, την πρώτη θέση στις κυκλοφορίες των απογευματινών, εμφανίζει μια αντίστοιχη πτώση στην επαρχία, ενώ καθοδική είναι και η τάση των εβδομαδιαίων «Εικό-

ΜΕ «ΖΙΓΚ - ΖΑΓΚ» και «ΜΠΟΦΩΡ»

Ανάμεσα από τα ζιγκ-ζαγκ του πολεοδομικού της Αθήνας και τις αντιξενικές ιαχές του παλαιοιμπεριαλιστικού συνδρόμου, η πορεία του Πολυτεχνείου, απaráλλακτα όπως 13 χρόνια τώρα, έστειλε την ολοένα και συρρικνούμενη παρηγορητική μυθολογία του «εορταστικού τριήμερου».

Η «πορεία» μπορεί να αποτελεί καθρέφτη και πολλαπλό δείκτη πλείστων όσων συντεταγμένων του πολιτικού σκηνικού, στην αριστερή του άκρη (στην άκρη αυτή χώρεσε άνετα και το ΠΑΣΟΚ φέτος, έτσι όπως, «δυναμικά», εμφανίσθηκε): μπορεί ακόμα να αποτελεί ένδειξη του γενικότερου επετειολογικού συμπτώματος, που χαρακτηρίζει τον Τύπο μείζονων πολιτικών κινητοποιήσεων των «δημοκρατικών δυνάμεων»: μπορεί να εγγράφεται στις γενικότερες διαδικασίες συμβολικής και σημείων που ορίζουν το, «αριστερό» και πάλι, πολιτικό θέαμα: μπορεί, τέλος, να κατοπτρίζει το μέγεθος εκείνου της κομματικής πόλωσης, που στοιχειοθετεί το φαινόμενο του δικού μας πολιτικού κορπορατισμού, με τις ποικίλες οσμώσεις ανάμεσα στη συγκυριακή και τη θεσμική τάξη —αυτή που υπάρχει...— των πολιτικών μας «πραγμάτων».

Αν όμως αυτές είναι κάποιες από τις δυνητικές εκδοχές του εκάστοτε «Πολυτεχνείου», μία ίσως είναι πράγματι δεδομένη: κάθε χρόνο, το ίδιο είδος πορείας, οι ίδιοι ανταγωνισμοί ως προς τη διεκδίκηση της οργανωτικής και πολιτικής πρωτοπορείας της, και, κυρίως, τα ίδια συνθήματα δεν ανακυκλώνουν άραγε το πρόβλημα της αδυναμίας των εκάστοτε —όσο και σταθερών— πρωταγωνιστών να μετουσιώσουν τη μνήμη σε παρόν και το μήνυμα σε πρόγραμμα;

Δεν θέτουν, άραγε, κάθε χρόνο απaráλλακτα και σε ευθεία αναλογία προς την επαναληπτικότητα των εορταστικών χειρονομιών, λόγων και σχημάτων, το πρόβλημα της διευρυνόμενης απόστασης ανάμεσα στις συγκεκριμένες προσδοκίες του κάθε χρόνου προς την πράγματι απόλυτα συστοιχισμένη με τον καιρό της έκφραση αναγκών και προσδοκιών «εκείνης» της εποχής;

Μήπως εδώ βρίσκεται η παρηγορητική μυθολογία του αναπαράγονου πολιτικού θεάματος;

Μήπως εδώ ο κ. Παπανδρέου, μιλώντας ίσως εξ ονόματος πολλών (αυτή τη φορά), μιλάει για ζιγκ-ζαγκ και μποφόρ στην πορεία προς... (τα υπόλοιπα, κατά το δοκούν του καθενός);

ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ...

Το περιεχόμενο ενός αιτήματος κοινοβουλευτικού ελέγχου θα πρέπει, κατά τους κανόνες και τα άτυπα ειωθότα της δημοκρατικής πολιτείας μας, να κρίνεται επί της ουσίας του, να ελέγχεται ως προς τη βασιμότητά του ή όχι και, τέλος, να αποδεικνύεται η ανταπόκρισή του ή όχι προς την πραγματικότητα.

Επί του προκειμένου: καλώς ή κακώς βουλευτές της «Νέας Δημοκρατίας» κατέθεσαν επερώτηση αναφορικά με τη σχέση του κ. Τσοβόλα προς μια από τις εταιρείες που τελευταία λάμπρυναν το Πάνθεον των σκανδάλων. Ο υπουργός Οικονομικών αντί να προπαρασκευάσει την απάντησή του στο Κοινοβούλιο, υπαγόμενος και αυτός στη διαδι-

κασία του κοινοβουλευτικού ελέγχου, επέλεξε σαν πρώτη αντίδρασή του να μιλήσει για κάποια «σενάρια» εις βάρος του, για κάποιους που, βάσει «σχεδίων» τον πολεμούν, πετυχαίνοντας έτσι, αν όχι μια σωστή και ενδεδειγμένη, επί της ουσίας συμπεριφορά του ως ελεγχόμενος, τουλάχιστον την ανάδειξή του ως «στόχου» σκοτεινών δυνάμεων.

Και αν αυτό υπηρετεί εκ των πραγμάτων, την κεφαλαιοποίηση κάποιων επιθέσεων σε κέρδη που αυξάνουν την πολιτική επιφάνεια του δημόσιου ανδρός, ίσως βρίσκεται στα πλαίσια του γηγενούς μας πολιτικού παιχνιδιού και των πλείστων όσων αποκλίσεων τον από κάποια ισχύοντα... Εκείνο, όμως, που ούτε την προσπάθεια διεύρυνσης της πολιτικής επιφάνειας υπηρετεί, ούτε και στο κοινοβουλευτικό ήθος αρμόζει είναι η φράση του κ. Τσοβόλα, που θεωρεί ότι το περιεχόμενο της επερώτησης των δεξιών βουλευτών συνιστά «πολιτική αλήθεια».

Αν η υπόθεση φθάσει στα δικαστήρια, ίσως ο κ. υπουργός υποχρεωθεί σε κάποια φιλολογική ανάλυση της έννοιας «αλήθειας», που ευχόμαστε να εμπλουτίσει τη νεοελληνική γλώσσα, και έτσι, να διευρύνει ακόμα περισσότερο τα ήδη «ξεχειλωμένα» όρια της ύβρεως.

Υ.Γ. Και ας μην απαντήσει κανείς με το γνωστό «κι εσείς γιατί καταπιέζετε τους νέγρους;»...

ων» που έχουν υπερσκελιστεί από τον «Ταχυδρόμο» και το «Ένα». Για το επίτελει της Χρήστου Λαδά φαίνεται ότι η στιγμή κρίθηκε κατάλληλη να ενορχηστρώσει την επίθεση πολύ περισσότερο όταν η απαγόρευση του «Μπίνγκο» από τις στήλες του «Έθνους» συνέτεινε στο κυκλοφοριακό πρόβλημα, και κυρίως απέδειξε ότι μειώνονται τα «ερείσματα Μπόμπολα» στο κυβερνητικό στρατόπεδο. Η μη εκ νέου υφυπουργοποίηση του κ. Μαρούδα που είχε εν όψει του τελευταίου ανασχηματισμού ξανά - ξεσκονίσει τα κοστύμια του, ήταν από αυτή την άποψη ενδεικτική...

ΔΙΕΡΓΑΣΙΕΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ

Η σοβαρότερη όμως αιτία της διένεξης πρέπει να είναι ακραϊφώς πολιτική. Διαβλέποντας την κρίση και τις αναπόφευκτες εξελίξεις εντός του κυβερνητι-

κού συνασπισμού, τα περισσότερα συγκροτήματα και εφημερίδες, αρχίζουν να αναδιατάσσουν τις συμμαχίες τους, προσβλέποντας στο «μετα-ΠΑΣΟΚ». Αυτό που λέγεται τελευταία, ότι δηλαδή η κυβέρνηση δεν διαθέτει φιλικό Τύπο δεν είναι παρά η μισή αλήθεια: η κάθε φιλοκυβερνητική εφημερίδα, απλώς αρχίζει να υποστηρίζει τις κυβερνητικές εκκίνες μεριδες με τις οποίες εκτιμά ότι θα «κάνει πολιτική» την ερχόμενη δεκαετία. Η εμμονή ορισμένων κυβερνητικών κύκλων που ετοιμάζονται το Μάρτιο να εκδόσουν την «Αθηναϊκή» με ακραϊφή κυβερνητική φυσιογνωμία, ή βάζουν κι αυτοί υποθήκες για το μέλλον, ή δεν έχουν καταλάβει τίποτα από τις συντελούμενες πολιτικές διαδικασίες.

Αντίθετα αυτή την τελευταία εκτίμηση φαίνεται να υιοθετεί ο Γ. Α. Παπανδρέου τόσο με τη δική του εξόρμηση

στον Τύπο, όσο και με τις ριζοσπαστικές του απόψεις για την ελεύθερη — και ιδιωτική — ραδιοφωνία και τηλεόραση. Ο υφυπουργός πολιτισμού δείχνει να πιστεύει ότι πέρα από την επανασυσπείρωση μεριδίων της νεολαίας που σήμερα απομακρύνεται προς τα δεξιά, η ελεύθερη ραδιοφωνία εξυπηρετεί και το στόχο της δημιουργίας στρατηγικών ερεισμάτων για την ερχόμενη πολιτική εποχή. Και ίσως αυτός ο προβληματισμός μαζί με το απαραίτητο παζάρι για το ποιος θα καταλάβει τις θέσεις, αποτελούν τους κυριότερους λόγους, για τους οποίους το νομοσχέδιο για το «Ενιαίο Φορέα» και οι αλλαγές στο υφυπουργείο Τύπου και στις 2 ΕΡΤ, μοιάζουν να αναβάλλονται... Για όλες αυτές τις εξελίξεις στον Τύπο, και για τα οικονομικά του τελευταίου, το ΑΝΤΙ θα δημοσιεύσει αναλυτικά άρθρα στο επόμενο τεύχος του.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

α) Δεν έδωσα στον κ. Παπακωνσταντίνου, ούτε πριν, ούτε μετά τη σύσκεψη της Τετάρτης 29/10, κανένα «ναι» για να υπογράψει την πράξη μεταβίβασης των μετοχών.
β) Δεν ζήτησε, να με δει ο κ. Παπακωνσταντίνου την περίοδο εκείνη.
γ) Δεν ενημέρωσα εγώ τον κ. Παπακωνσταντίνου για τη συζήτηση της Τετάρτης 29/10. Άλλωστε είναι γνωστό ότι στη συνάντηση εκείνη δεν επρόκειτο να παρθούν αποφάσεις, αλλά να αξιολογηθούν οι διάφορες εναλλακτικές λύσεις σε τεχνικό και πολιτικό επίπεδο. Η δική μου παρουσία στη σύσκεψη εκείνη ήταν για να συμβάλλω, εάν χρειαστεί στο τεχνικό μέρος της συζήτησης. Είναι επίσης γνωστό ότι τα πορίσματα της συζήτησης θα

μίας καθώς έμπαινα, για μία άλλη σύσκεψη (για τον προϋπολογισμό που επρόκειτο να συζητηθεί στο ΚΥΣΥΜ) στις 7 μ.μ. της Παρασκευής 31/10, όταν ήδη είχε συναντηθεί με τον κ. Κοσκωτά, είχαν ήδη υπογράψει και είχαν ήδη δοθεί στους δημοσιογράφους οι ανακοινώσεις των κ. Παπακωνσταντίνου και Κοσκωτά και το Δελτίο Τύπου από την Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδας.

Λυπάμε που ένα όντως έγκυρο περιοδικό, όπως το «ΑΝΤΙ» επικαλούμενο «απόλυτα έγκυρες πηγές του» δημοσιεύει με τόση ευκολία τέτοιες ανακρίβειες, χωρίς να ελέγξει τις πληροφορίες του και χωρίς να υπολογίσει την ηθική ζημιά που δημιουργεί σε πρόσωπα που δεν ευθύνονται για τους ατυχείς χειρισμούς στην υπόθεση αυτή.

Εύχομαι δε να είχαν το θάρρος και την πολιτική τιμιότητα «οι έγκυρες πηγές σας» αντί να σας παραπλανούν να έβγαιναν επάνω να πουν τα όσα σας μετέφεραν, ώστε να βρούμε την άκρη στα δικαστήρια.

Επειδή είναι γνωστοί οι αγώνες του «ΑΝΤΙ» για ένα άλλο πολιτικό ήθος, θέλω να πιστεύω ότι κάποιοι για δικούς τους προφανείς λόγους σας παραπλάνησαν. Οι πολιτικοί αγώνες όμως ελπίζω κάποτε να καταφέρουμε να γίνονται με μεγαλύτερο σεβασμό προς τον άνθρωπο και την αξιοπρέπειά του.

Παρακαλώ θερμά την επιστολή μου αυτή να δημοσιευτεί στο επόμενο τεύχος σας, όπου και όπως ορίζει ο νόμος.

Με ιδιαίτερη τιμή

Γιάννης Παπανικολάου

Οικονομικός Σύμβουλος του Πρωθυπουργού

Αθήνα 8.11.1986

Τεχνικές και μόνον συμβουλές...

• Ο οικονομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού κ. Γιάννης Παπανικολάου μας έστειλε την παρακάτω επιστολή. Αναφέρεται στο ρεπορτάζ του προηγούμενου ΑΝΤΙ (τχ. 332) για την Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδας:

Αγαπητέ κύριε Διευθυντά,

Στο «ΑΝΤΙ» της Παρασκευής 7 Νοέμβρη 1986, δημοσιεύεται κείμενο με τίτλο «Όλα παίχτηκαν στην "τύχη"...» του συνεργάτη σας Γιάννη Φλώρου, σχετικά με την υπόθεση της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδας.

Στο δημοσίευμα αυτό αναφέρονται μία σειρά ανακρίβειες για το ρόλο μου στην υπόθεση αυτή, που με θίγουν. Για την αποκατάσταση της αλήθειας, θέλω να σας πληροφορήσω υπεύθυνα τα ακόλουθα:

μετέφερε, όπως και έγινε, ο κ. Σημίτης στον κ. πρωθυπουργό αργότερα την ίδια μέρα. Την όποια απόφαση του κ. πρωθυπουργού θα τη διεβίβαζε ο κ. Σημίτης στον κ. Χαλικιά, ο οποίος και σαν διοικητής της εποπτεύουσας αρχής θα την ανακοίνωνε στον προσωρινό επιτροπο της Τράπεζας Κεντρικής Ελλάδας.

Απ' όσα γνωρίζω κάτι τέτοιο δεν έγινε ποτέ, επειδή προηγήθηκαν οι ενέργειες του κ. Παπακωνσταντίνου της Παρασκευής 31/10. δ) Με τον κ. Παπακωνσταντίνου, όλη την κρίσιμη περίοδο δεν είχα καμία προσωπική, ή τηλεφωνική και άλλου είδους επικοινωνία για το θέμα αυτό ή για όποιο άλλο θέμα.

ε) Τον κ. Παπακωνσταντίνου, είδα τυχαία στην είσοδο του υπουργείου Εθνικής Οικονο-

θέσαμε υπόψη του συνεργάτη μας Γιάννη Φλώρου την επιστολή του κ. Γ. Παπανικολάου ο οποίος παρατηρεί τα εξής:

1. Μετά τη συνέντευξη του κ. Γ. Παπανικολάου στο «Έθνος» (15-11-86), την αλληλογραφία του ίδιου με τον πρωθυπουργό που δημοσιεύθηκε στο «Καλάμι» (14-11-86) η προηγούμενη επιστολή μάλλον θα έπρεπε να είχε άλλο περιεχόμενο. Ακριβώς επειδή «οι πολιτικοί αγώνες πρέπει να γίνονται με μεγαλύτερο σεβασμό προς τον άνθρωπο και την αξιοπρέπειά του».

2. Το συμπέρασμα, που προκύπτει από την ανάγνωση των δηλώσεων του κ. Γ. Παπανικολάου είναι ότι στο συγκεκριμένο θέμα ο ίδιος ως «τεχνικός σύμβουλος», απεταξάμενος την ιδιότητα του οικονομικού συμβούλου του πρωθυπουργού, εκφράστηκε υπέρ του κ. Γ. Κοσκωτά στην περίπτωση που η «σκανδαλώδης» Τράπεζα εδίδετο σε ιδιώτη. Αυτή ήταν και η θέση της κυβέρνησης μέχρι που συνέβησαν τα γνωστά. Ο κ. Γ. Παπανικολάου δεν αρνείται ότι ήταν γνώστης αυτής της πολιτικής, εν πάση περιπτώσει αυτού του «κλίματος», διότι πολιτική δεν υπήρχε.

3. Δεν έχουσα κανένα λόγο να αμφισβητήσω τα όσα δηλώνει ο κ. Γ. Παπανικολάου στην επιστολή του. Γνώστης όμως της

κατάστασης, έστω ως «έγκυρος τεχνικός» —και μόνον— «σύμβουλος», γνώριζε ότι η προθεσμία έληξε και έπρεπε η απόφαση να είχε παρθεί. Συναντηθείς όπως ο ίδιος λέει τη μοιραία Παρασκευή 7 μ.μ. «τυχαία» με τον κ. Γ. Παπακωνσταντίνου, πριν δηλαδή το Δελτίο Τύπου φθάσει στους δημοσιογράφους (έφθασε 8.30 μ.μ.), δεν εξέφρασε κανένα απολύτως ενδιαφέρον έστω «τεχνικής» φύσεως για την τύχη της Τράπεζας αυτός που εκλήθη ως ο «τεχνικός σύμβουλος» στη σύσκεψη της Τετάρτης 29/10; Αν όμως υπήρχε διαφορετική απόφαση γιατί δεν «μπλοκαρίστηκε» η ανακοίνωση και δεν υπήρξε ουδεμία φροντίδα να «λυθεί» με βάση αυτή την πολιτική απόφαση το πρόβλημα; Τότε ακόμη δεν είχε σταλεί η ανακοίνωση και πιθανόν να μην υπήρχε το μετέπειτα «αλλαλούμ», οι καταγγελίες μέχρι δωροδοκίας και άλλα πολλά, που δεν μας πέφτει λόγος να τα εξετάσουμε γιατί εμπίπτουν στις αρμοδιότητες άλλων.

4. Ένας «τεχνικός σύμβουλος» που έχει και την άποψη αν δοθεί η Τράπεζα στο δημόσιο να την πάρει η Αγροτική γιατί δεν φρόντισε αν αυτή ήταν η τελική πολιτική απόφαση να διευκρινίσει ότι «τεχνικά» θα έπρεπε η Αγροτική να προετοιμασθεί. Να αλλάξει πριν απ' όλα το καταστατικό της...

5. Επειδή ο κ. Γ. Παπανικολάου μας αποδίδει ότι παρεκκλίναμε από το πολιτικό ήθος που επιβάλλει η ιστορία του ΑΝΤΙ παραπλανηθέντες βέβαια, θα μπορούσε να εξηγήσει ευθέως όπως επιβάλλει και το ήθος του ποιες «τεχνικές συμβουλές» έδωσε στη σύσκεψη της Τετάρτης (29/10) ή σε όσες τέλος πάντων συμμετείχε. Ακριβώς για να μην παραπλανούν και εμάς και να μην μπορεί κανείς να δημοσιεύει «ανακρίβειες», αν τέτοια μπορεί να χαρακτηριστεί η δήλωση του ίδιου στο «Έθνος» (15/11). «Ήμουν υπέρ του Κοσκωτά, αν αποφασιζόταν να δοθεί η Τράπεζα στον ιδιωτικό τομέα...». Τώρα ποιες είναι «τεχνικές» και ποιες «πολιτικές» συμβουλές ας το ξεκαθαρίσει ο ίδιος.

6. Επί της ουσίας τέλος των πληροφοριών που δημοσίευσε το ΑΝΤΙ και που αφορούν πρώτα απ' όλα την πολιτική της κυβέρνησης ο κ. Γ. Παπανικολάου αν και οικονομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού δεν ομιλεί. Προφανώς αυτά δεν έχουν σχέση με έναν «ουδέτερο τεχνοκράτη». Ούτε βέβαια με τους πολιτικούς αγώνες. Αυτοί γίνονται από τους «πολιτικούς»... Οι πρώτοι απλώς συμβάλλουν «εάν χρειαστεί» στο τεχνικό μέρος της συζήτησης». Είναι και αυτή μία εκδοχή. Πολύ «τεχνική» όμως... πολύ. Δεν χρειάζεται τόση.

Γ.Φ.

500 ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ!

.....
500 ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ, ΕΝΑ
500 ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ, ΔΥΟ
500 ΕΚ..

ΣΑΡΑΝΤΑ ΔΥΟ
ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ!

ΣΑΡΑΝΤΑ ΔΥΟ
ΔΙΣΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΤΟ
ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ!
.....ΣΑΡΑΝΤΑ ΔΥΟ ΔΙΣ-
ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ, ΕΝΑ..

19.11.86
του Γιάννη Ιωάννου

ΤΑ ΣΚΑΝΔΑΛΑ ΚΑΙ Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΟΥΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗ

Τρένο εκτροχιάσθηκε, STOP οδηγός νοσηλεύεται «ΑΣΤΕΡΑ»

του Βαγγέλη Γιαχνή

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ότι η κυβέρνηση αποφάσισε να δώσει στον Τύπο, τις ειδήσεις που αρνείτο να δώσει χρόνια τώρα. Μόνο που αυτή τη φορά, οι «ειδήσεις» είναι τα διάφορα σκάνδαλα, τα οποία υπό μορφή χιονοστιβάδας απειλούν να παρασύρουν και να «θάψουν» το κυβερνητικό στρατόπεδο.

ΑΥΤΗ την εβδομάδα, ήταν η σειρά των κρατικών Διυλιστηρίων Ασπροπύργου· από το νέο γενικό γραμματέα του υπουργείου Βιομηχανίας και Ενέργειας κ. Α. Γεωργιάδη, ζητήθηκε η παραίτηση του γενικού διευθυντή των διυλιστηρίων κ. Θ. Καραχάλιου, ενώ κατατέθηκε στον εισαγγελέα ενυπόγραφη καταγγελία υπαλλήλου του Οργανισμού, για ορισμένα σκάνδαλα. Σύμφωνα με την «Ελευθεροτυπία» της Τρίτης 18/11, πρόκειται για «μίζες» 40 δις δραχμών ή για προμήθειες από... προμήθειες, κανσίμων, σε δύο χρεωκοπημένες ιδιωτικές εταιρείες.

ΟΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ αυτές θα εκτιμηθούν βεβαίως από τον εισαγγελέα, αλλά το γεγονός είναι ότι οι σχετικές φήμες τόσο για τον κ. Καραχάλιο, όσο και για τον μόλις παραιτηθέντα γενικό γραμματέα Βιομηχανίας κ. Α. Παπαθανασόπουλο, κυκλοφορούσαν εδώ και ένα εικοσαήμερο μέσα στο κυβερνητικό στρατόπεδο. Επομένως η αποκάλυψη του «σκανδάλου», πρέπει να οφείλεται ή στο «άνοιγμα του δρόμου» με την αντικατάσταση του γενικού γραμματέα του προϊστάμενου υπουργείου ή με αλλαγές στις ενδο - ΠΑΣΟΚικές ισορροπίες. Ας προστεθεί εδώ, ότι σύμφωνα με τις ίδιες φήμες, οι «δύο» παρουσιάζονταν συνδεδεμένοι με έναν ισχυρό παράγοντα της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ.

Ακόμα και η πλέον νοσηρή φαντασία δεν θα μπορούσε να προβλέψει ένα τόσο συναρπαστικό περιεχόμενο που επιφυλάχθηκε για την τελική πράξη της «κυβερνητικής αλλαγής». Μίζες, λαδώματα, μεσίτες, υπουργοί, πολυεθνικές, εκδοτικά συγκροτήματα, τράπεζες, δημόσιες επιχειρήσεις και «ό,τι άλλο βάλει ο νους μας», μπλέχτηκαν όλα σ' ένα κουβάρι. Είναι δε τόσο μεγάλο το μπλέξιμο ώστε ο κ. Κουρής, κάθε βράδυ, μετά το κλείσιμο των σελίδων της εφημερίδας του, παρακαλεί «το θεό να βάλει το χέρι του», αλλά ΕΚΕΙΝΟΣ, αιρόμενος υπεράνω όλων των ταπεινών και χυδαίων συναλλαγών, αδιάφορος και αδιάφορος, απομονωμένος στη σουίτα του και με τη βοήθεια ιπτάμενων αγγέλων, προετοιμάζεται ατάραχος για την ανάληψή του στους ουρανούς της προεδρίας. Τι συμβαίνει; Έγινε κατολίσθηση; Όχι, αλλά σύντομα θα γίνει. Από όσα έχουν λεχθεί και κυρίως από όσα έχουν ψιθυριστεί, μεταξύ των παροικούντων στους διαδρόμους της εξουσίας, εύκολα συνάγεται το συμπέρασμα, ότι βρισκόμαστε ενόψει τέτοιων και τόσων εξελίξεων που θα διαφοροποιήσουν έντονα τον μεταπολιτευτικό, πολιτικό χάρτη της χώρας. Γι' αυτό θα πρέπει ν' αναμένεται η έξαρση της σεναριολογίας εκ μέρους των αναλυτών, προκειμένου να εντοπίσουν την κεντρική συνιστώσα των αναμενόμενων αλλαγών. Γενική είναι πάντως η εντύπωση ότι η διαδικασία ανακατάταξης του συσχετισμού των πολιτικών δυνάμεων, σ' επίπεδο κορυφής, ξεκίνησε ορμητικά —γι' αυτό και με άγαρμπο και χονδροειδή τρόπο— κάτω απ' την καταλυτική επίδραση του αποτελέσματος των δημοτικών εκλογών. Το πολυσυζητημένο «μηνυμα» των δημοτικών έπαιξε το ρόλο του παράγοντα χ που αν και δεν ανέτρεψε τις προθέσεις της πολιτικής εξουσίας, έθεσε ωστόσο σε κίνηση (με ταχύτατους ρυθμούς) το μοχλό των εξελίξεων. Σ' αυτό το πλαίσιο θα πρέπει να τοποθετηθεί η απροσδόκητη σκανδαλολογία που ξέσπασε την περασμένη εβδομάδα.

Η ΑΝΑΚΙΝΗΣΗ της σκανδαλολογίας, αποτελεί ένα πρόσθετο πρόβλημα της κυβέρνησης, που δεν είχε προφτάσει να συνέλθει από το προηγούμενο «μπαράζ» σκανδάλων, το οποίο ακολούθησε τον ανασχηματισμό. Αν μάλιστα με την υπόθεση συνδέεται και η παραίτηση του κ. Παπαθανασόπουλου, τότε πιθανώς να υπάρξουν και εξελίξεις σε κομματικό επίπεδο, αφού ο τελευταίος είναι μέλος της ΚΕ του ΠΑΣΟΚ. Ίσως μάλιστα τις επόμενες μέρες να ανακινηθεί και η υπόθεση των συνεταιρισμών, οπότε η «κάθαρση» θα επέλθει δραματικά στην επερχόμενη συνεδρίαση της ΚΕ, που αναβλήθηκε για 15 μέρες, μετά από αίτημα του πρωθυπουργού... Ας υπογραμμισθεί όμως, από την άλλη πλευρά, ότι ο κ. Παπαθανασόπουλος εθεωρείτο από κύκλους της εμπορίας πετρελαίου, ως ένας από τους σκληρότατους διαπραγματευτές υπεράσπισης των κυβερνητικών συμφερόντων, ενώ τίποτα σχετικό με «ρεμούλες», δεν φαίνεται να κυκλοφορούσε στους ίδιους —συνήθως καλά πληροφορημένους— κύκλους. ΑΛΛΑ δεν έφθασε αυτό. Την Τετάρτη βγήκε στον αέρα άλλη υπόθεση: Το φορτίο της «νάφθας». Την επομένη αναμενόταν άλλα.

ΣΕ ΚΑΘΕ περίπτωση, αυτή η πληθώρα κυβερνητικών ειδήσεων, τείνει να ανατρέψει τα όρια της επικαιρότητας. Το άρθρο του συνεργάτη μας Βαγγέλη Γιαχνή που ακολουθεί, δεν πρόλαβε να αναφερθεί, παρά μόνο στα προηγούμενα σκάνδαλα.

ΟΣΑ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ φαίνεται ότι είναι η σύνδεση με εκείνα που έπονται. Και έπονται πολλά...

Πρόκειται για έναν αγώνα δρόμου των ομάδων που δρούσαν άτυπα στο εσωτερικό του «πολυσυλλεκτικού» ΠΑΣΟΚ, για τη διασφάλιση κάποιας θέσης στο αναπαλαιωμένο και συναινετικό τρένο, που πρόκειται να δρομολογηθεί πάνω στις γνώριμες και σίγουρες γραμμές της Σοσιαλιστικής Διεθνούς, αποφεύγοντας τις ναρκοθετημένες περιοχές της τριτοδρομικής πορείας. Ομάδες που δεν είναι άσχετες, ούτε αμέτοχες των παρασκηνιακών ανταγωνιστικών παιγνίων του εγχώριου αλλά και ξένου κεφαλαίου.

Όπως πάντα έτσι και τώρα, οι αντιθέσεις αυτές, που κάποτε παίρνουν και τη μορφή σκανδάλων, καμουφλάρονται συνήθως πίσω από μια έντονη πολιτική και ενίοτε ιδεολογική ψευδείγγραφη φιλολογία. Και βέβαια οι ούτως ή άλλως άνομες δραστηριότητες των αντιμαχόμενων ομάδων δεν είναι εφικτό ν' αποκαλυφθούν απ' τον καθένα, παρά μόνο απ' αυτούς τους ίδιους που νέμονται την εξουσία και διαχειρίζονται το δημόσιο κορβανά. Γι' αυτό και η προσπάθεια διαφώτισης της ευρύτερης κοινής γνώσης για τα όσα διαδραματίζονται πίσω απ' τις βαρειές κουίντες, εκφυλίζεται —σχεδόν πάντα— σε δονκιχωτικό ρομαντισμό, καθώς η εμπλοκή στις νομικές διαδικασίες είναι σχεδόν δεδομένη.

ΑΠΩΛΕΙΑ ΕΛΕΓΧΟΥ ΚΑΙ ΕΞΙΣΟΡΡΟΠΗΣΗΣ

Παρ' όλα αυτά δεν είναι ανέφικτη, ούτε ανεπίκαιρη μια τυφλή περιήγηση στον ερριβώδη κόσμο του πατριαστικού σπαραγμού. Εξάλλου και οι «μισές» αλήθειες (όπως αφοπλιστικά ομολόγησε και ο κ. Σημίτης) είναι κάτι περισσότερο απ' το νέφος της άγνοιας. Πέρα λοιπόν απ' την πολιτική σημασία και τη συνειρμική σχέση, των τριών «νοσηρών» φαινομένων (ΤΚΕ - ΔΕΗ - ΙΚΑ) που παρατηρήθηκαν τις προηγούμενες εβδομάδες, υπάρχει και η ουσία των αντιθέσεων που προσδιορίζεται από τη διαφορετικότητα των οικονομικών συμφερόντων που εκπροσωπούνται απ' τις —εν λόγω— ομάδες. Η μάχη δόθηκε, ασφαλώς, με πολιτικά προσχήματα αλλά

πίσω απ' αυτά κρύβονται συγκεκριμένα συμφέροντα, που τότε διαπλέκονται σ' ένα αντιφατικό σύμπλεγμα και τότε διαχωρίζονται αλληλοσπαρασσόμενα.

Στην ασημαντή περίπτωση της Κεντρικής Τράπεζας Ελλάδας, ξέσπασε ένας εντελώς δυσανάλογος με το μέγεθος του προβλήματος θόρυβος που οφείλεται κυρίως στο πολιτικό βάρος της απόφασης.

Από πολιτική άποψη, ουσιαστικά συγκρούστηκαν τρεις βασικές διαφορετικές πολιτικές τάσεις.

- Η πρώτη τάση, που είναι και η κυρίαρχη σήμερα, εκπροσωπείται από τους Σημίτη - Χαλικιά - Παπανικολάου. Οι προαναφερόμενοι δείχνουν να υιοθετούν, το γνωστό δόγμα που αναφέρεται ότι «δεν έχει καμιά σημασία, αν η γάτα είναι άσπρη ή μαύρη. Αρκεί να πιάνει ποντίκια».

- Η δεύτερη τάση (Κατσιφάρας - Κουτσόγιωργας κτλ.) συμμεριζόταν την άποψη του πρωθυπουργού για την ανάδειξη «νέων τζακιών» αλλά φρονεί ότι αυτά θα πρέπει να διακρίνονται για τον εθνικό τους χαρακτήρα.

- Η τρίτη τάση τέλος, που χαρακτηρίζεται από μια περιεργή σύνθεση, των αριστερών ιδεολόγων του κομματικού μηχανισμού με διάφορους κρατικοδίαιτους χαμαιλέοντες, υποστηρίζει τη διατήρηση των γνωστών θέσεων (δημοσιοποίηση, κοινωνικοποίηση κτλ.) που διακήρυττε το ΠΑΣΟΚ στο παρελθόν.

Με λίγα λόγια «δια ασημαντον αφορμήν» ήρθαν στην επιφάνεια πολιτικές συγκρούσεις που αφορούν την, από δω και πέρα, εφαρμογή αυτής της οικονομικής πολιτικής που εναρμονίζεται με τη μονεταριστική φιλοσοφία. Η εκχώρηση μιας τράπεζας — έστω του μεγέθους της ΤΚΕ— στους ιδιώτες ανοίγει το δρόμο για την ιδιωτικοποίηση και άλλων σημαντικότερων τομέων του δημοσίου. Αυτό είναι το πολιτικό πρόβλημα γι' αυτό και η συζήτηση πήρε δυσανάλογες — με το μέγεθος της περίπτωσης — διαστάσεις.

Το γεγονός ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση κέρδισε έδαφος η «τάση της δημοσιοποίησης» δεν πρέπει να θεωρηθεί σαν ήττα της «φιλελεύθερης τάσης» γιατί πρόκειται απλώς για μικρή υποχώρηση ενόψει των επιπτώσεων του σκανδάλου.

Πάντως ο τρόπος με τον οποίο ήρθαν στην επιφάνεια και τα τρία σκάνδαλα, καταδειχνει την πλήρη απώλεια του ελέγχου και της εξισορρόπησης των αντιρροπων και αντιμαχόμενων τάσεων. Είναι προφανές ότι αυτή τη φορά η πρωθυπουργική εικόνα τσαλακώθηκε βάναυσα, μπροστά στα μάτια ολόκληρου του ελληνικού λαού.

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Ποια είναι όμως τα πραγματικά δεδομένα των τριών περιπτώσεων, που προκάλεσαν τόσο θόρυβο; Στην Κεντρική Τράπεζα Ελλάδος οι ουσιαστικοί διεκδικητές ήταν δύο. Ο κ. Κοσκωτάς και οι κ. Αρφάνης και Χιώνης. Μέχρι την τελευταία στιγμή επικρατέστερος ήταν ο κ. Κοσκωτάς, καθότι υποστηρίζονταν απ' το βαρύ πυροβολικό (Σημίτης - Παπανικολάου), αλλά η παρέμβαση και η απειλή του πρώην υφυπουργού κ. Μαρούδα ανέτρεψε την απόφαση. Αυτά είναι γνωστά. Όπως επίσης γνωστές είναι οι σχέσεις Κατσιφάρα, Κουτσόγιωργα, Φωτίου, με τους Αρφάνη και Χιώνη. Ας σημειωθεί ότι οι σχέσεις των τελευταίων — με εξαίρεση τον κ. Κουτσόγιωργα — εκτός από οικονομικές και φιλικές έχουν και άλλες διαστάσεις που σχετίζονται με την αναζήτηση της τύχης.

Εκείνο όμως που παραμένει άγνωστο είναι η παρέμβαση Παπανικολάου που φέρεται να υποστηρίζει τον Κοσκωτά επικαλούμενος τις βουλές του... κυρίου.

Αν είναι έτσι τα πράγματα, τότε θα πρέπει να διερευνηθούν οι σχέσεις Παπανικολάου και Κοσκωτά η εν πάση περιπτώσει οι σχέσεις Κοσκωτά και άλλων. Αν δεν είναι έτσι τότε ο κ. οικονομικός σύμβουλος προσπάθησε να παραπλανήσει τρεις υπουργούς και θα 'πρεπε τουλάχιστον ν' απαιτηθεί η απαλλαγή από τα καθήκοντά του. Όμως κάτι τέτοιο δεν έγινε. Γι' αυτό οι θρύλοι παίρνουν και δίνουν. Οι αμφιλεγόμενες πηγές προέλευσης των ανεξάντλητων κεφαλαίων του «νέου έμπειρου και πετυχημένου τραπεζίτη» ερεθίζουν τη φαντασία και διογκώνουν τη μυθοπλασία. Ένας τέτοιος μύθος, που πάντως παρουσιάζεται σαν αληθοφανής, αναφέρει ότι ο κ. Κοσκωτάς δεν διαχειρίζεται μόνο τα κεφάλαια του γνωστού διπλωμάτη Αρχιεπισκόπου και 5-6 άλλων ομογενών, αλλά και αυτά που προέρχονται από υψηλότερες παροχές υπηρεσιών. Πράγμα που φαίνεται ότι δεν γνώριζε ούτε ο κ. Κατσιφάρας ερχόμενος εν αγνοία του σε μια ανεπιθύμητη κόντρα. Επί-

σης άγνωστες παράμειναν οι ενέργειες του Γεν. Γραμματέα του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας κ. Καρτζά παρά την αμεσότητα της σχέσης του με την ΤΚΕ. Αδιαφορία ή σκοτεινό παρασκήνιο; Ίδωμεν. Κι ενώ οι αναθυμιάσεις από την μπόχα της υπόθεσης ΤΚΕ σκέπαζαν τη χώρα, ξέσπασε και έτερον, μεγαλύτερων διαστάσεων, σκάνδαλο της ΔΕΗ. Η «γερμανική ομάδα» με προεξάρχοντα, τον γνωστό ναρκισσευόμενο υπουργό θεώρησε ότι βρήκε τη χρυσή ευκαιρία για να «χτυπήσει μ' έναν σμπάρο, πολλά τρυγόνια». Η ευαισθησία της για τα τεκταινόμενα στο χώρο της ΔΕΗ είναι ιδιαίτερη καθότι τα προνόμιά της σ' αυτόν είναι δεδομένα και αναμφισβήτητα. Η άρνηση του κ. Μαυράκη (όχι για λόγους ηθικής τάξης) να «επιμεινεί ελληνικά» έπρεπε να καμφθεί μ' οποιονδήποτε τρόπο κι ας είναι άνθρωπος του κ. Σημίτη.

Το ευάλωτο πρόσωπο του κ. Μαυράκη (αμφιλεγόμενο παρελθόν κτλ.) αποτελούσε μια ανεπανόληπτη ευκαιρία, για να χτυπηθεί η «σκληρή κυρία του περιβάλλοντος που χώνει παντού τη μύτη της» και επιμένει να ανακατεύεται διαμέσου των ιταλικών εταιρειών με τις οποίες διαθέτει εκλεκτικές συγγένειες, στον προνομιακό χώρο των «γερμανών» που ίδρυσαν για να πετύχουν την «ελληνοποίηση των προμηθειών» του. Εδώ χύθηκε τόσο μελάνι και βγήκαν τόσο πυρίνοι λόγοι από «αριστερούς» αγορητές για το «βάθος της αυτοδύναμης οικονομικής ανάπτυξης» (αυτό είναι η «προβληματική» ΠΥΡΚΑΛ). Είναι δυνατόν ν' ανατραπούν όλες αυτές οι καταχτήσεις επειδή μια παλαιοκομματική και συντηρητικών αντιλήψεων κυρία θέλει να προωθήσει τα συμφέροντα συγγενικού της προσώπου; Αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Εξάλλου «στην ΠΥΡΚΑΛ απασχολούνται και 2.500 χιλιάδες εργαζόμενοι». Γι' αυτό η ΠΥΡΚΑΛ θα συνεχίσει να παίρνει τις προμήθειες της ΔΕΗ (κι ας είναι 10-15% παραπάνω απ' τις ισχύουσες τιμές στην αγορά) και η ίδια θα συνεχίσει να δίνει τις δικές της προμήθειες στη SIEMENS και CRUP. Τώρα αν υπάρχουν μερικοί που επιμένουν να μιλάνε για «γερμανοποίηση και όχι για ελληνοποίηση των προμηθειών», αυτοί ανήκουν σε εκείνη την κατηγορία των αιθεροβαμόνων και καλαμοβατούντων που δεν «αντιλαμβάνονται ότι η ευδαιμονία των νεοελλήνων οφείλεται ακριβώς στο ξένο κεφάλαιο». Το σήριαλ όμως δεν έληξε και τα επόμενα επεισόδια αναμένονται περισσότερο συναρπαστικά.

Μέσα σ' όλο αυτό το κλίμα, χολωμένος και σφόδρα εκνευρισμένος ο κ. Μπόμπολας (υποστήριζε όχι χωρίς ιδιαιτελεία την εκχώρηση της ΤΚΕ στο ΤΣΜΕΔΕ). Έφερε στην επιφάνεια και μια άλλη περίπτωση που δεν όζει και τόσο ευχάριστα. Πρόκειται για τις αξονικές τομογραφίες του ΙΚΑ που σύμφωνα με δημοσιεύματα του «ΕΘΝΟΥΣ» παραχωρήθηκαν εργολαβικά και παράτυπα σε δύο γνωστές κλινικές των Αθηνών. Κι ενώ ο Διοικητής και υποδιοικητής του ΙΚΑ έσπευσαν να κατακεραυνώσουν το μεγαλοεργολάβο και συγκροτηματάρχη κ. Μπόμπολα με πολυσέλιδες ανακοινώσεις απέφυγαν ν' απαντήσουν στο πολύ απλό ερώτημα που υπέβαλαν οι ενώσεις γιατρών και ακτινολόγων. Γιατί το ΙΚΑ δεν αγοράζει το ίδιο μερικούς αξονικούς τομογράφους, με τα εκατοντάδες εκατομμύρια που σκορπάει σε ιδιώτες γιατρούς - εργολάβους; Δεν φτάνει το έλλειμμα των δεκάδων δισεκατομμυρίων που έχει; Αλλά ανεξάρτητα από το έννομο ή το άνομο της διαγωνιστικής πράξης των αξονικών τομογραφιών, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι και σ' αυτή την περίπτωση τα ιδιωτικά συμφέροντα όχι μόνο δεν αμφισβητούνται αλλά διευρύνουν τη βάση τους ακόμη και στους ασφαλιστικούς οργανισμούς. Τρεις περιπτώσεις λοιπόν που καταδειχνουν με σαφήνεια και σηματοδοτούν επαρκώς το μέγεθος της οικονομικής και κατά προέκταση της πολιτικής κρίσης. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι ίδιες περίπου αντιθέσεις, ευρισκόμενες προς το παρόν σε «χειμέρια νάρκη» φωλιάζουν και στους κόλπους της αξιωματικής αντιπολίτευσης. Αν δεν ληφθούν υπόψη και οι δυσμενέστερες εξελίξεις όλων των οικονομικών μεγεθών παρά την πλασματική ευφορία που καλλιεργείται, (η κάποια βελτίωση που παρατηρήθηκε τον τελευταίο καιρό, οφείλεται αποκλειστικά σε εξωτερικές επιδράσεις), καθώς και η ανυπαρξία άλλης πρότασης (η ΝΔ επιμένει απλώς σε μια σκληρότερη εκδοχή της ίδιας οικονομικής πολιτικής) τότε μπορούμε ν' αντιληφθούμε ευκρινέστερα ότι επήλθε το τέλος του δικοματισμού και της αυτοδυναμίας καθότι είναι πλέον μια περιττή πολυτέλεια. Τα συναινετικά σενάρια θα εξελιχθούν με ραγδαίους ρυθμούς, αιφνιδιαζοντας για μια ακόμη φορά την ανυποψίαστη αριστερά.

Κυβέρνηση: Αλλαγές χωρίς Αλλαγή

του Δ. Μιχαήλ

ΠΟΣΕΣ ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΕΣ επιτυχίας έχει —από πλευρά λειτουργική και μόνο— το νέο κυβερνητικό σχήμα, που προέκυψε από τον περιορισμένο ανασχηματισμό της 31ης Οκτωβρίου;

ΜΗΔΑΜΙΝΕΣ, είναι η απάντηση, εάν κρίνει κανείς από την ίδια την κυβερνητική εμπειρία του ΠΑΣΟΚ. Το ίδιο σχήμα των «διυπουργικών κύκλων» —και μάλιστα χωρίς τις περιπλοκές, που δημιουργήθηκαν την περασμένη εβδομάδα ανάμεσα στις αρμοδιότητες των κ. Α. Τσοχατζόπουλου, Κ. Σημίτη, Μένιου Κουτσόγιωργα και Γ. Γεννηματά— είχε δοκιμασθεί λίγες ημέρες μετά την «αναδόμηση» τον Ιούλιο του 1982. Για να αποδυναμωθεί ως λειτουργικό σχήμα οκτώ μήνες αργότερα (με ειδική εγκύκλιο του Πρωθυπουργού) και να καταργηθεί τελείως το Δεκέμβριο του 1983.

ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ, λοιπόν, μετά την «πρώτη αναδόμηση» (ακολούθησαν έως σήμερα άλλοι έξι ανασχηματισμοί και πειραματισμοί τις κυβερνητικές δομές) και συγκεκριμένα στις 29 Σεπτεμβρίου 1982, ανακοινώνεται ότι το «υπουργικό συμβούλιο αποφάσισε για το πληρέστερο συντονισμό του» να δημιουργηθούν εκτός από άλλα συλλογικά όργανα (ΚΥΣΥΜ, ΚΥΣΕΑ Κεντρική Νομοτεχνική Επιτροπή) και «διυπουργικοί κύκλοι υπουργείων με βάση το συναφές περιεχόμενο ευθύνης τους». Οι κύκλοι αυτοί ήταν

- Οικονομικών με τα υπουργεία Εθνικής Οικονομίας, Οικονομικών, Εργασίας.
- Δημοσίας Διοικήσεως - Προεδρίας, Δικαιοσύνης, Δημ. Τάξεως, Βορ. Ελλάδος.
- Ποιότητας Ζωής - Παιδείας, Πολιτισμού, Υγείας και Πρόνοιας, Κοιν. Ασφαλίσεων, και
- Τεχνοοικονομικός - Δημοσίων Έργων, Ενέργειας, και Φυσικών Πόρων, Έρευνας και Τεχνολογίας, Χωροταξίας και Οικισμού.

ΔΥΟ ΜΗΝΕΣ από τότε και συνεχώς έως τον Μάιο του 1983 (οπότε αποφασίσθηκε να ελαχιστοποιηθεί ο ρόλος των «κύκλων») ο πρωθυπουργός κ. Ανδρέας Παπανδρέου είχε επανειλημμένα μιλήσει για «δυσλειτουργίες» για επικαλύψεις αρμοδιοτήτων, για το μεγάλο αριθμό των υπουργείων και την τάση των υπουργών να μεταφέρουν τις ευθύνες για τη λήψη των αποφάσεων στα συλλογικά όργανα.

Επαναλήψεις και «ισορροπίες»

ΑΠΟ ΤΟΤΕ, όπως έχουμε αναλύσει στο «ΑΝΤΙ» (τεύχος 294/5-7-85) ακολούθησαν διάφορες «αναδομήσεις στις δομές»

αλλά και παράλληλα η άνετη δημιουργία ειδικών διυπουργικών Επιτροπών, όπως λ.χ. για την Έρευνα και Τεχνολογία, για το Άγιο Όρος, για το έργο του Αχελώου. Αν ήθελε να επισημάνει κανείς ένα κοινό κριτήριο όλων αυτών των «αναδομήσεων στις δομές» και των «διαρκών οργανωτικών αλλαγών χωρίς πραγματική αλλαγή» στη λειτουργία της κυβέρνησης, θα μπορούσε να επισημάνει το συγκεντρωτικό τους χαρακτήρα. Τη συγκεντροποίηση, δηλαδή, της κυβερνητικής εξουσίας είτε σε θεσμούς και διαδικασίες (συλλογικά όργανα, διυπουργικοί κύκλοι και επιτροπές), είτε σε ενδιάμεσα πρόσωπα (σύμβουλοι Πρωθυπουργού, Πολιτικό Γραφείο) πάνω από κάθε υπουργό και υφυπουργό. Αν υπάρχει ένα νεώτερο στοιχείο στις πρόσφατες «δομικές αλλαγές» δεν ήταν ασφαλώς η αναπαλαίωση αλλά ότι για πρώτη φορά ο κ. Α. Παπανδρέου αναγκάστηκε να προσαρμόσει το συγκεντρωτικό κυβερνητικό σχήμα σε τέσσερα πρόσωπα, που αποτελούν «ηγετικούς κυβερνητικούς παράγοντες» με αξιώσεις ισοτιμίας προς το παρόν βέβαια. Να προσαρμόσει, μετά την αλλαγή της απόφασης ότι ο κ. Τσοχατζόπουλος θα προϊσταται και των τριών διυπουργικών κύκλων, τη συνολική κυβερνητική λειτουργία στις νέες ισορροπίες επιρροής ανάμεσα στους «τέσσερις», που συγκροτούν και τον «κύριο κορμό» της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Είναι γνωστό σε ορισμένο κύκλο προσώπων το συμβάν όταν ο κ. Τσοχατζόπουλος κάλεσε τις πρώτες ημέρες των υπερεξουσιών του την πολιτική ηγεσία του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας να πάνε για σύσκεψη στο γραφείο του. «Να έλθεις εσύ» ήταν η απάντηση στον ολιγοήμερο πρόεδρο του «οικονομικού κύκλου». Τέτοια και ανάλογα συμβάντα οδήγησαν στην τροποποίηση της αρχικής απόφασης, καθώς μάλιστα για δέκα ημέρες δεν είχε συνεδριάσει κανένας κύκλος με την προεδρία του κ. Τσοχατζόπουλου.

Η ΛΥΣΗ των «ισορροπιών» που αποτελεί το πρόσθετο στοιχείο του παλιού σχήματος των «κύκλων» έχει πρόσθετους λόγους να αποτύχει. Μια αποτυχία η οποία δεν είναι μόνο βέβαιη από την άποψη της «δυσλειτουργίας» και του «αδιέξοδου» αλλά θα είναι και συντομότερη, από το εγχείρημα - πρότυπο του Σεπτεμβρίου 1982.

● Κατ' αρχήν και σε γενικότερο θεσμικό επίπεδο παράλληλα μ' αυτή καθαυτή την ενίσχυση των «διυπουργικών κύκλων» (ακόμα και εάν θεωρηθούν ως αποτελεσματικό οργανωτικό μοντέλο) ενισχύθηκε και το προσωπικό του Πολιτικού Γραφείου, ιδιαίτερα με την τοποθέτηση του κ. Κώστα Γείτονα ως «επόπτη», πάνω από τους «επικεφαλής των κύκλων», δηλαδή τε-

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

λικά ως «ενδιάμεσου παράγοντα» υπουργών και Πρωθυπουργού.

● Δεύτερον, γιατί παράλληλα με την επανασύσταση των τριών «διυπουργικών επιτελείων» διατηρούνται και λειτουργούν το ΚΥΣΥΜ και το ΚΥΣΕΑ και το υπουργικό συμβούλιο στο βαθμό βέβαια, που τηρηθεί η δέσμευση να συνεδριάζει και να συζητά τα θέματα κάθε δεκαπενθήμερο.

● Τρίτον, γιατί δημιουργείται στο επίπεδο των ιδίων των «κύκλων» και εξαιτίας τους αληθινό «κομφούζιο» αρμοδιοτήτων, ρόλων και επιρροών.

ΓΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ο κ. Τσοχατζόπουλος θα καθορίζει την ημερήσια διάταξη του «κύκλου οικονομικών» θα μεριμνά για το συντονισμό των αποφάσεων με τη συνολική κυβερνητική πολιτική (λες και αυτό θα το αγνοούσε ο κ. Σημίτης ή άλλος υπουργός) αλλά κατά τη λειτουργία του «κύκλου» θα είναι απλό μέλος, γιατί θα προεδρεύει —δηλαδή θα κατευθύνει τις εργασίες και αποφάσεις της σαν «πρώτος τη τάξει» οικονομικός υπουργός— ο κ. Κ. Σημίτης. Ανάλογα με τις ίδιες «συναρμοδιότητες» του κ. Τσοχατζόπουλου στον «κύκλο Δημόσιας Διοίκησης» με τον κ. Μένιο Κουτσόγιωργα, ο οποίος όμως ως κοινοβουλευτικός εκπρόσωπος του ΠΑΣΟΚ θα εκφράζει στη Βουλή τη γενική κυβερνητική πολιτική ακόμα και σε θέματα του υπουργείου Προεδρίας, που είναι αρμόδιος ο κ. Τσοχατζόπουλος. Μιλάμε βέβαια πάντα για το χαρακτήρα και το περιεχόμενο των εξουσιών αυτών, χωρίς βεβαίως κάτι που θα γίνει στην πράξη να λαμβάνουμε υπόψη τον περιορισμένο βαθμό, που έχει κάθε ένα από τα κυβερνητικά και κομματικά αξιώματα αυτά. Πρόκειται για αποφάσεις, που προσπαθούν να διατηρήσουν τις «αναγκαίες ισορροπίες» που είναι όχι «πάγιες» όπως στις κυβερνήσεις της Δεξιάς, αλλά καθαρά συγκυριακές με αμοιβαίο «αλληλοέλεγχο» και αλληλοπεριορισμό.

Τα περιθώρια στενεύουν

ΤΗΝ ΕΝΤΥΠΩΣΗ ότι οι «κύκλοι» αποτελούν περισσότερο ένα «μηχανισμό εξισορρόπησης και αλληλοεξουδετέρωσης» των «τεσσάρων πρώτων» υπουργών της κυβέρνησης και όχι αναγκαίο λειτουργικό σχήμα ενισχύει το γεγονός ότι δεν συστάθηκε ο τέταρτος —και κατ'εξοχήν— αναγκαίος «κύκλος» για διυπουργικό συντονισμό, (ο τεχνικός) που μάλιστα δεν μπορεί να συντονίζεται τόσο εύκολα, όπως τα λ.χ. οικονομικά θέματα σε άλλα συλλογικά σώματα, όπως το ΚΥΣΥΜ και το Υπουργικό Συμβούλιο. Όμως στο χώρο των τεχνικών υπουργείων δεν υπήρχε ανάλογη κυβερνητική προσωπικότητα ή δεν κρίθηκε αναγκαίο ότι έπρεπε να προβληθεί ως τέτοια. Οπωσδήποτε θα αποτελούσε παρακινδυνευμένο συμπέρασμα ότι το ΠΑΣΟΚ και ο κ. Α. Παπανδρέου έχουν εξαντλήσει κάθε εφεδρεία για το μετασχηματισμό της Κυβέρνησης είτε με πρόσωπα και νέες μορφές λειτουργίας είτε με νέα πολιτική.

ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΠΟΛΛΑ περιθώρια ακόμα, όσο και εάν ο φετινός Οκτώβριος και Νοέμβριος μοιάζουν εκπληκτικά με εκείνους του 1985 (οικονομικά μέτρα, διαγραφή συνδικαλιστών, ΓΣΕΕ κίνηση Αρσένη, υποτίμηση δραχμής, παραιτήση Λαλιώτη, υπόθεση Κρυστάλλη κτλ.) και όχι με τους ίδιους μήνες πριν 4 και 5 χρόνια. Ωστόσο, αφετηριακό σημείο και προϋπόθεση αυτής της αντίστροφης πορείας για «αλλαγές, που θα σημαίνουν αλλαγή στην κυβερνητική λειτουργία και πρακτική» είναι η μείωση της συγκεντρωτικής εξουσίας. Μιας εξουσίας μάλιστα, που δεν είναι απλά συγκεντρωτική —όπως ήταν εκείνη του κ. Κων. Καραμανλή— αλλά επιπλέον επιθυμεί να μεταμφιέζεται σε δήθεν μορφές συλλογικότητας. Μιας υπερσυγκεντρώσεως, που οδηγεί στην αποσάρθρωση κάθε συλλογικής διαδικασίας, πολύ περισσότερο όταν αυτή είναι εξ υπαρχής ψευδώνυμη. Μιας κοινοβουλευτικής εξουσίας, που έχει δομηθεί στα πρότυπα του Λευκού Οίκου ή της Γαλλικής Προεδρίας χωρίς όμως τις ισορροπίες του αμερικανικού και γαλλικού πολιτικού συστήματος. □

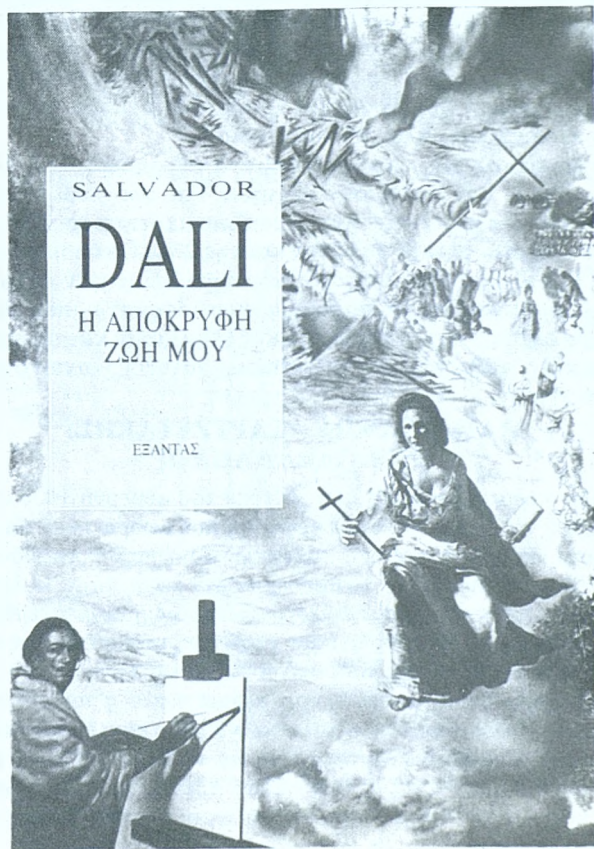
ΣΤΕΛΙΟΣ ΚΟΥΛΟΓΛΟΥ

ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

ΠΑΣΟΚ 1974-1986

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Εκδόσεις ΕΞΑΝΤΑΣ

• Α. Γ. Παπανδρέου και
Γ. Α. Παπανδρέου 40%
• Γεννηματάς 43%
• Λαλιώτης 40%

ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΣΤΕΛΕΧΩΝ:

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ																						
		Κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ															Κυβέρνηση ΝΔ					
μήνας	χρόνος	10	5	3	11	6	4	1	10	6	4	10	4	9	3	11	9	5	11	3	10	
		86	86	86	85	85	85	85	84	84	84	83	83	82	82	81	81	81	80	80	79	
Σαρτζετάκης		40	45	42	50	56	63	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	
Καραμανλής		43	47	50	53	46	45	50	52	54	49	54	56	50	52	46	44	57	57	60	64	
Παπανδρέου		40	43	42	44	45	47	44	51	52	50	55	53	59	68	69	64	67	56	60	56	
Μητσοτάκης		36	35	34	29	35	34	31	31	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	21	14	
Φλωράκης		24	21	22	23	25	29	23	28	33	32	28	37	35	33	35	32	31	21	22	21	
Ράλλης		32	30	31	32	34	34	25	29	31	22	23	23	22	21	18	27	29	35	25	23	
Κύρκος		25	25	21	24	22	21	23	33	36	*	*	*	*	*	16	*	*	*	*	*	
Αβέρωφ		28	32	27	28	31	31	28	30	28	26	23	24	22	24	25	23	28	35	32	28	
Στεφανόπουλος		16	23	17	29	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	17	*	*	*	*	*	
*δεν έγινε ερώτηση																						

*δεν έγινε ερώτηση

Ο Α. Παπανδρέου σε απόσταση αναπνοής από τους διαδόχους

Μεταξύ της ελληνικής και της γαλλικής πολιτικής ζωής, υπάρχουν ασφαλώς πολλές διαφορές, αλλά φαίνεται ότι σε ένα σημείο διαγράφεται, μία σύγκλιση: όπως στη Γαλλία για μία μεγάλη περίοδο ο επικεφαλής ουσιαστικά της σοσιαλιστικής πλειοψηφίας Φρανσουά Μιττεράν υστερούσε σε δημοτικότητα από στελέχη του, όπως ο Μισέλ Ροκάρ ή ο Λοράν Φαμπιούς, έτσι και ο Έλληνας πρωθυπουργός φαίνεται να υποσκελίζεται από τον Γιώργο Γεννηματά ή να ισοβαθμεί με τον Κώστα Λαλιώτη και τον Γεώργιο Παπανδρέου. Αυτό είναι τουλάχιστον το συμπέρασμα που προκύπτει από μία πρόσφατη δημοσκόπηση της «Ευρωδύμη», η οποία πραγματοποιήθηκε στην περιοχή Αθήνας - Πειραιώς - Περιχώρων και σε ένα δείγμα 600 ατόμων, επιλεγμένων με τη μέθοδο των ποσοστόσεων κατά φύλο (ηλικία, περιοχή και εκλογική γεωγραφία).

Η δημοσκόπηση, τα συμπεράσματα της οποίας —για τη δημοτικότητα των πολιτικών αρχηγών και των κυβερνητικών στελεχών— παρουσιάζει κατ' αποκλειστικότητα το ΑΝΤΙ, έγινε «εν θερμώ» μεταξύ της 21ης και της 27ης Οκτωβρίου, αμέσως δηλαδή μετά το δεύτερο γύρο των δημοτικών εκλογών. Αλλά φαίνεται ότι τα παρόμοια αποτελέσματα μίας άλλης σφυγμομέτρησης πριν τις δημοτικές επηρέασαν και τις πρωθυπουργικές επιλογές του τελευταίου, «άτυχου» ανασχηματισμού...

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ - ΣΑΡΤΖΕΤΑΚΗΣ: ΒΙΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ

Πριν περάσουμε όμως στα «εντός» του κυβερνητικού στρατοπέδου, ας δούμε μία άλλη ερώτηση που αφορά τα εκτός, δηλαδή τη δημοτικότητα των πολιτικών αρχηγών. Ο πρωθυπουργός δικαιούται εδώ να αναφωνήσει ότι «έξω πάμε καλά», ή τουλάχιστον καλύτερα, αφού παραμένει ο δημοφιλέστερος μεταξύ των ενεργεια πολιτικών αρχηγών, ισοβαθμώντας στην πρώτη θέση και με ένα ποσοστό 40%, με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Στην ίδια ερώτηση «έχετε πολύ ή αρκετή καλή γνώμη για τον παρακάτω πολιτικό» 36% απαντούσαν θετικά για τον Κωνσταντίνο Μητσοτάκη, για να ακολουθήσουν ο Γεώργιος Ράλλης (32%), ο Ευάγγελος Αβέρωφ (28%), ο Λεωνίδας Κύρκος (25%), ο Χαρίλαος Φλωράκης (24%) και ο Κωστής Στεφανόπουλος με ποσοστό 16% (ΠΙΝΑΚΑΣ 1).

Παρ' όλα αυτά, η πρωθυπουργική ανακούφιση, πρέπει να είναι μόνο προσωρινή, αφού η διαχρονική μελέτη της δημοτικότητάς του, εμφανίζει μία διαρκώς καθοδική πορεία, σε αντίθε-

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

του Στ. Κούλογλου

ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ (έχουν πολύ ή αρκετά καλή γνώμη για τον καθένα)										
	Σαρτζετάκης %	Καραμανλής %	Παπανδρέου %	Μητσοτάκης %	Φλωράκης %	Ράλλης %	Κύρκος %	Αβέρωφ %	Στεφανό- πουλος %	
ΣΥΝΟΛΟ	40	43	40	36	24	32	25	28	16	
Ψήφος 1985										
ΝΔ	5	95	3	92	1	74	5	72	32	
ΠΑΣΟΚ	80	15	87	3	20	9	35	3	8	
ΚΚΕσ	21	7	18	4	11	4	96	4	0	
ΚΚΕ	24	2	7	1	98	1	33	1	0	

ση μάλιστα με αυτήν του αρχηγού της Νέας Δημοκρατίας. Με 69% θετικές γνώμες το Νοέμβριο του 1981 (ένα μόλις μήνα μετά τις εκλογές), ο Α. Παπανδρέου θα περάσει στο 45% τον Ιούνιο του '85, για να φθάσει στο 40% ενάμιση χρόνο αργότερα (ΠΙΝΑΚΑΣ 2). Η πτώση δημοτικότητας του πρωθυπουργού, φαίνεται να οφείλεται —σε διαρροές από ψηφοφόρους τόσο του ΠΑΣΟΚ, όσο και της κομμουνιστικής αριστεράς (ΠΙΝΑΚΑΣ 3).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει επίσης, ότι αντίστοιχη πορεία εμφανίζει και η δημοτικότητα του Χρήστου Σαρτζετάκη, λες και οι τύχες των δύο ανδρών είναι... συνδεδεμένες. Η διαφορά είναι, ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κατάφερε, να φτάσει από το 63% που είχε τον καιρό της εκλογής του, στο 40%, χάνοντας ποσοστό 23%, σε ενάμιση μόλις χρόνο (ΠΙΝΑΚΑΣ 2). Η πτώση του Χ. Σαρτζετάκη, φαίνεται να οφείλεται αποκλειστικά στη μεταστροφή ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ (ΠΙΝΑΚΑΣ 4). Αντίθετα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, όπως προκύπτει και από τον ΠΙΝΑΚΑ 1, εξακολουθεί να κερδίζει τις θετικές γνώμες μιας σημαντικής μερίδας ψηφοφόρων των δύο ΚΚ. Ας σημειωθεί τέλος, ότι όπως προκύπτει από τον ίδιο πίνακα ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, παραμένει ο δημοφιλέστερος των Ελλήνων πολιτικών. Και στην περίπτωση όμως του τώως Προέδρου της Δημοκρατίας, παρουσιάζεται μία διαρκώς καθοδική πορεία, που ξεκινάει από το υψηλότερο του ποσοστό (56%) τον Απρίλιο

του '83 (τότε που οι «σχέσεις με τον Πρόεδρο ήταν άριστες»), για να φθάσει στο σημερινό 43%, που είναι το χαμηλότερο ποσοστό δημοτικότητας του Κ. Καραμανλή τουλάχιστον από το 1979, όταν υπάρχουν και τα τελευταία στοιχεία (ΠΙΝΑΚΑΣ 2). Τέλος, παρά τη γενική πτώση του —και ίσως παρά τις επιθυμίες του Κ. Μητσotάκη— ο τώως Πρόεδρος της Δημοκρατίας διατηρεί ανέπαφη την εικόνα του στους ψηφοφόρους της ΝΔ, που τον εγκρίνουν κατά 95% (ΠΙΝΑΚΑΣ 5).

ΤΟ «ΠΕΠΕΡΑΣΜΕΝΟ» ΤΟΥ Κ. ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ

Εν τω μεταξύ, χάρις στις άοκνες προσπάθειες του ΠΑΣΟΚ, αλλά και στην πρόσφατη εκλογική του επιτυχία, η πορεία του «Εφιάλητη», εμφανίζεται ανοδική. Από το 29% του Νοεμβρίου του '85, συνέπεια και της δημιουργίας της ΔΗΑΝΑ, ο Κωνσταντίνος Μητσotάκης φτάνει σήμερα στο 36%, υπολείπόμενος μόλις 4 μονάδες του πρωθυπουργού, όταν η διαφορά την περίοδο της εκλογής του στην αρχηγία της ΝΔ, τον Σεπτέμβριο του '84 ήταν 20 ολόκληρες μονάδες (51%) έναντι 31% βλ. ΠΙΝΑΚΑ 2). Από την άλλη πλευρά, πρέπει να υπογραμμισθεί ότι ο αρχηγός της ΝΔ, εξακολουθεί να απορρίπτεται ολοκληρωτικά από τους οπαδούς των άλλων κομμάτων, αφού θετική γνώμη για τον ίδιο εκφράζουν μόνο το 3% των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ, το 4% του ΚΚΕ εσ. και το 1% του ΚΚΕ (ΠΙΝΑΚΑΣ 1). Έτσι η άνοδος του Κ. Μητσotάκη, οφείλεται αποκλειστικά στη θετική στροφή των ψηφοφόρων της ΝΔ (επιβεβαιώνοντας την ισχυροποίηση της θέσης του στο κόμμα) αλλά καθόλου του ΠΑΣΟΚ ή της κομμουνιστικής αριστεράς (ΠΙΝΑΚΑΣ 6). Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η άνοδος αυτή είναι και σχετικά μικρή και πεπερασμένη, συμπέρασμα που επιβάλλει στον αρχηγό της ΝΔ να συνεχίσει και να επαυξήσει τις συμφιλιωτικές του χειρονομίες.

Σε ό,τι αφορά τους υπόλοιπους συντηρητικούς ηγέτες, ο Γεώργιος Ράλλης δείχνει να σταθεροποιείται γύρω από 32%, ο Ευάγγελος Αβέρωφ που είναι ο μοναδικός ηγέτης της ΝΔ που δεν ξεπέρασε ποτέ μετά το '81 το 32%, κινείται σήμερα στο 28%, ενώ σημαντική μείωση παρουσιάζεται στην περίπτωση του Κωστή Στεφανόπουλου, που μέσα σε ένα χρόνο πέρασε από το 29% στο 16%. Η πτώση αυτή φαίνεται να οφείλεται στην αρνητική μεταστροφή ψηφοφόρων τόσο της ΝΔ όσο και του ΠΑΣΟΚ (ΠΙΝΑΚΑΣ 7).

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Δημοτικότητα Παπανδρέου					
	10/86	5/86	3/86	11/85	6/85
ΣΥΝΟΛΟ	40	43	42	44	45
<u>Ψήφος 1985</u>					
ΝΔ	3	2	1	6	2
ΠΑΣΟΚ	87	93	92	87	93
ΚΚΕ	7	14	18	14	16

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Δημοτικότητα Καραμανλή					
	10/86	5/86	3/86	11/85	6/85
ΣΥΝΟΛΟ	43	47	50	53	46
<u>Ψήφος 1985</u>					
ΝΔ	95	95	93	95	97
ΠΑΣΟΚ	15	28	33	34	20
ΚΚΕ	2	0	7	7	3

Κόντρα στο... ρεύμα και το κόμμα, η δημοτικότητα του Λεωνίδα Κύρκου παραμένει σε υψηλά επίπεδα, σε σύγκριση μάλιστα με το χαμηλό ποσοστό ψηφοφόρων του ΚΚΕ εσ. Ο γραμματέας του κόμματος δείχνει να σταθεροποιείται στο 25%, μετά από μία απότομη πτώση από το 36%, που οφειλετο σε σημαντικό βαθμό στις επιτυχημένες ομιλίες του στις ευρωεκλογές του Ιουνίου του '84 (ΠΙΝΑΚΑΣ 2). Μία προσεκτικότερη όμως ματιά στις κομματικές προτιμήσεις αυτών που εξέφρασαν θετική γνώμη, δείχνει ότι η σύνθεση των υποστηρικτών αλλάζει εντυπωσιακά σε βάρος της... ΕΑΔΕ και υπέρ της... συμπαράταξης αφού θετικά εκφράζεται το 35% των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ, το 33% του ΚΚΕ, αλλά μόνο το 5% της ΝΔ (ΠΙΝΑΚΑΣ 8).

Τέλος, με διαφορά «βραχείας κεφαλής», ακολουθεί σε δημοτικότητα ο Χαρίλαος Φλωράκης (24%), που κερδίζει τις θετικές γνώμες του 20% των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ, του 11% του ΚΚΕ εσ., της συντριπτικής πλειοψηφίας του ΚΚΕ (98%), αλλά μόνο του 1% της ΝΔ, χωρίς να παρουσιάζονται ουσιαστικές μεταβολές στις κομματικές προτιμήσεις σε σύγκριση με παλιότερες δημοσκοπήσεις (ΠΙΝΑΚΑΣ 9). Οι ψηφοφόροι της ΝΔ μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις, να ψήφισαν στο δεύτερο γύρο υποψήφιους του ΚΚΕ αλλά όπως φαίνεται για τη συμπεριφορά αυτή έχει «δουλέψει» περισσότερο το ΠΑΣΟΚ, παρά η νέα εικόνα του ΚΚΕ, τουλάχιστον στα μάτια της δεξιάς...

ΠΑΡΑΛΕΙΠΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΑΝΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν όμως και η δημοτικότητα νυν ή και τώως κυβερνητικών στελεχών, όταν μάλιστα σπάνια στις δημοσκοπήσεις ερευνάται αυτή η «αθέατη», αλλά σημαντική για τους ενδοκομματικούς συσχετισμούς, πλευρά. Όπως σημειώθηκε ήδη, για τον Γιώργο Γεννηματά, το 43% των ερωτηθέντων είχαν «πολύ καλή ή αρκετά καλή γνώμη», ποσοστό που ξεπερνά κατά 3% αυτό του πρωθυπουργού. Ο υπουργός Υγείας με 85% υπολείπεται κατά 2% του Ανδρέα Παπανδρέου στις θετικές γνώμες που εκφράστηκαν από τους ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ, αλλά εμφανίζει υψηλά ποσοστά δημοτικότητας και στο ΚΚΕ (26%) και στο ΚΚΕ εσ. (25%), (ΠΙΝΑΚΑΣ 10).

Με ποσοστό ίδιο με αυτό του Α. Παπανδρέου, ακολουθούν

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

Δημοτικότητα Σαρτζετάκη					
	10/86	5/86	3/86	11/85	6/85
ΣΥΝΟΛΟ	40	45	42	50	56
<u>Ψήφος 1985</u>					
ΝΔ	5	1	3	9	7
ΠΑΣΟΚ	80	93	86	89	95
ΚΚΕ	24	25	30	43	65

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Δημοτικότητα Μητσotάκη					
	10/86	5/86	3/86	11/85	6/85
ΣΥΝΟΛΟ	36	35	34	29	35
<u>Ψήφος 1985</u>					
ΝΔ	92	89	88	76	90
ΠΑΣΟΚ	3	5	4	2	3
ΚΚΕ	1	0	1	1	0

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Δημοτικότητα Στεφανόπουλου				
	10/86	5/86	3/86	11/85
ΣΥΝΟΛΟ	16	23	17	29
Ψήφος 1985				
ΝΔ	32	45	31	57
ΠΑΣΟΚ	8	15	11	15
ΚΚΕ	0	0	1	5

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Δημοτικότητα Κύρκου					
	10/86	5/86	3/86	11/85	6/85
ΣΥΝΟΛΟ	25	25	21	24	22
Ψήφος 1985					
ΝΔ	5	7	6	13	11
ΠΑΣΟΚ	35	35	30	27	28
ΚΚΕ	33	12	20	14	8

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Δημοτικότητα Φλωράκη					
	10/86	5/86	3/86	11/85	6/85
ΣΥΝΟΛΟ	24	21	22	23	25
Ψήφος 1985					
ΝΔ	1	0	1	4	0
ΠΑΣΟΚ	20	17	20	18	27
ΚΚΕ	98	96	93	91	98

οι Κώστας Λαλιώτης και Γιώργος Παπανδρέου. Ο πρώτος λόγω της... εθελουσίας εξόδου του, κερδίζει μόνο το 74% των ψηφοφόρων του κυβερνώντος κόμματος, αλλά έχει τις περισσότερες συμπάθειες από όλα τα άλλα στελέχη του ΠΑΣΟΚ στους ψηφοφόρους της παραδοσιακής αριστεράς (50% στο ΚΚΕ εσ. και 31% στο ΚΚΕ). Ο δεύτερος, εμφανίζει ένα αξιοσημείωτο ποσοστό θετικών απόψεων μεταξύ των ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ, (80%), είναι αρκετά δημοφιλής στο ΚΚΕ εσ. (21%) και λιγότερο στο ΚΚΕ (7%), ενώ έχει τις περισσότερες συμπάθειες από όλα τα υπό κρίση κυβερνητικά στελέχη μέσα στους ψηφοφόρους της ΝΔ (12%).

Σε απόσταση αναπνοής, με ποσοστό 39% ακολουθεί ο Γιάννης Χαραλαμπίδης, ενώ οι Τσοχατζόπουλος, Κουτσόγιωργας και Τρίτσας φτάνουν στο 36%, με τον τελευταίο να διαθέτει έναν υψηλό δείκτη δημοτικότητας (46%), στους ψηφοφόρους του ΚΚΕ εσ. Αντίθετα για τον Κώστα Σημίτη, που μαζί με τον Κάρολο Παπούλια διαθέτει ποσοστό 33% φαίνεται ότι μετράνε περισσότερο οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, παρά ένα σοβαρό και ψύχραμο στίλ πολιτικής, που είχε άλλοτε δώσει υψηλότατα ποσοστά ενδοκομματικής δημοτικότητας, στον σημερινό υπουργό Εθνικής Οικονομίας.

Αντίθετα, ο προκάτοχός του Γεράσιμος Αρσένης, παρουσιάζει ένα υψηλότατο ποσοστό αποδοχής μεταξύ των ψηφοφόρων και του ΚΚΕ (42%) αλλά και της ΝΔ (14%) υπερφαλαγγίζοντας αντιστοίχως τον Κ. Λαλιώτη και τον Γ. Παπανδρέου. Ας σημειωθεί τέλος, ότι με ποσοστό δημοτικότητας 25%, ο Αντώνης Δροσογιάννης εγγράφεται τελευταίος στον κατάλογο, με

ΠΙΝΑΚΑΣ 10

ΔΗΜΟΤΙΚΟΤΗΤΗ (έχουν πολύ ή αρκετά καλή γνώμη για τον καθένα)													
	Αρσένης %	Γεωργιάδης %	Δροσογιάννης %	Κουτσόγιωργας %	Λαλιώτης %	Λαλιώτης %	Γιώργος Παπανδρέου %	Παπούλιας %	Σημίτης %	Τρίτσας %	Τσοχατζόπουλος %	Τσοχατζόπουλος %	Χαραλαμπίδης %
ΣΥΝΟΛΟ	33	43	25	36	28	40	40	33	33	36	29	36	39
Ψήφος 1985													
ΝΔ	14	8	6	9	4	6	12	4	6	4	1	4	4
ΠΑΣΟΚ	47	85	54	72	60	74	80	72	72	72	66	78	83
ΚΚΕ εσ	32	25	0	18	14	50	21	18	11	46	11	32	25
ΚΚΕ	42	26	4	10	8	31	7	12	7	14	9	8	14

τις θετικές γνώμες του 54% του ΠΑΣΟΚ, αλλά μόνο του 4% του ΚΚΕ, του 0% του ΚΚΕ εσ. και του 6% της ΝΔ.

Θα μπορούσε βέβαια να τεθεί το ερώτημα, πως ο τελευταίος σε δημοτικότητα υπουργός —σύμφωνα με τη δημοσκοπήση— διαθέτει ως μέλος του «περιβάλλοντος», μεγαλύτερη επιρροή από τους πιο δημοφιλείς. Τόσο το ερώτημα, όσο όμως και η δημοσκοπήση, παραπέμπουν ουσιαστικά στο κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα ο πρωθυπουργός. Όπως σημειώθηκε στο προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ, ο τελευταίος ανασχηματισμός είχε πάρει υπόψη του τα αποτελέσματα παρόμοιων δημοσκοπήσεων και αποσκοπούσε κατά κύριο λόγο στην εξουδετέρωση των «επικίνδυνων» με τα γνωστά όμως αποτελέσματα στην κοινή γνώμη. Φυσικά από την όλη πρωθυπουργική συλλογιστική απουσιάζει η πολιτική, η χάραξη της οποίας θα μπορούσε να οδηγήσει και στην κατάλληλη στελεχικά επάνδρωση.

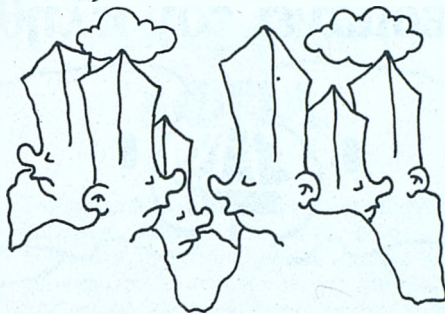
Με τη δική του λογική των «προσώπων», αν ο Ανδρέας Παπανδρέου θέλει να αυξήσει τη δική του δημοτικότητα, θα πρέπει να αναμορφώσει πραγματικά την κυβέρνησή του, γεγονός που ισοδυναμεί με τη χρησιμοποίηση των «επικίνδυνων» αλλά ικανών και δημοφιλών στελεχών. Αν δεν θελήσει να χρησιμοποιήσει τα στελέχη αυτά, για να αποφευχθεί η παραπέρα άνοδος της δημοτικότητας και της επιρροής τους, θα δει αναπόφευκτα και τη δική του δημοτικότητα να κατέρχεται.

Απουσία πολιτικής, το πρωθυπουργικό πρόβλημα μοιάζει κάπως με τον τετραγωνισμό του κύκλου...

□

Και όμως οι κ.κ. υπουργοί συμφώνησαν:

ΤΑ ΝΟΙΚΙΑ, ΟΠΩΣ ΤΑ ΞΕΡΑΤΕ

Για μια ακόμη φορά αναζωπυρώθηκε η συζήτηση για τα νοίκια. Και είναι φυσικό αφού πριν από το «πάγωμα» είχαν παγώσει —ήδη— χιλιάδες ενοικιαστές απ' το όργιο των εξώσεων και των ανεξέλεγκτων αυξήσεων. Οι αλληπάλληλες συσκέψεις και διαβουλεύσεις των αρμόδιων υπουργών την προηγούμενη εβδομάδα με στόχο την εξεύρεση κάποιας λύσης στο «περίπλοκο και πολυσύνθετο πρόβλημα» προκάλεσε την ένταση της φημολογίας με αποκορύφωμα το φαινόμενο της εσκεμμένης ή μη μαζικής παραπληροφόρησης που παρατηρήθηκε την Παρασκευή 14.11.86. Την Παρασκευή πηχιαίοι τίτλοι στις περισσότερες εφημερίδες όλου σχεδόν του Τύπου, (συμπολιτευόμενου και αντιπολιτευόμενου) με εξαίρεση για μια ακόμη φορά, την «έγκυρη του Ταύρου» μας πληροφορούσαν ότι η καθ' ύλην αρμόδιοι υπουργοί βρίσκονται σε αδιέξοδο και δεν μπορούν να βρουν λύση.

Η αλήθεια βρισκόνταν, ασφαλώς, μόνο στην «Αυριανή» που σ' αντίθεση με τις άλλες υποστήριζε ότι «πάρθηκαν οι τελικές αποφάσεις για τα νοίκια» στη σύσκεψη της Πέμπτης 13.11.86 στην οποία προήδρευσε ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Σημίτης, για να αποδειχθεί για άλλη μια φορά ότι ο Κουρής αποτελεί τον επισημότερο εκφραστή των κυβερνητικών πεπραγμένων. Πράγματι στο ίδιο ρεπορτάζ η «Αυριανή» ενώ ανέφερε ότι «οι υπουργοί δεσμεύτηκαν να μην διαρρεύσει τίποτα εκ' ό,τι συζητήθηκε και τις αποφάσεις που πάρθηκαν», η ίδια δημοσίευσε «ατόφια» την απόφαση και το παρασκήνιο της σύσκεψης. Το ερώτημα βέβαια που προκύπτει είναι αν οι υπόλοιπες —κυρίως οι συμπολιτευόμενες— εφημερίδες γνώριζαν την αλήθεια και παραπληροφόρησαν εσκεμμένα το αναγνώστη τους κοινό ή αν κι αυτές εξαπατήθηκαν από τους υπουργικούς ελιγμούς. Την άλλη μέρα πάντως Σάββατο 15.11.86, η «Αυριανή» επανέρχεται με θριαμβευτικό πρωτοσέλιδο, χλευάζοντας όλες τις υπόλοιπες εφημερίδες και δημοσιεύοντας με περιεκτικό ρεπορτάζ το περιεχόμενο, πλέον, της απόφασης που είχε ληφθεί, πράγματι, την Πέμπτη στη σύσκεψη των τεσσάρων υπουργών.

Στο σχετικό ρεπορτάζ αναφέρεται ότι «... η αποφυγή κάθε ανακοίνωσης μετά τη λήξη της σύσκεψης οφείλεται στο γεγονός ότι πρέπει πρώτα να γίνουν μια σειρά από επεξεργασίες με βάση τον συντελεστή που αποφασίστηκε ώστε να συγκεκριμενοποιηθούν όλα τα στοιχεία για να απλοποιηθεί ο προσδιορισμός των ενοικίων και να μην χρειάζεται ... λογιστής. Αυτή τη στιγμή όλα τα στοιχεία επεξεργάζονται από ηλεκτρονικούς υπολογιστές για να προσδιοριστεί το ύψος των ενοικίων ανά περιοχή και παράλληλα τα έσοδα που θα χάσει το δημόσιο από τις φορολογικές ελαφρύνσεις. Το 8% που αποφα-

σίστηκε να είναι ο συντελεστής αναφέρεται στα σημερινά ποσά που προβλέπουν οι πίνακες του υπουργείου οικονομικών, για τον προσδιορισμό της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου, πράγμα που σημαίνει ότι θα υπάρξει διαφοροποίηση αν αυξηθούν κατά 20% οι πίνακες όπως έμμεσα φημολογείται. Η ανακοίνωση των αποφάσεων που πάρθηκαν μαζί με τους πίνακες βάση των οποίων θα υπολογίζεται το νοίκιο, θα ανακοινωθούν μέσα στο μήνα. Σύμφωνα με την άποψη υπουργού, με τις αποφάσεις που λήφθηκαν στην ουσία επιβάλλεται ενοικιοστάσιο, και αυτό δείχνει την πρόθεση της κυβέρνησης να προστατεύσει τους ενοικιαστές.... Ας σημειωθεί ότι ο συντελεστής αυτός δεν ισχύει για μισθώματα ακινήτων της τάξεως περίπου των 50.000 δρχ./τ.μ. ή και 150 τ.μ.

Σύμφωνα με έγκυρες και διασταυρωμένες πληροφορίες του ΑΝΤ1, πράγματι και η απόφαση έχει ληφθεί και το περιεχόμενο της είναι αυτό που καταγράφεται στην «Αυριανή». Στις συνεχείς συσκέψεις των τελευταίων εβδομάδων σύμφωνα με το χαρακτηρισμό των πηγών μας, κυριάρχησε «αριστερούλικο κλίμα» και η πλειοψηφία των υπουργών και υπηρεσιακών παραγόντων, ήταν υπέρ «κάποιου αυστηρού ελέγχου στα νοίκια». Συγκεκριμένα υποστηρίχτηκε ότι μόνο με τις ελαφρύνσεις δεν είναι δυνατό ν' αντιμετωπισθεί το πρόβλημα γι' αυτό θα πρέπει να καθορισθεί το ύψος κάποιου συντελεστή σε χαμηλά επίπεδα. Σε κάποιο βαθμό ο κ. Κου-

λουμπής με το επιχείρημα της «ενίσχυσης του κατασκευαστικού τομέα, υποστήριξε ένα πιο περιορισμένο έλεγχο των ενοικίων, χωρίς πάντως να είναι ανένδοτος. Από τη μεριά του ο κ. Τσοβόλας έχει κρατήσει μια ιδιαίτερα επιφυλακτική στάση σχετικά με το κόστος των φορολογικών ελαφρύνσεων για τα νοίκια, που οπωσδήποτε πρέπει να ξεπερνάει το ύψος των 8-10 δισεκατομμυρίων δρχ. και προειδοποίησε ότι ο προϋπολογισμός δεν αντέχει πάνω από 4-5 δισ. δρχ. προτρέποντας για την εξεύρεση λύσεων. Παράλληλα, υπάρχει μάλλον αρνητική στάση απέναντι σε προτάσεις που προβλέπουν τη μετατόπιση του κόστους από το δημόσιο στους ιδιοκατοίκους, γιατί «θα έχει σημαντικές πολιτικές επιπτώσεις... Η συγκεκριμένες προτάσεις που εμπνεύσθηκαν από ανάλογες ρυθμίσεις και στις ευρωπαϊκές χώρες, επιδιώκουν μια ανακατανομή των φορολογικών επιβαρύνσεων μεταξύ αυτών που ιδιοκατοικούν και, μάλιστα, που έχουν πάρει δάνειο και απολαμβάνουν σήμερα πολύ ψηλές ελαφρύνσεις και εκείνων που νοικιάζουν. Μια μείωση δηλαδή των φορολογικών απαλλαγών αυτών που έχουν ήδη αποκτήσει κατοικία με στεγαστικά δάνεια κτλ. με μια παράλληλη αύξηση των απαλλαγών όσων νοικιάζουν κατοικία. Εξάλλου διατυπώθηκαν σκέψεις για τη μείωση του συντελεστή παλαιότητας που ισχύει σήμερα για τις αντικειμενικές αξίες για κείνες τις κατοικίες που θεωρούνται παλαιές ώστε να μην μειώνεται το επιτρεπόμενο ενοίκιο υπερβολικά. Είναι σίγουρο όπως αναφέρεται και στην «Αυριανή» ότι η οριστική απόφαση θα ανακοινωθεί προς το τέλος του μηνός. Πάντως, από τον όλο προβληματισμό των αρμόδιων παραγόντων δύο βασικά στοιχεία δεν έχουν αποσαφηνισθεί: πρώτον, αν το 8% σημαίνει ότι θα υπάρξει και έλεγχος των μισθώσεων οπότε θα πρόκειται για πραγματικό ενοικιοστάσιο, και δεύτερον ποιες, προς ποιους, και πώς θα υπολογισθούν οι φοροαπαλλαγές. Αυτά είναι δύο βασικά μεγέθη που συμπροσδιορίζουν τη λογική των υπευθύνων στον τομέα της κατοικίας, την κοινωνική της αναφορά.

Σ' όλο τον προβληματισμό θα πρέπει να σημειωθεί και μια παρατήρηση της «Μεσημβρινής», η οποία υπολογίζει ότι με την εφαρμογή του Φ.Π.Α. θα προκύψει μια ακόμη προσαύξηση στα νοίκια κατά 6%, αντικαθιστώντας το σημερινό χαρτόσημο, αφού υπάγονται στον τομέα των «υπηρεσιών».

Γενική είναι πάντως η υποψία, ότι το «αριστερούλικο κλίμα» που επικρατεί και στις ρυθμίσεις για τα νοίκια, εντάσσεται στο πλαίσιο των —από οικονομική άποψη— ανεξήγητων ξαφνικών παροχών με φιλολαϊκό χαρακτήρα, που προϊδεάζουν για κάποιες προεκλογικές στοχεύσεις.

Β.Γ.

ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ

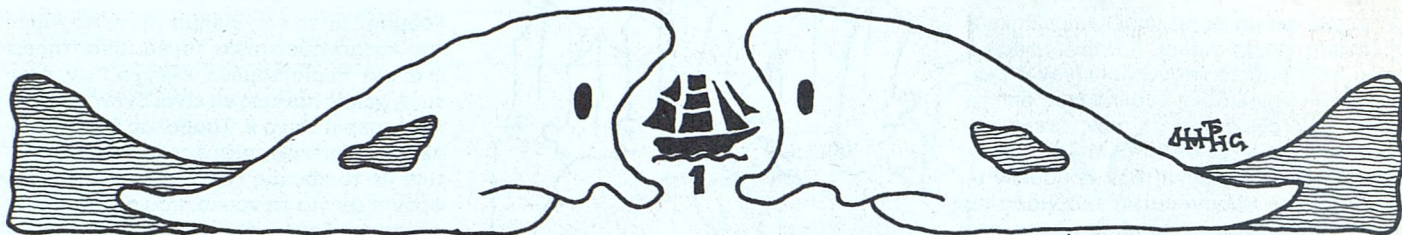
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Πώς θα διαμορφωθούν τα νοίκια
—με συντελεστή 8%

Αν τα αντικειμενικά κριτήρια με βάση τα οποία γίνεται η διατίμηση της αξίας των περιούχων είναι κατά μέσον όρο 40.000 δρχ. ανά τετραγωνικό μέτρο τα 100 τ.μ. θα έχουν $4.000.000 \times 8\% = 320.000$ δρχ. θα είναι το νοίκι ετησίως ή 26.666 δρχ. το μήνα.

Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι αν αλλάξουν τα αντικειμενικά κριτήρια με τα οποία αξιολογεί η εφορία την αξία κατά 20% επιπλέον όπως φημολογείται τότε θα πρέπει να αναπροσαρμοστεί και ο προαναφερόμενος συντελεστής γιατί διαφορετικά θ' ανεβάσει στα ύψη τα νοίκια.

Το πάγωμα των τιμών θα αναθερμάνει τον πληθωρισμό

του Ν. Μαυρομάτη

Όπως τα περισσότερα πρόσφατα μέτρα οικονομικής πολιτικής, έτσι και το τριμνηνο πάγωμα των τιμών επιβλήθηκε περισσότερο σαν ύστατη αντίδραση άμυνας στον απειλητικό πληθωρισμό παρά σαν μια μελετημένη κίνηση ενταγμένη σε μια οικονομική στρατηγική. Μέσα στο κλίμα της κυβερνητικής δυσφορίας που προκάλεσαν οι δημοτικές εκλογές και της αποφοράς που ανέδιδαν οι αποκαλύψεις των σκανδάλων, άρχισε να δημιουργείται ένα βαρύ κλίμα στην κοινή γνώμη που αμφισβητούσε τη βιωσιμότητα του κυβερνητικού σχήματος και κατά συνέπεια την ικανότητά του να ελέγξει την πορεία της οικονομίας. Αυτό τροφοδοτούσε αναπόφευκτα τους φόβους για υψηλό πληθωρισμό που επιτείνονταν ακόμα περισσότερο από την έλλειψη ενημέρωσης που επικρατεί γύρω από τις ενδεχόμενες συνέπειες εφαρμογής του **Φόρου Προστιθέμενης Αξίας**. Σε τέτοιες περιπτώσεις η αγορά έχει κι άλλες φορές δείξει ότι κινείται *ομοθυμαδόν* προς την απόκτηση όσο το δυνατόν περισσότερων διαρκών καταναλωτικών αγαθών, (που όντας εισαγόμενα τα περισσότερα αυξάνουν τη σχετική τους αξία στις αναμενόμενες μελλοντικές υποτιμήσεις της δραχμής), και αυτή η αυξημένη ζήτηση δημιουργεί τελικά όλες τις προϋποθέσεις για να αυξηθούν οι τιμές επαλληθεύοντας έτσι τους αρχικούς πληθωριστικούς φόβους!

Μπροστά σ' ένα τέτοιο ενδεχόμενο πλήρους εκτροχιασμού της συμπιεστικής οικονομικής πολιτικής, η κυβέρνηση επέλεξε τη διοικητική απαγόρευση των ανατιμήσεων, αναγνωρίζοντας έτσι έμμεσα την ύπαρξη ισχυρών παλιρροιακών ρευμάτων στο μέτωπο κατά του πληθωρισμού, καθώς και την αδυναμία των δικών της μέτρων του Οκτώβρη 1985 να διορθώσουν τα χρόνια προβλήματα του ελλειμματικού ισοζυγίου, της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας, των οποίων η προοπτική επίλυσης θα διαμόρφωνε ένα σταθερό ψυχολογικό κλίμα και θα συγκρατούσε τον πληθωρισμό.

Από την απόπειρα θεραπείας των αι-

τιών, η κυβερνητική τακτική μεταφέρεται τώρα στον περιορισμό των συμπτωμάτων της οικονομικής κρίσης, με αποτελέσματα που ποτέ δεν είναι βέβαια, ενώ πάντα αποδεικνύονται παροδικά. Το πιο κλασικό πρόσφατο παράδειγμα αδιεξόδου αυτής της τακτικής είναι το πρόβλημα των ενοικίων, όπου αντί η κυβέρνηση να το αντιμετωπίζει με μία συστηματική στεγαστική πολιτική, το χειρίζεται σαν συνδικαλιστικό πρόβλημα μεταξύ ιδιοκτητών και ενοικιαστών με εξασφαλισμένη τη μελλοντική αποτυχία της οποιασδήποτε προσωρινής ρύθμισης καταφέρει.

Η μεταφορά του εισοδήματος

Το ότι βέβαια υπάρχει πρόβλημα κερδοσκοπίας στην ελληνική αγορά είναι γεγονός αναμφισβήτητο. Τον τελευταίο χρόνο η αγορά έδειξε πως είναι σε θέση να υψώνει τις τιμές ανεξέλεγκτα για να αντιμετωπίσει όχι μόνο πραγματικές αλλά και ενδεχόμενες μειώσεις του ποσοστού κέρδους που προκαλεί η ασταθής συναλλαγματική αξία της δραχμής. Στις δεδομένες συνθήκες καθήλωσης των εργατικών αμοιβών η κερδοσκοπία αυτή αποτέλεσε το μηχανισμό μεταφοράς εισοδήματος από τους μισθωτούς προς τα στρώματα των εμπόρων και ιδιοκτητών και έχει ουσιαστικά ανατρέψει όλες τις εξομαλύνσεις των εισοδηματικών ανισοτήτων που αποπειράθηκε η αισιόδοξη οικονομική πολιτική της πρώτης τετραετίας του ΠΑΣΟΚ.

Το Διάταγμα για τη σταθεροποίηση των τιμών ήρθε πολύ αργά, αφού η μεταφορά εισοδήματος έχει σε μεγάλο βαθμό ήδη πραγματοποιηθεί, και είναι πολύ αδύναμο για να αποτρέψει τη συνέχιση του φαινομένου. Έχουν εκφραστεί μέχρι σήμερα πολλές αντιρρήσεις για τη δυνατότητα ικανοποιητικής εφαρμογής του μέτρου, και πολλοί είναι εκείνοι που πιστεύουν πως η αγορά θα εκδικηθεί άλλη μια φορά τους δεσμώτες της με την αξεπέραστη μόδα του καπέλου. Εμείς θα προσπαθήσουμε να αποδείξουμε πως ακόμα και αν οι τιμές πράγματι σταθεροποιηθούν επί τρίμηνο, και δεν παρουσιαστούν φαινόμενα απόκρυψης και μαύ-

ρης αγοράς, ακόμα και τότε δεν θα υπάρξει καμιά μόνιμη επίδραση στον πληθωρισμό. Το Φεβρουάριο τα ίδια προβλήματα θα είναι πάλι στην ημερήσια διάταξη —απλώς θα βρίσκονται σε οξύτερη μορφή.

Ψυχολογικός κλεφτοπόλεμος

Η ενδεχόμενη σταθεροποίηση των τιμών δημιουργεί αυξημένα κίνητρα αγορών, που επιτείνονται ακόμα περισσότερο από την παραδοσιακά μεγεθυσμένη κίνηση των εορτών. Η πρόσκαιρη αυτή αναθέρμανση της ζήτησης θα συσσωρεύσει έντονες αυξητικές πιέσεις στις τιμές, που θα τιναχτούν προς τα πάνω με την πρώτη απελευθέρωση της τιμολογιακής πολιτικής. Η έκρηξη αυτή θα εξανεμίσει όλη την εξοικονόμηση πληθωριστικών μονάδων, που οι αισιόδοξοι ελπίζουν να πετύχουν, με αποτέλεσμα ο μέσος όρος του πληθωρισμού να παραμείνει σε υψηλά επίπεδα χωρίς καμιά μόνιμη διαχρονική ανάρτηση. Από και πέρα τα πάντα επαφίενται στις ικανότητες που κυβέρνηση και εμπορικός κόσμος έχουν στον ψυχολογικό πόλεμο. Αν οι τελευταίοι θεωρήσουν πιθανή μια μελλοντική επανάληψη του παγώματος θα προσπαθήσουν να αυξήσουν τις τιμές πολύ ψιλότερα από την κάλυψη του τριμήνου «χάσματος» και η κυβέρνηση με τη σειρά της θα καταφύγει πάλι σε διοικητικούς περιορισμούς για να αντιμετωπίσει την υπερβολική κερδοσκοπία που προκαλεί το προσδοκώμενο πάγωμα. Το πιθανότερο αποτέλεσμα αυτού του φαύλου κύκλου είναι η ανατροπή της «ψυχολογικής» ισορροπίας της αγοράς, η επιτάχυνση του πληθωρισμού και η πάρα πέρα συνρίκυνση των εργατικών εισοδημάτων. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο οι μισθωτοί κινδυνεύουν να ενσαρκώσουν για άλλη μια φορά την Ιφιγένεια στις ερασιτεχνικές ιεροτελεστίες επίκλησης των αναπτυξιακών ανέμων. Η μεν κυβέρνηση θα επικαλείται το πάγωμα των τιμών σαν το ύψιστο μέτρο προστασίας της αγοραστικής τους δύναμης για να αποτρέψει τις εργατικές διεκδικήσεις μιας στοιχειώδους επανόρθωσης

της απώλειας εισοδήματος που σημειώθηκε το 1986, η δε συμπαράταξη εμπόρων, ιδιοκτητών και βιομηχάνων θα απειλεί να τις αντισταθμίσει με πολλαπλάσιες αυξήσεις των τιμών. Το δίλημμα επιλογής μεταξύ μιας μονεταριστικής πολιτικής και μιας αναπτυξιακής φυγής προς τα εμπρός, θα εξακολουθήσει έτσι να αιωρείται. Μόνο που η αδυναμία της κυβέρνησης να οργανώσει τη δεύτερη επιλογή θα τη σπρώχνει να ολοκληρώσει τη διαδρομή της προς την πρώτη.

Ζακ Ρου ή πληροφόρηση;

Το πρόβλημα φυσικά του ελέγχου των τιμών θα πρέπει να αντιμετωπιστεί ακόμα και αν οι προβλέψεις της οικονομικής πορείας είχαν έντονο το ρόδινο χρώμα της αισιοδοξίας. Όσο σίγουρο είναι πως δεν μπορούν να εφαρμοστούν οι δυναμικές μέθοδοι του Ζακ Ρου, του γάλλου εκείνου επαναστάτη που το 1790 παρότρυνε τους αβράκωτους να αυτοδικούν εναντίον των κερδοσκόπων και των «καρχαριών» της αγοράς, άλλο τόσο είναι βέβαιο πως η παρακολούθηση της εξέλιξης των τιμών δεν μπορεί να αφηθεί στην αμφισβητούμενη επαγγελματική ευσυνειδησία των οργάνων της Αγορανομίας.

Μπορεί να εξασφαλιστεί μόνο με τη δημιουργία ενός νέου τύπου καταναλωτή, ο οποίος έχοντας επαρκείς πληροφορίες για την ποιότητα και το κόστος των προϊόντων μπορεί να επισημαίνει «επ' αυτοφώρω» τις περιπτώσεις κερδοσκοπίας και να διεκδικεί τα δικαιώματά του. Ίσως είμαστε πολύ μακριά ακόμα από τους θεσμούς των συνεταιρισμένων καταναλωτών που τόσο αφειδώς και ανέξοδα υπόσχονταν κάποτε η παρούσα κυβέρνηση.

Είναι όμως μέσα στις δυνατότητες του σημερινού κρατικού μηχανισμού η σύσταση πολλών κέντρων πληροφόρησης καταναλωτή που θα παρέχουν στους ενδιαφερόμενους τεκμηριωμένες εκτιμήσεις για την κατάσταση που επικρατεί στην αγορά, και θα δέχονται τις καταγγελίες των καταναλωτών για τις παραβιάσεις που διαπιστώνουν; Τα κέντρα αυτά που θαυμάσια θα μπορούν να συντονίζονται από τα Δημοτικά Συμβούλια μπορούν να αποτελέσουν ένα φράγμα στις ανεξέλεγκτες κερδοσκοπικές τάσεις των εμπόρων και να καλλιεργήσουν τα κίνητρα και τις προϋποθέσεις για τη μελλοντική δημιουργία συνασπισμένων καταναλωτών. Όσο πιο πληροφορημένος είναι ο καταναλωτής, τόσο λιγότερο δρα υπό την επίδραση του πανικού της αγοράς που ανέκαθεν αποτελεί τον αναγκαίο παράγοντα επιτυχίας της κερδοσκοπίας. □

Φόβος Περισσότερων Ανατιμήσεων ή ΦΠΑ

Την ανάγκη (εναρμόνιση με το σύστημα έμμεσων φόρων της ΕΟΚ) φιλοτιμίας ποιούμενη, η ελληνική κυβέρνηση θα προχωρήσει στον εκσυγχρονισμό της έμμεσης φορολογίας προϊόντων με την καθιέρωση ενιαίου τρόπου θέσπισης των συντελεστών και την κατάργηση των πολλών και πολύπλοκων συστημάτων που ίσχυαν μέχρι σήμερα. Τα προβλήματα που δημιουργούνται με την εισαγωγή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) αφορούν στα κριτήρια κατάταξης των προϊόντων σε διαφορετικές κατηγορίες συντελεστών (6%, 18% και 36%) και οι λειτουργικές δυσκολίες προσαρμογής από το ισχύον δαδάλωδες σύστημα χαρτοσήμων και Φόρου Κύκλου Εργασιών στο σύστημα ΦΠΑ. Οι δυσκολίες είναι αφ' ενός τεχνικής φύσεως γιατί απαιτούν αναπροσαρμογή των λογιστικών βιβλίων ακόμα και πολύ μικρών επιχειρήσεων, αφ' ετέρου γιατί δημιουργούνται δυνατότητες πλαστής καταγραφής των μέχρι τώρα φόρων ανά μονάδα προϊόντος και νομιμοποίησης έτσι της όποιας κερδοσκοπικής επιθυμίας των εμπόρων. Η δυνατότητα εξονυχιστικού ελέγχου είναι φυσικά αδύνατη, η ενημέρωση του κοινού για τη φύση του ΦΠΑ σχεδόν ανύπαρκτη και τα ανατιμητικά κίνητρα των εμπόρων αυξημένα κάτω από το επίσημο καθεστώς παγώματος που εξαγγέλθηκε πρόσφατα. Το στοιχειώδες μέτρο που θα μπορούσε να πάρει η κυβέρνηση για την ενημέρωση των καταναλωτών είναι η κατατοπιστική περιγραφή του νέου συστήματος από την τηλεόραση, και η ενδεικτική του εφαρμογή σε ορισμένες αντιπροσωπευτικές κατηγορίες προϊόντων. Όσο αυτόντο και να φαίνεται ένα τέτοιο αίτημα, αποτελεί στην πραγματικότητα «βουνό» για το υπουργείο Οικονομικών, που ακόμα δεν έχει αρχίσει να ελέγχει ούτε καν τη σωστή μηχανική λειτουργία των νέων ταμειακών μηχανών, που θα εγκατασταθούν μόλις σε ένα μήνα!

Θα μπορούσε κανείς να ζητήσει και τη σύσταση μόνιμων κέντρων πληροφόρησης στα κατά τόπους παραρτήματα του υπουργείου Οικονομικών, που θα βοηθούν στην επίλυση των προβλημάτων μετά την υιοθέτηση του ΦΠΑ, αλλά και αυτό το αίτημα θα θεωρηθεί πολυτέλεια μέσα στο γενικό κλίμα της προχειρότητας που διανύουμε. Ας σκεφτούν όμως οι υπεύθυνοι, ότι στην οικονομία ισχύει με αυστηρότητα ο νόμος που προδικάζει σε αποτυχία όσες αποφάσεις δεν έχουν εξασφαλίσει ένα αποτελεσματικό μηχανισμό ελέγχου της εφαρμογής τους.

Η σημαντικότερη ίσως πλευρά του ΦΠΑ δεν είναι οι ενδεχόμενες ανωμαλίες στην εφαρμογή του, αλλά το γεγονός ότι θα α-

ποτελέσει ένα πρόσθετο εργαλείο άσκησης οικονομικής πολιτικής με συνέπειες πολύ ευρύτερες των φορολογικών εσόδων. Διαφέρει από τον άμεσο φορολογικό συντελεστή εισοδήματος, κατά το ότι ο ΦΠΑ υψώνει την τιμή του προϊόντος και επιδρά έτσι απ' ευθείας στη συμπεριφορά του πληθωρισμού, ενώ οι άμεσοι φόροι δεν έχουν καμιά αυτόματη σχέση με τις τιμές. Αυτό σημαίνει ότι οι δύο συντελεστές μπορεί μεν να χρησιμοποιηθούν για να αντλήσουν τα ίδια φορολογικά έσοδα, η επίδραση όμως στην τελική αγοραστική δύναμη των καταναλωτών θα είναι διαφορετική γιατί ο ΦΠΑ θα επηρεάζει παράλληλα και τον πληθωρισμό.

Ας πάρουμε το παράδειγμα ενός καταναλωτή που διαθέτει ένα εισόδημα 1000 μονάδων πριν τη φορολογία και το δαπανά στην αγορά 2 προϊόντων Α και Β που έχουν και τα δύο τιμή 100 μονάδων. Αν το κράτος θέλει να εισπράξει φόρο 200 μονάδων με άμεση φορολογία, ο καταναλωτής μένει με καθαρό εισόδημα 800 μονάδων με το οποίο ως υποθέσουμε ότι αγοράζει 5 μονάδες από το προϊόν Α και 3 μονάδες από το προϊόν Β. Η κυβέρνηση αποφασίζει να εισπράξει τις 200 μονάδες επιβάλλοντας Φόρο Προστιθέμενης Αξίας 40% στο προϊόν Α και καθόλου στον Β. Θεωρητικά ο καταναλωτής θα μπορεί ακόμα να προμηθευτεί 5 μονάδες του Α και 3 του Β.

Η τιμή του προϊόντος Β όμως θα «τραβηχτεί» προς τα πάνω, από το ρεύμα των αυξήσεων που θα παρουσιαστεί στο προϊόν Α και την τεχνητή διαφορά τιμών που θα προκύψει μεταξύ τους. Μια κλασική περίπτωση παρουσιάζεται όταν οι κάτοχοι του αγαθού Β μετρούν την αγοραστική τους δύναμη μέσω της ανταλλακτικής τους σχέσης με το προϊόν Α, και ακολουθούν στην ύψωση της τιμής για να διατηρήσουν αυτή τη σχέση. Αν αυτή η ώσμωση τιμών παρατηρηθεί σε μεγάλη έκταση είναι προφανές πως ο αρχικός καταναλωτής δεν θα μπορεί πια να αγοράζει τις ίδιες ποσότητες.

Αντίστροφα το ίδιο φαινόμενο μπορεί να χρησιμοποιηθεί από την κυβέρνηση σαν μηχανισμός μείωσης των τιμών όταν μεταβιβάσει φορολογικά έσοδα από την έμμεση στην άμεση φορολογία. Αν για παράδειγμα καταφέρει να μειώσει τη διαφεύγουσα φορολογική ύλη των ελεύθερων επαγγελματιών ή των εμπόρων, μπορεί να ελαφρύνει την έμμεση επιβάρυνση ορισμένων προϊόντων πλατιάς κατανάλωσης πράγμα που θα έχει αυτόματη αποπληθωριστική επίδραση.

Τέλος, οι μετατάξεις προϊόντων από μια κατηγορία ΦΠΑ σε άλλη, μπορούν να δώσουν τη δυνατότητα στην κυβέρνηση να εφαρμόσει μια ευέλικτη πολιτική κινήτρων για την τόνωση της κατανάλωσης μιας εγχώριας παραγωγής, ή αντικινήτρων για την αποθάρρυνση προϊόντων που κρίνει κοινωνικά επιζήμια (όπως π.χ. τα τσιγάρα). Προς το παρόν πάντως μελετάται η επιβολή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας στα βιβλία γιατί η κυβέρνηση έκρινε πως αρκετά διαβάσαμε μέχρι σήμερα. □

Ν. Μαυρομάτης

ΝΕΑ ΗΘΗ: Ο ΝΟΜΑΡΧΗΣ, Ο ΕΡΓΟΛΑΒΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ

Σε άλλη στήλη δίνονται στοιχεία για το τι ακριβώς γίνεται τα τελευταία δύο χρόνια στην περιοχή των Πρεσπών: μια υποβαθμισμένη, δηλαδή, ακριτική περιοχή της χώρας, όπου, με πιστώσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και στο όνομα της «ανάπτυξης», καταστρέφεται ένας μοναδικός εθνικός δρυμός, με τεράστια οικολογική σημασία.

Είναι μοιραίο να υπάρξουν αντιδράσεις από πολλές πλευρές, όχι μόνο για τις σοβαρές ζημιές στο φυσικό περιβάλλον των Πρεσπών, αλλά και για την κατασπατάληση των πιστώσεων σε άχρηστα και αντιπαραγωγικά έργα. Ως εδώ καλά!

Έλα όμως που μπλέχτηκε η υπόθεση στο σκανδαλοθηρικό κλίμα των τελευταίων εβδομάδων. Και ακούστε τι απίθανα πράγματα έφτασε να διηγείται η εμπάθεια κάποιων αντιτιθέμενων στην κυβερνητική (και Κοινοτική) ανάπτυξη των Πρεσπών. Ισχυρίζονται δηλαδή:

- Ότι η εξεταστική επιτροπή που έστειλε η Ευρωπαϊκή Κοινότητα για να ερευνήσει τις καταγγελίες για τα έργα στις Πρέσπες (κ. Σαμαράς, Σαψάλης και Stufmann) επισκέφθηκαν και επιθεώρησαν μιαν έκταση 200.000 στρεμμάτων σε δύο ώρες.

- Ότι στην επιθεώρηση αυτή δεν είχαν μαζί τους αρμόδιους της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, που ξέρουν καλά την υπόθεση, αλλά τον ανάδοχο των έργων κ. Καπαράκη, που την ξέρει ακόμα καλύτερα. Ήταν βέβαια μαζί και οι εκπρόσωποι του ΥΠΕΘΟ κ. Δαγρέ και Κοιμηνίδης. (Ευτυχώς δεν έφθασε η κακοήθεια των ψιθυριστών να υποστηρίξει ότι οι Κοινοτικοί είδαν τις Πρέσπες μέσα από τη Μερσεντές του κ. Καπαράκη!).

- Ότι ήταν μαζί και ο Νομάρχης της Φλώρινας (κ. Παπαγιάννης). Ο οποίος διαβεβαίωσε τους παριστάμενους για την εξαιρετική δουλειά που έχει κάνει ο εργολάβος.

- Ότι την προηγούμενη το βράδυ, έδωσε επίσημο γεύμα για τους Κοινοτικούς και τους εκπροσώπους του ΥΠΕΘΟ ο κ. Νομάρχης σε εστιατόριο της Φλώρινας, με προποσίες και τα σχετικά. Στο γεύμα ήταν προσκεκλημένος και ο κ. εργολάβος (ίσως ως εκπρόσωπος των επαγγελματιών οργανώσεων της πόλης!). Και ότι στο τέλος (άκουσον κακοήθεια!) το λογαριασμό του γεύματος τον πλήρωσε ο εργολάβος.

Είμαστε βέβαιοι ότι όλα αυτά είναι ψευδή και κακόβουλα. Δεν θα έβλαπτε όμως, μέσα στα πλαίσια των πρωθυπουργικών εντολών για νέο ήθος, να δινόταν μια επίσημη διάψευση για τα παραπάνω από τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας ή τον υπουργό των Εσωτερικών. Έτσι, για να σταματήσει η ανεύθυνη φημολογία!

ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

του Γιάννη Φλώρου

Το πρόβλημα

Μέσα στα πλαίσια των Ολοκληρωμένων Μεσογειακών Προγραμμάτων (ΜΟΠ), εγκρίθηκε το 1983 ένα πρόγραμμα - πιλότος για την περιοχή του Εθνικού Δρυμού Πρεσπών στη Νομαρχία της Φλώρινας. Στόχοι του ήταν η ισόρροπη ανάπτυξη και προστασία της περιοχής και η απόκτηση πείρας για τα επόμενα ΜΟΠ.

Το πως εξελίχθηκαν τα πράγματα κατά τα τρία χρόνια 1984-1986 περιγράφει σύντομα η επερώτηση του Κώστα Φιλίνη στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που κατατέθηκε στις 23 Σεπτεμβρίου 1986. Με τίτλο «Καταστροφή βιότοπου διεθνούς σημασίας με Κοινοτική χρηματοδότηση», επερωτά ο ευρωβουλευτής:

«Γνωρίζει η Επιτροπή ότι στον Εθνικό Δρυμό Πρεσπών στην Ελλάδα, που χαρακτηρίστηκε από τη Συνθήκη του Ραμσάρ σε Διεθνή Προστατευόμενο Υγρότοπο (1973) και κυρώθηκε από την Ελλάδα με το ΝΔ 191/1974 και που προστατεύεται επίσης από την ελληνική νομοθεσία με το ΝΔ 86/1969 και τις διατάξεις του ΝΔ 996/1971, έχουν χρηματοδοτηθεί από την Κοινότητα έργα που παραβιάζουν τη νομοθεσία και καταστρέφουν ανεπανόρθωτα το περιβάλλον.

Γνωρίζει η Επιτροπή ότι το ποσό χρηματοδότησης που έχει εγκρίνει (ύψους περίπου 1,4 εκατομμυρίων ECU) βάσει του Κανονισμού ΕΟΚ 2968/83 (συνδρομή του ΕΓΤΠΕ* για το αρδευτικό έργο παραπρέσπιων περιοχών Νομού Φλωρίνης) και χορήγηση συμπληρωματικής συνδρομής για ειδική ενέργεια που αποτελεί μέρος μιας προπαρασκευαστικής πρότυπης ενέργειας για την εφαρμογή του ΜΟΠ, έχει χρησιμοποιηθεί και συνεχίζει να χρησιμοποιείται για κατα-

στρεπτικά και παράλογα έργα όπως για δημιουργία αγροτικής γης, κοπή 55.000 δένδρων μέσα στο δρυμό, αποψίλωση των χειμάρρων της περιοχής, κατασκευή ιχθυογεννητικού σταθμού μέσα στον πυρήνα του δρυμού, καθώς και για την κατασκευή μεγάλων δρόμων για υλοτόμηση μέσα στο δρυμό, και όλα αυτά χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ούτε η σχετική απαγορευτική νομοθεσία, ούτε η κοινοτική πολιτική για την προστασία του περιβάλλοντος.

Δεδομένου ότι αυτό δεν είναι πλέον θέμα που αφορά μόνο τις εθνικές ή τοπικές αρχές και πρέπει και η Επιτροπή να αναλάβει τις ευθύνες της, θα μπορούσε η Επιτροπή να μας πληροφορήσει τι μέτρα έχει πάρει από τη στιγμή που πληροφορήθηκε πριν από μερικούς μήνες από τις υπηρεσίες της, τις καταστροφές που προκλήθηκαν από τις εργασίες στην περιοχή των Πρεσπών; Θα μπορούσε η Επιτροπή να εξηγήσει γιατί, ενώ τα έργα συνεχίζονται εν γνώσει της, δεν έχει στείλει διερευνητική αποστολή επιτόπου και γιατί δεν έχει παγώσει τις πιστώσεις του ΕΓΤΠΕ* και της πρότυπης ενέργειας του ΜΟΠ, πράγμα που έπρεπε να είχε κάνει εδώ και καιρό;

Τέλος, δεδομένου ότι καταστρέφεται όχι μόνο ένας υγρότοπος και βιότοπος διεθνούς σημασίας αλλά και δυσφημίζεται η Κοινότητα στην ελληνική και διεθνή κοινή γνώμη, τι μέτρα σκοπεύει να λάβει η Επιτροπή για την επανόρθωση των εν λόγω καταστροφών;

Η επερώτηση αυτή αποτελεί ένα μόνο κρίκο στην αλυσίδα των καταγγελιών και διαμαρτυριών για τις καταστροφές στις

* FEOGA

Πρέσπες από επιστήμονες και οργανώσεις. Αναφέρουμε ενδεικτικά τους καθηγητές Π. Γεράκη και Γ. Ματσάκη των Πανεπιστημίων Θεσσαλονίκης και Αθηνών, τη λέκτορα επίσης του ΑΠΘ Μ. Πυροβέση, τους ερευνητές της περιοχής Πρεσπών βιολόγους Γ. Κατσαδωράκη και Δ. Χατζηλάκου, την Επιτροπή Προστασίας της Άγριας Φύσης (ΕΠΤΑ), την Ελληνική Εταιρεία, την Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, τις εφημερίδες «Ελευθεροτυπία», «Αυγή» και «ΡΙζοσπάστη».

Η πολιτική διάσταση

Τι σημαίνουν όλα αυτά; Απλώς και μόνο προχειρότητα και τσαπατσουλιά των αρμοδίων, Ή και κάποιες τοπικές κομπίνες του κυκλώματος εκτέλεσης των έργων; Φοβούμαστε ότι τα αίτια είναι βαθύτερα.

Αλλά ας δούμε τα γεγονότα. Το πρόγραμμα - πιλότος ΜΟΠ για τις Πρέσπες, που ετοιμάστηκε «στα σβέλτα», προέβλεπε από τη μια μελέτη προστασίας και ανάπτυξης των Πρεσπών και κάποια ενίσχυση της τεχνικής και πολιτιστικής υποδομής της περιοχής. Από την άλλη, έπρεπε να προστεθούν αναπτυξιακά έργα. Αυτό δεν ήταν εύκολο.

Έπρεπε να αναλυθούν τα δεδομένα της περιοχής (ανθρώπινο δυναμικό, πόροι, προβλήματα, προοπτικές), να καθοριστούν οι αναπτυξιακοί στόχοι, να γίνουν μελέτες σκοπιμότητας των έργων, που θα υλοποιούσαν τους στόχους, να εκτιμηθούν οι πιθανές επιπτώσεις τους στο ευαίσθητο περιβάλλον των Πρεσπών. Τέλος, να ολοκληρωθούν οι τεχνικές μελέτες των έργων. Μια και όπως πάντα οι αρμόδιες υπηρεσίες ήταν ανέτοιμες, όλα αυτά θα απαιτούσαν χρόνο.

Τέτοιος χρόνος όμως δεν υπήρχε, γιατί έπρεπε πρώτα να εξασφαλιστούν και μετά να απορροφηθούν οι Κοινοτικές επιχορηγήσεις.

Γρήγορα βρέθηκε η λύση. Μια ομάδα στο ΥΠΕΘΟ, με επικεφαλής τον Ν. Παπαδόδημα και με τη συνεργασία συμβούλων του υπουργού Γεωργίας, ξέθαψε μια παλιά μελέτη αρδευτικών έργων (του 1971) και τη δημοπράτησε στα γρήγορα. Μάταια ο ειδικός καθηγητής της Γεωπονικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Π.Α. Γεράκης και η βιολόγος - οικολόγος Μ. Δ. Πυροβέση, που είχαν εξετάσει προσεκτικά την περιοχή, επεσήμαναν την αμφίβολη σκοπιμότητα αυτών των έργων και τις βέβαιες επιπτώσεις τους στο οικοσύστημα των Πρεσπών. Τα αρδευτικά εκτελέστηκαν (και συνεχίζονται ακόμα και σήμερα). Το χειρότερο είναι ότι γίνονται και με τον πιο βάρβαρο τρόπο, μεγιστοποιώντας τη σπατάλη και τις ζημιές (να' ναι καλά ο εργολάβος κ. Καπαράκης και ο επιβλέπων κ. Μπαρμπαρής, μαζί με τους προϊστάμενους του της ΙΙ Περ. ΔΕΒ στη Θεσσαλονίκη!).

Κατόπιν εορτής και αφού ξέσπασε η σχετική φασαρία και εδώ και στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, ξύπνησαν οι αρμόδιοι και προγραμματίζουν να αναθέσουν μελέτη για τις «περιβαλλοντικές επιπτώσεις προτεινόμενου δικτύου άρδευσης στη Μι-

κρή Πρέσπα» σε δύο καθηγητές του ΕΜΠ και της ΑΓΣ, αντί 10-12 εκατομμυρίων. Βέβαια το ότι το «προτεινόμενο» δίκτυο έχει ήδη κατασκευαστεί δεν πτοεί κανένα, ούτε φαίνεται και τους δύο καθηγητές (κ. Μ. Μποναζούντα και Π. Καρακασούλη).

Υπήρχε και η σκέψη για την κατασκευή ενός μικρού ιχθυογεννητικού σταθμού, για να παράγει γόνο και να εμπλουτίζει τη λίμνη, μια και τα αλιεύματα μειώνονταν κάθε χρόνο. (Βέβαια, οι ψαράδες και οι επιστήμονες υποστηρίζουν ότι αυτό οφείλεται σε κάποια αρρώστια και στον ευτροφισμό της λίμνης). Επέκτειναν λοιπόν το σταθμό για να καλύπτει όλες τις λίμνες της δυτικής Μακεδονίας, αύξησαν τις εγκαταστάσεις του από 10 στρέμματα σε 200 περίπου και αντίστοιχα το κόστος. Για να μη χαθεί καιρός μάλιστα με απαλλοτριώσεις, μια και οι κατάλληλες θέσεις δεν ανήκαν στο Δημόσιο, τον κατασκεύασαν ακριβώς πλάι στη λίμνη, εξαφανίζοντας τα υγρά λειβάδια, που είναι μεγάλης σημασίας για την επιβίωση των πουλιών. Αλλά, και εκθέτοντας τη λίμνη σε σοβαρούς κινδύνους ρύπανσης και μετάδοσης ασθενειών στα ψάρια της από το σταθμό, πράγμα που επισημαίνουν οι αρμόδιοι επιστήμονες. Κανείς όμως δεν φαίνεται να πτοείται και τα έργα ολοκληρώνονται.

Η ηγεσία του ΥΠΕΘΟ και κυρίως ο κ. Σημίτης έχει αποδείξει ότι διαθέτει και γνώση και ευαισθησία στο θέμα της σύμμετρης ανάπτυξης, χωρίς την αναγκαστική καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος. (Για παράδειγμα, η προγραμματική σύμ-

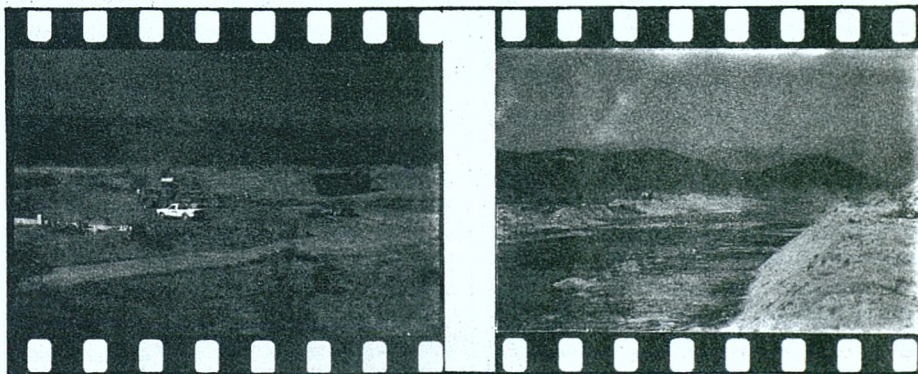
την ταχεία ολοκλήρωση των εργασιών», αγνοώντας κάθε άλλο παράγοντα οικολογικής ευαισθησίας ή και οικονομοτεχνικής ορθοφροσύνης.

Εάν όμως η νοοτροπία αυτή συνεχιστεί, τα Ολοκληρωμένα Μεσογειακά Προγράμματα κινδυνεύουν να εξελιχθούν κατά το πρότυπο του περιώνυμου Σχεδίου Μάρσαλ, όπου μια μεγάλη εισροή οικονομικών πόρων κατέληξε στις τσέπες των επιτηδαιών, με περιθωριακά οφέλη για την ελληνική οικονομία. Μόνο που τη φορά αυτή θα γίνουν και ζημιές σ' ό,τι έχει απομείνει από το φυσικό περιβάλλον του Τόπου μας.

Η Κοινοτική διάσταση

Λιγότερο μας ενδιαφέρει τι κάνει η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Επειδή όμως δεν θεωρούμε τα στελέχη της ανίκανα, είναι φυσικό να απορούμε με τα γεγονότα.

Μέσα στο ίδιο πρόγραμμα των ΜΟΠ (και μάλιστα πρόγραμμα - πιλότο) χρηματοδοτεί μελέτη ανάπτυξης και προστασίας και κάποια έργα. Η μελέτη, την οποία και εγκρίνει τελικά, προειδοποιεί ότι τα έργα αυτά είναι περιττά και επιζήμια. Η Επιτροπή δεν ζητά ούτε μελέτη σκοπιμότητας των έργων, ούτε επιπτώσεων στο περιβάλλον. Και όταν τα έργα εκτελούνται και επιβεβαιώνονται οι ζημιές νίπτει τας χείρας ως Πόντιος Πιλάτος, δεν ερευνά το θέμα και όταν πιέζεται να το κάνει, προσπαθεί με κάθε τρόπο να «κουκουλώσει» τα πράγματα.

Εργολαβικές δραστηριότητες στις Πρέσπες

βαση για την ανάπτυξη και προστασία του Αμβρακικού Κόλπου, εάν υλοποιηθεί, θα είναι ένα πρώτο θετικό βήμα).

Φαίνεται όμως ότι το άνοιγμα του ισοζυγίου πληρωμών αποτελεί ένα τέτοιο καταναγκαστικό παράγοντα, ώστε η κάλυψή του να είναι πια η κύρια προτεραιότητα του ΥΠΕΘΟ. Γι' αυτό και προέχει η άμεση απορρόφηση των κονδυλίων των ΜΟΠ. Και όλα τα άλλα πάνε σε δεύτερη (ή και τελευταία) θέση.

Το μήνυμα περνά στα κατώτερα όργανα του ΥΠΕΘΟ και των συναρμόδιων υπουργείων που «μπουρδουκλώνουν» στα γρήγορα προγράμματα, μελέτες και διαδικασίες. Και ακόμα καλύτερα περνά το μήνυμα στα τοπικά όργανα εκτέλεσης των έργων, που κινητοποιούν στη σειρά τους, τα γνωστά κυκλώματα των εργολάβων «για

Τι εξήγηση υπάρχει για όλα αυτά τα περριέργα; Είναι άραγε η αδιαφορία των παροικούντων εν Βρυξέλλαις προς τα συμβαίνοντα σε μια φτωχή χώρα της νότιας Ευρώπης; (Η νοοτροπία δηλαδή του «δώστους και καμιά πεντάρα, να μην φωνάζουν»). Ή μήπως υποκρύπτει άγνωστα σε εμάς παζάρια της Επιτροπής και της Ελληνικής Κυβέρνησης; Και ποιος είναι άραγε ο ρόλος και η αντιμετώπιση τέτοιων θεμάτων από τους Έλληνες - στελέχη της Κοινότητας;

Όπως και να 'ναι πάντως, η ηγεσία της Επιτροπής πρέπει να καταλάβει ότι ιστορίες όπως αυτή των Πρεσπών, με όλες τις δυσάρεστες προεκτάσεις της, δεν βοηθούν καθόλου στη βελτίωση της γνώμης και της θέσης του μέσου Έλληνα απέναντι στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. □

Η Ιεραρχία στέλνει το δικό της μήνυμα

του Κ.Β. Σακελλαρίου

Ο αρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ κι όλοι οι μητροπολίτες της Ελλαδικής Εκκλησίας είναι αντίθετοι στην πρόθεση της κυβέρνησης για την κοινωνικοποίηση της μοναστηριακής περιουσίας, η οποία αποτελεί κομματική διακήρυξη του ΠΑΣΟΚ και επανειλημμένες επαγγελίες του πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου.

Η Ιεραρχία με επικεφαλής τον κ. Σεραφείμ έχει χαράξει και ακολουθεί απαρέγκλιτα απέναντι στην κυβέρνηση εντελώς αρνητική στάση, που εκδηλώνεται με παρελκυστική και παραπλανητική τακτική με σκοπό να κερδίζει χρόνο, να προβάλλει και να δημιουργεί ένα σωρό εμπόδια, και να εμπλέκει το θέμα σε ατέρμονες συζητήσεις, ώστε, τελικά, αυτό να ταφεί.

Ο αρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ εξακολουθεί να παίζει —όπως προηγουμένως με την κυβέρνηση της Ν. Δημοκρατίας— διπρόσωπο παιχνίδι. Έτσι, όταν αυτός συζητεί με τον πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου, είναι ένθερμος θιασώτης των κυβερνητικών απόψεων για την παραχώρηση της μοναστηριακής περιουσίας στην πολιτεία και υποστηρίζει και ευλογεί τα κυβερνητικά σχέδια, αλλά όταν βρίσκεται μέσα στην Ιεραρχία και διαπιστώνει το εχθρικό κλίμα που επικρατεί για κάθε προσπάθεια παραχώρησης, ο κ. Σεραφείμ μεταμορφώνεται σε αυστηρότατο τιμητή των κυβερνητικών απόψεων και γίνεται ο πολέμαρχος των μητροπολιτών στον αγώνα κατά της κυβέρνησης.

Η έκτακτη Σύνοδος της Ιεραρχίας της Ελλαδικής Εκκλησίας συνεδρίασε στις 23 και 24 Οκτωβρίου για να απαντήσει στις προτάσεις του υπουργού Παιδείας, Α. Τρίτση, που τις υπέβαλε στην Ιερά Σύνοδο με το υπ' αριθμό Υ 132/29-8-86 έγγραφό του και ζητούσε την παραχώρηση όλης σχεδόν της εκκλησιαστικής περιουσίας στο κράτος. Η Ιεραρχία με ομόφωνη απόφαση απέρριψε τις προτάσεις του κ. Α. Τρίτση και έκανε αντιπροτάσεις, οι οποίες απέχουν παρασάγγες από τις υπουργικές απόψεις.

Συγκεκριμένα, η Ιεραρχία, λέει ότι δέχεται να παραχωρήσει τη μοναστηριακή περιουσία στην πολιτεία, αλλά με ορισμένους όρους, ως αντιπαροχή. Με την παραπάνω απόφασή της η Ιεραρχία θέλει να δείξει στην κυβέρνηση και στην κοινή γνώμη, ότι έχει καλές διαθέσεις για τη συνέχιση του διαλόγου με την κυβέρνηση, δεν απορρίπτει κάθε πρόταση

για παραχώρηση της μοναστηριακής περιουσίας και διατυπώνει τις δικές της απόψεις.

Ωστόσο, η Ιεραρχία με την ίδια απόφασή της εξαπάτησε την κυβέρνηση, γιατί της απέκρυψε το υφιστάμενο ανυπέρβλητο νομικό εμπόδιο, δηλαδή, ότι αυτή, η Ιεραρχία δεν έχει απολύτως κανένα δικαίωμα να συζητεί και, πολύ περισσότερο, να αποφασίζει για την παραχώρηση της περιουσίας των μοναστηριών στο Κράτος, γιατί, με την ισχύουσα νομοθεσία, μόνον τα ηγουμενοσυμβούλια των μονών έχουν δικαίωμα να αποφασίζουν για κάθε πράξη παραχώρησης, δωρεάς κτλ. κι όχι η Ιεραρχία.

Συγκεκριμένα, η Ιεραρχία από το σύνολο των 1.248.000 στρεμμάτων, που αποτελούν ολόκληρη τη μοναστηριακή περιουσία, μόνο για την παραχώρηση 410.000 στρεμμάτων, τα οποία συγκροτούν τη λεγόμενη ρευστοποιητέα μοναστηριακή περιουσία, μπορεί να συζητεί και να αποφασίζει, ενώ για την υπόλοιπη, τη λεγόμενη διατηρητέα μοναστηριακή περιουσία, που είναι πελώρια και αποτελείται από εκτάσεις 874.000 στρεμμάτων, δεν μπορεί ούτε να συζητεί ούτε να αποφασίζει.

Πρέπει να σημειωθεί, ότι στη διαμόρφωση των αντιπροτάσεων της Ιεραρχίας έπαιξαν καθοριστικό ρόλο και τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών, που προηγήθηκαν (12 και 19 Οκτωβρίου ε.ε.), με τα διάφορα μηνύματα των οποίων βρήκαν την ευκαιρία όλοι οι μητροπολίτες να εκδηλώσουν τις έντονες αντικυβερνητικές τους διαθέσεις.

Οι αντιπροτάσεις της Ιεραρχίας έχουν

διατυπωθεί στα πρακτικά των συνεδριάσεων της στις 23 και 24 Οκτωβρίου και παραδόθηκαν στο υπουργείο Παιδείας στις 27 του ίδιου μήνα, αλλά με πολύ ανεπίσημο τρόπο, ενώ η απόφαση της Ιεραρχίας ήταν τις αντιπροτάσεις της να τις ανακοινώσει ο αρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ στον πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου το ταχύτερο. Ωστόσο, τέτοια συνάντηση δεν πραγματοποιήθηκε. Από αυτή την αναστολή άμεσης επικοινωνίας μεταξύ του πρωθυπουργού και του αρχιεπισκόπου —παρά την έντονη επιθυμία και τις ποικίλες προσπάθειες του κ. Σεραφείμ να συναντήσει τον κ. Α. Παπανδρέου στο Καστρί ή στο Μέγαρο Μαξίμου ή οπουδήποτε αλλού ήθελε ο πρωθυπουργός— και από άλλα περιστατικά, πολύ κραυγαλέα και σημαδιακά, άρχισαν να σχηματίζονται και να προβάλλουν στον ορίζοντα σημάδια, τα οποία αποτελούν μηνύματα έκδηλης δυσφορίας κυβερνητικών παραγόντων για πράξεις ή παραλείψεις της εκκλησιαστικής πλευράς ως και για αθέτηση υποσχέσεων της.

Τελευταίες πληροφορίες από τον εκκλησιαστικό χώρο αναφέρουν, ότι η Εκκλησία θέλει να δείξει τώρα, προς την κυβέρνηση, ότι σκληραίνει τη στάση της απέναντί της για να διαπιστώσει ποιες θα είναι και πώς θα εκδηλωθούν οι ενδεχόμενες αντιδράσεις της, ώστε, ανάλογα με αυτές και σε συνδυασμό με τις πολιτικές εξελίξεις, να χαράξει την πορεία της.

Αυτές οι πληροφορίες και το γεγονός, ότι ο αρχιεπίσκοπος κ. Σεραφείμ σταμάτησε τα παλαιά του τροπάρια και τις υμνολογίες του για την κυβέρνηση κι άρχισε απερίφραστα να λέει, ότι πρέπει πια να σκεφθεί η Εκκλησία ένα νέο σύστημα για τις σχέσεις της με την Πολιτεία, φανερώνουν ότι τα μηνύματα των δημοτικών εκλογών και τα όσα λέγονται, γράφονται και συμβαίνουν για πράξεις που επηρεάζουν τις προτιμήσεις και τοποθετήσεις του εκλογικού σώματος, άρχισαν να καρποφορούν και να μεγαλώνουν μέσα στους κόλπους της Ιεραρχίας και εντείνουν το αντικυβερνητικό κλίμα.

Έτσι, φαίνεται, ότι αρχίζει μια νέα περίοδος, όπου οι μητροπολίτες, στο σύνολό τους, θα δείξουν και θα αποδείξουν το αληθινό αντιπασοκικό τους μένος, ενώ πολλοί απ' αυτούς άρχισαν κιόλας να γελούν σε βάρος ενός υπουργού, που πρόσφατα έλεγε και ακράδαντα πι-

στευε, ότι όλοι σχεδόν οι μητροπολίτες είναι με το ΠΑΣΟΚ!...

Όστόσο, δεν ήταν αυτός ο μόνος υπουργός που παραπλανήθηκε. Παραπλανήθηκαν και άλλοι κυβερνητικοί παράγοντες, γιατί στις συζητήσεις τους με εκπροσώπους της Εκκλησίας αποδείχτηκε, ότι όχι μόνο δεν είχαν ιδέα από την καλογερική τακτική και νοοτροπία, αλλά ήσαν εντελώς ακατατόπιστοι και ανέτοιμοι για τέτοιες συζητήσεις και, ταυτόχρονα, αγνοούσαν εντελώς δικαιολογήτα, στοιχειώδη πράγματα ως και την ισχύουσα νομοθεσία! Φυσικά, μέσα σε τέτοιες συνθήκες, ήταν αδύνατο να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τους ρασοφόρους συνομιλητές τους, που είχαν την πρωτοβουλία των κινήσεων και έπαιζαν άνετα και χωρίς αντίπαλο το δικό τους υπονομευτικό και παραπλανητικό ρόλο.

Ο διάλογος μεταξύ της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ και της ηγεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος για το θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας άρχισε το 1982. Για την πρώτη ουσιαστική συνομιλία του πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου και του αρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμ, που έγινε στο Καστρί στις 16 Σεπτεμβρίου 1982, στη διάρκεια γεύματος εργασίας, μίλησε με ενθουσιασμό ο αρχιεπίσκοπος στη συνεδρίαση της Ιεράς Συνόδου, στις 12 Οκτωβρίου 1982, όπου υπογράμμισε τα εξής:

«Για πρώτη φορά σ' αυτή τη συνάντηση θεμελιώθηκαν στις σχέσεις Εκκλησίας και Πολιτείας οι αληθείς σχέσεις συναλληλίας...».

Εξάλλου ο κ. πρωθυπουργός μίλησε με κολακευτικά λόγια για τον κ. Σεραφείμ στο υπουργικό συμβούλιο στις 16 Σεπτεμβρίου 1982 και τόνισε, ότι από την πλευρά της Εκκλησίας υπάρχει κατανόηση και πνεύμα συνεργασίας.

Με τις επικρατούσες συνθήκες ο κ. Σεραφείμ βρήκε την ευκαιρία να παίξει το δικό του παιχνίδι και να γίνει παντοδύναμος μέσα στην Ιεραρχία. Έτσι, διατυμπάνιζε, ότι έχει άμεση προσπέλαση στο Καστρί και στο Μέγαρο Μαξίμου και είναι ένθερμος υποστηρικτής του ΠΑΣΟΚ, αλλά, ταυτόχρονα, εξέφραζε προς την κυβέρνηση τη γνώμη, ότι, αν αυτή θέλει να λυθούν όλα τα προβλήματα της με την Εκκλησία και ιδιαίτερα να τελειώσει το θέμα της εκκλησιαστικής περιουσίας, πρέπει η κυβέρνηση να τον ενισχύσει στην προσπάθειά του να επιβάλει την τάξη σε μερικούς μητροπολίτες, που είναι αντίθετοι στην κυβέρνηση και υπονομεύουν το έργο της.

Η κυβέρνηση έσπευσε να ικανοποιήσει τους «ευσεβείς πόθους» του κ. Σεραφείμ και σε ένα νομοθέτημα, εντελώς άσχετο με την Εκκλησία, σφήνωσε μια πρωτο-

φανή για τα εκκλησιαστικά χρονικά διάταξη.

Πρόκειται για το άρθρο 15, που προστέθηκε τελευταίο στο Νόμο υπ' αριθμ. 1351 για την εισαγωγή σπουδαστών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ΦΕΚ τεύχος Α, αριθμ. 56/28.4.83), που καθιστά παντοδύναμο τον κ. Σεραφείμ, γιατί ο νόμος ορίζει ότι ο αρχιεπίσκοπος, σε συνεργασία με την Ιερά Σύνοδο, μπορεί να θέτει σε διαθεσιμότητα μητροπολίτες, «εφόσον συντρέχουν λόγοι που αφορούν στο πρόσωπό του, στο συμφέρον της Εκκλησίας, στη δημόσια τάξη ή στην κοινωνική ειρήνη».

Με αυτή την εξωφρενική διάταξη η δημοκρατική - σοσιαλιστική κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ εξόπλισε τον αρχιεπίσκοπο κ. Σεραφείμ με πελώρια δύναμη, τον μεταμόρφωσε σε δικτάτορα μέσα στο χώρο της Ελλαδικής Εκκλησίας και ξεπέρασε και αυτό ακόμη το τυραννικό καθεστώς της 21ης Απριλίου, που, ωστόσο, δεν είχε ποτέ διανοηθεί να δώσει τέτοια δύναμη στον εκλεκτό του, τον αρχιχουντικό αρχιεπίσκοπο Ιερώνυμο Κοτσώνη.

Η κυβέρνηση, εξοπλίζοντας σαν αστακό τον αρχιεπίσκοπο κ. Σεραφείμ, πίστευε, ότι η Ιεραρχία θα ελέγχεται απόλυτα από τον προκαθήμενο και ησύχαζε, γιατί, έτσι, δεν θα είχε καμιά αντιπολιτευτική και αντιδραστική εκδήλωση από την πλευρά της Ιεραρχίας και του Κλήρου. Το γεγονός, εξάλλου, ότι η κυβέρνηση, ύστερα από εισήγηση του αρχιεπισκόπου, αποφάσισε να διατάξει όλα τα κρατικά όργανα και τις υπηρεσίες να αποφεύγουν κάθε αντιδικία με την Εκκλησία —το σύνθημα ήταν: «Όχι μέτωπο με την Εκκλησία»— μπορεί να συνετέλεσε στο μηδενισμό των εκδηλώσεων αντιδικίας, αλλά αυτή η τακτική προκάλεσε το ξέσπασμα της ασυδοσίας «αγίων» μητροπολιτών οι οποίοι προέβησαν σε απάτες και λεηλασίες περιουσιών του Δημοσίου και της Εκκλησίας, αλλά έμειναν ατιμώρητοι, γιατί τους κάλυπτε ο αρχιεπισκοπικός μανδύας και η κυβερνητική εντολή: «Όχι μέτωπο με την Εκκλησία!».

Αυτά που εκτέθηκαν, είναι συνδεδεμένα με την πορεία του θέματος της εκκλησιαστικής περιουσίας, γιατί, στο μεταξύ διάστημα, η κυβέρνηση, με την έγκριση του αρχιεπισκόπου κ. Σεραφείμ και τη συνεργασία του δικηγόρου κ. Γ. Λιλαίου - Παπαδόπουλου, που ήταν και εξακολουθεί να είναι ταυτόχρονα κοινός νομικός σύμβουλος του πρωθυπουργού κ. Α. Παπανδρέου και της Εκκλησίας της Ελλάδος, προχωρούσε με μεγάλη μυστικότητα στην κατάρτιση σχετικού νομοσχεδίου. Κι αυτό ήταν το νομοσχέδιο «για τη ρύθμιση θεμάτων μοναστη-

ριακής περιουσίας» το οποίο κατέθεσαν στη Βουλή για ψήφιση στις 14 Οκτωβρίου 1985, οι υπουργοί Παιδείας, Οικονομικών, Γεωργίας και Περιβάλλοντος και πρόβλεπε την παραχώρηση όλης της μοναστηριακής περιουσίας στο κράτος, χωρίς να εξαιρεί τις μονές Αγίου Όρους, Σινά, των Πατριαρχείων, της Εκκλησίας Κρήτης, Δωδεκανήσου κτλ.

Πολύ έντονη αντίδραση για το παραπάνω νομοσχέδιο εκδήλωσε η Ιεραρχία της Εκκλησίας της Ελλάδος κατά τη διάρκεια της έκτακτης Συνόδου της, στις 18 Νοεμβρίου 1985, όπου οι μητροπολίτες καταδίκασαν με σκληρούς χαρακτηρισμούς τις διατάξεις του. Ύστερα από αυτά ο κ. Σεραφείμ άλλαξε τακτική και από θερμός παρασκηνακός υποστηρικτής του νομοσχεδίου μεταμορφώθηκε σε φανατικό του πολέμιο.

Η αντίδραση της Ιεραρχίας διατυπώθηκε στο «υπόμνημα της Εκκλησίας της Ελλάδος περί της μοναστηριακής περιουσίας», το οποίο παρέδωσε ο αρχιεπίσκοπος στον πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου κατά τη συνάντησή τους στο Καστρί στις 13 Ιανουαρίου 1986.

Στο υπόμνημα, που αποτελείται από 27 δακτυλογραφημένες σελίδες και έχει χρονολογία 20 Δεκεμβρίου 1985, η Ιεραρχία επισημαίνει ότι:

- Οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις στηρίζονται σε διατάξεις αντισυνταγματικές, αυθαίρετες και παράνομες.
- Τα μοναστήρια καταδικάζονται σε συρρίκνωση, διάλυση και αφανισμό.
- Η Εκκλησία καθίσταται οικονομικά ασθενέστερη με προφανή συνέπεια τη μεγαλύτερη εξάρτησή της από την πολιτεία, ενώ πρέπει να οδηγηθεί προς την ανεξαρτησία και την αποδέσμευσή της από την πολιτεία.

Τέλος, η Εκκλησία δηλώνει, ότι, αν η πολιτεία αποσύρει το επίμαχο νομοσχέδιο, η Εκκλησία δέχεται να παραχωρήσει στο κράτος τη ρευστοποιητέα δασική, αγροτική και γεωργική περιουσία των μονών, που διαχειρίζεται ο ΟΔΕΠ.

Η κυβέρνηση δεν έδειξε την παραμικρή αντίδραση στις εκτεθείσες θέσεις της Ιεραρχίας. Αρκετοί μητροπολίτες έσπευσαν να πανηγυρίσουν, γιατί —όπως είπαν— αποστόμωσαν την κυβέρνηση κι αυτή έχασε τη λαλιά της.

Σαφινικά, με την εμφάνιση του κ. Α. Τρίτση στο υπουργείο Παιδείας, τα λιμνάζοντα νερά που είχε βουλιάξει το πρόβλημα της εκκλησιαστικής περιουσίας, ταραχθηκαν και μαζί μ' αυτά ταραχθηκαν ο αρχιεπίσκοπος κι η χορεία των αρχιερέων.

Και τώρα η Ιεραρχία περιμένει την απάντηση του κ. Α. Τρίτση στις αντιπροτάσεις της...

ΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ ΜΕΤΑ ΤΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΕΚΑ

Η Κοκκινοσκουφίτσα και ο Λύκος που είναι ή ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά

του Αντ. Εργατικού

Σε κρίσιμη καμπή βρίσκεται για άλλη μια φορά το συνδικαλιστικό κίνημα μετά τις πρόσφατες εξελίξεις οι οποίες αντικειμενικά δεν δίνουν και πολλές ελπίδες ότι τα προβλήματα που έχουν συσσωρευθεί εδώ και ένα χρόνο είναι εφικτό να επιλυθούν ή έστω να δρομολογηθούν προς μια διαδικασία επίλυσης.

Γιατί το πρόβλημα στο συνδικαλιστικό κίνημα είναι κατ'εξοχήν πολιτικό και οι όποιες εξελίξεις δεν εξαρτώνται παρά μονάχα από τα κόμματα, τις επιλογές τους και τις σκοπιμότητές τους.

Το ΠΑΣΟΚ αφού επί ένα χρόνο έπαιξε το ρόλο του Αττίλα στο συνδικαλιστικό κίνημα εμφανίζεται τώρα να «τίνειει χείρα» συνδιαλλαγής και διάλογου προς την Αριστερά μιλώντας για «κοινούς στόχους» και για «αλλαγή» μετά τις δημοτικές εκλογές που αποτέλεσαν μια δοκιμασία για την πειστικότητα και το ήθος της κυβέρνησης.

Οι προτάσεις όμως του ΠΑΣΟΚ όπως διατυπώθηκαν από τον πρόεδρο της ΓΣΕΕ αποτελούν στην ουσία μια πρόσκληση προς την Αριστερά να μετάρχει σε μια λεόντεια εταιρεία όπου όμως το λιοντάρι θα είναι η ΠΑΣΚΕ. Ουσιαστικά το ΠΑΣΟΚ καλεί την Αριστερά να αναγνωρίσει τα «τετελεσμένα» στη ΓΣΕΕ και γενικότερα στο συνδικαλιστικό κίνημα και να συμβάλει στη διατήρηση του ελέγχου της ΓΣΕΕ από την κυβέρνηση για μια ακόμα διετία. Την ίδια στιγμή η Αριστερά απαντώντας στις γενικότερες «εκκλήσεις» του ΠΑΣΟΚ για διάλογο τοποθετεί τον εκδημοκρατισμό της ΓΣΕΕ στην πρώτη σειρά προτεραιότητας και καλεί την κυβέρνηση να αποδείξει την ειλικρίνιά της για το διάλογο με συγκεκριμένες ενέργειες στο συνδικαλιστικό κίνημα, κάτι όμως που δεν γίνεται.

Οι πρόσφατες επαφές κορυφής του πρωθυπουργού με τους κ. Φλωράκη και Κύρκο —κυρίως με τον πρώτο— έδωσαν την ευκαιρία σε ορισμένους να προεξοφλήσουν ότι κυοφορείται άμβλυνση των διαφορών ΠΑΣΟΚ - ΚΚΕ στο συνδικαλιστικό κίνημα με τη δρομολόγηση κάποιων διαδικασιών που θα έβγαζαν την ΓΣΕΕ από το σημερινό της πολιτικό και ηθικό τέλμα.

Οι «προτάσεις Ραυτόπουλου» όμως αντικειμενικά διαψεύδουν τις όποιες ελπίδες είχαν δημιουργηθεί και στο βαθμό που το ΚΚΕ θα συνεχίσει την ίδια πολιτική τότε σε καμιά περίπτωση δεν διαφαίνεται άμβλυνση των διαφορών αφού υπάρχει χάσμα στις απόψεις των δύο μερών: η Αριστερά θέλει συνέδριο της ΓΣΕΕ «εδώ και τώρα» με εγγυήσεις γνησιότητας ενώ το ΠΑΣΟΚ «δίνει» το συνέδριο σε δύο χρόνια και μετά από διαδικασίες που δεν δέχεται τώρα η Αριστερά.

ΛΕΟΝΤΕΙΑ ΕΤΑΙΡΕΙΑ

Στην πράξη, ενδεχόμενη υλοποίηση της πρότασης του ΠΑΣΟΚ σημαίνει ότι η κυβέρνηση θα συνεχίσει να έχει τον απόλυτο έλεγχο της ΓΣΕΕ για δύο ακόμα χρόνια, δηλαδή αυτή η ΓΣΕΕ θα «συνομιλήσει» με την κυβέρνηση και την εργοδοσία για τη σύναψη δύο Εθνικών Συλλογικών Συμβάσεων Εργασίας —του 1987 και του 1988— και θα παίρνει μέρος στο ΕΣΑΠ και διάφορα άλλα κυβερνητικά οικονομικά όργανα για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής για λογαριασμό των εργαζομένων χωρίς όμως ουσιαστικά και να τους εκπροσωπεί.

Έτσι η κυβέρνηση πιστεύει ότι προστατεύει τα νώτα της με τη διατήρηση της ΠΑΣΚΕ στη ΓΣΕΕ ενώ αντίθετα θα είχε προβλήματα αν λειτουργήσουν οι δημοκρατικές διαδικασίες στο κίνημα τώρα, όπως ζητά η αντιπολίτευση.

Γιατί μια ΓΣΕΕ που να ελέγχεται από την αντιπολίτευση χαλά την εικόνα της «συναίνεσης» που θέλει να δώσει η κυβέρνηση για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της οικονομίας που προϋποθέτει κατάργηση δικαιωμάτων των εργαζομένων (ελαστική αγορά εργασίας, εισοδηματικό, κ.ά.).

Βέβαια επειδή η πολιτική σαν λειτουργία είναι κάτι το πολύ ρευστό τίποτε δεν αποκλείει κάποια στιγμή να πέσει ο τόνος της οξύτητας από την πλευρά της Αριστεράς και να βρεθεί κάποια διαδικασία συνδιαλλαγής αν οι γενικότερες πολιτικές συνθήκες απαιτήσουν κάτι τέτοιο (π.χ. εθνικά θέματα, ελληνοαμερικανικά, κτλ.).

Σε κάτι τέτοιο φαίνεται να ποντάρει και η κυβέρνηση η οποία θεωρεί ότι η αρνητική στάση της Αριστεράς και η απόρριψη των «προτάσεων Ραυτόπουλου» δεν είναι οριστική και ότι υπάρχουν ακόμα περιθώρια για διάλογο.

Στο πρόσφατο συνέδριο του ΕΚΑ ένας συνδικαλιστής αναφερόμενος στο «φιλεργατικό» προσώπιο της Δεξιάς είπε ότι οι εργαζόμενοι δεν είναι η Κοκκινοσκουφίτσα που πείστηκε ότι ο κακός λύκος έγινε καλή γιαγιά!

Αυτό ειπώθηκε προκειμένου για τη Δεξιά αλλά ισχύει και για το ΠΑΣΟΚ το οποίο παρομοιάζεται και αυτό με τον κακό λύκο που κάνει τώρα προτάσεις για τη διέξοδο του συνδικαλιστικού κινήματος από την κρίση την οποία το ΠΑΣΟΚ προκάλεσε, συντήρησε και νομιμοποίησε.

ΟΛΙΓΗ ΔΟΣΗ «ΧΑΛΚΙΔΑΣ»

Η ΠΑΣΚΕ επαναφέροντας τώρα με πιο συγκεκριμένα στοιχεία τη «φιλοσοφία» της «πρότασης της Χαλκίδας» που είχε κάνει πριν από μήνες το ΠΑΣΟΚ χωρίς να βρει ανταπόκριση από την Αριστερά, επιδιώκει να κερδίσει τις εντυπώσεις και να υποστηρίξει ότι ενώ αυτό επιδεικνύει «μετριοπάθεια» και διάθεση συνδιαλλαγής με την Αριστερά η τελευταία είναι αδιάλλακτη και εριστική.

Βέβαια ευθύνες —είτε άμεσες είτε έμμεσες— για την κρίση του συνδικαλιστικού κινήματος έχουν όλες οι πλευρές και θα ήταν «άδικο» να χρεωθούν όλα στην ΠΑΣΚΕ άσχετα αν αυτή φέρει το κύριο βάρος. Γιατί οι ευθύνες της ΠΑΣΚΕ είναι «απόλυτες» ενώ της Αριστεράς πρέπει να αναζητηθούν στους χειρισμούς της και την έλλειψη κάποιας «ευκαμψίας» στις κρίσιμες στιγμές.

Η επισήμανση αυτή δεν σημαίνει σε καμιά περίπτωση ότι δίνονται ελαφρυντικά στην ΠΑΣΚΕ η οποία προκάλεσε την κρίση και τώρα προσπαθεί να την αμβλύνει βλέποντας ότι οι χειρισμοί της επί ένα χρόνο στο συνδικαλιστικό κίνημα έφεραν το αντίθετο από το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα (έλεγχος του κινήματος).

Από την άλλη όμως πλευρά οι προϋποθέσεις που θέτει η Αριστερά για την έναρξη του διαλόγου είναι τέτοιες που αν γίνουν δεκτές από την ΠΑΣΚΕ σημαίνουν ότι η κυβέρνηση χάνει τον έλεγχο της ΓΣΕΕ πράγμα που είναι φυσικό να μην θέλει. Έτσι, το όλο πρόβλημα διαιωνίζεται και το συνδικαλιστικό κίνημα κάνει βήμα σημειωτόν στο ίδιο σημείο χωρίς προοπτικές, εκτός αν αλλάξουν οι επιλογές της Αριστεράς για άλλους, εξωσυνδικαλιστικούς, λόγους.

ΤΑ ΚΡΙΣΙΜΑ ΛΑΘΗ

Όμως το αδιέξοδο που έχει σημειωθεί στην κορυφή του συνδικαλιστικού κινήματος (ΓΣΕΕ) μετά τις «προτάσεις Ραυτόπουλου» και την απόρριψή τους από την αριστερή αντιπολίτευση (ΕΣΑΚ-Σ, ΑΕΜ, ΣΣΕΚ) φέρνει αναγκαστικά στη μνήμη όχι τόσο τα περσινά γεγονότα στην ΓΣΕΕ (διάσπαση ΠΑΣΚΕ, καθαίρεση αιρετής διοίκησης, διορισμός της ΠΑΣΚΕ, κτλ.) όσο τους χειρισμούς που έκανε τότε η Αριστερά και που έδωσαν τυπικά το δικαίωμα στην κυβέρνηση να παρέμβει στο συνδικαλιστικό κίνημα. Οι χειρισμοί αυτοί —μπροστά στο αδιέξοδο που υπήρχε τότε— μπορούν να κριθούν τουλάχιστον σαν επιπόλαιοι αν δεν υπέκρυπταν σκοπιμότητες.

Στην αιρετή διοίκηση της ΓΣΕΕ που είχε προέλθει από το 22ο συνέδριο του 1983, ανατράπηκε σε βάρος της ΠΑΣΚΕ ο συσχετι-

σμός λόγω της διαφοροποίησης επτά μελών της. Έτσι, η ΠΑΣΚΕ από 26 μέλη που είχε στα 45 βρέθηκε με 19 και η πλειοψηφία έγινε γνωστή σαν «ΓΣΕΕ των 26» διαμορφώθηκε από τους 17 της ΕΣΑΚ-Σ, τους 2 του ΑΕΜ και τους 7 διαγραφμένους του ΠΑΣΟΚ.

Αυτός ο συσχετισμός σήμαινε ότι η αριστερή αντιπολίτευση έχοντας πια την πλειοψηφία στη ΓΣΕΕ μπορούσε να περάσει οποιαδήποτε απόφαση ήθελε χωρίς απαραίτητα να προκαλέσει διοικητική κρίση (ανατροπή προεδρείου).

Ο πρόεδρος της ΓΣΕΕ (Ραυτόπουλος) ήταν υποχρεωμένος κάποια στιγμή να συγκαλέσει τη διοίκηση σύμφωνα με το καταστατικό της ΓΣΕΕ και δεν μπορούσε να αποφύγει τη λήψη αποφάσεων σε βάρος της κυβέρνησης και της πολιτικής της. Βέβαια, ο κ. Ραυτόπουλος αρνιόταν να συγκαλέσει τη διοίκηση παρά τα συνεχή διαβήματα της αντιπολίτευσης αλλά αυτό δεν μπορούσε να κρατήσει και πολύ.

Η αντιπολίτευση όμως αντί να περιμένει αυτή τη στιγμή προχώρησε στην καθαίρεση του Ραυτόπουλου και την ανασύνθεση της διοίκησης της ΓΣΕΕ δίνοντας έτσι το τυπικό πρόσχημα στην ΠΑΣΚΕ και την κυβέρνηση να αμφισβητήσουν τη νομιμότητα των ενεργειών της και φυσικά να πετύχουν ανατροπή των αποφάσεων των «26» και στη συνέχεια και ανατροπή της αιρετής διοίκησης.

Αν όμως η αντιπολίτευση έκανε «υπομονή» και περίμενε τον κ. Ραυτόπουλο να συγκαλέσει τη διοίκηση τότε θα μπορούσε με την πλειοψηφία που διέθετε να «περνούσε» οποιαδήποτε απόφαση ήθελε με όλα τα στοιχεία της «νομιμότητας».

Θα μπορούσε ακόμα και να ανατρέψει τον κ. Ραυτόπουλο στη συνεδρίαση αυτή αν έκρινε ότι αυτό επιβαλλόταν από τις συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί.

Αντί για όλα αυτά έκανε άλλα και έδωσε το πρόσχημα για την κρατική παρέμβαση μέσω της δικαιοσύνης.

Ας ληφθεί υπόψη ότι ανάλογη ήταν και η κατάσταση στο Εργατικό Κέντρο της Αθήνας —όπου και εκεί ανατράπηκε σε βάρος της ΠΑΣΚΕ ο συσχετισμός των δυνάμεων μετά τις διαγραφές και την κρίση στη ΓΣΕΕ— χωρίς όμως να ακολουθηθεί η ίδια διαδικασία (ανασύνθεση διοίκησης) τότε φαίνεται ότι οι χειρισμοί στη ΓΣΕΕ δεν έγιναν με νηφαλιότητα.

Γιατί και στο ΕΚΑ θα μπορούσε να ανατραπεί το προεδρείο με το νέο συσχετισμό που είχε διαμορφωθεί: αρχικά με τις εκλογές του 1983 η ΠΑΣΚΕ είχε 13 έδρες, η ΕΣΑΚ-Σ 12 και το ΑΕΜ 2. Στην πορεία ένας σύμβουλος της ΕΣΑΚ-Σ προσχώρησε στην ΠΑΣΚΕ από την οποία προερχόταν και από την οποία είχε διαγραφεί επειδή πρωταγωνίστησε στη μεγάλη απεργία των εργαζομένων στην ΕΑΣ το 1983 και ο συσχετισμός άλλαξε υπέρ της ΠΑΣΚΕ με 14-13 της Αριστεράς (11 πια της ΕΣΑΚ-Σ και 2 του ΑΕΜ).

Μετά την κρίση στη ΓΣΕΕ δύο σύμβουλοι της ΠΑΣΚΕ διαφοροποιήθηκαν και ακολούθησαν την «ΓΣΕΕ των 26» και έτσι η πλειοψηφία στο ΕΚΑ διαμορφώθηκε σε 15 της Αριστεράς και 12 της ΠΑΣΚΕ.

ΤΟ 23ο ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ ΓΣΕΕ

Στο ΕΚΑ όμως παρά το ότι υπήρχε η «τεχνική» δυνατότητα για αλλαγή στη διοίκηση δεν έγινε κάτι τέτοιο και παρέμεινε το σχήμα που είχε προέλθει από τη συνεργασία ΠΑΣΚΕ - ΕΣΑΚ-Σ - ΑΕΜ το 1983 (πρόεδρος ΠΑΣΚΕ, αντιπρόεδρος ΑΕΜ και γενικός γραμματέας ΕΣΑΚ-Σ) ενώ παράλληλα η αριστερή αντιπολίτευση με την πλειοψηφία που διέθετε έπαιρνε όλες τις αποφάσεις που ήθελε με μειοψηφία και εκ των υστέρων διαφοροποίηση της ΠΑΣΚΕ και προσώπων του προέδρου της οργάνωσης και γραμματέα της ΠΑΣΚΕ Λ. Κανελλόπουλου.

Αν και στο ΕΚΑ γίνονταν τα ίδια με τη ΓΣΕΕ (ανατροπή προέδρου, κτλ.) ήταν βέβαιο ότι και εκεί η ΠΑΣΚΕ και η κυβέρνηση θα ακολουθούσαν την ίδια τακτική όπως και στη ΓΣΕΕ και θα εξασφάλιζαν με νομιμοφανείς ενέργειες τον έλεγχο της οργάνωσης η οποία πρωταγωνιστούσε στις διαμαρτυρίες και τις κινητοποιήσεις των εργαζομένων κατά της κυβέρνησης.

Το παράδειγμα του ΕΚΑ καθιστά πιο κραυγαλέα την περίπτωση της ΓΣΕΕ όπου οι «επαναστατικές ενέργειες» της αριστεράς αντιπολίτευσης - πλειοψηφίας οδήγησαν στην ανατροπή της και τον διορισμό της ΠΑΣΚΕ σαν διοίκηση της ΓΣΕΕ με όλα τα γνωστά επακόλουθα.

Αποκορύφωμα της κρίσης ήταν το 23ο συνέδριο της ΓΣΕΕ από

το οποίο απείχε η αντιπολίτευση και η Δεξιά η οποία για πρώτη φορά μετά το 1981 έκανε αισθητή και μαζικά την παρουσία της στο συνδικαλιστικό κίνημα.

Το συνέδριο αυτό αποτέλεσε το «βατερλώ» για την ΠΑΣΚΕ γιατί δεν κατάφερε παρά τις διάφορες «ενισχύσεις» από τους ασπόνδυλους εργατοπατέρες που ακολουθούν την εκάστοτε κυβερνητική παράταξη να πάρει την πλειοψηφία (πάνω από τους μισούς συνέδρους) και να εμφανίσει έτσι ότι έχει την απόλυτη πλειοψηφία στο συνδικαλιστικό κίνημα και να υποστηρίξει ότι η αποχή της Αριστεράς οφειλόταν στο φόβο της να μην «αποκαλυφθεί» η αδυναμία της.

Το συνέδριο όμως αυτό μπορεί να ήταν «βατερλώ» για την ΠΑΣΚΕ αλλά ταυτόχρονα όμως ήταν και το ορόσημο για τη διεύρυνση του χάσματος στο κίνημα καθώς οι δύο πλευρές (ΠΑΣΚΕ από τη μία και ΕΣΑΚ-Σ, ΑΕΜ, ΣΣΕΚ από την άλλη) οχυρώθηκαν στις θέσεις τους και δεν άφηναν περιθώρια για συνδιαλλαγή: η ΠΑΣΚΕ θεωρούσε ότι το διοικητικό πρόβλημα της ΓΣΕΕ λύθηκε οριστικά με το συνέδριο ενώ η αντιπολίτευση υποστήριζε ότι το συνέδριο πλαστογραφούσε τη βούληση των εργαζομένων και για το λόγο αυτό χρειαζόταν ένα νέο έκτακτο συνέδριο με εγγυήσεις γνησιότητας για την ανάδειξη αντιπροσωπευτικής διοίκησης στην ΓΣΕΕ.

Υπενθυμίζεται ότι ο λόγος της αποχής της αντιπολίτευσης από το 23ο συνέδριο ήταν η αμφισβήτηση της γνησιότητάς του επειδή η ΠΑΣΚΕ είχε προχωρήσει στον αποκλεισμό των συνταξιούχων και είχε επιτρέψει τη συμμετοχή «φαντασμάτων» με προφανή στόχο να αλλοιώσει υπέρ αυτής το συσχετισμό των δυνάμεων (σ.σ. οι συνταξιούχοι ελέγχονται από την ΕΣΑΚ-Σ ενώ τα «φαντάσματα» από την ΠΑΣΚΕ ή τους ασπόνδυλους εργατοπατέρες).

Για την Αριστερά προϋπόθεση για το έκτακτο συνέδριο ήταν η εφαρμογή μέτρων που είχαν ισχύσει στο 22ο συνέδριο το οποίο είχε χαρακτηριστεί το πιο γνήσιο και αντιπροσωπευτικό στη μεταπολεμική πορεία της ΓΣΕΕ και από το οποίο προήλθε η «μετωπική» διοίκηση στην ΓΣΕΕ, παρά το ότι η ΠΑΣΚΕ είχε εξασφαλίσει την απόλυτη πλειοψηφία (28 στους 45). Τα μέτρα αυτά ήταν η συμμετοχή των συνταξιούχων και ο αποκλεισμός των «φαντασμάτων».

Η «ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΓΩΝΑ»

Στην πορεία η Αριστερά συγκρότησε με τις οργανώσεις (εργατικά κέντρα και ομοσπονδίες) τη «Συντονιστική Επιτροπή Αγώνα» με στόχο τη διεκδίκηση αφ' ενός των αιτημάτων των εργαζομένων για τα οποία αδιαφορούσε η ΓΣΕΕ (ΠΑΣΚΕ) και αφ' ετέρου την «αποκατάσταση της δημοκρατικής νομιμότητας» στη ΓΣΕΕ με ένα έκτακτο συνέδριο.

Η λειτουργία της «ΣΕΑ» αντιμετώπισε τα «κλασικά» προβλήματα που είχαν πάντοτε— από το 1974 μέχρι το 1981— τα «μετωπικά» σχήματα στα οποία τότε μετείχε και η ΠΑΣΚΕ κατά των Καρακίτσων, κτλ.: προσπάθειες «καπελλώματος», προσαρμογή της δραστηριότητας της «ΣΕΑ» στα κομματικά συμφέροντα και τις υστεροβουλίες της στιγμής, κτλ. Μια από τις αιτίες τριβής ήταν πχ. οι δημοτικές εκλογές καθώς η ΕΣΑΚ-Σ και η ΣΣΕΚ μετείχαν στη «συμπαρατάξη» του κ. Κατριβάνου ενώ το ΑΕΜ υποστήριζε τον κ. Φιλίνη.

Πέρα όμως απ' αυτά εκείνο που έχει σημασία για τη «ΣΕΑ» και τις οργανώσεις που την απαρτίζουν, είναι η δραστηριότητά τους προς την κατεύθυνση του έκτακτου συνεδρίου της ΓΣΕΕ. Υποβλήθηκε αίτηση στην ΓΣΕΕ από 47 οργανώσεις - μέλη της για την σύγκληση του συνεδρίου αυτού σύμφωνα με τη σχετική διάταξη του καταστατικού της ΓΣΕΕ.

Ανεξάρτητα από το γεγονός ότι η ΓΣΕΕ (ΠΑΣΚΕ) απέρριψε την αίτηση για το συνέδριο εκείνο που έχει πολιτική στην ουσία σημασία είναι το περιεχόμενο της αίτησης το οποίο προκάλεσε πολλά ερωτηματικά γιατί γεννήθηκε η εντύπωση ότι η αίτηση υποβλήθηκε για να απορριφθεί. Και αυτό γιατί προτίμησε να «υποκατασθεί» η διοίκηση της ΓΣΕΕ από ένα άτυπο όργανο για την προστασία του συνεδρίου: οι οργανώσεις για να μην αναγνωρίσουν έστω και έμμεσα τη διοίκηση της ΓΣΕΕ πρότειναν το έκτακτο συνέδριο να το συγκαλέσει επιτροπή από δέκα προέδρους των μεγαλύτερων ομοσπονδιών και εργατικών κέντρων της ΓΣΕΕ. Κάτι τέτοιο όμως δεν προβλέπεται από το καταστατικό της ΓΣΕΕ το οποίο λέει σαφώς ότι το έκτακτο συνέδριο— όπως και κάθε άλλο συνέδριο— γίνεται από τη διοίκηση της συνομοσπονδίας.

Στο στοιχείο αυτό στηρίχθηκε τυπικά και η ΓΣΕΕ (ΠΑΣΚΕ) για να απορρίψει την αίτηση των 47 οργανώσεων πράγμα που γέννησε τις «υποψίες» για τη σκοπιμότητα της διατύπωσης της αίτησης. Γιατί αν οι «47» τηρούσαν το καταστατικό παρά τις αντιρρήσεις τους για τη νομιμότητα και τη γνησιότητα της διοίκησης της ΓΣΕΕ (ΠΑΣΚΕ) τότε η τελευταία θα ήταν σε δύσκολη θέση και θα έπρεπε να απορρίψει την αίτηση με πολιτικά επιχειρήματα και όχι με νομικά και τυπικά όπως κάνει τώρα λόγω της διατύπωσης της αίτησης. Και φυσικά θα αναλάμβανε και τις ανάλογες ευθύνες.

Έτσι όπως διαμορφώνεται τώρα η κατάσταση, η ΓΣΕΕ (ΠΑΣΚΕ) αρνείται το έκτακτο συνέδριο και αντίθετα με τις «προτάσεις Ραυτόπουλου» προτείνει στην αντιπολίτευση καταστατικό συνέδριο την άνοιξη και μετά από μια διαδικασία εκκαθάρισης των μητρώων, κτλ. εκλογικό συνέδριο την άνοιξη του 1988 κάνοντας «παραχώρηση» ενός χρόνου από τη θητεία της διοίκησής της (κανονικά η θητεία της διοίκησης της ΓΣΕΕ λήγει την άνοιξη του 1989).

Η θέση της αντιπολίτευσης μέχρι στιγμής τουλάχιστον παραμένει αμετακίνητη: έκτακτο συνέδριο τώρα για την «αποκατάσταση της δημοκρατικής νομιμότητας» στη ΓΣΕΕ και μετά η διοίκηση που θα προέλθει απ' αυτό να προχωρήσει στα οργανωτικά, κτλ. με το κύρος που θα έχει σαν γνήσια και αντιπροσωπευτική.

Πάντως με τις «προτάσεις Ραυτόπουλου» η αντιπολίτευση είναι «στριμωγμένη στα σκονιά» για να χρησιμοποιήσουμε ένα πυγμαχικό όρο που προσιδιάζει στις συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί στο συνδικαλιστικό κίνημα.

Κι αυτό γιατί η αντιπολίτευση είναι «υποχρεωμένη» να πάρει μέρος στο καταστατικό συνέδριο αν δεν θέλει να αφήσει την ΠΑΣΚΕ ασύδοτη. Το καταστατικό συνέδριο έχει απαρτία με την παρουσία των μισών συν ένα μελών (συνέδρων) που έχουν δικαίωμα ψήφου. Αυτό σημαίνει ότι η ΠΑΣΚΕ έστω και δύσκολα— και με τη συνδρομή των γνωστών ασπόνδυλων εργατοπατέρων— μπορεί να καταφέρει την απαρτία έστω και με την αποχή της αντιπολίτευσης. Στη συνέχεια μπορεί να προχωρήσει στην τροποποίηση του καταστατικού της ΓΣΕΕ κατά το δοκούν αφού θα έχει εξασφα-

λισμένη την πλειοψηφία του 75% που απαιτείται για τις τροποποιήσεις και να φέρει το νέο καταστατικό στα μέτρα της με την «ελπίδα» ότι έτσι θα διαιωνίσει την παρουσία της στη ΓΣΕΕ. Αν όμως η αντιπολίτευση προσέλθει στο συνέδριο είναι σε θέση να τορπιλλήσει οποιαδήποτε τροποποίηση αφού με τη συμμετοχή της αλλάζουν οι συσχετισμοί και δεν είναι δυνατόν η ΠΑΣΚΕ και οι «σύμμαχοί» της να πάρουν την απαιτούμενη πλειοψηφία του 75%.

ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Το ζήτημα κατά συνέπεια για την αντιπολίτευση είναι καθαρά πολιτικό γιατί η συμμετοχή της στο καταστατικό συνέδριο αποτελεί μια έμμεση αναγνώριση του κ. Ραυτόπουλου και «νομιμοποίηση» των ενεργειών με τις οποίες η ΠΑΣΚΕ κατέλαβε τη ΓΣΕΕ. Ταυτόχρονα όμως είναι και πρακτικό γιατί μόνο με τη συμμετοχή της εμποδίζει την «παντοδυναμία» της ΠΑΣΚΕ έστω και με τον κίνδυνο να «εκτεθεί» ότι μετέχει σε διαδικασίες που δεν αναγνωρίζει. Γιατί αποχή από το καταστατικό συνέδριο θα μπορούσε να ερμηνευθεί και σαν επιλογή ρήξης με το ΠΑΣΟΚ που θα είχε σαν αποτέλεσμα τον έλεγχο της ΓΣΕΕ από την ΠΑΣΚΕ τουλάχιστον όσο το ΠΑΣΟΚ θα είναι κυβέρνηση αλλά ταυτόχρονα δρομολογεί και διαδικασίες που μπορούν να οδηγήσουν σε διάσπαση το συνδικαλιστικό κίνημα αν η παραμονή του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία ξεπεράσει τις προβλέψεις και τα προβλήματα των εργαζομένων απαιτήσουν μια πιο ουσιαστική συνδικαλιστική δράση από τις δυνάμεις που δεν συμφωνούν με την κυβερνητική πολιτική. Γιατί μέχρι τώρα τουλάχιστον η Αριστερά στη συνδικαλιστική της δράση δεν είχε επιλέξει την τακτική της πολιτικής ρήξης με την κυβέρνηση αλλά απλώς προσπαθούσε να τη φέρει στο «σωστό δρόμο» με περιοδικές απεργίες είτε κλαδικές είτε τοπικές που δεν έφερναν κανένα αποτέλεσμα και λειτουργούσαν περισσότερο σαν μηχανισμοί εκτόνωσης και «αυτοεπιβεβαίωσης» του συνδικαλιστικού κινήματος και αυτών που το καθοδηγούν παρά σαν μοχλός πραγματικής πίεσης. Αυτό άλλωστε ήταν και το πρόβλημα της συνδικαλιστικής δράσης το χρόνο που πέρασε από τα οικονομικά μέτρα του Οκτωβρίου 1985 γιατί σε τελευταία ανάλυση η κυβέρνηση δεν είχε μια μόνιμη πίεση ώστε να υποχρεωθεί να αναθεωρήσει την πολιτική της.

Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί ότι ακριβώς επειδή οι κινητοποιήσεις αλλά και οι αντιρρήσεις στην κυβερνητική πολιτική δεν ήταν σε θέση να ανατρέψουν ούτε την κυβέρνηση ούτε την πολιτική της προκαλεί τώρα «αναδρομικά» απορίες ο τρόπος αντίδρασης της κυβέρνησης στη διαφοροποίηση στη ΓΣΕΕ τον Οκτώβριο του 1985.

Δηλαδή δημιουργείται το ερώτημα «τι θα πάθαινε η κυβέρνηση αν “επέτρεπε” στην ενιαία τότε ΠΑΣΚΕ της ΓΣΕΕ να κάνει μια ή δύο απεργίες διαμαρτυρίας για την εισοδηματική της πολιτική»;

Αν άφηνε «ελεύθερη» την ΠΑΣΚΕ τότε αυτή θα διέσωζε το κύρος της που θα ήταν πολύτιμο για το μέλλον χωρίς ταυτόχρονα να προκαλέσει ούτε τις οξύτητες και τα εσωκομματικά προβλήματα με τις διαγραφές και το κυρίως χωρίς να απειληθεί ουσιαστικά η εισοδηματική της πολιτική.

Το παράδειγμα της ΑΔΕΔΥ είναι εύγλωττο αφού η «τοπική» ΠΑΣΚΕ διαφώνισε με την οικονομική πολιτική και έκανε και απεργίες χωρίς να απειληθεί ούτε η συνοχή της ούτε και η κυβερνητική πολιτική. Αντίθετα με τη ΓΣΕΕ έγινε «κατεδάφιση» με όλες τις συνέπειες που πληρώνει τώρα το συνδικαλιστικό κίνημα και θα συνεχίσει να πληρώνει αν δεν επικρατήσει ψυχραιμία, ρεαλισμός και αυτοκριτική διάθεση από όλες τις πλευρές.

Το ζήτημα όμως στην ΠΑΣΚΕ το 1985 δεν ήταν πολιτικό αλλά καθαρά προσωπικό γιατί η διαφοροποίηση των «επτά» στη ΓΣΕΕ έδωσε την ευκαιρία σε ορισμένα κυκλώματα της ΠΑΣΚΕ και του ΠΑΣΟΚ να εκκαθαρίσουν τους προσωπικούς τους λογαριασμούς και να επιβάλουν την άποψη ότι με τις διαγραφές θα «καθάριζε» η ΠΑΣΚΕ και το ΠΑΣΟΚ από «ζιζάνια».

Οι εξελίξεις όμως διέψευσαν τις «ελπίδες» των καθοδηγητών αυτής της τακτικής καθώς η κρίση οξύνθηκε, η διάσπαση της ΠΑΣΚΕ διευρύνθηκε, συγκροτήθηκε και αυτόνομη πολιτική - συνδικαλιστική παράταξη από τους διαγραφμένους, με αποτέλεσμα σήμερα η ΠΑΣΚΕ να αποτελεί τη μειοψηφία στον εργατικό χώρο ενώ πριν από ένα χρόνο είχε και δύναμη και κυρίως κύρος παρά τη φθορά της εξουσίας. □

**Πήρες σήμερα
τον ΜΙΚΡΟ ΗΡΩΑ;**

ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Αναπαραγωγές

**8 ΑΥΘΕΝΤΙΚΑ
ΕΞΩΦΥΛΛΑ**

της πρώτης έκδοσης

Πολιτική κίνηση + χαμόγελα αισιοδοξίας από τον ΓΕΡΑΣΙΜΟ ΑΡΣΕΝΗ

του Αρ. Ψάλτη

Προχωρούν οι διαδικασίες —συζητήσεις, επαφές και συσκέψεις— στην Αθήνα και σε πολλές πόλεις της επαρχίας για τη δημιουργία πολιτικής κίνησης με στόχο την ίδρυση κόμματος από πρώην στελέχη και μέλη του ΠΑΣΟΚ μεταξύ των οποίων είναι και ο Γεράσιμος Αρσένης, πρώην υπουργός Εθνικής Οικονομίας. Μέχρι τώρα βέβαια δεν είναι γνωστή ούτε η έκταση του χώρου που συμμετέχει σ' αυτές τις διαδικασίες, ούτε το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα ενταχθεί η πολιτική διακήρυξη της κίνησης. «Πήραμε μια πρωτοβουλία, η οποία θα μπορούσε να χαρακτηριστεί» έλεγαν στελέχη που συμμετέχουν στις συζητήσεις «δημοκρατική αυθαιρετη πρωτοβουλία», αλλά οι αποφάσεις που θα παρθούν, θα παρθούν μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες. Είναι «αυθαιρετη» στο βαθμό, που εμείς την ξεκινάμε και από εκεί και πέρα η δική μας δραστηριότητα και παρέμβαση εντάσσεται στις συλλογικές διαδικασίες. Δεν μπορεί, τόνιζαν, να αποφασισθεί τίποτα από πριν και στη συνέχεια να ακολουθήσουν όσοι συμφωνούν. Το πρόβλημα δεν είναι να φτιαχθεί μια πολιτική ηγεσία ή ένας πολιτικός ηγέτης, αλλά μια πολιτική έκφραση όσων εκδηλώσουν συμμετοχή στην κίνηση και έχουν παρόμοιους ή αντίστοιχους προβληματισμούς. Αυτός είναι ο κύριος λόγος, μας είπε στέλεχος της πρωτοβουλίας, που δεν ακολουθήθηκαν άλλες διαδικασίες. Αποκλείστηκε έτσι μια διαδικασία π.χ. που «εκπρόσωποι πολιτικών χώρων και προσωπικότητες ή βουλευτές», όπως ο Γ. Αρσένης θα έφτιαχναν μια πολιτική διακήρυξη και θα προχωρούσαν στην ίδρυση κόμματος ή μια διαδικασία που διαμέσου προσωπικοτήτων θα «ανήγγειλε» τη δημιουργία και ίδρυση κόμματος. Ακριβώς μια τέτοια διαδικασία θα ήταν «διαδικασία κορυφής» και δεν θα επέτρεπε τη συμμετοχή ή θα κατέληγε σ' ένα ομοσπονδιακό κόμμα» με συνιστώσες πολιτικούς χώρους διαμορφωμένους ή υπό διαμόρφωση. Επιπλέον θα περιόριζε την ευρύτητα της κίνησης και θα προκαθόριζε κατά κάποιο τρόπο τα βασικά πολιτικά χαρακτηριστικά της.

Τα προβλήματα της ελληνικής κοινωνίας απαιτούν «δυναμική και ρεαλιστική πρόταση», η οποία να απαντά με συγκεκριμένο πρόγραμμα και στόχους. Σ' αυτή την περίοδο εκτιμάται ότι το «πολιτικό κενό», αλλά και το «κενό εξουσίας» θα έχει αποτέλεσμα να επιταχυνθούν μεταξύ άλλων και πολιτικές διαδικασίες, γεγονός που θεωρείται ευνοϊκό για το προχώρημα της πρωτοβουλίας. Σ' αυτή πάντως τη φάση ένα βασικό μέλημα όσων την στηρίζουν είναι η δημιουργία ενός οργανωτικού ιστού» σ' ολόκληρη τη χώρα και παράλληλα η συζήτηση των «σημείων σύγκλισης», που θα διαμορφώσουν και τις αρχές μέσα στις οποίες θα κινείται η κίνηση μέχρι την τελική μορφοποίησή της.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις παραγόντων της πρωτοβουλίας, μέχρι την άνοιξη όπου τοποθετείται η ιδρυτική πανελλαδική συνδιάσκεψη, η οποία θα αποφασίσει για το χαρακτήρα, το πλαίσιο και την πολιτική διακήρυξη του υπό ίδρυση κόμματος, θα πραγματοποιηθούν δύο περιφερειακές συνδιασκέψεις. Μία στη Βόρεια και μία στη Νότια Ελλάδα. Από τους ίδιους τονίζεται ότι δεν απευθύνονται μόνο στο στενά «πασοκογενή χώρο», αλλά και σε άλλες δυνάμεις που προέρχονται από άλλα κόμματα και συγκλίνουν στην εκτίμηση για την αναγκαιότητα «διατύπωσης και διαμόρφωσης μιας ρεαλιστικής πρότασης για την αντιμετώπιση των σύγχρονων και πολύπλοκων προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας».

Αναφερόμενοι στις σχέσεις με άλλες πρωτοβουλίες στο χώ-

ρο της Αριστεράς διευκρίνησαν ότι η πρωτοβουλία αυτή και η διαδικασία που ακολουθούν δεν έχει σχέση με την πρόσφατη απόφαση του ΚΚΕ εσ. για ιδρυτικό συνέδριο και είναι ξεχωριστή.

Συζητάμε όμως και με άλλους χώρους όπως η ΣΣΕΚ όχι με την έννοια της πολιτικής εξουσιοδότησης, αλλά με μέλη ή στελέχη του συνδικαλιστικού χώρου που βρίσκονται είτε στη βάση είτε στην ηγεσία της ΣΣΕΚ. Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι εκκρεμεί απόφαση της ΣΣΕΚ περί του μέλλοντός της.

Πάντως όπως είχε γράψει το ΑΝΤΙ παλαιότερα, χωρίς να υπάρξει διάψευση προς το παρόν, πέρα από τις συζητήσεις που γίνονται ετοιμάζεται και περιοδικό το οποίο προφανώς θα υποστηρίξει την όλη κίνηση και θα προβάλει τις απόψεις της.

Ένα επιπλέον σημαντικό στοιχείο για τους προβληματισμούς στελεχών της πρωτοβουλίας είναι η εκτίμηση ότι θα υπάρξουν πολλαπλασιαστικά φαινόμενα αποδέσμευσης από το ΠΑΣΟΚ. Τούτο θεωρούν ότι δεν προκύπτει μόνο από τη στροφή του κυβερνώντος κόμματος, αλλά και από τη συγολική πλέον μετατόπιση από τις αρχικές διακηρύξεις και στόχους του. Συνεπώς θα πρέπει, πιστεύουν, η κίνηση να εκφράζει και τη σ υ ν έ χ ε ι α μέσα στο σοσιαλιστικό κίνημα. Απ' αυτή την άποψη υποστηρίζεται και η ανάγκη του διαλόγου με όλες τις αριστερές και προοδευτικές δυνάμεις για την τελική διαμόρφωση των «ρεαλιστικών προτάσεων».

Κανείς όμως μέχρι τώρα δεν έχει αποσαφηνίσει απ' αυτό το χώρο το περιεχόμενο των κινήσεων, ζυμώσεων και συζητήσεων. Τα ουσιαστικά, δηλαδή, πολιτικά προβλήματα στα οποία καλείται και η κίνηση αυτή να απαντήσει. Τούτο βέβαια αποτελεί και μία προσπάθεια «προφύλαξης», στο βαθμό που δεν έχουν διαμορφωθεί ακόμα οι αρχές και δεν έχει αποκρυσταλλωθεί ο «οργανωτικός ιστός». Και απ' αυτή την άποψη είναι νωρίς να διατυπωθούν κάποιες εκτιμήσεις περί των όσων λέγονται ή ακούγονται.

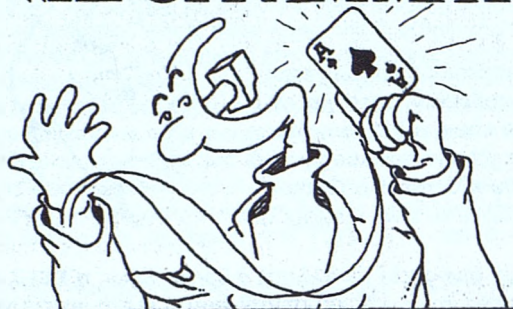
Ασφαλώς όμως και η κίνηση αυτή είτε καταλήξει σε κόμμα είτε πάρει άλλη μορφή —και αυτό δεν μπορεί να είναι οριστικά γνωστό σύμφωνα με τους συμμετέχοντες πριν την τελική συνδιάσκεψη της άνοιξης— θα κριθεί από τη δυνατότητα όχι μόνο διαμόρφωσης «ρεαλιστικής πρότασης», αλλά σύνδεσης και σχέσεων με την κοινωνία, τις αντιστάσεις, δηλαδή, που εκφράζονται σήμερα από τις κοινωνικές δυνάμεις του σοσιαλισμού. Μια νέα διακήρυξη της «3ης του Σεπτεμβρίου» όσο ανανεωμένη και αν είναι δεν μπορεί να «αγκαλιάσει» όσους τώρα ή μελλοντικά μετατοπίζονται από το ΠΑΣΟΚ. Οι συμμετέχοντες ωστόσο εμφανίζονται αισιόδοξοι. Την αισιοδοξία τους τη στηρίζουν τόσο στην πολιτική κατάσταση που έχει διαμορφωθεί, όσο και στη συσώρευση των αδιεξόδων. Οι ανακατατάξεις προβλέπουν θα είναι βαθύτατες και ο τόπος σήμερα έχει, όσο ποτέ πριν, ανάγκη από ρεαλιστικές προτάσεις με συγκεκριμένους στόχους. Οι τελευταίες δημοτικές εκλογές, και τα όσα επακολούθησαν με τον ανασχηματισμό, την πολιτική που ακολουθεί το ΠΑΣΟΚ κτλ. είναι χαρακτηριστικά των εξελίξεων οι οποίες σ' ένα βαθμό εκτιμούν ότι προσδιορίζουν και την επιτάχυνση των διαδικασιών.

Προς το παρόν δεν μπορούμε παρά να αναμένουμε...

□

Νέα πανάκεια επινοήθηκε: «ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ ΒΑΘΟΥΣ»

του Γιάννη Φλώρου

Οι δημοτικές εκλογές, σαν διαδικασία και σαν αποτέλεσμα, δεν ήταν καθόλου ευχάριστες για το ΚΚΕ εσ. Παρόλο που ηγετικοί παράγοντες, υπέρμαχοι της απόφασης για υποστήριξη του ΠΑΣΟΚ στο δεύτερο γύρο, θεωρούν σωστή αυτή την επιλογή ή κατηγορία ότι το ΚΚΕ εσ. είναι τώρα «πλέον φιλο-ΠΑΣΟΚ» απ' ό,τι ακόμη και στην εποχή της «πράσινης ΕΑΔΕ» δεν στερείται βάσης. Ανεξάρτητα ωστόσο από το δυσμενές και αρνητικό κλίμα που δημιούργησε αυτή η απόφαση, η οποία κάθε άλλο παρά ερχόταν σε αντιστοιχία με τις πολιτικές απόψεις μιας μεγάλης μερίδας του χώρου της ανανεωτικής αριστεράς, έφερε πάλι στην επιφάνεια τα προβλήματα πολιτικής αυτού του κόμματος. Προβλήματα τα οποία δεν αφορούν μόνο τις επιλογές στις δημοτικές, αλλά τις δυνατότητες που έχει το ΚΚΕ εσ. να διαμορφώσει πολιτική και στρατηγική ικανή να έχει συνέχεια και κυρίως να εκφράσει σε μία αντικαπιταλιστική προοπτική τα συμφέροντα των τάξεων και δυνάμεων που έχουν στόχο το σοσιαλισμό. Απ' αυτή την άποψη οι αντιθέσεις και διαφορετικές απόψεις που εκφράστηκαν στις δημοτικές εκλογές, συνέχεια σ' ένα βαθμό των απόψεων που διατυπώθηκαν στο τελευταίο συνέδριο του ΚΚΕ εσ. παραπέμπουν πριν απ' όλα στα πολιτικά προβλήματα και στην αντιμετώπιση των όσων «στοιχειοθετούν» την υπάρχουσα και σήμερα κρίση της Αριστεράς.

Μία ενδιαφέρουσα παρατήρηση είναι ότι στην μεταπολιτευτική περίοδο —περίοδο που επέτρεπε την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων με διαφορετικούς όρους απ' ό,τι στη δικτατορία— το ΚΚΕ εσ. δεν αντιμετώπισε επί της ουσίας αυτά τα ζητήματα. Είναι συνεπώς σήμερα δικαιολογημένες οι αντιδράσεις μετά την εμπειρία της ΕΑΔΕ στη νέα πολιτική με το συνθηματικό και αυτή τίτλο ΠΣΒ (Προγραμματική Συμφωνία Βάθους) γιατί ακριβώς τα εκκρεμή ζητήματα συμμαχιών σήμερα, πολιτικής, στά-

σης απέναντι στην κυβέρνηση, σχέσεων με τα κοινωνικά κινήματα κτλ. δεν ξεκαθαρίζονται. Ούτε βέβαια το αίτημα της απλής αναλογικής, για το οποίο σωστά επιμένει η Αριστερά, αρκεί από μόνο του να ανατρέψει συσχετισμούς και να διαμορφώσει συνθήκες για μια π.χ. συμμαχική κυβέρνηση της Αριστεράς στο οποίο παραπέμπει μεταξύ άλλων η εκπλήρωση αυτού του αιτήματος. Έχει ήδη διατυπωθεί η άποψη ότι το ΚΚΕ εσ. στην πορεία προς το ιδρυτικό συνέδριο του νέου κόμματος, όπως έχει αποφασίσει το πρόσφατο συνέδριό του, είναι υποχρεωμένο να αντιμετωπίσει αυτά τα προβλήματα.

Θα πρέπει επομένως να αναμένεται και μια διαφοροποίηση στη μέχρι τώρα αισιόδοξη πρόβλεψη ότι θα ξεπεραστούν στο συνέδριό του κυρίως στο θέμα του τίτλου.

Οι δυσκολίες για το «νέο κόμμα»

Κάθε άλλο όμως παρά είναι ευνοϊκές οι συνθήκες για το νέο κόμμα. Τις δυσκολίες αυτές αναγνώρισε και πρόσφατα ο Λ. Κύρκος, ο οποίος διατύπωσε την αισιόδοξη πρόβλεψη ότι θα ξεπεραστούν. Κατ' αρχήν το ΚΚΕ εσ. δέχεται μια «διπλή κριτική» για τη στάση του στις δημοτικές. Τόσο από την πλευρά όσων υποστήριζαν τη «συμπράταξη» με το ΚΚΕ, όσο και αυτών που υποστήριζαν την «αυτόνομη κάθοδο» και την μη υποστήριξη του ΠΑΣΟΚ στο δεύτερο γύρο είτε με την άποψη του «λευκού», είτε με την άποψη για «ψηφο κατά συνείδηση». Αυτό μειώνει αναγκαστικά το εύρος των δυνάμεων που πρακτικά θα μπορούσαν να συμμετέχουν στη διαδικασία ίδρυσης του «νέου κόμματος». Δεύτερο: η απόφαση του ΚΚΕ εσ. δημιούργησε ένα «επιφυλακτικό κλίμα» σε μια όχι ευκαταφρόνητη μερίδα ανέντακτων αριστερών, η οποία σε συνδυασμό με την «εσώκομματική εικόνα», που δίδει η μέχρι τώρα

συζήτηση των διαφορετικών απόψεων στο ΚΚΕ εσ. βλέπει να μεγαλώνουν οι δυσκολίες για τη συζήτηση και αντιμετώπιση των πολιτικών προβλημάτων, τα οποία θεωρούν αναγκαία προϋπόθεση για τη συμμετοχή τους στο ιδρυτικό συνέδριο.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει απ' αυτή την άποψη η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί στο ΚΚΕ εσ. Τα στελέχη που υποστηρίζουν τις απόψεις της «μετεξέλιξης» υποστηρίζουν ότι το κύριο είναι να διαμορφώσει το ΚΚΕ εσ. πειστικό πολιτικό λόγο. Δεν πρέπει να «αναμασήσουμε» τη συζήτηση του προηγούμενου συνεδρίου γιατί αυτό μας οδηγεί πίσω. Θεωρούν ότι μπορούν να ξεπεραστούν δυσκολίες και να αντιμετωπισθούν με διαφορετικό τρόπο οι έως τώρα αντίθετες απόψεις. Υπάρχει βέβαια και η άποψη περί «συναινετικού διαζυγίου» η οποία σύμφωνα με πολλούς επιδιώκει ένα «ξεκαθάρισμα» πριν το συνέδριο και τροφοδοτεί σύμφωνα με στέλεχος του ΚΚΕ εσ. «φαινόμενα αποσύνθεσης στο κόμμα». Το ότι δεν έχει προχωρήσει η διαδικασία συζήτησης των πολιτικών προβλημάτων θεωρείται από πολλούς ότι δεν ευνοεί έναν ανοικτό διάλογο που θα επέτρεπε να ξεπεραστούν ορισμένα προβλήματα. Στελέχη της «αναβάθμισης» υποστήριζαν ότι μια πολιτική «αναμέτρησης» μπορεί να οδηγήσει το «κόμμα μέχρι και τη διάσπαση». Και διάσπαση μπορεί να είναι από την «αποχώρηση ή ιδιώτευση» πολλών μελών και στελεχών έως και την ανοικτή ρήξη στο συνέδριο. Οι ίδιοι πάντως θεωρούν ότι προέχει η συζήτηση των πολιτικών προβλημάτων και της πολιτικής του κόμματος. Δεν θα επιμένουμε στον τίτλο, τόνιζαν, αν και θα το θέσουμε στο συνέδριο, αλλά στα πολιτικά προβλήματα, στη φυσιογνωμία του κόμματος και το χαρακτήρα του. Οι τάσεις πρέπει να κατοχυρωθούν και αυτό θα πρέπει να φανεί έλεγαν από τώρα. Ήδη σύμφωνα με πληροφορίες ετοιμάζεται δεκαπενθήμερο περιοδικό που

πρόκειται να κυκλοφορήσει το Δεκέμβριο και στο οποίο θα διατυπώνονται μεταξύ άλλων και οι απόψεις όσων συμμετέχουν.

Την εκτίμηση ότι «δεν πρόκειται να οδηγηθούμε σε διάσπαση» διατυπώνουν και στελέχη της «τρίτης άποψης» όπως ονομάστηκε στο συνέδριο του ΚΚΕ εσ. όπως επίσης και της «μετεξέλιξης». Στο βαθμό που η συζήτηση επεκταθεί στα πολιτικά προβλήματα θεωρούν ότι θα υπάρξουν όχι δύο «πλατφόρμες», αλλά παραπάνω και αυτό θα βοηθήσει στη «σύνθεση», όπως επίσης και στο διάλογο για την πολιτική του κόμματος.

Είναι προφανές από τα παραπάνω ότι η συζήτηση στο ΚΚΕ εσ. θα προχωρήσει και σε άλλα προβλήματα πέραν αυτών που συζητήθηκαν στο πρόσφατο συνέδριό του. Την εκτίμηση αυτή διατυπώνουν ηγετικά στελέχη όλων των «τάσεων» στο ΚΚΕ εσ. και εκεί μεταξύ άλλων στηρίζεται η αισιοδοξία τους ότι μπορούμε να «ξεπεράσουμε τα εμπόδια» και να δημιουργήσουμε τις «προϋποθέσεις για μια νέα κατάσταση στην Αριστερά».

«Πολιτική Οργανωτική Επιτροπή»

Ήδη αναμένεται να δοθεί στη δημοσιότητα διακήρυξη της ομάδας εργασίας που συγκροτήθηκε με συμμετοχή ανεξάρτητων (μετέχουν στελέχη από την «κίνηση των 18», αλλά όχι από την «κίνηση των 48» έως τώρα, στελέχη του ΚΚΕ εσ., στελέχη που προέρχονται από το ΠΑΣΟΚ και την ΕΔΑ και άλλοι) στην οποία θα διατυπώνεται η ανάγκη να προχωρήσουν οι διαδικασίες για το «νέο κόμμα της Αριστεράς» και θα γίνεται πρόσκληση για τη δημιουργία προσωρινών, Πολιτικών Οργανωτικών Επιτροπών, καθώς και η διαδικασία συγκρότησής τους.

Θα πρέπει στο επόμενο διάστημα να αναμένονται και οι πρώτες αντιδράσεις. Χρειάζεται μας έλεγε στέλεχος του ΚΚΕ

εσ. να προχωρήσουμε με ρεαλισμό, αλλά και να συζητήσουμε επί της ουσίας. Πρέπει να διευκρινίσουμε έγκαιρα τις απόψεις μας για τα πολιτικά προβλήματα που μας απασχολούν. Να ξεκαθαρίσουμε πώς αντιλαμβανόμαστε τις σχέσεις μας με το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ. Όλα αυτά όμως προϋποθέτουν και μια επανατοποθέτηση για τη νέα πολιτική κατάσταση και κυρίως απαιτούν να τεθούν ευθέως οι διαφορετικές απόψεις, γιατί έτσι μπορεί να διαμορφωθούν και προϋποθέσεις για έναν «πειστικό αριστερό πολιτικό λόγο».

Συσσώρευση λαθών

Το ΚΚΕ εσ. τόσο πριν όσο και μετά το πρόσφατο συνέδριό του κάθε άλλο παρά έδειξε ότι μπορεί να κινηθεί σε μια διαφορετική κατεύθυνση από την «πεπατημένη». Σήμερα επιπλέον αντιμετωπίζει την πτώση του κύρους του σε χώρους με τους οποίους υποτίθεται ότι έπρεπε να έχει προνομιακές σχέσεις. Η πολιτική του στον εργατικό χώρο δεν διαμόρφωσε διαφορετικούς συσχετισμούς. Η «ακολουθητική πολιτική» που είχε στο παρελθόν συνεχίζεται και σήμερα με αποτέλεσμα να διατηρεί απλώς ένα ποσοστό στο συνδικαλιστικό χώρο χωρίς καμία προοπτική ανατροπής της σημερινής κατάστασης. Το ίδιο ισχύει και για άλλους χώρους που θα του επέτρεπαν να δημιουργήσει σχέσεις ως κόμμα με αυτούς και όχι απλώς να ανανεώνει τους δεσμούς του με βάση την περί «ήθους και ύφους» κριτική.

Δεν είναι άσχετη η μεγιστοποίηση των εσωτερικών προβλημάτων στο ΚΚΕ εσ. με την αδυναμία του να διαμορφώσει δεσμούς ως αριστερό κόμμα με τους εργαζόμενους, τη νεολαία και τις δυνάμεις της κουλτούρας. Οι αντιφάσεις αυτές οξύνονται ακόμη περισσότερο στο βαθμό που η πολιτική γραμμή του ΚΚΕ εσ. σε κρίσιμες επιλογές — και δεν αναφερόμαστε μόνο στις δημοτικές εκλογές — δεν

του επέτρεπαν παρά μόνο να εμφανίζεται ως «συμπληρωματική δύναμη» είτε στην πριν την «αλλαγή» περίοδο, είτε στη μετέπειτα.

Ο χαρακτηρισμός ως «κόμματος των λαθών» δεν είναι άδικος. Τα «λάθη» όμως δεν «παραγράφονται», ούτε διορθώνονται. Θα έχει ενδιαφέρον να μετρηθεί κανείς την, με συνθηματικά πάντοτε οριζόμενη κατά καιρούς, πολιτική του ΚΚΕ εσ. και να δει πόσες φορές αναγνωρίστηκε ως «λάθος»: ΕΑΔΕ, ΑΣΔΗΣ, «Συμμαχία των 5», ΕΑ κτλ. Αλλά και το πόσες φορές οι επιλογές του ήταν «ενδιάμεσες» με την έννοια ότι δεν αποτελούσαν πολιτική, αλλά ηθική περισσότερο στάση που είχε την «ευχή» εκπλήρωσης κάποιας πολιτικής από άλλους όμως.

Αυτή η «ιστορική συσώρευση» λαθών είναι που σήμερα αποτελεί το πλέον σοβαρό εμπόδιο για τη μετέπειτα πορεία του ΚΚΕ εσ. Η ΠΣΒ μπορεί να αποδειχθεί ύστερα από καιρό ΠΣΛ (Προγραμματική Συμφωνία Λάθους), αλλά η αναγνώριση ενός ακόμη «λάθους» τι μπορεί να προσφέρει σ' έναν χώρο; Οι αμφισβητήσεις συνεπώς που διατυπώνονται απέναντι στο ΚΚΕ εσ. προέρχονται και από μια ιστορική εμπειρία και όχι απλώς από ένα ή δύο τακτικά λάθη πολιτικής. Και αυτές δεν αφορούν απλώς ένα χώρο πολιτικών στελεχών, αλλά κοινωνικούς χώρους. Απ' αυτή την άποψη πολύ λίγο ενδιαφέρει το ποια θα είναι μία «τακτική» π.χ. κίνηση στο εσωτερικό του ΚΚΕ εσ. για τη διατήρηση των εσωκομματικών ισορροπιών. Εκείνο που κυρίως ενδιαφέρει είναι ποια πολιτική άποψη και πρόταση διατυπώνεται. Όπως επίσης και ποιο χαρακτήρα προσδίδουν στο υπό ίδρυση νέο κόμμα οι συζητήσεις που γίνονται.

Ο χειμώνας και η άνοιξη θα δείξουν κατά πόσο μπορεί το ΚΚΕ εσ. να διαμορφώσει τις προϋποθέσεις μιας μαχόμενης Αριστεράς που θα διαμορφώνει νέες σχέσεις και δεσμούς με την κοινωνία. □

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ: **Μεροληπτική κατάθεση**
Μια προσωπική κατάθεση, που συγχρόνως είναι και μαρτυρία της γενιάς της δικτατορίας και της μετοπολίτευσης.

ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ: **Λεπτομέρειες**
Λεπτομέρειες του καθημερινού βίου, που κάνουν όμως τη ζωή μας... δύσκολη πολλές φορές ανυπόφορη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ**

Μικρά χρονογραφήματα δημοσιευμένα στο περιοδικό ANTI.

ΘΕΜΑ ΤΟΥ ΜΗΝΑ:
Βιβλίο και σύγχρονη μουσική

ΤΟ ΚΟΥΤΙ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ ελληνική και ξένα λογοτεχνία έκδοσεις τέχνης φιλοσοφία πολιτική ψυχολογία παιδικά κινηματογράφος θέατρο ξενόγλωσσα γκραβούρες λιθογραφίες μεταξοτυπίες αφίσσες

Η ΠΡΟΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΚΕ εσ. ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΦΟΡΕΑ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ

Στην έρευνα του «ΑΝΤΙ» απαντούν οι

Α. ΒΑΣΣΗΣ, Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, Μ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ, Π. ΠΑΠΑΚΩΣΤΑΣ

Στην πρόταση του ΚΚΕ εσ. για την ίδρυση του φορέα της Αριστεράς, απαντούν με τις απόψεις τους στο ΑΝΤΙ οι Λαοκράτης Βάσσης, Νίκος Κωνσταντόπουλος, Μιχάλης Παπαγιαννάκης και Περδίκας Παπακώστας. Οι απόψεις αυτές σηματοδοτούν τάσεις και ρεύματα μέσα στο χώρο της ανανεωτικής και ευρύτερης Αριστεράς, και βέβαια δεν είναι οι μόνες. Θεωρούμε όμως ότι συμβάλλουν ουσιαστικά στο διάλογο που αναπτύσσεται και ο οποίος δεν εξαντλείται μόνον στο θέμα του φορέα. Με την έρευνα αυτή, δίνεται μία εικόνα για το πώς αντιμετωπίζεται η πρόταση του ΚΚΕ εσ. και οι διαδικασίες για το ιδρυτικό Συνέδριο από το χώρο των ανέντακτων αριστερών.

Σε άλλες σελίδες, δημοσιεύουμε άρθρο του Λευτέρη Βουτσά εκδότη της «Αυγής» το οποίο αναφέρεται στην πολιτική του ΚΚΕ εσ. και τη γενικότερη πολιτική κατάσταση.

ΛΑΟΚΡΑΤΗΣ ΒΑΣΣΗΣ:

Ήμουν από τους ένθερμους υποστηρικτές της δημιουργίας του φορέα της Ανανεωτικής Αριστεράς. Ενός φορέα που θα έδινε ενιαία πολιτική έκφραση και νέο πολιτικό πρόσωπο στο υπαρκτό ιδεολογικό ρεύμα που γενικά ενοποιείται με τη στρατηγική αντίληψη του δημοκρατικού δρόμου προς τον αυτοδιαχριστικό σοσιαλισμό. Ενός φορέα που θα πρωταγωνιστούσε για την ανασύνταξη όλης της ελληνικής Αριστεράς.

Δεν έβλεπα άλλο δρόμο για να σταματήσει η επικάλυψη ενός μεγάλου μέρους της Αριστεράς απ' την ηγεσία του ΠΑ.ΣΟΚ και μαζί η επικυριαρχία της στον αριστερό χώρο, άλλο δρόμο για να αρχίσει να αμφισβητείται φερέγγυα η διπολική στρατηγική της άρχουσας τάξης...

Δυστυχώς, για μια ακόμα φορά (η άλλη ήταν με τη Συμμαχία του '77), η εξέλιξη ήταν διαφορετική. Οι δημοτικές εκλογές αποδείχτηκαν μοιραίες, καθώς η μόνη οργανωμένη πολιτική δύναμη αυτού του χώρου, το ΚΚΕ εσ. έκανε τέτοιες επιλογές ώστε σκόρπισε την ως τότε άτυπη συμπόρευση με το μεγαλύτερο μέρος των ανέντακτων σ' όλη τη χώρα, ανακόπτοντας και τις διαδικασίες (δύσκολες και επίπονες αλλά υπαρκτές) σύγκλησης στην ίδια κατεύθυνση των πασοκογενών δυνάμεων.

Αντιμετωπίζοντας σαν ζήτημα ...τακτικής μια πολιτική αναμέτρηση που αντικειμενικά είχε στρατηγική σημασία

...χρειάζεται σύγχρονη πολιτική αριστερής προοπτικής και συνέπειας με βάση τις απαιτήσεις της εποχής και τις προκλήσεις των καιρών

(οι πρώτες εκλογές μετά τα μέτρα του Οκτώβρη του '85!), βραχυκύκλωσε τις αντιδιπολικές ενωτικές συγκλίσεις πυροδοτώντας σκεπτικισμούς, δαιμονολογίες και φυγοκεντρισμούς.

Τώρα πια δεν νομίζω πως... συμμαζεύεται η κατάσταση. Φοβάμαι πως αυτός ο νευραλγικός για τη συνολική ελληνική Αριστερά χώρος έχασε τη μεγάλη ευκαιρία να ενοποιηθεί και να παίξει καθοριστικό ρόλο στην πολιτική μας ζωή, καθώς πια έχει διαμορφωθεί μια άλλη πραγματικότητα...

Ο τόπος ζητάει πολιτική διεξόδο, φερέγγυο αριστερό πόλο, ικανό να αμφισβητήσει το διπολικό παιχνίδι (ή την πιθανή μεταμόρφωσή του σε «ιταλοποίηση» και σε ό,τι άλλο). Κι αυτός ο πόλος δεν θα προκύψει από ένα πολιτικό ρεύμα ή ένα μόνο κόμμα της Αριστεράς, δεν θα προκύψει μέσα από ηγεμονισμούς και στείρες αντιπαραθέσεις στη βάση των τραυμάτων της διάσπασης του '68 και της Ενωμένης Αριστεράς του '74, που στο τέλος - τέλος δεν είναι κοινά τραύματα όλης της σημερινής Αριστεράς. Δεν μπορεί να προκύψει μες απ' τις κακομοιρίες του παρελθόντος, μες από δορυφορική πολιτική λογική, μες απ' την περιορισμένη πολιτική των σκοπιμοτήτων και των διακανονισμών κόρυφής, μες από πολιτική ψευδαισθήσεων, αναχρονιστικών «μύθων», συγκαλύψεων κτλ., αλλά μες από σύγχρονη πο-

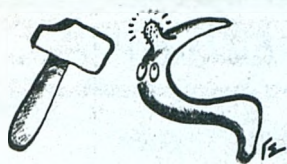
λιτική αριστερής προοπτικής και συνέπειας με βάση τις απαιτήσεις της εποχής και τις προκλήσεις των καιρών.

Η θέση του Καραγιώργα, διατυπωμένη απ' το '77, πως το μπλοκ εξουσίας του κεφαλαίου μόνο ένας συνασπισμός όλων των δυνάμεων της Αριστεράς και της προόδου μπορεί να το αντιπαλέψει, είναι πάντοτε επίκαιρη.

Κι η ενότητα με βάση τα προβλήματα είναι μία καλή αρχή. Χρειάζονται όμως εκείνες οι επεξεργασίες που θα προσδιορίσουν μονιμότερα τις συγκλίσεις στο πεδίο της καθημερινής δράσης προσδίδοντας τη στρατηγική της διάσταση και προετοιμάζοντας μια συνολική στρατηγική της Αριστεράς για την έξοδο της ελληνικής κοινωνίας απ' την κρίση.

Οι συμπαράταξεις αριστερών και προοδευτικών δυνάμεων στις δημοτικές εκλογές, με πρώτη και καλύτερη εκείνη της Θεσ/νίκης, σηματοδοτούν την κατεύθυνση. Οι δισταγμοί κι οι σκεπτικισμοί δεν είναι αβάσιμοι. Παραγνωρίζομαστε πια. Δεν έχουμε όμως άλλη προοπτική, αν θέλουμε την Αριστερά σε πρωταγωνιστικό ρόλο. Τουλάχιστο ας γίνει η ανίχνευση, με ανοιχτές, καθαρές και ξάστερες κουβέντες.

Κι οι καιροί ου μενετοί καθώς το μετεκλογικό πολιτικό τοπίο σκοτεινιάζει και δρομολογούνται εξελίξεις... που θα τρέχουμε και δεν θα φτάνουμε, αν δεν κινηθούμε γρήγορα και στο σωστό δρόμο.

...από τη «Συμμαχία» στο «Νέο Φορέα» δεν λειτουργεί καμιά συνεπής πολιτική λογική αντιμετώπισης της κρίσης στον αριστερό χώρο.

Ένα από τα αρνητικά συμπτώματα στη λειτουργία του διαλόγου είναι και η τυποποιημένη συνθηματολογική διατύπωση. Αντί, δηλαδή, για την ανάπτυξη των διανοημάτων και την ανάλυση του πολιτικού περιεχομένου τους, περιοριζόμαστε και εξαντλούμαστε στην αντιπαράθεση όρων και κωδικοποιημένων εκφράσεων. Έτσι, ακυρώνεται και αναιρείται, περιορίζεται και αφυδατώνεται ο λόγος, αλλά και η λειτουργία της επικοινωνίας. Πολύ περισσότερο, όταν, ο απλός αποδέκτης αυτών των τυποποιημένων συνθημάτων και κωδικοποιημένων όρων, δεν είναι σε θέση να τους αποκρυπτογραφήσει, με γνώση όλων των στοιχείων της εσωτερικής τους λογικής και σκοπιμότητας. Γιατί παρατηρείται κι αυτό το αρνητικό σύμπτωμα: Προτάσεις, δηλαδή, που απευθύνονται προς τα έξω για χρήση, εκπορεύονται από εσωτερικές σκοπιμότητες σύνθετες και έχουν ένα εσώκλειστο πεδίο αναφοράς, ανεξιχνίαστο ή προβληματικό.

Φοβάμαι ότι αυτή την αρνητική συμπτωματολογία δεν την αποφεύγει και η τελευταία πρόταση - άποψη - σύνθημα του ΚΚΕ εσωτερικού για το *Νέο Φορέα*. Και τούτο, γιατί επιδιώκει να υποθηκεύσει συνθηματολογικά τη συναισθηματική και ψυχολογική φόρτιση του αριστερού πολίτη από το επάλληλο πολιτικό και οργανωτικό του αδιέξοδο, αλλά και τις ιδεολογικές του αναζητήσεις. Και επιπρόσθετα, γιατί το σύνθημα αυτό του Νέου Φορέα, όπως προς τα έξω προβάλλεται, εντελώς αόριστα και συγκεχυμένα καθορίζει το ουσιαστικό του περιεχόμενο, ενώ, αντίθετα, εκπορεύεται από εσωκομματικές αντιπαλότητες, συγκεκριμένες, τις οποίες αγωνιά να καταπνίξει ή να εξοικονομήσει. Έτσι, όμως αποβαίνει προέκταση του εσωκομματικού χώρου και κόσμου, με τις ενδημικές του καταστάσεις και τις ιστορικές καταβολές του. Και σε καμιά περίπτωση δεν είναι ο ανοιχτός χώρος συνάντησης πολιτικών δυνάμεων, τάσεων και προσώπων, που με δημιουργικές διαδικασίες βάσης θα συνθέσει τη δόμησή του, θα συγκροτήσει την πολιτική του και θα προσδιορίσει το χαρακτήρα της παρέμβασης και της πρακτικής του.

Υπάρχει, όμως, και κάτι ακόμη, κατά την άποψή μου σημαντικό. Που έχει σχέση με το σύνολο των κριτικών διαπιστώσεων για τη μεταπολιτευτική πολιτι-

κή ζωή του τόπου και ξεχωριστά της Αριστεράς, παραδοσιακής ή ανανεωτικής, κοινοβουλευτικής ή εξωκοινοβουλευτικής στρατευμένης ή ανένταχτης, αφού πια ο τεμαχισμός της και οι διαφοροποιήσεις της δεσπόζουν περισσότερο για την ανάπτυξη των εσωτερικών ανταγωνισμών, αποκλεισμών και αμφισβητήσεων. Την ώρα που εκτιμάμε και αναλύουμε τη σημερινή διαλυτική κρίση, θα πρέπει να μη λησμονάμε ότι στο ξεκίνημά της η μεταπολιτευτική περίοδος σηματοδοτούνταν από την κατάρρευση των πολιτικών και ιδεολογικών στηριγμάτων της δεξιάς και την εντυπωσιακή έξαρση της τάσης για την εναπόθεση στην Αριστερά των δυνατοτήτων της κοινωνικής αλλαγής.

Στο διάστημα, όμως, μιας δεκαετίας, δεν είναι μονάχα ότι διαψεύστηκαν οι προϋποθέσεις και οι ελπίδες, για τον άλλο ρόλο της Αριστεράς. Το σοβαρότερο είναι ότι υπονομεύτηκε η πολιτική της αξιοπιστία και διοχετεύτηκε η πρακτική της σε κινήσεις, που περισσότερο λογοδοτούσαν στο παρελθόν και λιγότερο οικοδομούσαν το μέλλον. Όλη αυτή η αναδιπλωση δεν προκλήθηκε σαν φυσικό φαινόμενο από τη μηχανική δράση των στοιχείων του κόσμου. Υπήρξε αναπόδραστο αποτέλεσμα μιας συγκεκριμένης τακτικής, που κατά καιρούς σηματοδοτήθηκε με ηχηρούς όρους, όπως *Ενωμένη Αριστερά, Εθνική Αντιδικτατορική Δημοκρατική Ενότητα, Συμμαχία Αριστερών Προοδευτικών Δυνάμεων, Μετεξέλιξη, Αυτονομία*, και περιβλήθηκε από δημαγωγικές ρητορείες, που συνέχεαν το γραφικό με το ουσιαστικό, την πολιτική φαντασία με την κομματική μικρολογία.

Από την *Ενωμένη*, λοιπόν, *Αριστερά*, στην *Αυτονομία* και από τη *Συμμαχία των Αριστερών και Προοδευτικών Δυνάμεων* στο *Νέο Φορέα*, δεν λειτουργεί καμιά συνεπής πολιτική λογική, που πασχίζει να οικοδομήσει τις οργανωτικές και πολιτικές προϋποθέσεις αντιμετώπισης της κρίσης στον αριστερό χώρο. Όλες αυτές οι συνθηματολογικές επενδύσεις, των σχετικών πρωτοβουλιών, αποτελούν σπασμαδικές τακτικές απαντήσεις σε ευκαιριακές πιέσεις, κάτω από αποσπασματική εκτίμηση κάθε φορά της συγκυρίας, και στοχεύουν στην εκτόνωση του εσωτερικού προβλήματος

ενός κομματικού μηχανισμού, με τις αναπότρεπτες συμφύσεις προσωπικού χαρακτήρα ή τις έκδηλες στρεβλώσεις του παραταξιακού πατριωτισμού.

Το πρόβλημα, λοιπόν, της άλλης πολιτικής παρουσίας της Αριστεράς και της αποτελεσματικής δράσης της, σε περίοδο γενικής κρίσης στη βάση της κοινωνίας, στον τρόπο λειτουργίας των θεσμών και στη μορφή της κυβερνητικής διαχείρισης, δεν λύνεται με ορθοπεδικές προδιαγραφές οργανωτικών περιχαράκωσεων. Αντιμετωπίζεται δημιουργικά με την εξασφάλιση των όρων λειτουργικής ανάπτυξης κι έκφρασης όλων των διαδικασιών βάσης, που συσπειρώνουν πάνω σε συγκεκριμένα προβλήματα, με συγκεκριμένα αιτήματα και προσδιοριζόμενους στόχους, τον κόσμο, του εξασφαλίζουν την πολιτική παρουσία και του επιτρέπουν την πολιτική ελευθερία, μέσα από τις οποίες θα αυτοπροσδιορισθεί ο κοινωνικός του ρόλος.

Η συμπαρατάξη, λοιπόν, γύρω από τα ανοιχτά προβλήματα της ζωής, της κοινωνίας και του τόπου, πάνω σε ανοιχτές διαδικασίες, για την υλοποίηση κοινά αποδεκτών στόχων, όλων των δυνάμεων που θέλουν και μπορούν να πάνε την Αριστερά πιο πέρα από τη σημερινή της καθήλωση, είναι μια άλλη άποψη. Αντί να περιμένουμε να αλλάξουμε τους εαυτούς μας, έτσι με χριστιανική πίστη, εμβαπτιζόμενοι στην κολυμπήθρα του Νέου Φορέα, ας παλαιώσουμε να βρούμε δημιουργικούς όρους υπέρβασης της αντιπαλότητας, της απόρριψης και της καχυποψίας στο πολιτικό επίπεδο, εκεί, δηλαδή, που γίνονται οι παρεμβάσεις και διαμορφώνεται η λειτουργία των συσχετισμών δύναμης. Οι ανοιχτές συμπαρατάξεις μπορούν να δώσουν μια άλλη απάντηση, που θα σέβεται την αυτονομία των κοινωνικών χώρων και των μαζικών κινημάτων, αλλά και θα αναδεικνύει τη δυναμική ιδιαίτερων ομάδων και σύνθετων προβλημάτων στη σύγχρονη κοινωνία. Γιατί το ζητούμενο δεν είναι οι ιδιαιτεροί, νέοι ή παλαιοί φορείς. Το αναγκαίο είναι η διαδικασία σύνθεσης της πολιτικής πρακτικής της Αριστεράς με όποια σχήματα κι αν εκφράζεται, όχι σε σχέση με τα πατερνικά κείμενα και τη μετά θάνατο ζωή, αλλά σε σχέση με τα υπαρκτά προβλήματα και τις αντικειμενικές συνθήκες, πάνω σε κοινά αποδεκτά πλαίσια λειτουργίας. □

Το νέο κόμμα της αριστεράς εκκρεμεί πάντοτε. Κανένας από τους λόγους που επέβαλλαν τη δημιουργία του πριν από τις εκλογές δεν έχει εκλείψει. Αντίθετα ορισμένοι από αυτούς έγιναν εμφανέστεροι, σχεδόν αυταπόδεικτοι. Τόσο πολύ μάλιστα που άρχισαν να πληθαίνουν μέχρι συνωστισμού, οι υποψήφιοι ανάδοχοι ή πρωτεργάτες του νέου κόμματος, ή μάλλον πια των νέων κομμάτων της αριστεράς! Πράγματι, πέρα από την προσπάθεια που ξεκίνησε πέρσι από το ΚΚΕ Εσωτερικού και το χώρο της ανανεωτικής αριστεράς, νέο κόμμα της αριστεράς επιδιώκουν και κύκλοι και πρόσωπα γύρω από το ΚΚΕ, το ίδιο επιθυμούν ο κ. Αρσένης και άλλοι πρόσφατοι «πασοκογενείς» σε επαφή ως φαίνεται και με στελέχη που υποστήριζαν ανεπιτυχώς την ανάγκη «συμπαρατάξης» του ΚΚΕ Εσωτερικού και ΚΚΕ στις δημοτικές εκλογές της Αθήνας, το ίδιο σκέφτονται και κάποιοι κύκλοι μέσα στο ΠΑΣΟΚ.

Στην πρώτη περίπτωση το νέο κόμμα συλλαμβάνεται ως αναπόσπαστο τμήμα μιας στρατηγικής «συμπαρατάξης» με το ΚΚΕ. Βέβαια πριν λίγες εβδομάδες το ΚΚΕ και οι φίλοι του ορκίζονταν ότι η «συμπαρατάξη» αφορούσε αποκλειστικά και μόνο τις δημοτικές εκλογές και δεν προϋπέθετε επομένως συμφωνία σε άλλα, βασικά, σημεία πολιτικής θεωρίας και πρακτικής. Τότε έπρεπε να πεισθούν όσοι εδίσταζαν ότι δεν έπαιρναν καμιά γενική δέσμευση: απλώς συνεργάζονταν όλοι μαζί για να δώσουν ένα χαστούκι, ένα μάθημα, ή ένα μήνυμα (διαδοχικώς) στο ΠΑΣΟΚ. Μετά τις εκλογές και χωρίς να μεσολαβήσει καμιά άλλη διαδικασία, η «συμπαρατάξη» πήρε ως εκ θαύματος «στρατηγικό» χαρακτήρα.

Ας ψάξουν οι ενδιαφερόμενοι να

...η επιστροφή στα παλιά αδιέξοδα δεν συνιστά οτιδήποτε το «νέο» ή το «αριστερό».

βρουν τι σημαίνει κάτι τέτοιο, μάλλον όμως περί ταύτισης τελικών στόχων, αλλά και μέσων, πρόκειται. Χωρίς πολλές - πολλές συζητήσεις, αμφισβητήσεις, αμφιβολίες και άλλα χρονοβόρα και ψυχοφθόρα που ταλανίζουν άλλους χώρους και άλλες προσπάθειες. Σίγουρα πράγματα δηλαδή.

Στη δεύτερη περίπτωση τα πράγματα είναι λιγότερο σαφή. Μάθαμε όμως από τα πρόσφατα «ρεπορτάζ» ορισμένων εφημερίδων (με ταυτόσημες ή και ίδιες εκφράσεις...) ότι το νέο κόμμα που ετοιμάζεται δεν θα είναι «αντί», αλλά ότι θα επιδιώξει την ενότητα και συνεργασία των «δημοκρατικών δυνάμεων». Και ό,τι ήθελεν προκύψει. Καλό πράγμα η ενότητα, αν και κάπως μεταχειρισμένο και, μετά τις τελευταίες εκλογές, προβληματικό. Καλύτερο θα ήταν να υπήρχαν πάντοτε διευκρινίσεις πολιτικού χαρακτήρα που παραμένουν ταμπού όταν γίνεται συζήτηση για ενότητα. Έτσι σκόρπια: τι θα γίνει με τη διάκριση προνομιούχων - «μη προνομιούχων», με την παραιοικονομία, με την κρίση των δημόσιων οικονομικών, με την ευρωπαϊκή πολιτική, με τα προβλήματα δημοκρατίας και ελευθερίας, τα «νέα» (τα μόνα δηλαδή σημαντικά) κοινωνικά κινήματα. Ή τουλάχιστον σχετικά με τα φυσιογνωμικά χαρακτηριστικά του νέου κόμματος και τη διαδικασία συγκρότησής του: επίκειται συνέδριο; Υπάρχουνισηγήσεις ως προς τη διάρθρωση των οργάνων; Αντιμετωπίζεται η λειτουργία τάσεων μέσα στο κόμμα; Πώς εκλέγεται η ηγεσία; Υπομονή.

Στην τρίτη περίπτωση είναι μάλλον προφανές ότι επιδιώκεται η ανανέωση της τετριμμένης πια δορυφορικής πασοκικής αριστεράς. Παρουσιάζει επομένως πολύ λιγότερο ενδιαφέρον.

Τελικά, η «κινητικότητα» στο χώρο του ΠΑΣΟΚ δημιουργεί ελπίδες και το «πολιτικό κενό» που αφήνει η «δεξιά στροφή» του ελκεί ακαταμάχητα. Όπως κάθε κενό.

Ωστόσο αυτές οι εξελίξεις δημιουργούν ίσως την «ευκαιρία», δεν αρκούν όμως για να θεμελιώσουν στέρεα επιχειρήματα υπέρ της ανάγκης να δημιουργηθεί ένα κόμμα της αριστεράς. Είναι σχεδόν αφελές και εν πάση περιπτώσει ανάξιο μιας αριστερής σκέψης να ισχυρίζεται κανείς, όπως συνάγεται από πολλές τοποθετήσεις αυτή την εποχή, ό-

τι το νέο αριστερό κόμμα χρειάζεται για να καταλάβει και υποστηρίξει τις θέσεις που «άφησε» το ΠΑΣΟΚ και εξ αυτού του γεγονότος θα είναι και αριστερό!

Η εμπειρία του ΠΑΣΟΚ είναι πολύτιμη. Το ότι «άφησε» τις όποιες θέσεις μήπως θα έπρεπε να προβληματίσει τους επιδοξους διαδόχους του; Μήπως οι θέσεις αυτές ήταν αδύνατο να κρατηθούν, μήπως το σύνολο των γενικών συλλήψεων της «διακήρυξης της 3 του Σεπτεμβρίου» και οι επακόλουθες αναλύσεις και πρακτικές κατευθύνσεις ήταν στην ουσία τους αδιέξοδες. Γιατί αν έχει δει κανείς την εξέλιξη των τελευταίων δέκα χρόνων, τότε τα περί «δεξιάς στροφής» και «προδοσίας» δεν έχουν και πολύ νόημα, είναι απλώς οι απεγνωσμένες και σπασμωδικές γιατί γίνονται «εν θερμώ», προσπάθειες ενός αιχμάλωτου οργανισμού να απεγκλωβιστεί προς κάθε κατεύθυνση, ιδίως προς τις δοκιμασμένες πρακτικές και τα σχήματα του παλιού καλού «κεντρώου χώρου».

Κάτι τέτοιο πράγματι δεν είναι και ιδιαίτερα συναρπαστικό. Αλλά δεν σημαίνει ότι η επιστροφή στα παλιά αδιέξοδα συνιστά οτιδήποτε το «νέο» ή το «αριστερό». Για μια φορά μετά από πάρα πολλά χρόνια, οι αριστεροί ας επενδύσουν τέλος πάντων τον όσο χρόνο θα χρειασθεί σε μια από κοινού προσπάθεια ανανέωσης και αναθεώρησης των παραδειγμάτων της κοινής κληρονομιάς.

Η έλξη της απολιθωμένης βεβαιότητας, οι κρυφές χάρες της αποστασιοποίησης και η τσαχπινιά της ιδιώτευσης, το υπόκωφο πάθος του όψιμου αντιπασοκισμού, η νοχελής λαγνεία της ενότητας μέσα στη λησμονιά, είναι βέβαια ισάριθμες προσκλήσεις και προκλήσεις για επανάπαυση, για ανάπαυση μάλιστα. Αλλά τότε θα έχουμε όλοι χάσει. Και δεν πρόκειται να επακολουθήσει καμιά καταστροφή, μετά! Η πολιτική, όπως και η φύση, απεχθάνεται το κενό.

Υ.Γ. Μα, θα ρωτήσει κανείς, οι προσπάθειες και οι διαδικασίες για την προετοιμασία του ιδρυτικού συνεδρίου του «νέου κόμματος της αριστεράς» (την ερχόμενη άνοιξη) είναι άραγε απαλλαγμένες από όσα καταγγέλλονται στο προηγούμεν κείμενο; Όχι ακριβώς. Όχι όλες. Αλλά είναι βέβαιο ότι το αποτέλεσμα δεν είναι προκαθορισμένο, όποιο και αν είναι και με όποιους και αν τελικά διαμορφωθεί. □

...η απόφαση του ΚΚΕ εσ. σημαίνει ότι συνειδητοποίησε την ανάγκη προσαρμογής του στις σημερινές ιδέες της Αριστεράς.

Η ελληνική κοινωνία αντιμετωπίζει πολλά, σοβαρά και οξυμένα προβλήματα. Τα σημερινά κόμματα δεν καταφέρνουν να δώσουν την προοπτική λύσεων αποτελεσματικών και προοδευτικών.

Νέες αναζητήσεις δεν μπορεί να γίνουν προς την κατεύθυνση ανεύρεσης αρχηγών με ιδιοφυείς συλλήψεις. Αναγκαστικά στρεφόμεστε σε προτάσεις που θα προέρχονται από επεξεργασίες σε συλλογικά όργανα και θα περνούν από τη δοκιμασία της δημόσιας συζήτησης και κριτικής. Η ανάγκη της δημιουργίας του νέου κόμματος άλλου τύπου ξεπηδά μόνη της από τις σημερινές ανάγκες.

Αυτό το νέο κόμμα της Αριστεράς, της εργασίας και της κουλτούρας δεν θα στηρίζεται μόνο στη σωστή γραμμή του αλλά και στον τρόπο που θα χαράζεται και θα διαρθρώνεται αυτή η γραμμή. Θα πρέπει να ξεφεύγει από γενικόλογες διακηρύξεις και να έχει επεξεργασμένη πολιτική για προβλήματα όπως π.χ. η ανάπτυξη. Ποια θέση θα 'χουν σ' αυτήν η γεωργία και η βιομηχανία; Να αποκτήσουμε βιομηχανική πολιτική. Να επεξεργαστούμε πλάνο ανάπτυξης, να επιλέξουμε τους βιομηχανικούς τομείς που θέλουμε και μπορούμε να προωθήσουμε, να δούμε πώς θα τους στηρίξουμε τεχνικά, επιστημονικά και πώς θα χρηματο-

δοτήσουμε τέτοιο πλάνο ανάπτυξης. Η παιδεία και η εκπαίδευση, η έρευνα, οι εργασιακές σχέσεις και ο συνδικαλισμός, το περιβάλλον και οι συνθήκες δουλειάς, ο τρόπος ζωής μας είναι, μαζί με την ανάπτυξη, τα θέματα που η σημερινή πολιτική ζωή οδηγεί σε αδιέξοδα.

Το νέο κόμμα της Αριστεράς, θα μεταφέρει το κέντρο βάρους της πολιτικής ζωής από τη σημερινή κατάσταση της παρελθοντολογικής, αστυνομικής και σκανδαλοθηρικής πολιτικής στα μεγάλα υπαρκτά προβλήματα.

Να συζητήσουμε την ενεργειακή πολιτική. Έχουμε; Είναι σωστή; Να δούμε τον Αχελώο. Να μελετήσουμε και να αποφασίσουμε αν θα στηρίξουμε την ενεργειακή μας πολιτική στο λιγνίτη. Πόσο θα μετράει σε τέτοιο σχέδιο ο λιθάνθρακας και πόσο το φυσικό αέριο; Σε τι βαθμό θα μπορέσουμε να προωθήσουμε τις ήπιες μορφές ενέργειας. Στη στήλη δε του αστυνομικού δελτίου να περιορίσουμε την «κασέτα της ΔΕΗ» και τη γνησιότητά της.

Να αποκτήσουμε πολιτική για τη νεολαία, αφού την επεξεργαστούμε μαζί με τους νέους, που να αγγίζει τα προβλήματα της. Εργασία, μόρφωση, σπουδές, διασκέδαση. Μα μην μετράμε την πολιτική για τους νέους με τον αριθμό των ε-

πεμβάσεων των ΜΑΤ στα Εξάρχεια της κάθε ελληνικής πόλης. Να μην είναι δεικτής της κατάστασης της νεολαίας μόνο ο αριθμός των θυμάτων από την ηρωίνη.

Το ΚΚΕ εσ. είχε σωστές θέσεις και απόψεις για βασικά πολιτικά θέματα. Διαμόρφωνε αντιλήψεις για την ΕΟΚ, το ΝΑΤΟ, το σύμφωνο Βαρσοβίας, τις βάσεις, τη Δημοκρατία. Δεν μπορούσε όμως να κάνει πολιτική γιατί το ίδιο το εργαλείο, το κόμμα, βρισκόνταν σε δυσαρμονία με τις ιδέες του. Από την μια είχε παλιώσει και απ' την άλλη κατανάλωνε δυνάμεις για και περί την κομμουνιστική ορθοδοξία. Η απόφασή του για τη δημιουργία του νέου κόμματος σημαίνει ότι το ΚΚΕ εσ. συνειδητοποίησε την ανάγκη προσαρμογής του στις σημερινές ιδέες της Αριστεράς. Απόφαση καθαρά πολιτική. Αυτή δε ήταν και η πολιτική πρόταση της «Κίνησης των 18». Βρίσκω σωστή την απόφαση του ΚΚΕ εσ.

Τι μένει; Ανένταχτοι και ενταγμένοι αριστεροί να επεξεργαστούμε την πολιτική πρόταση, να την προχωρήσουμε. Για να υπάρξουν οι δυνατότητες και να μπορέσουμε τον Απρίλη του 1987 να ΣΥΝΙΔΡΥΣΟΥΜΕ το νέο κόμμα της Αριστεράς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΕΡΩΤΕ

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΨΗΦΙΔΕΣ»

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ

Η ΑΡΧΑΙΟΓΝΩΣΙΑ
ΤΟΥ ΟΔΥΣΣΕΑ ΕΛΥΤΗ

ΣΕΙΡΑ • ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ • 2
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΕΡΩΤΕ» • ΑΘΗΝΑ 1981

28

ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ο Μανώλης
Μπαρμπουνάκης
και οι συνεργάτες του
σας περιμένουν στα βιβλιοπωλεία

1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682

2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916

3 ΤΟ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271 853

4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ
ΚΑΡΟΛΟΥ ΝΤΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

ΒΙΒΛΙΑ
ΣΧΟΛΙΚΑ • ΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΞΕΝΑ

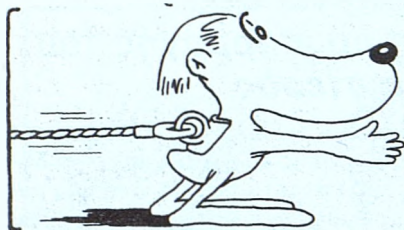
ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΓΙΑ
COMPUTERS

Με θιβλία, χιλιάδες θιβλία για σας
και τα παιδιά σας από 30 δρχ.

Εγκυκλοπαιδείες, παιδικές και μεγάλες, με τις καλύτερες τιμές.

28 ΧΡΟΝΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
ΤΑ ΤΕΣΣΕΡΑ ΜΕΓΑΛΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Χωρίς «λόφους» και «διαχωριστικές γραμμές»

του Λευτέρη Βουτσά

Γράφτηκαν πολλά για τις δημοτικές εκλογές, που έδειξαν την ακόμα μεγαλύτερη καθίζηση του ΠΑΣΟΚ, σε σχέση και με τις βουλευτικές εκλογές του 1985, τα πραγματικά αποτελέσματα αυτών των βουλευτικών εκλογών βρίσκονται αποτυπωμένα στους μαγνητικούς δίσκους του υπουργείου Εσωτερικών, που επίμονα αρνιέται να τους θέσει στη διάθεση των κομμάτων ο κ. Κουτσόγιωργας, που μόνον θρίαμβος δεν ήταν.

Γράφτηκαν πολλά που βοήθησαν να φανεί η αλήθεια, για τη νέα αποδοκιμασία της δεξιάς πολιτικής και πράξης της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ, για την απόρριψη του αυταρχικού καθεστώτος του πρωθυπουργού και αρχηγού του ΠΑΣΟΚ Ανδρέα Παπανδρέου. Αλλά γράφτηκαν και πολλά, που προσπάθησαν ξανά, να θολώσουν τα νερά. Και μερικοί τόλμησαν να μιλήσουν και για «υπονόμευση της αλλαγής —της αλλαγής που καταπροδώθηκε από το αυταρχικό καθεστώς που εδρεύει στο Καστρί— μιλήσαν για «ανιερές συμμαχίες» για «ιστορικά λάθη» αλλά και πιο πολλά, για «λόφους» και «διαχωριστικές γραμμές» και άλλα παρόμοια. Για να συνεχίζουν το διχαστικό, δικομματικό παιχνίδι του αυρισμού και της αντιπαράθεσης, το παιχνίδι της απομόνωσης και περιθωριοποίησης της Αριστεράς και των άλλων προοδευτικών δυνάμεων: που διεκδικούν, όχι μόνο την αυτόνομη πολιτική τους παρουσία, αλλά και φιλοδοξούν να προτείνουν ρεαλιστική διέξοδο από την πολύπλευρη κρίση που έχει βυθιστεί η χώρα μας, ύστερα από πέντε και πλέον χρόνια αλλοπρόσαλλης, αυταρχικής - αντιδημοκρατικής διακυβέρνησης του κ. Α.Π.

Και, κατά τη γνώμη μας, πρωταρχική προϋπόθεση γι' αυτή τη διέξοδο, είναι η μία για πάντα απόρριψη της πολιτικής που χωρίζει τους Έλληνες σε κατηγορίες με ταμπέλες, τοποθετώντας τους «στη μια ή την άλλη πλευρά του λόφου» ή από δω κι από εκεί απ' τη «διαχωριστική γραμμή», μια πολιτική που βγάζει τους μισούς περίπου Έλληνες αντιδραστικούς, δεξιούς και ζηλωτές του φασισμού και της ανωμαλίας.

Πρόκειται για μια πολιτική, που παλιότερα την εφάρμοζαν οι κυβερνήσεις

της δεξιάς και της κεντροδεξιάς, που νίκησαν έτσι είτε αλλιώς στις διάφορες μετεμφυλιοπολεμικές συγκρούσεις στις τελευταίες δεκαετίες και σήμερα απορρίπτεται κι απ' αυτό το χώρο: Είτε για λόγους προσαρμογής και ανανέωσης είτε κι από λόγους βιολογικούς, αφού ανδρώθηκαν και μήκανε στη ζωή και τον πολιτικό στίβο —σ' αυτή τη μεταποχή— νέες γενιές, που είναι ξένες και μακριά απ' την ανώμαλη περίοδο.

Και το ΠΑΣΟΚ ή πιο σωστά ο Α. Παπανδρέου και η ομάδα που τον περιστοιχίζει —που με κάθε τρόπο θέλουν να διατηρήσουν την εξουσία τους, παρά την καθολική αποτυχία τους και την απάρνηση των πιο βασικών προεκλογικών και μετεκλογικών υποσχέσεών τους —θέλουν να συνεχίσουν αυτή τη χρεωκοπημένη πολιτική του διαιρεί και βασιλεύει, την πολιτική των διλημάτων, του αποπροσανατολισμού των πλατειών λαϊκών μαζών και της εκφυλιστικής αυριανοποίησης των πάντων,... που τόσο ακριβά στοίχισε στον τόπο αυτό.

Αυτή την πολιτική καταδίκασε και απόρριψε η μεγάλη πλειοψηφία του λαού και αποδοκίμασε το ΠΑΣΟΚ και στις δημοτικές εκλογές του Οκτώβρη. Αλλά —και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό— ένα πολύ μεγάλο ποσοστό, αν όχι η πλειοψηφία απ' αυτούς που ψήφισαν το ΠΑΣΟΚ, αναζητεί λύσεις και διεξόδους, πέρα απ' τα εμφυλιοπολεμικά κηρύγματα και μίσση.

Το ότι σε τέτοια έκταση οπαδοί της καλούμενης δεξιάς ψήφισαν ΚΚΕδες και αριστερούς γενικότερα, αλλά και αντίστροφα, ακόμα και το λευκό ή το άκυρο, πρέπει να χαιρετιστεί σαν σημαντικό βήμα για να πέσουν τα τεχνητά διχαστικά φράγματα και να μείνει χωρίς βάθος η πολιτική που βασιίζεται στις «φωτιές, τα τσεκούρια, τα ξερονήσια, τους φακέλους, τον αντικομμουνισμό και τον Αυριανισμό».

Βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά σε μια καινούργια πολιτική πραγματικότητα, που απαντά μία άλλη πολιτική και πορεία και για την αποκατάσταση της ομαλής λειτουργίας του δημοκρατικού κοινοβουλευτικού πολιτεύματος που έχει υπονομευτεί απ' τον αυταρχισμό του

κ. Α. Π., μια άλλη πολιτική και πορεία για την ανάκαμψη και την ανοδική πορεία της οικονομίας της χώρας.

Η κύρια ευθύνη, κατά τη γνώμη μας —για μια τέτοια συνολική πολιτική πρόταση— πέφτει στις δυνάμεις της Αριστεράς, ενταγμένους και ανένταχτους και ακόμα πιο πολύ στις δυνάμεις της Ανανεωτικής Αριστεράς με την πιο πλατειά έννοια, αν πραγματικά θέλουμε να μην προχωρήσουν τα δικομματικά σχέδια διακυβέρνησης των κ. Α. Παπανδρέου και Κ. Μητσotάκη.

Και ας πούμε τα πράγματα με τ' όνομά τους, απλά και καθαρά. Χωρίς αυταπάτες, χωρίς φόβο και μισόλογα, αλλά με πάθος για την αλήθεια και το καλύτερο.

Είναι πια κοινός τόπος, πως το ΠΑΣΟΚ και ο κ. Α.Π. προσωπικά, απότυχαν καθολοκληρία, στους πιο βασικούς τομείς της διακυβέρνησης της χώρας. Το μόνο που συγκρατεί κάπως την κατάσταση είναι ότι δεν φαίνεται ακόμα στον ορίζοντα, ποιο κυβερνητικό σχήμα θα τους διαδεχθεί. Περίπτωση για «καλύτερο» ΠΑΣΟΚ, αποκλείεται, αφού οι επιλογές του αρχηγού του είναι δεδομένες και διαμορφωμένες: συγκεκριμένα αυτός, ηγεμόνας στο Καστρί, με τους πανίσχυρους ανιούκους του. Έχει και το Ε.Γ. του (ο πρόεδρος και το ΕΓ) έχει και την ΚΕ του (την καλεί όποτε θέλει για να χειροκροτήσει ότι αυτός θέλει) έχει και την Κοινοβουλευτική του ομάδα (στη βάση της εκβιαστικής και απειλητικής λίστας που ο ίδιος καταρτίζει), έχει το Υπ. Συμβούλιο, που ο ίδιος αποφασίζει τη συγκρότηση και λειτουργία του, έχει την ΕΡΤ-1 και ΕΡΤ-2 για να προβάλλουν αυτόν και το έργο του, έχει και το Κοινοβούλιο της υπερενισχυμένης αναλογικής του Κουτσόγιωργα, για να ψηφίζει τους νόμους του και να πηγαίνει όποτε αποφασίσει για μονόλογους με διχαστική παρελθοντολογία... Μπορεί να προχωρήσει έτσι ο τόπος;

Δυστυχώς —πρέπει να το πούμε— κάθε μέρα που περνάει, κάθε μήνα που προστίθεται με το ΠΑΣΟΚ ή πιο σωστά με την όποια κυβέρνηση του κ. Α. Παπανδρέου στην εξουσία, η κατάσταση θα πηγαίνει από το κακό στο χειρότερο. Δεν υπάρχει δύναμη —με την αυταρχική

και αντιδημοκρατική δομή και λειτουργία του ΠΑΣΟΚ και των κυβερνήσεών του— που να μπορεί να σταματήσει αυτή την κατηφορική πορεία για την οποία πρώτος και κύριος υπεύθυνος ως τώρα, είναι ο ίδιος ο κ. Α. Παπανδρέου. Γι' αυτό και οι απανωτές αναδομήσεις και αλλαγές που γίνονται στον κρατικό και το δημόσιο τομέα, αποβλέπουν να ρίξουν τις ευθύνες των αποτυχιών σε άλλους.

Αλλά γι' αυτό και ο κ. Μητσοτάκης και η ΝΔ, καθόλου δεν βιάζονται για εκλογές —άστον «να ρέψει στα πόδια του» λένε— αφού οι κυβερνήσεις του κ. Παπανδρέου και ο χρόνος δουλεύουν γι' αυτούς. Και φυσικά θέλουν τις εκλογές με τον ίδιο νόμο της υπερενισχυμένης αναλογικής, παρά το ότι δεν παύουν να υποστηρίζουν —τελευταία ιδιαίτερα— το καθαρό πολιτικό παιχνίδι, χωρίς παρελθοντολογίες, αντικομμουνισμό και αυριανισμό. Αλλά το τέτοιο δικομματικό παιχνίδι, το πληρώνει ο λαός...

Γι' αυτό όμως και θεωρούμε, επιταχτικά αναγκαίο, ύστερα κι απ' την κακοποίηση το λιγότερο, των ιδεών, των λόγων και των οραμάτων της Αριστεράς από τον κ. Παπανδρέου, να βγει η Αριστερά (ας ελπίσουμε να μην έχουμε κανένα νέας έκδοσης moratorium, μετά τη συνάντηση Γκορμπασώφ - Φλωράκη) και πρώτα απ' όλα η Ανανεωτική Αριστερά με συγκεκριμένες και ρεαλιστικές προτάσεις πολιτικής, οικονομικής και κοινωνικής δημοκρατίας. Όχι βέβαια με βάση το ιστορικής πια αξίας Κομμουνιστικό Μανιφέστο ή τα ξεπερασμένα απ' τη ζωή εγχειρίδια και αναμνηστικά της Πάλης των Τάξεων. Αρκετά πλήρωσε και θα πληρώσει ο τόπος αυτός, απ' τους μαθητευόμενους μάγους και ταχυδακτυλουργούς του ΠΑΣΟΚ που με τις κάθε λογής απομιμήσεις τους, για κρατικοποιήσεις, κοινωνικοποιήσεις και εθνικοποιήσεις, σωρρεύουν ελλείμματα, σπατάλες και σκάνδαλα, υπέρ των επώνυμων και μη προνομιούχων της εξουσίας που τη νέμονται... του τέως

κόμματος των μη προνομιούχων.

Είναι ανάγκη να διατυπωθεί μια ολοκληρωμένη πολιτική πρόταση με συνέση αλλά και θάρρος —αν πρόκειται να πείσουμε και τον κόσμο για την αναγκασιότητα ενός ευρύτερου φορέα της Ανανεωτικής Αριστεράς— πρόταση, που δεν θα είναι, ούτε αντι-ΠΑΣΟΚ, ούτε αντι-ΔΕΞΙΑ, αλλά μια πρόταση στερέωσης και διεύρυνσης της Δημοκρατίας, για άνοδο του βιοτικού επιπέδου του λαού, μέσα στις σημερινές, σύγχρονες συνθήκες, στη βάση της αύξησης της παραγωγής και της παραγωγικότητας, αλλά και της αυξημένης παροχής υπηρεσιών, με αύξηση επίσης των κάθε λογής επενδύσεων.

Μια πολιτική, χωρίς «λόφους με τις δύο πλευρές» χωρίς «διαχωριστικές γραμμές» και «μετερίζια».

Κυρίαρχα στοιχεία αυτής της πρότασης πρέπει να είναι: *Να προετοιμαστεί ο τόπος, ο Τύπος, τα κόμματα και ο λαός, για γνήσιες και ανόθευτες βουλευτικές εκλογές— με την ΑΠΛΗ ΑΝΑΛΟΓΙΚΗ σε κλίμακα επικράτειας*, που θα ψηφίσει η σημερινή Βουλή, μέσα σε ταχτή λιγόμενη προθεσμία. Με ηλεκτρονική, αναθεώρηση των εκλογικών καταλόγων από διακομματική επιτροπή, με κατάργηση της λίστας, άνοιγμα της TV κτλ. και εκλογές από υπηρεσιακή κυβέρνηση.

Η ψήφιση της απλής αναλογικής, είναι μια υπηρεσία που η κυβέρνηση —η όποιας αναδομής κυβέρνηση του κ. Α.Π. —μπορεί και πρέπει να προσφέρει και γιατί έχει την πρώτη ευθύνη, σαν κυβέρνηση, για την ομαλή πορεία αυτού του Τόπου. Για να πραγματοποιηθεί επιτέλους, έστω και στις 12 παρά 5' μια από τις πιο σημαντικές προεκλογικές τους υποσχέσεις, αν θέλουμε να βάλουμε κάποτε τα θεμέλια μιας πραγματικής ισοπολιτείας στην Ελλάδα.

Αυτό θα βοηθήσει και την ίδια τη ΝΔ —και ιδιαίτερα τις νέες δυνάμεις της— για να βάλουν νερό στο κρασί της λεγόμενης σήμερα αξιωματικής αντιπολίτευσης, που ακόμα βαυκαλίζονται με τα ό-

νειρα των αυτοδύναμων —γράψε αυταρχικών— κυβερνήσεων, που δοκιμάστηκαν στην πράξη και αποτύχαν τραγικά.

Με μια τέτοια πλατειά πολιτική πρόταση και την ακούραστη δουλειά όλων που θέλουν πρώτα απ' όλα Δημοκρατία στον τόπο μας, είναι δυνατό ν' αγκαλιαστούν ευρύτατες μάζες που παγιδεύτηκαν απ' τη δημοσκοπία και τις υποσχέσεις του ΠΑΣΟΚ ή μπλοκαρίστηκαν στο χώρο της ΝΔ από αντι-ΠΑΣΟΚ αισθήματα ή απ' τον παλιό ξεθωριασμένο αντικομμουνισμό που 'φαγε τα ψωμιά του. Πρόταση που θα περιλαμβάνει και την αξιοκρατική χρησιμοποίηση των εκατοντάδων ή χιλιάδων στελεχών και ειδικών που δεν έσκυψαν το κεφάλι στο αυταρχικό κράτος με τις κλαδικές του. Η Αριστερά καλείται να δώσει δείγματα γραφής στην πράξη. Πρέπει να δείξουμε πως η Αριστερά διδάχτηκε και διδάσκεται από τα λάθη της και τα λάθη των άλλων. Πως δεν είναι το τσουβαλιασμένο συμπλήρωμα των «άλλων δημοκρατικών δυνάμεων» όπως ήθελε και θέλει να χρησιμοποιεί την Αριστερά ο άρχοντας του Καστριού. Πως οι δυνάμεις της Αριστεράς, δεν είναι μόνο για θυσίες και ηρωισμούς, αλλά και προετοιμασμένες ν' αναλάβουν ευρύτερες ευθύνες σε κυβερνήσεις συνεργασίας για να προχωρήσει ομαλά και σωστά αυτό που λέγεται Ελλάδα.

5/11/86 Α.Β.

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ:

1. Θεωρώ πως η «αποδέσμευση» στην Αθήνα, ήταν η πιο σωστή και τολμηρή —για τα μέτρα του— απόφαση που πήρε το ΚΚΕ, στα (12) χρόνια της νόμιμης λειτουργίας του!
2. Αντίθετα λυπάμαι αλλά, θεωρώ λάθος την απόφαση του ΚΚΕ εσωτ. που κάλεσε τους ψηφοφόρους του, Αθήνας - Πειραιά, να ψηφίσουν τους εκπροσώπους της δεξιάς πολιτικής του ΠΑΣΟΚ που 'ζητούσε την καταδίκη τους την πρώτη Κυριακή. Τουλάχιστον η «αποδέσμευση» θα 'δειχνε σεβασμό στον ψηφοφόρο.

BBC ENGLISH VIDEO COURSES

ΣΕΙΡΕΣ για: αρχάριους προχωρημένους, ειδικά θέματα

ΝΕΑ ΠΑΙΔΙΚΗ ΣΕΙΡΑ

“MUZZY IN CONDOLAND”

Για παιδιά 5-9 ετών
Μαθαίνουν Αγγλικά
διασκεδάζοντας
— Μόνιμη έκθεση —
Τηλ. 36.45.608

ΑΓΓΛΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

ΟΔΟΣ ΑΜΕΡΙΚΗΣ 11
τηλ. 36.23.673

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΑ
ΒΙΒΛΙΑ

ΠΛΟΥΣΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗ ΣΕ: ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ & ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΕΠΙΣΗΣ: BBC ENGLISH COURSES
Σ' όλο τον κόσμο η επιτυχία του BBC στη
διδασκαλία Αγγλικών είναι αναγνωρισμένη

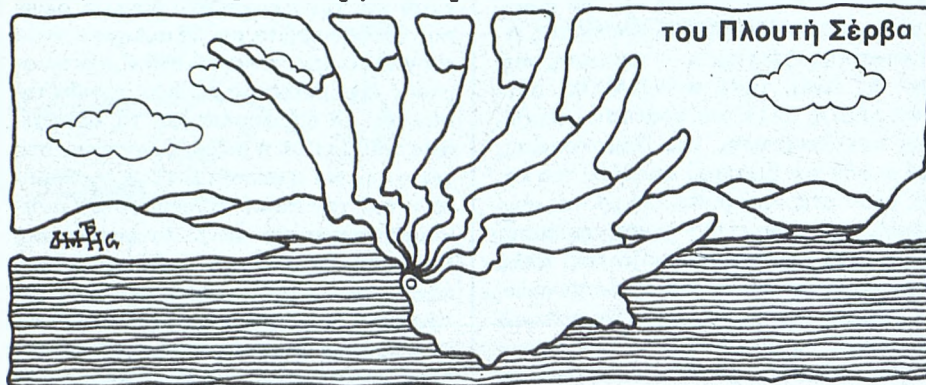
BBC ENGLISH COURSES HELLAS
ΑΜΕΡΙΚΗΣ 9 - ΤΗΛ. 36.45.608

BBC ENGLISH AUDIO COURSES

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ “FINANCIAL ENGLISH”

Ειδικοί Επιστήμονες
ετοίμασαν αυτή τη σειρά με
τη συνεργασία του
περιοδικού “ECONOMIST”.
Ένα βιβλίο και δύο
κασσέτες, εξηγούν την
Οικονομική Ορολογία με
ζωντανά παραδείγματα.

Δρώμενα, χωρίς στρατηγική, στη Νότια Κύπρο

Κοινή είναι η διαπίστωση ότι με το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου (1945) ο εθνικοαπελευθερωτικός αγώνας των Ελληνοκυπρίων ανανεωνόταν με υψηλής στάθμης ρωμαλεότητα, ενώ οι Τουρκοκύπριοι διακατέχονταν, κυρίως, από αδιαφορία.

Οι παραδοσιακές καταβολές, ο πολιτισμός, τα ακοίμητα εθνικά ιδεώδη, η Εθναρχία, το ισχυρό ΑΚΕΛ βρίσκουν τώρα, στέρεο έδαφος, για αναδίπλωση, προσφερόμενο από την αντιφασιστική νίκη των λαών. Τα μηνύματα της νίκης ήταν έντονα. Και τα διδάγματα πολλαπλά. Απαιτούσαν γενναιότητα καρδιάς, αλλά και τετράγωνο λογισμό, μια σύζευξη της τόλμης με τη σύνεση. Οι αγωνιστικές δυνάμεις πρωτίστως εκαλούντο σε συνένωση και κοινή δράση. Χαλιναγώγηση του αυθόρμητου. (Τα διδάγματα από τον αυθορμητισμό της έγερσης του 1931 έπρεπε, επίσης, να εκτιμηθούν). Και, πλήρης εξάλειψη του άφρονος σωβινισμού. Και, πάνω στη μελέτη των κινητήριων δυνάμεων του αγώνα και των συνθηκών στο εξωτερικό, να χαραχτεί μια εμπεριστατωμένη γραμμή στρατηγικής και τακτικής.

Το ΑΚΕΛ, παρά το μαζικό δυναμικό του, και την εμπειρία του, για λόγους που έχουν ήδη ιστορηθεί (σε εφημερίδες, περιοδικά και βιβλία) δεν κατόρθωσε, μέσα στις νέες συνθήκες να επιβάλει ως όφειλε σωστή στρατηγική. Στα πάντα εύκολα κατόρθωσε να πρτανανέψει ο ανεργμίστος σωβινισμός, στ' αχνάρια της παλιάς συνθηματολογίας. Ωσάν τίποτα να μην είχε αλλάξει. Και το ΑΚΕΛ στήθηκε στη γωνία. Τιμωρημένο τόσο για παλιά αμαρτήματά του (1926), όταν είχε εστερνισθεί το σύνθημα της Κομιντέρν για «Βαλκανική Σοσιαλιστική Ομοσπονδία», όσο και για τη νεώτερη «Προδοσία» (1947), όταν αποδέχτηκε να συζητήσει σχέδιο Συντάγματος για προσωρινή περιορισμένη αυτοκυβέρνηση.

Το σύνθημα που από την εθναρχούσα εκκλησία είχε επιβληθεί (με εξαναγκασμό της ακελικής ηγεσίας να αποδεχθεί και να πλειοδοτεί) ήταν: «Ένωση και μόνο Ένωση. Και, τίποτα άλλο. Χωρίς όρους και παζαρέματα». Το σύνθημα Αυτοδιάθεση, που, τότε, φλόγιζε τις καρδιές όλων των μαχομένων για λευτεριά λαών και που τέ-

θηκε ως κυρίαρχον άρθρο στον καταστατικό χάρτη (1945) του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, ούτε καν λήφθηκε υπόψη από τους επιτελείς της Εθναρχίας. Αλλά ούτε από την ακελική ηγεσία εκδηλώθηκε οποιαδήποτε προειδοποίηση, ότι η μη τοποθέτηση του αιτήματος Αυτοδιάθεσης, ως Προεξάρχοντος συνθήματος ήταν μέγιστο σφάλμα.

Έτσι, χωρίς στρατηγική, άρχιζε ο αγώνας. Οι Τουρκοκύπριοι έμπαιναν στο περιθώριο. Οι σωβινιστές της άλλης πλευράς (της τουρκικής) περιφρονήθηκαν. Είναι, αλήθεια, ότι αυτοί οι σωβινιστές ήταν ελάχιστοι, κυρίως απόφοιτοι των τουρκικών πανεπιστημίων. Τα κηρύγματά τους, αρχικά καμία απήχηση δεν έβρισκαν στα εργαζόμενα στρώματα των Τουρκοκυπρίων. Ούτε από την επίσημη Άγκυρα τυγχάνουν προσοχής. Εδώ υπενθυμίζουμε εκείνο που προηγούμενα μας απασχόλησε και που ιστορείται από τον Γεώργιο Ι. Πεσμαζόγλου στο βιβλίο του «Το χρονικό της ζωής μου 1889-1979». Αναφέρει εκεί (σελ. 271) ότι: «Στα τέλη του 1952 ο Τζεζάλ Μπαγιάρ, Πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας επραγματοποίησε την επίσκεψίν του εις Ελλάδα... μας είπεν ότι έπρεπε να δραστηριοποιήσωμεν τας ελληνοτουρκικάς σχέσεις, ώστε η στενή μας συνεργασία να μην περιορίζεται μόνον εις εορταστικές εκδηλώσεις, αλλά να λάβει ένα πραγματικό περιεχόμενο... Κατά την επακολούθησάν συζήτησιν επί του θέματος, ο Μάξιμος (υπουργός τότε των Εξωτερικών) λίαν προσφυώς είπε: «Την στιγμή αυτή σας δίδεται η ευκαιρία να μας βοηθήσετε εις το θέμα της Κύπρου. Μια τοιαύτη εκ μέρους σας χειρονομία είμαι βέβαιος ότι θα έφερε μεγαλύτερα αποτελέσματα από κάθε τι άλλο». Εις αυτό ο Μπαγιάρ απάντησε: «ατυχώς εις το ζήτημα τούτο δεν δυνάμεθα να κάμωμε τίποτε περισσότερο παρά να αγνοήσουμε το Κυπριακό, διότι έχομεν με την Αγγλία πολλά ζωτικά συμφέροντα, τα οποία θα βλάψει καιρίως οιαδήποτε ψυχρότης δημιουργηθεί με την Τουρκία και Αγγλία».

Φαίνεται από τα πιο πάνω ότι οι Τούρκοι είχαν μυαλό για να χαράζουν στρατηγική. Όμως, στον γκέφαλο, τόσο της Ελλαδικής, όσο και της Ελληνοκυπριακής ηγεσίας ούτε κουκούτσι μυαλό δεν υπάρχει.

Διότι, ο στρατηγός Παπάγος (πρωθυπουργός τότε της Ελλάδας) δεν βρήκε κανένα τρόπο να αξιοποιήσει τη δήλωση του Μπαγιάρ. Και, άφησε ελεύθερο το Μακάριο, να προχωρεί, παραγνωρίζοντας τον τουρκικό παράγοντα.

Έτσι, η παμπόνηρος βρετανική αλεπού, είδε σαν χρυσή ευκαιρία, να χρησιμοποιήσει κατάλληλα εκείνο που η τύφλωση της εθναρχίας περιφρονούσε. Αρχικά, με τους εκπροσώπους της στο Νησί έβαλε ψύλλους στ' αυτιά του συνοίκους στοίχειλου, που προγενέστερα, (όταν είχαν πρωτοεκδηλωθεί οι ενωτικές δραστηριότητες), οι ηγέτες του διαλαλούσαν: «Εμείς, καλά είμαστε κάτω από τη βρετανική στέγη. Αν, όμως, οι Βρετανοί επιθυμούν να εγκαταλείψουν την Κύπρο, εμείς προτιμούμε να ενωθούμε με τη δική μας μητέρα, την Τουρκία».

Φάνηκε, ότι έξυπνα, είχε δουλέψει η βρετανική μηχανή του «διαίρει και βασίλευε» που τόσο πολύ είχε καρποφορήσει σ' όλη τη μακραίωνη ιστορία της βρετανικής αυτοκρατορίας. Έτσι, αρχικά, οι Βρετανοί, ενθάρρυναν τις πρώτες τουρκικές συγκεντρώσεις και διαδηλώσεις, σε αντιπερισπασμό προς τις ενωτικές εκδηλώσεις. Και όταν τα αίματα των νεαρών Τουρκοκυπρίων είχαν αρχίσει να ανάβουν τότε η επίδοση σε εμπρησμούς ακολούθησε, ενώ, ταυτόχρονα άρχισε η μαζική στρατολόγηση Τούρκων επικουρικών αστυνομικών, ικανών στη διάλυση των συγκεντρώσεων και διαδηλώσεων. Στο μεταξύ οι Βρετανοί τα κατάφεραν κατά την έκφραση του στρατηγού Παπάγου «ν' ανοίξουν την όρεξη των Τούρκων», διεγείροντας το ενδιαφέρον τους, ως ίσων συνεταίρων.

Στην απουσία του ορθού λογισμού, που θα διασφάλιζε την εμπεριστατωμένη στρατηγική, με τους ανάλογους χειρισμούς, για τη δημιουργία μιας συμπαγούς εθνικοαπελευθερωτικής αντιιμπεριαλιστικής πορείας καλούμαστε να αναζητήσουμε όλα τα δεινά και τις συμφορές που επακολούθησαν. Ο οποιοσδήποτε ψυχραιμος αντικειμενικός μελετητής, που θα αποφασίσει να αναλύσει το όλο κυπριακό φάσμα, σ' όλες τις πτυχές της δραματικής σαραντάχρονης πορείας του, δεν δικαιούται να σταματά μόνο στις σκανδαλώδεις ιμπεριαλιστικές παρεμβάσεις και επεμβάσεις, φορτώνοντας όλα στον πετεινό. Κι αν θέλει να θεμελιώσει αυτές τις παρεμβάσεις, οφείλει, να αναζητεί τα αίτια και τα αιτιατά που τις γεννοβολούσαν, τις στήριζαν και τις δρομολογούσαν. Τότε, στο κάθε βήμα του θα σκοντάφτει σε κείνο που άνετα μπορεί να χαρακτηριστεί ως ανεργμίστος εθνική πολιτική.

Ανεργμίστα είχε επίσης αρχίσει η παρασκευή του ανώνα για λευτεριά, ακούοντας μόνο τους κτύπους της καρδιάς. Αγνοήθηκε όπως λέχτηκε πιο πάνω το σύνοικο στοιχείο. Περιφρονήθηκε το ακελικό δυναμικό. Παραγνωρίστηκαν οι αντιδράσεις της επίσημης Ελλάδας. Κι αφέθηκε ένας φλογερός πάπας κι ένας αντικομμουνιστής χίτης, να αιφνιδιάσουν τον ανυποψίαστο λαό, με τις πρώτες μεταμεσονύχτιες μεμονωμένες πιστολιές. Όλα εξι-

κνούντο από τον εθνικό οραματισμό, το θέλημα του καλού θεού και τις λαχτάρες γενναιών νέων, των προσεκτικά επιλεγμένων και απαλλαγμένων από το «κομμουνιστικό μείσσμα» που είχαν κληθεί να κατασκευάζουν και να ρίχνουν χειροβομβίδες. Το παν έμοιαζε με την έγερση του 1821, όταν από εκείνη την εποχή έχει περάσει ολόκληρος αιώνας, όπου όλα τόσο έχουν αλλάξει στον κυπριακό, ελλαδικό και εξωτερικό χώρο.

Είναι αναντίλεκτο ότι οι πρώτοι πυροβολισμοί, με την οργάνωση του αντάρτικου ενάντια στους κατακτητές προκάλεσαν μεγάλη αίσθηση στο εξωτερικό. Συγκινητικές ήταν και εξακολουθούν να παραμένουν στη μνήμη οι ενθουσιώδεις, μαχητικές διαδηλώσεις της ελλαδικής νεολαίας. Ακόμη αξιοπρόσεκτες ήταν οι εκδηλώσεις στις πλείστες άλλες χώρες, με την πίεση που είχαν εξασκήσει στους κατακτητές.

Οι Βρετανοί, αδιάλειπτα πιεζόμενοι, ένοιωθαν ότι συνεχώς περιέχονταν σε μεγαλύτερη απομόνωση, με μόνους συμμάχους την Άγκυρα, τους Τουρκοκύπριους ηγέτες, με τους επικουρικούς αστυνομικούς και τις αγχόνες. Γι' αυτό τελικά κατέληξαν σε σχέδια προτάσεων, για μια σταδιακή λύση, πάνω στη βάση της αυτοδιάθεσης.

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΚΕΡΔΗ ΠΟΥ Η «ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ» ΑΠΕΜΠΟΛΗΣΕ

Ήταν, τότε, η στιγμή που ο συνετός νους, μπορούσε να συμπεράνει ότι ο ρόλος του ρωμαλέου αντάρτικου κινήματος είχε ήδη επιτεχθεί, εφόσον το γριβικό σύνθημα «να ρίψουμε τους Βρετανούς στη θάλασσα», ήταν όχι μόνο ανεδαφικό, αλλά και τόσο ανόητο, εξωφρενικό.

Όμως;

Η σύνεση είχε πνιγεί μέσα στη γριβική εξαλλοσύνη. Η δεύτερη ευκαιρία χάθηκε. (Πρώτη πρέπει να θεωρηθεί η ευκαιρία της διασκεπτικής του 1947, όπως ο Ευάγγελος Αβέρωφ, το έχει καταγράψει στο γνωστό βιβλίο του «Ιστορία χαμένων ευκαιριών» — τόμος Α' σελ. 16-17). Η πιξίδα έφευγε από τα χέρια των ηγητόρων.

Μπορούσε τότε, με βάση τις προτάσεις Χάρτιγκ να χαραχτεί, για πρώτη φορά, μια τελέσφορη στρατηγική. Τούτο δεν έγινε. Κι ούτε, φάνηκε πως υπήρχαν εκδηλώσεις για την από κοινού χάραξη της. Αντίθετα, όλα άλλαξαν και καθοριζόμενα πάντα από τον Ηγέτη, ανάλογα με τις δυσκολίες, ή αντιξοότητες που, αντιμετώπιζε. Από την ένωση, μεταπήδησε στην αυτοδιάθεση, όταν πια ήταν πολύ αργά. Διότι οι Τούρκοι είχαν ήδη δραστηριοποιηθεί, απαιτώντας, όπως «η κάθε κοινότητα εκφράσσει με τη δική της, διαφορετική, αυτοδιάθεση» («Εσείς την αυτοδιάθεση, σας και μεις την αυτοδιάθεσή μας»). Από την αυτοδιάθεση περιορίστηκε στην ανεξαρτησία. Και, αμέσως, κατόπιν αποδέχτηκε την περιορισμένη ανεξαρτησία, με τη συμφωνία της Ζυρίχης. Όμως, υπογράφοντας τη συμφωνία του Πανγκάστερ Χάουζ, για ανεξάρτητο Ελληνο-τουρκικό, ενιαίο και ακέραιο κράτος, η Ένωση διαρκώς παίδευε το απαίδευτο μυαλό της κυπριακής ηγεσίας.

Ο Μακάριος σε στρατόπεδο.

Ήταν οι πιέσεις και ο εξαναγκασμός που επέβαλαν την υπογραφή της Συμφωνίας; Πλείστες φορές ο υπογράψας απέρριψε αυτή την εκδοχή, διαλαλώντας ότι υπογράψε με πλήρη συναίσθηση των ευθυνών του, για την ευδαιμονία της πατρίδος και της δημιουργίας μιας γέφυρας μεταξύ δύσεως και ανατολής.

Έτσι, με το πέρασμα από τη στρατηγική της ασυναρτησίας αρχίζει το στάδιο της «κρυψίνοιας», της στρατηγικής με πανάθλια πονηρία. Τα δρώμενα και τα συντελούμενα αυτής της στρατηγικής, για δεκατέσσερα χρόνια ταλάνιζαν τόσο τον κυπριακό λαό, όσο και τους πανέλληνες. Καταπονούνταν και προκαλούσαν αμηχανία σ' όλους τους σταθερούς φίλους του ελληνισμού, της δημοκρατίας και της διεθνούς τάξεως. Έχυναν διαρκώς νερό στο μύλο του τούρκικου επεκτατισμού. Διευκόλυναν τις ιμπεριαλιστικές παρεμβάσεις. Όξυναν τις αντιθέσεις και τις αντιστρατεύσεις στον εσωτερικό και τον ελλαδικό χώρο. Πρόσφεραν γη και ύδωρ στη χούντα των συνταγματαρχών, με βάση το αδιανόητο μακαριακό δόγμα «πάσα ελληνική κυβέρνηση είναι εθνική». Και τέλος, όταν ο χαράκτης και εφαρμοστής αυτής της στρατηγικής αντελήφθηκε (τελευταίος από όλους) ότι το χουντικό πραξικόπημα, για την κατάλυση του Κυπριακού κράτους και την ανατροπή του, ήταν ενόψει, αμήχανα έστειλε τη «γενναία» επιστολή του στον Γκιζίκη. Όμως, ήταν τόσο αργά. Η λαίλαπα της χούντας (που ούτε καν δεν την περίμενε — μαρτυρία Νίκου Κρανιδιώτη: Ανοχύρωτη Πολιτεία τόμος Β' σελ. 315, έκδοση «Εστίας») ξεσπούσε, ενώ οι επεκτατιστές - εισβολείς, καμία δυσκολία δεν συνάντησαν, όταν πια είχαν διαβεί την κερκόπορτα.

Πόσα να θυμηθεί κανείς και πόσα να καταγράψει; Για τη μία στρατηγική, που ενώ εκαλείτο να υπηρετήσει το πιο ωραίο ιδανικό των υπόδουλων λαών, (απολύτρωση από τον ξένο ζυγό) σκαλί-σκαλί, με τους ξέφρενους χειρισμούς της, οδήγησε στην πιο μεγάλη, μετά τη μικρασιατική, συμφορά του Ελληνισμού.

ΜΕΤΑΕΙΣΒΟΛΙΚΗ «ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ»

Μετά την εισβολή το σκηνικό άλλαξε. Και ήταν φυσικό να τεθεί τέρμα στην προηγούμενη «στρατηγική», με όλες τις αθλιότητές της, που με μαθηματική ακρίβεια οδήγησε στη συμφορά.

Έκτοτε, τίθεται το ερώτημα: Γιατί, εφόσον η Άγκυρα, (εκμεταλλευόμενη την ευκαιρία που «μέσα σε χρυσό πιάτο» της είχε προσφέρει το χουντικό πραξικόπημα) εισέβαλλε στη νήσο, βέβαια όχι «για να σώσει τους Τουρκοκύπριους» αλλά για καθαρά επεκτατικούς σκοπούς, δεν άφησε τα στρατεύματά της να προχωρήσουν προς την ολοκληρωτική κατοχή; Το ερώτημα αντικρίζεται με διαμετρικά αντίθετες απόψεις. Η ελληνική πλευρά απαντά: Κάτω από τις δεδομένες συνθήκες των διεθνών αντιστρατεύσεων η τουρκική στρατηγική δεν αποτόλμησε να ρισκοκινδυνεύσει μια ολοκληρωτική κατάκτηση, όσο και αν το επιθυμούσε. Προτίμησε να ελιχθεί, ή μάλλον να ενεργήσει σταδιακά. Προφασίστηκε το «μητρικό» ενδιαφέρον για την προστασία των «αδελφών Τουρκοκυπρίων». Έτσι, θα γινόταν πιστευτή, τουλάχιστον από ένα μέρος της διεθνούς κοινής γνώμης. Και θα τύγχανε υποστήριξης από τους νατοϊκούς εταίρους της. Για το κατοπινό στάδιο, θα φρόντιζε να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες, προχωρώντας προς μια όξυνση των αντιθέσεων της με την Ελλάδα. Και σε κατάλληλη ευκαιρία, θα πραγματοποιούσε μια νέα επίθεση αποδεκτή από τους εταίρους. Έτσι, ο κίνδυνος ήταν ορατός. Και εξακολουθεί να είναι, όσο η Άγκυρα θα αφήνεται αχαλίνωτη.

Η πλευρά της τουρκικής ακροδεξιάς κάκισε την κυβέρνηση για την ατομία της να προχωρήσει στην «Κύπρο μας που είναι δική μας» θρηνηλογώντας έκτοτε για «τη χαμένη χρυσή ευκαιρία».

Ωστόσο, η ανακοπή της τουρκικής εισβολής, έστω και μετά τη δεύτερη φάση έσωζε την κατάσταση. Δημιουργούσε ακρωτηριασμένες ελπίδες. Ο οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, παρά τις εγγενείς αδυναμίες του είχε κινηθεί τάχιστα. Ανά-

κοψε την πρώτη φάση της εισβολής. (Τη δεύτερη, την είχε διευκολύνει η βρετανική ανεντιμότητα, παρά τις πιέσεις, τα αναθέματα και τις προφητείες του Τζαϊνμ Κάλαχαν στη Γενεύη). Εντούτοις η 'Αγκυρα είχε στηλιτευθεί ακόμη πιο πολύ μπροστά στη διεθνή κοινή γνώμη, με τη σκαϊότατη προκλητικότητα της και την κατάφορη παράβαση της ομόφωνης απόφασης 32/2 της Γενικής Συνέλευσης που και η ίδια την είχε υπογράψει. Όμως, πρέπει να υπογραμμιστεί, πως αν η 'Αγκυρα, τα κατάφερε να κερδίσει, όσα κέρδισε κατά τη δεύτερη φάση της εισβολής, αυτό σε μεγάλο βαθμό οφειλόταν στο ότι η ελληνική πλευρά, σπαταλούσε πολύτιμο χρόνο σε άκαρπες συζητήσεις και δεν κάλεσε εγκαίρως το Συμβούλιο Ασφαλείας να αντιμετωπίσει την αλλοφροσύνη των εισβολέων.

Έτσι, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω η βρετανική ανεντιμότητα, επικουρούμενη από τις μηχανορραφίες του Χένρι Κίσσινγκερ, και την ατολία του Κρεμλίνου, ήταν εκείνο που επέτρεψε στον Μπουλέντ Ετζεβίτ να ανάψει το πράσινο φως, την 3η πρωινή ώρα της 14ης Αυγούστου για τη δεύτερη φάση.

Οπωσδήποτε το ενδιαφέρον του ΟΗΕ τόσο της Γενικής του Συνέλευσης, όσο και του Συμβουλίου Ασφαλείας, δεν είχε σταματήσει στις αποφάσεις 3212 (της Γενικής Συνέλευσης) και 353 (του Συμβουλίου Ασφαλείας). Έκτοτε βαίνει συνεχιζόμενο, ως σήμερα, με πλήθος αποφάσεις, που όλες κρίνονται ως επικοδομητικές από την ελληνική πλευρά.

Λέχτηκε ήδη ότι με το ξέσπασμα της λαίλαπας της συμφοράς είχε σαρωθεί η μακαριακή στρατηγική, με όλα τα ολέθριά της. Μια νέα στρατηγική συνετή, για την αναστήλωση των ερειπίων και επανόρθωση της Δημοκρατίας, μέσα στις νέες συνθήκες, εκαλείτο στους διάδοχους. Ποια έπρεπε να ήταν αυτή η στρατηγική; Ποια η θεμελίωσή της; Ποια η πνοή της και ποια τα συστατικά της; Αυτό ήταν το πρώτο, βασικό πρόβλημα που αντιμετώπιζαν η νέα ελληνική κυβέρνηση και τα κυπριακά πολιτικά κόμματα.

Ήταν λογικό ότι ο Μακάριος, καμιά θέση δεν έπρεπε να είχε τώρα τόσο στη χάραξη, όσο και στην ηγεσία της νέας στρατηγικής. Είναι γνωστό ότι ο Κωνσταντίνος Καραμανλής αντιδρούσε επίμονα στην επιστροφή του Μακάριου (Βλέπε: Νίκου Κρανιδιώτη, «Ανοχύρωτη Πολιτεία» τόμος Β', σελ. 554-558), ενώ στην Κύπρο οι ασύνετοι λάτρες του Μακάριου διέγειραν το πλήθος για την επιστροφή του ισόθεου, «το μόνο ικανό να σώσει την πατρίδα».

Το βασικό, ουσιαστικό πρόβλημα που αντιμετώπιζόταν, μέσα στα πλαίσια της χάραξης της νέας στρατηγικής, ήταν η σφυρηλάτηση μιας πολιτικής ενότητας, πάνω στη βάση διακομματικής κυβέρνησης, αντιπροσωπευτικής όλων των κοινοβουλευτικών κομμάτων. Κι αυτό (κατ' αντίθεση προς τις προηγούμενες κυβερνήσεις του Προεδρικού συστήματος) για να διασφαλιστεί η ενότητα μετά εν της νομοθετικής και εκτελεστικής εξουσίας, η ευθύνη λογοδοσίας της κυβέρνησης στο

βουλευτικό σώμα, και κατ' επέκταση, η ανάληψη των ευθυνών των δύο εξουσιών έναντι του εκλογικού σώματος. Αυτό, κυρίως (έστω κι αν πολλές ήτο οι διατάξεις του Προεδρικού συστήματος) επέβαλε η δημοκρατική αντιμετώπιση της κατάστασης, που απαιτούσε ο αγώνας ενάντια στην κατοχή ενός μέρους του κυπριακού εδάφους.

Εδώ ως ανοίξουμε μια δεύτερη παρένθεση, σχετικά με την κατάσταση που επικράτησε μετά την επιστροφή του Μακάριου.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΠΑΡΕΝΘΕΣΗ

Δυστυχώς ο Μακάριος δεν θέλησε ν' αντιληφθεί ότι μετά την κατάληξη της πολιτείας του (για την οποία αρέσκαι ήταν η ευθύνη του) δεν έχει πια θέση στην Κύπρο. Όμως ο απύθμενος εγωκεντρισμός του δεν του επέτρεψε να δει την πραγματικότητα. Επιμένοντας, και ύστερα από προετοιμασίες υποδοχής ηρώος, κατέβηκε στις 6 Δεκεμβρίου 1974 στη Λευκωσία. Το πλήθος, σαν πάντα, έξαλλα τον υποδέχτηκε. Έντονα ζητωκραύγασαν, ακούοντας τον να κηρύττει τη λαϊκή ενότητα. Όμως, πάγωσαν όταν πρόσφερε τη συγχώρηση του κλάδου ελαίας στους πραξικοπηματίες.

Μια βδομάδα αργότερα, στις 13 Δεκεμβρίου, οι πληροφορίες ήταν οδυνηρότερες. Ο Μακάριος συσχεφτόταν, στην Αρχιεπισκοπή, με την ηγεσία της φιλοχουντικής ΕΣΕΑ, προσπαθώντας να την πείσει να συμμετάσχει στο Εθνικό Συμβούλιο που ήθελε να οργανώσει. Στην επιμονή του ότι αυτοί ως ακραιφνείς εθνικιστές με μοναδικό λάβαρό τους την Ένωση που είχαν διαπρέψει στο πραξικόπημα ή που ήσαν πίσω απ' αυτό, απαντούσαν ότι δεν είχαν θέση, σ' ένα Συμβούλιο, που θα ασχολείτο για την αναστήλωση της Ανεξαρτησίας, ο Μακάριος ανταπαντούσε: «Αυτό δεν έχει σημασία. Θα εκθέσετε τις απόψεις σας και θα καταγράφονται στα Πρακτικά».

Την κάθε εισήγηση για σχηματισμό κοινοβουλευτικής κυβέρνησης ο Μακάριος την απόρριπτε. Επέμενε στη διατήρηση των προεδρικών θεσμών, όπου ο Πρόεδρος σχηματίζει κυβέρνηση, όπως ο ίδιος βούλεται. Και όσον αφορά τα σχετικά με το εθνικό θέμα προβλήματα, το Εθνικό Συμβούλιο, που ο ίδιος θα σχημάτιζε από αντιπροσώπους όλων των πολιτικών κομμάτων θα ήταν υπεύθυνο.

Υλοποίησε τις σκέψεις του. Σχημάτισε κυβέρνηση της αρεσκείας του. Ταυτόχρονα σχημάτισε και το Εθνικό Συμβούλιο, όπου κάλεσε για συμμετοχή και μέλος της ΕΣΕΑ, που είχε υπηρετήσει ως υπουργός στην κυβέρνηση Σαμψών. Και, μόνο όταν οι εκπρόσωποι των κοινοβουλευτικών κομμάτων αντέδρασαν έντονα, αναγκάστηκε να υποχωρήσει. Για τη θέση του υπουργού των Εξωτερικών προόριζε τον Σπύρο Κυπριανού. Όμως σ' αυτό έντονα αντέδρασε ο Γλαύκος Κληρίδης (που μετά την επιστροφή του Μακάριου είχε επανέλθει στη θέση του, ως Πρόεδρος της Βουλής) δηλώνοντας ότι «ο Αμερικανός με κα-

νένα τρόπο δεν ήθελε τον Κυπριανού γιατί τον θεωρούσαν υπεύθυνο για τη στάση που είχε τηρήσει η Κύπρος σε κρίσιμη ψηφοφορία στον ΟΗΕ». (Βλέπε: «Ιστορική Εγκυκλοπαίδεια Κύπρου», περίοδος 1974-1978 τόμος Α' σελ. 287). Ήταν από τότε που φάνηκε πόσο μεγάλες ήταν οι αντιθέσεις ανάμεσα στους δύο δελφίνους, όπου τον Μακάριο γοήτευε μόνον ο Κυπριανού.

Στις βουλευτικές εκλογές της 5ης Σεπτεμβρίου του 1976, που έγιναν με πλειοψηφικό, ο Μακάριος με κρύφια αγαλλίαση απολάμβανε την πτώση του Γλαύκου Κληρίδη (που απαρχής τον έβλεπε ως ικανό αντίπαλό του) και την αναρρίχηση, με ακελικό υπόβαθρο, το γνήσιο δημιούργημά του, του Σπύρου Κυπριανού στην προεδρία της Βουλής, την πιο εξέχουσα (διαδοχική) μετά τη δική του θέση.

Ο μελετητής, που ιδιαίτερα θα σταματήσει στα τρία πρώτα χρόνια της μεταεισβολικής περιόδου, τίποτα το θετικό δεν θα ανακάλυπτε στις μακαριακές δραστηριότητες, εκτός από εκείνο το περίγραμμα, που με πρωτοβουλία του Γ.Γ. του ΟΗΕ, υπογράφηκε, μεταξύ Μακάριου - Ντενκτάς, στις 12 Φεβρουαρίου 1977 και που αναφέρεται στις μέχρι σήμερα συζητήσεις ως οι τρεις ελευθερίες (κινήσεως, εγκαταστάσεως, ιδιοκτησίας). Όλα τα άλλα στην πολιτεία του Μακάριου διαγράφονται ως αρνητικά, με άξονα τη διαιώνιση της μοναρχίας του και την οξύνση των κομματικών αντιθέσεων. Αυτή ήταν η κληρονομιά για το διάδοχό του.

Κάτω απ' αυτό το συνεχές, αβάστακτο βάρος, της συνεχούς διάψευσης του αλαζονικού εαυτού του ήταν μοιραίο η καρδιά να μην αντέξει. Έξι μόνο μήνες, μετά την πρώτη συνάντησή του με τον Ραούφ Ντενκτάς, στις 3 Αυγούστου 1977 η καρδιά του ατόνισε κάτω από το βάρος των ολισθημάτων και αμαρτημάτων του.

Η ΑΠΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΟΥ ΔΙΑΔΟΧΟΥ

Χαμογέλασε, όπως λένε, η τύχη στον Σπύρο Κυπριανού. Συνταγματικά και ανώδυνα μετά το θάνατο του Μακάριου, θα καθόταν τουλάχιστον για 45 μέρες στην καρέκλα του Προέδρου της Δημοκρατίας όπως προνοούσε το Σύνταγμα. Εντούτοις, οι εκατέρωθεν εκτίμησης των κομμάτων μέσα στο αντίξοο, για τις διεργασίες τους κλίμα που είχε δημιουργηθεί με το θάνατο του Μακάριου, συνομολογούσαν ότι, ο Σπύρος Κυπριανού είχε εξασφαλισμένη την Προεδρία όχι μόνο μέχρι το Φεβρουάριο του 1978 που έληγε η θητεία του τεθνεώντος, αλλά και για μια άλλα κανονική, πενταετή θητεία, που θα έληγε το Φεβρουάριο του 1983.

Πραγματικά ο Κυπριανού στάθηκε αντάξιος του ευεργέτη του. Πιστά τηρούσε εις υποθήκες του προσευχόμενος καθ' εκάστην μπροστά στη φωτογραφία του. Έλεγε εκείνος: «Εγώ είμαι η Κύπρος». Τα ίδια προσπαθούσε να λέγει και ο Κυπριανού. Μόνον που συναισθανόμενος τις σχετικές αδυναμίες επισκεφτόταν συχνό-

τερα την Αθήνα, για ενίσχυση στο πλαίσιο κάποιας στρατηγικής.

Αμέσως, μετά το θάνατο του Μακάριου, τα μεγάλα κόμματα πρόβαλαν το σχηματισμό κοινοβουλευτικής κυβέρνησης υπό την ηγεσία του Σπύρου Κυπριανού. Στις 5 Αυγούστου 1977, δύο μόνο μήνες μετά το θάνατο του Μακάριου στο «Βήμα» της Αθήνας δημοσιεύονταν δηλώσεις του Γλαύκου Κληρίδη, όπου ανέφερε ότι «ήταν πρόθυμος να μετάρχει σε κυβέρνηση εθνικής ενότητας, δεδομένου ότι θα υπήρχε ένα μίνιμουμ πρόγραμμα στο οποίο θα συμφωνούσαν όλα τα κόμματα. Σε μια τέτοια περίπτωση δεν έφερνε ένσταση να μετάρχει και το ΑΚΕΛ».

Αυτά καταμαρτυρούσαν πόσον επείγουσα ήταν η ανάγκη (προς την οποία για δεκαεπτά χρόνια ασεβούσε ο Μακάριος) για μια πολιτική ενότητα, για τη διασφάλιση ενιαίας στρατηγικής.

Αλλά, αυτά δεν ήταν για το Σπύρο Κυπριανού. Αντίθετα πράγματα είχε διδαχθεί στη σχολή Μακάριου.

Όμως, όταν στα τέλη του 1982, πλησίαζαν οι προεδρικές εκλογές, ο Σπύρος Κυπριανού, συναισθανόμενος τις εκλογικές αδυναμίες του κόμματός του, (που επηρέαζε κάπου το 18% του εκλογικού σώματος) θυμήθηκαν το μίνιμουμ πρόγραμμα. Εξεφράστηκαν, τότε, ελπίδες, ότι θα ακολουθούσε, έστω και ύστερα από πέντε χρόνια, την πρόταση Κληρίδη, για «κυβέρνηση εθνικής ενότητας». Ωστόσο, χωρίς κανένα ενδοιασμό, στράφηκε μόνο προς το ΑΚΕΛ που απεχθανόταν την υπεύθυνη

εξουσία, όπως ο διάβολος το λιβάνι και που ήταν πάντα πρόσφορο για μονομερές συνεργασίες. Στο άψε σβύσε έφτιασε μαζί του το μίνιμουμ πρόγραμμα. (Τι ωραιότερο; 35% το ΑΚΕΛ + 18% το κόμμα του, το ΔΗΚΟ = εξασφαλισμένη η προεδρία). Και στις εκτιμήσεις για το ανίερο της συμμαχίας, χωρίς λογισμό, απαντούσε: «Είναι μια ελεύθερη συνεργασία για τη σωτηρία του τόπου. Γνωρίζω ότι πάρα πολλοί επιδίωκαν τη συνεργασία με το ΑΚΕΛ. Και τώρα είναι επιτιμητές μας γιατί έχουμε εμείς τη συνεργασία του ΑΚΕΛ». (Βλέπε άρθρο στην «Καθημερινή» της 8ης Ιουνίου 1982, κάτω από τον τίτλο: «Η κρίση Αθηνών - Λευκωσίας και η επίσκεψη του κ. Κυπριανού»). Ωστόσο, προβάλλουν πολλά ερωτήματα:

Εφόσον επρόκειτο για «συνεργασία που θα έσωζε τον τόπο» γιατί δεν επιδιώχθηκε η συνεργασία με όλα τα κόμματα; Ή μήπως, μόνο εκείνος που θα είχε πετύχει τη συνεργασία με το ΑΚΕΛ θα έσωζε τον τόπο; Και, γιατί όταν πια με τους ακελικούς ψήφους, ο Σπύρος Κυπριανού είχε εξασφαλίσει την Προεδρία δεν δίστασε να ξεσχίσει το «μίνιμουμ πρόγραμμα» στήνοντας στη γωνία, μ' ένα βάνουσο κατηγορώ, τους εύκολους συνεργάτες, που είχε σπεύσει να τους εναγκαλιστεί χωρίς πια να παρίσταται ανάγκη αναζήτησης άλλων συμμάχων ή συνεργατών;

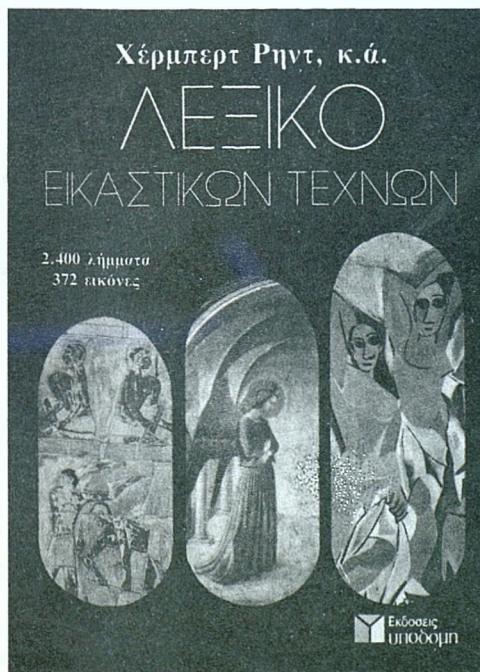
Καταφαίνεται ότι για καμιά συνένωση των εθνικών δυνάμεων της Κύπρου, ποτέ δεν πονοκεφάλιασε ο Σπύρος Κυπριανού. Ούτε φυσικά για χάραξη συνετής στρατη-

γικής. Μόνη, σκέψη, μόνη απασχόλησή του ήταν, και είναι, η αλαζονική διατήρηση της μονοκρατορικής εξουσίας, ενώ από την πρώτη στιγμή, που πρόβαλε το κυπριακό πρόβλημα, στις σύγχρονες διαστάσεις του, απαιτούσε, κυρίως, συλλογική ευθύνη, μέσα στα πλαίσια της πανεθνικής συνεργασίας.

Φυσικά, αυτή η ανάλυση δεν μπορεί να θεωρηθεί πλήρως με τα πιο πάνω σταχυολογήματα μιας μακρόχρονης τραγωδίας. Προβάλλουν, άλλα νεώτερα ντοκουμέντα, που με τη φρεσκάδα τους, αφήνονται στη μνήμη εκείνων που έχουν ακόμη το κουράγιο να παρακολουθούν τα παράξενα και απρόοπτα της ασυνάρτητης κυπριακής στρατηγικής, που χαράσσεται, ιδιαίτερα μετά από την εμφάνιση των τριών δεικτών Κουεγιάρ (βλέπε «Αντί» τεύχος 244 και άλλες ελληνικές και κυπριακές εφημερίδες), που πρόσφερε στο Ραούφ Ντενκτάς τη χρυσή ευκαιρία να φτιάξει το Σύνταγμα του ανεξάρτητου κράτους. Υπενθυμίζουμε ακόμη εκείνη τη σκληρή διαμάχη μεταξύ των δύο ισχυρών κομμάτων, που έφτασε στο Ανώτατο Δικαστήριο, για ν' αποφασίσει κατά πόσο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας οφείλει να σέβεται τις αποφάσεις της Κυπριακής Βουλής.

Αυτά, δυστυχώς είναι τα σκαριά μιας στρατηγικής που καλείται να αντιμετωπίσει την τουρκική στρατηγική.

Τίθεται, λοιπόν, ζήτημα αλλαγής. Αλλά πώς; Αυτό είναι το θέμα, που πρέπει όλους να μας απασχολεί.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

- 2.400 λήμματα
372 εικόνες
- ζωγράφοι, γλύπτες, χαράκτες, θεωρητικοί της τέχνης, περιοδικά, ομάδες, κινήματα τεχνικές, υλικά, κ.λπ.
- από τη Μινωική τέχνη και την τέχνη της Αρχαίας Αιγύπτου ως την Bad Art της δεκαετίας του 1980
- Μετάφραση:
Ανδρέας Παππάς
- Σύμβουλος Έκδοσης:
Αλέξανδρος Ξύδης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ – 3ης Σεπτεμβρίου 22 – τηλ. 5234790

Η αυτοοργάνωση του Αντιδικτατορικού Φοιτητικού Κινήματος

του Ολύμπιου Δαφέρμου

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η μυθοποίηση της κατάληψης του Πολυτεχνείου, πέρα από τις άλλες αρνητικές συνέπειες, είχε ως αποτέλεσμα και το να αγνοηθούν ολοκληρωτικά τα οργανωτικά του Αντιδικτατορικού Φοιτητικού Κινήματος (ΑΦΚ). Το ζήτημα της οργάνωσης και λειτουργίας του ΑΦΚ ελάχιστα έχει συζητηθεί και ακόμα λιγότερο έχει αναλυθεί, παρόλη τη βαρύνουσα σημασία του. Γιατί δεν μπορεί να θεωρηθεί άσχετη η όποια αυτοοργάνωσή του από την εν γένει εξέλιξη του και πολύ περισσότερο από την αποτελεσματικότητά του, την αυτονομία του και την εκπληκτική δυναμική του. Σ' αυτό το κείμενο θα επιχειρηθεί μια πρώτη προσέγγιση, περισσότερο περιγραφική παρά αναλυτική.

Είναι γνωστό πως οι παράνομοι φοιτητικοί πυρήνες —οι λεγόμενες Φοιτητικές Επιτροπές Αγώνα (ΦΕΑ)— ήταν τα αυθεντικά οργανωτικά κύτταρα του κινήματος, που πάνω τους στηρίχθηκαν όλες σχεδόν οι κινητοποιήσεις του, τουλάχιστον ως τις στρατεύσεις του Φεβρουαρίου 1973. Εκείνο όμως που δεν είναι γνωστό είναι το γεγονός πως, χωρίς καθοδήγηση από κάποιο εξωφοιτητικό κέντρο ή πολιτική φοιτητική οργάνωση και χωρίς να υπάρχει διασύνδεση μεταξύ των διαφόρων σχολών, δημιουργήθηκαν σε όλες, οι ΦΕΑ σχεδόν με τον ίδιο τρόπο και λειτούργησαν δημοκρατικά κάτω από τις τότε, ιδιαίτερα σκληρές, συνθήκες.

Στην πρώτη φάση του κινήματος δημιουργήθηκαν κυρίως σε Νομική, Πολυτεχνείο, Ιατρική, Οδοντιατρική και Φιλοσοφική φοιτητικές επιτροπές και συντονιστικά όργανα. Δημιουργήθηκαν επίσης το Διαπολυτεχνιακό και το Διασχολικό όργανο. Αργότερα δημιουργήθηκαν επιτροπές και στις άλλες σχολές.

Η αφορμή για το ξεκίνημα της συγκρότησης των Επιτροπών ήταν η εξαγγελία του καθεστώτος ότι προτίθεται να επιτρέψει εκλογές στους φοιτητικούς συλλόγους. Η όλη διαδικασία κορυφώθηκε στη διάρκεια της συλλογής των υπογραφών για τις προσφυγές στα Πρωτοδικεία, με σκοπό την αντικατάσταση των Διοικητικών Συμβουλίων, γεγονός που επέτρεψε στους φοιτητές να γνωριστούν και να βγει ο φοιτητικός χώρος από την ακινησία του. Οι προσφυγές στα Πρωτοδικεία ήταν η αποφασιστική «διερευνητική» κίνηση, που, λόγω της νομιμοφάνειάς της, είχε αφ' ενός την ανοχή των κατασταλτικών μηχανι-

σμών του καθεστώτος και, αφ' ετέρου για τον ίδιο ακριβώς λόγο, ήταν πολύ εύκολο, να συμμετάσχει σ' αυτήν μεγάλος αριθμός φοιτητών, πράγμα ιδιαίτερα σημαντικό για κείνη την περίοδο, που οι φοιτητές δεν είχαν καμιά συνδικαλιστική εμπειρία και πολύ περισσότερο εμπειρία αντιδικτατορικής δράσης.

Την περίοδο που το ΑΦΚ κάνει τα πρώτα του βήματα, δεν υπάρχουν ούτε στοιχειωδώς συγκροτημένες πολιτικές φοιτητικές οργανώσεις. Τα δύο ΚΚ έχουν κάποιες προσπάθειες σε μερικές σχολές χωρίς οργανωτικό σχήμα και βέβαια χωρίς δράση. Ο φοιτητικός χώρος μοιάζει με ένα ιδιόμορφο «θερμοκήπιο», όπου το νέο γεννιέται χωρίς άμεσες επιδράσεις από τον παλιό πολιτικό κόσμο.

Η πρωτοβουλία της δημιουργίας ΦΕΑ ανήκε κυρίως σε ανένταχτους φοιτητές με αριστερό προσανατολισμό. Η διαδικασία ξεκίνησε από τις φιλικές παρέες που μετεξελίχθηκαν σε πολιτικούς πυρήνες, ενσωματώνοντας κάθε φοιτητή που δραστηριοποιήθηκε έντονα προς την ίδια κατεύθυνση της αντιδικτατορικής δράσης. Εξαιρεση αποτελούν η Ιατρική και Οδοντιατρική, όπου η αρχικά κοινή τους επιτροπή δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία φοιτητών του ΚΚΕ εσωτερικού, χωρίς αυτή τους η πρακτική να είναι και γραμμή του κόμματός τους. Είναι ενδεικτικό πως την ίδια περίοδο, που δημιουργήθηκε η ΦΕΑ Πολιτικών Μηχανικών, ο κύριος εκπρόσωπος του ίδιου κόμματος στη Σχολή στέκεται εχθρικά απέναντι στο νέο αυτό φαινόμενο.

Στην πρώτη φάση δημιουργούνται πυρήνες κατά σχολή και στη συνέχεια αναπτύσσονται οργανωτικά τόσο προς τα κάτω, όσο και προς τα πάνω.

Δημιουργούνται, σε αρκετές σχολές, πυρήνες έτους —καμιά φορά περισσότεροι του ενός— οι οποίοι εκλέγουν τους εκπροσώπους τους στο συντονιστικό της σχολής. Στο Πολυτεχνείο υπάρχει διαπολυτεχνιακό όργανο που σ' αυτό συμμετέχουν τότε ένας και τότε δύο εκλεγμένοι εκπρόσωποι από την επιτροπή κάθε σχολής. Ο μόνος μη εκλεγμένος είναι ο εκπρόσωπος των Χημικών Μηχανικών. Αυτό συνέβη γιατί οι διάφορες

σχολές του ΕΜΠ διασυνδέθηκαν μέσω γνωριμιών και ο σύνδεσμος των Χημικών Μηχανικών οργανώθηκε σχεδόν ταυτόχρονα στην Αντιδικτατορική ΕΦΕΕ. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα, για λόγους υπερσυνωμοτικότητας και γραμμής της οργάνωσής του, να μη δημιουργήσει αμέσως επιτροπή, αλλά να συναντά καθ' ένα χωριστά και να του περνά τη «γραμμή», όπως χαρακτηριστικά έλεγε, με σοβαρές επιπτώσεις στην μετέπειτα εξέλιξη του κινήματος στη Σχολή.

Το ανώτερο όργανο του Φοιτητικού Κινήματος ήταν το Διασχολικό και δημιουργήθηκε την Άνοιξη του 1972. Σ' αυτό συμμετείχαν εκλεγμένοι αντιπρόσωποι από Νομική, Πολυτεχνείο, και Ιατρική και διατηρούσε άμεση σύνδεση με τους εκπροσώπους της Οδοντιατρικής και Φιλοσοφικής, που κατά διαστήματα συμμετείχαν και στις συνεδριάσεις του.

Στην πορεία του αγώνα οι οργανώσεις Ρήγας Φεραίου, Αντι-ΕΦΕΕ, ΑΑΣΠΕ, ΠΑΚ, ΟΣΕ κ.ά. ανδρώνονται ή δημιουργούνται αντλώντας στελέχη μέσα από το ΑΦΚ. Έτσι στο Πολυτεχνείο έχουν οργανωτική ανάπτυξη ο Ρήγας, η Αντι-ΕΦΕΕ και κάποιες μικρές οργανώσεις παρουσιάζονται με ελάχιστους εκπροσώπους τους, όπως ο «Μαχητής», οι τροτσικιστές, ΟΣΕ κ.ά. Στη Νομική υπάρχουν σχεδόν όλες οι πολιτικές φοιτητικές οργανώσεις. Στη Φυσικομαθηματική υπάρχει έντονη παρουσία της λεγόμενης Επαναστατικής Αριστεράς πρώτα με ΟΣΕ και κατόπιν με ΑΑΣΠΕ. Υπάρχει επίσης Αντι-ΕΦΕΕ. Στην Ιατρική σχεδόν κυρίαρχος είναι ο Ρήγας, αλλά υπάρχουν και «Μπολσεβίκου» κ.ά. Στην Οδοντιατρική, «Ρήγας», ΠΑΚ και ελάχιστα Αντι-ΕΦΕΕ, στη Φιλοσοφική Αντι-ΕΦΕΕ και «Ρήγας». Στην Πάντειο αναπτύσσονται ο «Ρήγας», η Αντι-ΕΦΕΕ και το ΠΑΚ. Στη Γεωπονική ΑΑΣΠΕ, ΠΑΚ και Αντι-ΕΦΕΕ. Στη Βιομηχανική, Αντι-ΕΦΕΕ και «Ρήγας». Στην Εμπορική κυρίως «Ρήγας» κ.ά.

Ταυτόχρονα με τις οργανώσεις δραστηριοποιούνται έντονα και αριστεροί ανένταχτοι φοιτητές, που καθορίζουν το κίνημα, ως τις στρατεύσεις, περισσότερο από κάθε άλλη συνιστώσα του. Ως το Φεβρουάριο 1973, που γίνονται οι στρατεύσεις, το καθοριστικό όργανο του ΑΦΚ είναι η παράνομη αυτοοργάνωσή του από τους πυρήνες έτους ως το Διασχολικό. Καμιά οργάνωση δεν μπόρεσε να υποκαταστήσει αυτή την οργανωτική δομή, ούτε μπόρεσε να την αφομοιώσει.

Οι πυρήνες και τα συντονιστικά όργανα, οργανώνουν συζητήσεις με συνδικαλιστικά θέματα στις αιθουσες διδασκαλίας και στα εργαστήρια αμέσως μετά το μάθημα, οργανώνουν συγκεντρώσεις, διαδηλώσεις και προετοιμάζουν τις Γενικές Συνελεύσεις. Η λειτουργία τους είναι παράνομη και συνεδριάζουν σχεδόν αποκλειστικά σε σπίτια. Μέσα από τους πυρήνες αυτούς προέρχονται στην πλειοψηφία τους τα μέλη των επιτροπών που εκλέγονται στις συγκεντρώσεις ή στις συνελεύσεις.

Στους πυρήνες, στις επιτροπές, στα συντονιστικά και στο Διασχολικό συμμετέχουν τα περισσότερα φοιτητικά στελέχη των οργανώσεων, αναγνωρίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο την κυριαρχία της αυτοοργάνωσης του φοιτητικού κινήματος. Όπως έδειξαν αργότερα τα πράγματα, αυτή η πραγματικότητα δεν τους ήταν αρεστή, γιατί έμπαινε εμπόδιο στην παραπέρα ανάπτυξή τους και κυρίως ήταν σημαντικό εμπόδιο στην προσπάθειά τους να ελέγξουν το κίνημα.

Μετά τις φοιτητικές εκλογές το φθινόπωρο 1972, η Αντι-ΕΦΕΕ αποσύρει τα μέλη και τα στελέχη της από τις Επιτροπές της Νομικής και της Φιλοσοφικής και δημιουργεί δικές της επιτροπές. Αντίθετα στις άλλες σχολές συνεχίζει να δρα μέσα από τις κοινές επιτροπές με μια έντονη διάθεση πατρωναρίσματος του κινήματος. Οι λόγοι που οδήγησαν την Αντι-ΕΦΕΕ να φύγει από τις επιτροπές των δύο σχολών ήταν: α) η έντονη πολιτική και ιδεολογική αντιπαράθεση που γινόταν στη Νομι-

κή και κατ' επέκταση στη Φιλοσοφική, γεγονός που δεν είχε το όμοιό του σε καμιά άλλη σχολή, και β) θεώρησε ότι είχε μεγάλη οργανωτική ανάπτυξη, ενώ ταυτόχρονα είχε οργανώσει αγωνιστές πρώτης γραμμής.

Έντονη πολιτική αντιπαράθεση υπήρχε επίσης και στη Φυσικομαθηματική σχολή, αλλά εκεί ποτέ δεν υπήρξαν κοινές επιτροπές. Η Επαναστατική Αριστερά αναπτύσσεται παράλληλα και ξεχωριστά από την Αντι-ΕΦΕΕ. Συνεργάζονται ελάχιστα στις καμπές του κινήματος. Ο «Ρήγας» σεβάστηκε απόλυτα τη λειτουργία και την οργάνωση του ΑΦΚ συμμετέχοντας ειλικρινά σε κάθε δραστηριότητά του και πειθαρχώντας στις αποφάσεις των ΦΕΑ όταν δεν κατάφερε να πλειοψηφίσουν οι προτάσεις του. Εκεί όμως που αντέδρασε έντονα ήταν όταν οι ανένταχτοι πρότειναν στο Διασχολικό να διαμορφωθεί πολιτική πλατφόρμα. Ο φόβος δημιουργίας μιας νέας πολιτικής οργάνωσης, που εκ των πραγμάτων θα ήταν αντίπαλος του «Ρήγα», δεν τους άφηνε περιθώρια αδράνειας. Η προσπάθεια διαμόρφωσης πλατφόρμας σύντομα ναυάγησε γιατί το πολιτικοθεωρητικό επίπεδο των ανένταχτων δεν ανταποκρινόταν στις απαιτήσεις του εγχειρήματος.

Τα μέλη του Διασχολικού οργάνου ήταν είτε ανένταχτοι, είτε «Ρηγάδες». Η Αντι-ΕΦΕΕ δεν είχε πρόσβαση στο Διασχολικό, αν και την ίδια περίοδο στο πενταμελές Διαπολυτεχνιακό όργανο εκπροσωπείται από τρία στελέχη της. Ο τέταρτος είναι επιρροή της και μόνο ο πέμπτος είναι ανένταχτος. Παρόλα αυτά στη συζήτηση που έγινε για το ποιος θα εκπροσωπήσει το Πολυτεχνείο επιλέγεται τελικά ο ανένταχτος!

Μετά τις στρατεύσεις, που έπληξαν κυρίως τους ανένταχτους, αναβαθμίζεται ο ρόλος των οργανώσεων. Το γεγονός πως η Αντι-ΕΦΕΕ και ο «Ρήγας» σε συνεργασία καθοδηγήσαν σε μεγάλο βαθμό την κατάληξη της Νομικής δεν είναι άσχετο με τις προηγηθείσες στρατεύσεις.

Οι στρατεύσεις πλήττουν καθοριστικά την αυτοοργάνωση του κινήματος. Το Διασχολικό παύει ουσιαστικά να υπάρχει καθώς και το Διαπολυτεχνιακό. Στις περισσότερες σχολές υποβαθμίζεται ο ρόλος των πυρήνων, σε ελάχιστες αναβαθμίζεται. Παρά την πλεονεκτική τους θέση, οι οργανώσεις δεν κατάφεραν να καθοδηγήσουν το κίνημα. Ο λόγος τους, στο διάστημα αυτό και ως την έναρξη του νέου ακαδημαϊκού έτους, επηρεάζει έντονα το κίνημα χωρίς όμως και να το καθορίζει. Με το νέο ακαδημαϊκό έτος και ιδιαίτερα στην κατάληψη του Πολυτεχνείου οι οργανώσεις θα μείνουν πολύ πίσω από τα γεγονότα που εκδηλώνονται σε μία κατεύθυνση αντίθετη εκείνης που χαράσσουν οι ιδίες. Επίσης ως το καλοκαίρι του 1973 οι τοπικοί φοιτητικοί σύλλογοι γίνονται κέντρα μαζικού προβληματισμού και ζυμώσεων. Πολλές φορές στο χώρο αυτό, όπου τον πρώτο ρόλο έχει η Αντι-ΕΦΕΕ γίνονται έντονες πολιτικές αντιπαράθεσεις.

Σ' όλη τη διάρκεια του ΑΦΚ η δημοκρατική λειτουργία της αυτοοργάνωσής του και των εκλεγμένων επιτροπών από τις συνελεύσεις, του δίνει τη δυνατότητα να μαζικοποιηθεί, να αναπαράγει τα στελέχη του, να επιλέγει τη φυσική του ηγεσία, να αυτοπροσδιορίζεται κάθε στιγμή και τελικά να είναι αυτόνομο και αποτελεσματικό. Αν σε κάποιες φάσεις του αγώνα ο ρόλος κάποιας ή κάποιων οργανώσεων γίνεται περισσότερο έντονος, το γεγονός αυτό αποτελεί καθαρά συγκυριακό φαινόμενο, που αποδεικνύει τη δυνατότητα του κινήματος να συνθέτει διαφορετικές αντιλήψεις ή να καλύπτει τις αδυναμίες του τη συγκεκριμένη περίοδο.

Η διερεύνηση των φαινομένων αυτών πρέπει να προχωρήσει μέσα από το διάλογο, θα εμπλουτίσει τη γνώση γύρω από την ιστορική αυτή περίοδο και ίσως βοηθήσει στην καλύτερη αντιμετώπιση πολλών από τις σημερινές μυθοποιήσεις και παραποιήσεις. □

Ο Εαμίτης ηγέτης - κομμουνιστής

του Σταύρου Πιτιανούδη

Το κείμενο που ακολουθεί είναι μια κατάθεση στη μνήμη του γεν. γραμματέα του ΕΑΜ Θανάση Χατζή, που τις μέρες αυτές συμπληρώθηκαν 4 χρόνια από το θάνατό του.

Ο συντάκτης του άρθρου, Σταύρος Πιτιανούδης, σύντροφος και φίλος του Θανάση Χατζή, είχε γράψει το κείμενο αυτό λίγες μέρες μετά το θάνατο του Θ.Χ., το Δεκέμβρη του 1982. Το δημοσιεύουμε σήμερα χωρίς καμιά αλλαγή ή παρέμβαση γιατί πιστεύουμε πως, μαζί με τη συναισθηματική ή πολιτική φόρτιση έχει και την αξία μιας μοναδικής μαρτυρίας.

Στην παρακείμενη φωτογραφία, εικονίζονται ο Σταύρος Πιτιανούδης αριστερά και ο Θανάσης Χατζής δεξιά.

Ο Θανάσης Χατζής και μετά το θάνατό του παραμένει μια μεγάλη προσωπικότητα του κομμουνιστικού κινήματος της πατρίδας μας, που έδωσε την πλαστουργό σκέψη του στη διαμόρφωση ενός πρωτοποριακού κινήματος, που να μπορεί ν' ανταποκριθεί στις μεγάλες ευθύνες της νίκης του Σοσιαλισμού στη χώρα μας.

Τούτο δεν είναι υπερβολή. Το τετράτομο βιβλίο του, «η Νικηφόρα Επανάσταση που χάθηκε», γεμάτο από αναλύσεις, γεγονότων και πράξεων της ηγεσίας και του αγωνιζόμενου λαού, σκέψεις και συμπεράσματα, μαρτυρούν ότι όλα τούτα, όσα αναφέρει, δεν είναι παρά η συμπυκνωμένη πείρα μιας περιόδου που έζησε με υπερένταση. Η προσωπική συμμετοχή του σε πολλά απ' αυτά τα γεγονότα, μας λένε ότι, ο Θ.Χ., άγγιξε το σφυγμό της επανάστασης, διέγνωσε το ηρωικό στοιχείο στην πάλη του λαού, σαν κινητήρια δύναμη για την ανατροπή του αντιδραστικού κατεστημένου και είδε τις επιπλοκές που προκλήθηκαν από τα αλλεπάλληλα λάθη, που οδήγησαν στο χαμό την επανάσταση.

Από τα βιογραφικά στοιχεία που έγιναν πλατύτερα γνωστά μετά το θάνατό του, εκείνο που ξεχωρίζει έντονα, είναι ο ανήσυχος χαρακτήρας του, η αναζήτηση, η άρνηση να δεχτεί το κατεστημένο και τα στηρίγματά του.

Ο ίδιος πίστευε πως η παραδοχή τους, σημαίνει παραπλάνηση και αποπροσανατολισμό καθένα και ιδιαίτερα του εργατικού κινήματος. Αυτό ήταν και η βαριά πληρωμή του με δυο διαγραφές από το Κόμμα στη δεκαετία του '50.

Ο Θ.Χ. με το πήδημα του τοίχου της Σχολής Ευελπίδων έδειξε ότι δεν περιόριζε τις φιλοδοξίες του, σε μια σίγουρη καριέρα αξιωματικού. Η επαναστατημένη εποχή που ζούσε στη νεανική του ηλικία, τον μάκρυνε πολύ από το να υποτάξει τις ανησυχίες και τις φιλοδοξίες του σε διαταγές που πέρνονταν στα αντιδραστικά κέντρα των επιτελείων που καθοδηγούνταν από τους ιμπεριαλιστές.

Η καθημερινή επαφή με τους εργάτες, η συζήτηση, η γνώση των προβλημάτων τους, η αγωνιστική μεθόδευση και διεκδίκηση των ζητημάτων των εργαζομένων, ήταν το πετσί που μέσα σ' αυτό ο Θ.Χ. ένιωθε τον εαυτό

του δυνατό, ικανό να μπει στην πρωτοπορεία.

Οι φυλακές και οι εξορίες τον έκαναν πιο ώριμο, και αποφασιστικό, πιο συγκεκριμένο στα καθήκοντα που έβαζε το επαναστατικό κίνημα, στην τραχεία πορεία του. Εδώ φάνηκαν τα προσόντα του Θ.Χ. μα και οι αδυναμίες του που πήγαζαν από ένα πλούσιο συναισθηματικό κόσμο που κόχλαζε μέσα του.

Ο Θ.Χ. στην κατοχή βρέθηκε για τριάντισι χρόνια, επικεφαλής του Εθνικοαπελευθερωτικού Μετώπου. Οι δυσκολίες του αγώνα η θυελλώδης ανάπτυξη του κινήματος, και η αποφασιστικότητα του λαού, η έντονη προσπάθεια που αναπτύσσει ο αγγλικός παράγοντας να μην του ξεφύγει ο έλεγχος του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του λαού, να τον εγκλωβίσει στην παθητικότητα και η αναμονή των αστικών πολιτικών κομμάτων, στην κατασκοπευτική δραστηριότητα των φιλομοναρχικών αξιωματικών υποχρεώνουν την ηγεσία, του κινήματος και του Εθνικοαπελευθερωτικού Μετώπου, που επικεφαλής του βρίσκεται, ο Θ.Χ., να δείξει όλες τις αγωνιστικές της αρετές, αλλά και τα πολιτικά διαπραγματευτικά χαρίσματα του Θ.Χ. στο να συσπειρώσουν το λαό και να τον στρέψουν στο σκοπό: που ήταν η εθνική και κοινωνική απελευθέρωσή του.

Οι συμφωνίες που δέσμευσαν το λαό και του αφαίρεσαν την πολεμική και πολιτική πρωτοβουλία για τη νίκη βρήκαν αντίθετο το Θ.Χ. όπως και όλο το αγωνιζόμενο έθνος. Ο συμβιβασμός της ηγεσίας ήταν η αιτία μιας εσωκομματικής σύγκρουσης, έτσι ώστε εκείνοι που αρνήθηκαν το συμβιβασμό να πληρώσουν τα «σπασμένα» μιας πρωτοφανούς φιάστας καταπρόδοσης της επαναστατημένης Ελλάδας.

Μέσα στη ρευστή μεταβαρκιζιανή περίοδο, ο Θ.Χ. έρχεται στη Θεσσαλονίκη Γραμματέας του Γ.Π. και της Ε.Π. του κόμματος. Τα αγωνιστικά προβλήματα της Θεσσαλονίκης είναι να διατηρήσουν υψηλό το φρόνημα της ενότητας και πάλης του λαού, να κρατήσουν το συνδικαλιστικό και δημοκρατικό κίνημα σε εντοιμότητα, ώστε ν' αντιμετωπιστεί η ολοένα και περισσότερο αναπτυσσόμενη επιθετικότητα των αντιδραστικών δυνάμεων.

Το γεγονός ότι η είσοδος του ΕΛΑΣ στη

Θεσσαλονίκη ματαίωσε τα σχέδια των Άγγλων και των ταγματασφαλιτών να συντρίψουν το λαϊκό κίνημα, έβαλε το μεγάλο καθήκον στο λαό της, να συγκεντρώσει τις δυνάμεις του σ' ένα αγωνιστικό μέτωπο και σε μια διάταξη τέτοια έτσι που να μείνει ο ηγέτης στην πάλη για τη νίκη των δημοκρατικών δυνάμεων στη χώρα μας. Στο δύσκολο αυτό καθήκον ο Θ.Χ. μαζί με τους συντρόφους του διαδραμάτισαν ένα ρόλο πραγματικής κατοχύρωσης των κατακτήσεων του λαού και μέσα από το ρόλο αυτό δεν έλλειψαν τα στοιχεία της πολιτικής ευελιξίας, της τακτικής προσαρμογής του σχεδίου και της μαχητικής χρησιμοποίησης των δυνάμεων που είχαν ταχτεί να υπερασπίσουν τα δικαιώματα της ανεξαρτησίας και δημοκρατίας στη χώρα μας.

Με μεγάλους διεκδικητικούς αγώνες, οι εργαζόμενοι της Θεσσαλονίκης είχαν κατακτήσει την αύξηση μισθών και ημερομισθίων κατά 125%, απόκρουσαν και ματαίωσαν την κατάληψη του Εργατικού Κέντρου από τους εργατοκαπλήρους, μπλοκάρισαν τις αγγλικές στρατιωτικές δυνάμεις και τις ακινητοποίησαν στους καταυλισμούς τους, ματαίωσαν αποβίβαση νέων δυνάμεων και εκφόρτωση πολεμικού υλικού, δυνάμωσαν το λαϊκό δημοκρατικό κίνημα στις συνοικίες και στους τόπους δουλειάς.

Όλο αυτό το δυνατό αγωνιστικό κίνημα του λαού της Θεσσαλονίκης ήταν το αποτέλεσμα της συλλογικής δουλειάς της κομματικής Οργάνωσης Θεσσαλονίκης και του Γ.Π. Μακεδονίας - Θράκης, που μέσα σ' αυτή υπάρχει ο ηγετικός ρόλος του Θ.Χ.

Τα γεγονότα που ακολούθησαν τους λίγους μήνες μετά τη συμφωνία της Βάρκιζας, η αμετάκλητη απόφαση του Γ.Π. να περάσει σε δυναμικές λύσεις, για ν' αντιμετωπίσει το τρομοκρατικό όργιο της Δεξιάς και των Άγγλων, η απόφαση της 2ης Ολομέλειας του 1946, η αποχή του Μάρτη, του ίδιου χρόνου, οδήγησαν στην ένοπλη αντιπαράθεση. Στα γεγονότα του Ιούλη 1946 με τα έκτακτα μέτρα της κυβέρνησης Τσαλδάρη, έστειλαν τον Θ.Χ. και εκατοντάδες στελέχη του Κ. στην Ικαρία.

Ο εμφύλιος έφερε τον Θ.Χ. στο βουνό, μετά τη δραπέτευσή του από την Ικαρία.

Στον ΔΣΕ ο Θ.Χ. υπηρετεί στην 670 μονάδα, μαχητική εφεδρεία του ΔΣΕ, με σαφή στρατηγική αποστολή, στις μάχες φθοράς με τον κυβερνητικό στρατό, να αποτελέσει την ανατρεπτική δύναμη, που θα δημιουργούσε μια μεγάλη ελεύθερη περιοχή μεταξύ Καϊμακτσίλάν - Κοζάνη - Πιερία.

Η αποτυχία της δημιουργίας των εφεδρειών, που πρόβλεψε το Γ.Α. του ΔΣΕ στην περίοδο αυτή, άλλαξε και τη σύνθεση των μονάδων και των διοικήσεών τους, που εκείνο τον καιρό είχαν πάρει μορφή τακτικών στρατιωτικών μονάδων.

Ο Θ.Χ. για πολλά ζητήματα και απόψεις δεν μπόρεσε να «ανταποκριθεί» στα σχέδια του τακτικού πια επιτελείου του ΔΣΕ, που απαιτούσε πλήρη υποταγή στις διαταγές μιας μικρής αριθμητικά ηγετικής ομάδας. Βρέθηκε στο εξωτερικό, βοηθώντας στη συγκέντρωση της βοήθειας των φίλων του ΔΣΕ.

Δραματικές μέρες πέρασε στο εξωτερικό, μακριά από τους μαχόμενους συντρόφους του στο βουνό.

Μετά την 5η Ολομέλεια του 1949 την καθάρεισή του από την ΚΕ, κάνει αίτηση και ζητά να κατέβει σαν απλός μαχητής, στην πρώτη γραμμή να πολεμήσει τον αντίπαλο.

Η ηγεσία του Π.Γ. τον φέρνει τις παραμονές των μαχών του Βίτσι και ο Δ. Βλαντάς, του προτείνει «άφεση αμαρτιών», αν παραδεχτεί «αλάνθαστη» την ηγεσία και «σωστή» τη γραμμή του κόμματος.

Ο Θ.Χ. με τον τρόπο του, εκθέτει τις απόψεις και τις εκτιμήσεις του για τον ένοπλο από και πέρα αγώνα, που δεν είναι σύμφωνες με κείνες της ηγεσίας. Και τελικά βρίσκεται απλός μαχητής σε προωθημένη θέση απέναντι στον αντίπαλο. Όλοι μας καταλάβαμε πως ήταν η αποστολή εξόντωσής του, άποψη που ποτέ ως το θάνατό του ο Θ.Χ. δεν δέχτηκε.

Στις μάχες που ακολούθησαν ο Θ.Χ. δεκάδες φορές κινδύνεψε και με πρησμένα πόδια και πνευμονικό παροξυσμό από παλιά φυματίωση, τον βρίσκουν ξεχασμένο και ανήμποροι οι μαχητές που οπισθοχωρούσαν και τον βοηθούν να περάσει στο Γράμμο.

Από και η ίδια περιπέτεια συνεχίζεται και στο Γράμμο. Με το μακρύκανο όπλο του ο Θ.Χ. ρίχνει κι αυτός ενάντια στον αντίπαλο και οπισθοχωρώντας ξαναβρίσκεται στην Αλβανία στο στρατόπεδο του Ελβασάν.

Προφητικός για την περιπέτεια που θ' αρχίσει σε λίγο στα ξένα, έλεγε στις όχθες του ποταμού που κυλούσε δίπλα στο στρατόπεδο. «Ο θρήνος τώρα αρχίζει και ο τυχοδιокτισμός της ηγεσίας του κόμματος, θα τελειώσει κάποτε, αλλά θα 'χει συντελεστεί μια πολύχρονη καταστροφή».

Ο Θ.Χ. έφτασε στη Σ. Ένωση, στο Ουζμπεκιστάν, στην πόλη Τσιρτσίκ, 30 χιλ. από την Τασκένδη.

Από τις πρώτες μέρες, όπως όλοι μας, έτσι κι αυτός βρίσκεται κάτω από μια άδικη μεταχείριση, από τους νεκροθάφτες ηγέτες και σε μια αντικομματική διαβολή στους συντρόφους σοβιετικούς.

Όλοι συμφωνούσαμε πως μόνο η συνέχιση της πάλης ενάντια στην υπόλοιπη ηγεσία θα έσωζε το Κόμμα. Πιστεύαμε ΤΟΤΕ πως θα μπορούσαμε να πείσουμε, ότι η ομάδα αυτή, οδήγησε το Λ.Κ. σε κρίση ότι η απομά-

κρυνσή της θα άλλαζε την πορεία του και θα δημιουργούσε προοπτικές ελπιδοφόρες, για το κίνημα. Διαφορετική ήταν η θεώρηση εκείνων που κρατούσαν το κίνημα της Πατρίδας μας δέσμιο και μιας άλλης πλατύτερης υποχρέωσης, και που αυτή (η υποχρέωση) επέβαλε τη σκληρή μεταχείρισή μας, και του Θ.Χ. με αντικομματικό τρόπο.

Το 1951 η ηγεσία συνεχίζοντας αυτή την αντικομματική μεταχείριση δημοσιεύει στην εφημερίδα της «Προς τη Νίκη (;)» ότι ο Θ.Χ. όπως και οι συνεργάτες και φίλοι του είναι στοιχεία «αντι-κομματικά», «αντι-λαϊκά», «αντι-σοβιετικά».

Για όλους μας, αλλά και ιδιαίτερα για τον Θ.Χ. η συκοφαντία αυτή ήταν εξαιρετικά βαριά. Ήταν μια συκοφαντία που απέβλεπε σε προβοκατορικούς σκοπούς. Και παρά την πικρα που νιώσαμε, αποφασίστηκε με πιο μεγάλο πάθος η συνέχιση της πάλης ενάντια στους εχθρούς που κάθονταν στην ηγεσία του κόμματος.

Κάθε μέρα μετά τη σκληρή δουλειά στα εργοστάσια γίνονταν μια αντιπαράθεση στην προσπάθεια να κρυφτούν τα λάθη και ο τυχοδιокτισμός της ηγεσίας και να αποκρουστεί η προβοκάτσια, να ειπωθεί η αλήθεια για την ήττα.

Αυτό έφερε τον Θ.Χ. και πολλούς άλλους συντρόφους στη σχεδιασμένη διαγραφή.

Το 1953, στις 18 Νοεμβρίου, παραπέμπει τον Θ.Χ. για ανακαταγραφή σε μια ΚΟΒα προκατασκευασμένη από εργαζομένους στα εστιατόρια των προσφύγων με το ερώτημα αν μπορεί να μείνει μέλος του κόμματος. Και η φτιαχτή αυτή ΚΟΒα διαγράφει τον Θ.Χ. από το κόμμα. Βαρύ το χτύπημα, βαριά και η καταστατική παράβαση. Ο Θ.Χ. που έχει εκλεγεί στην ΚΕ του Κ από το 7ο Συνέδριο του Κ το 1945, διαγράφεται από ανθρώπους που δεν τον ξέρουν. Δάκρυα φέρνει στα μάτια του Θ.Χ. η διαγραφή του. Πολύ περισσότερο που η πράξη αυτή γίνεται στη ΣΕ και κάτω από τα αδιάφορα βλέμματα στελεχών του ΚΚΣΕ.

Η ρήξη μεγάλωσε, η σύγκρουση κάθε μέρα και περισσότερο πλαταιώνει για να ακολουθήσει το επόμενο προβοκατορικό βήμα της ηγεσίας. Η απαγωγή του Θ.Χ. στις 15 του Σεπτεμβρίου του 1954, από τραμπούκους της ηγεσίας και με το αυτοκίνητο του Γραμματέα της οργάνωσης Τασκένδης για να μεταφερθεί στο κέντρο από όπου την άλλη μέρα ο Θ.Χ. θα πάρει το δρόμο για το Καραπαλκκάκ, στην καρδιά της ερήμου Καρα-Κούμ, στη μικρή πόλη Τουρτσκούλ. Επιδίωξη της ηγεσίας ήταν ν' απομονώσουν τον Θ.Χ. από τις επαφές του με την προσφυγική μάζα, για να εμποδίσουν ένα γνώστη των γεγονότων που οδήγησαν χιλιάδες μαχητές αγωνιστές τόσο μακριά από την πατρίδα τους.

Από την εξορία του ο Θ.Χ. αγωνιά για τις εξελίξεις της μάχης που δίνεται κατά του κομματικού κατεστημένου, που παρεμποδίζει να ειπωθεί η αλήθεια. Γι' αυτό ζητά από φίλους και γνωστούς να τον βοηθήσουν να γυρίσει πίσω, να τον ενημερώσουν. Αλλά και δώ οι υπόλοιποι τρομοκρατούν και απειλούν φίλους και γνωστούς. Θέλουν να τον σπάνουν, να γυρίσει λέγοντας ήμαρτον. Κοντινός φίλος του συμπαραστάθηκε στο δράμα και ενάντια στην πολιτική και φυσική του εξόντωση. Τακτικά ενημερώνεται για τις εξελίξεις και ακόμη στέλνεται άνθρωπος με όλα τα υλικά που συνθέτουν την πάλη κατά της καταπίεσης και υποταγής του κομματικού δυναμικού. Έτσι η συμπεριφορά του Θ.Χ. και σ' αυτή τη φάση της πάλης για το δώδεκμο της ομάδας που βρίσκεται επικεφαλής του κόμματος, είναι πολύτιμη και βοηθά στην ήττα της.

Με το τέλος της κρίσης —δεν ήταν τέλος, αλλά το τέρμα μιας φάσης της πάλης για να απαλλαγεί το κόμμα από δεσμά πολύχρονα— ο Θ.Χ. επιστρέφει στην Τασκένδη στις 17 Φεβρουαρίου 1956. Αφέθηκε ελεύθερος ύστερα από 1,5 χρόνο εξορίας.

Στις αρχές του Μάρτη 1956 ο Θ.Χ. φεύγει για να πάρει μέρος στην 6η Ολομέλεια του 1956. Από την ολομέλεια γύρισε προβληματισμένος. Οι διαταγμοί του μέσα στην ίδια ολομέλεια και οι επαφές του με τα στελέχη που είχαν καταδιωχτεί, του δημιούργησαν μια εσωτερική διαπάλη, από την οποία κατόρθωσε να βγει μόνο αφού και ο ίδιος είδε, όπως και οι φίλοι του ότι η 6η Ολομέλεια δεν μπόρεσε να επιτελέσει τον ιστορικό της ρόλο, έξω από μια διαπίστωση και κριτική που είχε γίνει στη διάρκεια 5 χρόνων από τα μέλη του Κ που πάλευαν ενάντια στο καθεστώς που επέβαλε η ομάδα του Ζ. Ένα άλλο στοιχείο που προκαθόριζε ότι η ολομέλεια αυτή δεν θα μπόρεσει ν' αλλάξει τίποτε στο Κόμμα, αλλά αντίθετα, θα επιδεινώσει τις συγκρούσεις και θα βαθύνει τη διάσπαση ήταν το γεγονός ότι επικεφαλής του Κ παρέμεινε η ίδια η ΚΕ που σιώπησε σε όλη την περίοδο από το 1945 μέχρι το 1956 και ουσιαστικά παραδέχτηκε τη γραμμή και τις πράξεις της ηγετικής ομάδας, που εξέτρεψε το Κ από μια ρεαλιστική γραμμή ανάπτυξης του ΛΚ και έκλεισε το στόμα της στην εξόντωση άξιων στελεχών του Κόμματος, όπως ο Πλουμπίνης, ο Σιάντος κ.ά. Ακόμη γιατί σιώπησε εγκληματικά στις διακηρύξεις ορισμένων στελεχών της ότι η 6η Ολομέλεια μπορεί να ενώσει το κόμμα και αυτό να γίνει ο ηγέτης της πάλης του ελληνικού λαού. Αλλά ακόμη γιατί δεν εξήγησε την επώδυνη επέμβαση των 6 αδελφών κομμάτων, που τελικά αποδείχτηκε ότι δεν απόβλεπε στη χειραφέτηση του κόμματος και την αυτόνομη λειτουργία του, στην αδελφική συνεργασία, συμπαράσταση και βοήθεια, αλλά στην εφαρμογή αποφάσεων που πάρθηκαν στο 20ό Συνέδριο του ΚΚΣΕ και που τον Κόμμα μας, ούτε, μπορούσε να αρνηθεί ούτε και είχε το δικαίωμα ανάμιξης, αλλά ούτε και υποχρέωση να πειθαρχεί στις αποφάσεις αυτού του συνεδρίου.

Το καλοκαίρι του 1956, λίγο έξω από το χωριό Κίμπρα —από το οποίο πήρε και το όνομά της— έγινε μια μεγάλη σύσκεψη κομματικών στελεχών που αγωνίστηκαν να φύγει η υπόλογη καθοδήγηση, και σ' αυτή εξετάστηκαν οι αρνητικές πλευρές της 6ης Ολομέλειας. Η σύσκεψη υπογράμμισε τους κινδύνους από το γεγονός ότι το κίνημα μένει στα ίδια χέρια και ότι η ΚΕ με τα ημίμετρα που πήρε όσον αφορά τη σύνθεσή της, δεν κάνει τίποτε περισσότερο από το να υπονομεύει την πολύχρονη πάλη των κομμουνιστών για την απομάκρυνση της ηγετικής ομάδας που οδήγησε στην ήττα το Λ. Κίνημα.

Χαρακτηριστικά ένας ομιλητής είπε: «Η 6η Ολομέλεια υπήρξε η ελπίδα για το

κίνημα και το κόμμα μας. Τελικά αποδείχτηκε παγίδα για τους αγωνιζόμενους συντρόφους».

Η σύσκεψη ακόμη διαπίστωσε ότι η 6η Ολομέλεια αντί να ενώνει διχάζει και οδηγεί τον αγώνα του λαού σε σεχταρισμό.

Ο Θ.Χ. μετά τις 6η και 7η Ολομέλειες (1956 και 1957 αντίστοιχα) με πραγματική, συνέπεια και παρά τις υποχρεώσεις που είχε από την 6η Ολομέλεια, αγωνίζεται για να ξεκαθαριστούν οι εκκρεμότητες που άφησε αυτή, αποκαλύπτει λάθη που βοήθησαν να αλλάξει αρνητικά ο συσχετισμός δυνάμεων και να δοθεί η πρωτοβουλία στον αντίπαλο και τους αμερικανούς ιμπεριαλιστές.

Μετά την 7η Ολομέλεια ο Θ.Χ. περνά μια περίοδο ταλαντεύσεων, για το αν πρέπει να υποστηριχτούν οι καινούργιοι καθοδηγητές με επικεφαλής τον Κολιγιάννη, ξεκινώντας από τη σκέψη: «έστω και ο Κολιγιάννης, αν πρόκειται να πάει μπροστά το κίνημα».

Γρήγορα πέρασε η συναισθηματική αυτή περίοδος για το Θ.Χ. Τα αρνητικά της νέας καθοδήγησης ήταν τόσο καταθλιπτικά που δεν επιτρέπουν την ανοχή της.

Η 8η Ολομέλεια ήρθε να επαληθεύσει τους δισταγμούς. Μετά απ' αυτή, συγκρούστηκαν ξανά χιλιάδες κομμουνιστές κι ακολούθησε ένα καινούργιο κύμα τρομοκρατικών διαγραφών, που αυτή τη φορά δεν μπόρεσαν να διασωθούν ούτε οι διοικητές και οι καπετανέοι, όπως στις διαγραφές του 1953. Και μέσα σ' αυτούς για δεύτερη φορά και ο Θ.Χ.

Στην Ελλάδα η κομματική δουλειά ελέγχεται από τις αστυνομικές και παρακρατικές αρχές. Προβληματίζονται οι κομμουνιστές και ανάμεσα σ' αυτούς και ο Θ.Χ. από τις αλυσιδωτές συλλήψεις στην Πατρίδα, αλλά και όσων στέλνονται, για τη δουλειά σ' αυτή. Η μάχη με την καινούργια καθοδήγηση δίνεται στο αν με τη διάλυση των κομματικών οργανώσεων στην Ελλάδα και την προσχώρηση των κομμουνιστών στην ΕΔΑ, παρά τις εκλογικές επιτυχίες της στην περίοδο αυτή, θα μπορούσε αυτή (η ΕΔΑ) ν' ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του Λ. Κινήματος, ν' αποक्रούσει τις απολυταρχικές προβολές του Βασιλέα, της Δεξιάς και τις δικτατορικές προθέσεις των στρατοκρατών.

Μ' αυτά τα ερωτήματα στέλνοντας γράμματα στην Κεντρική Επιτροπή του ΚΚΕ και στη ΚΕ του ΚΚ της Σοβιετικής Ένωσης, που αντί για απάντηση, τόσο ο Θ.Χ. όσο και οι σύντροφοι που υπογράφουν τα γράμματα, δέχονται απειλές.

Ο ερχομός του Ι. Πασαλίδη και η επαφή μαζί του μέσω του σ. Τριανταφυλλίδη, συγγενή του Πασαλίδη, για να του ζητηθεί η βοήθειά του στο θέμα του επαναπατρισμού των προσφύγων και η άρνησή του με το «καλά κάθονται εδώ», όξυνε ακόμη περισσότερο την αντίθεσή του με την 8η Ολομέλεια με αποτέλεσμα να γίνουν πολύ περισσότερες οι διαγραφές.

Ανάμεσα σ' αυτούς και η Ηρώ Χατζή γυναικα του Θ.Χ. —που ύστερα από 11 χρόνια φυλακές και εξορίες, ήρθε στην Τασκένδη και αντιτάχτηκε στην απόφαση της 8ης Ολομέλειας.

Από δω και πέρα η απόσταση ανάμεσα στους κομμουνιστές και τη νέα καθοδήγηση μεγαλώνει. Ο ρόλος του Θ.Χ. και ذو εποικο-

δομητικός για την ενότητα του κόμματος και τις διαδικασίες για ένα κομματικό σώμα που σ' αυτό να κυριαρχούσε, το συμφέρον του Λ. Κινήματος της Πατρίδας μας.

Καινούργια γράμματα και προτάσεις γράφονται στο ΚΚΣΕ που σε απαντήσεις του πάντα προφορικές μέσω αντιπροσώπου του ΚΚ του Ουζμπεκιστάν αρνούνται να εξετάσουν τα θέματα που έβαζαν οι κομμουνιστές πρόσφυγες.

Το λεγόμενο 8ο Συνέδριο του Κ που γίνεται μυστικά και με επιλογή αντιπροσώπων, διευρύνει ακόμη περισσότερο το χάσμα ανάμεσα στα μέλη του Κ και την ηγεσία του, ιδιαίτερα στα 1964 και 1965, που αυτό άρχισε να εκφράζεται, και μέσα στην ΚΕ για να καταλήξει τελικά στη διάσπασή της το 1968.

Ένα χρόνο πριν τη 12 Ολομέλεια ο Θ.Χ. φεύγει από τη Σ. Ένωση και εγκαθίσταται στα Σκόπια της Γιουγκοσλαβίας. Στην Ελλάδα η χούντα εξουσιάζει τη ζωή και την παρουσία των Ελλήνων. Η πρόβλεψη που είχε κάνει μαζί με τους συντρόφους του ο Θ.Χ. για τη δυνατότητα ν' αντιμετωπιστούν από την ΕΔΑ οι στρατοκράτες έχει επαληθεύσει.

Γράφει ο Θ.Χ., από τα Σκόπια στη Σ. Ένωση σε φίλο του:

«Δεν ξέρω ύστερα από ένα τέτοιο εύκολο καβάλημα των στρατοκρατών στην εξουσία, αν δεν σημαίνει ανικανότητα και στις επόμενες εξελίξεις, που είναι βέβαιο ότι θ' ακολουθήσουν, το ριζισμό του στρατιωτικού χουντικού καθεστώτος».

Η εγκατάσταση του Θ.Χ. στα Σκόπια ήταν η απόφαση του και η διακαής επιθυμία του να βρεθεί όσο πιο κοντά μπορούσε στην Πατρίδα. Πάντα συζητιόταν το ζήτημα, ότι σε μια «καναμπουμπούλα» μπορείς να κάνεις το πήδημα γρήγορα και να βρεθείς μέσα στον αγωνιζόμενο λαό.

Στη Γιουγκοσλαβία άρχισε να πραγματοποιεί το καθήκον που είχε θέσει από καιρό μπροστά του και για το οποίο είχε συγκεντρώσει άφθονο υλικό από αρχεία, βιβλία, αφηγήσεις συζητήσεις, μελέτες ντοκουμέντων.

Η «Νίκηφόρα Επανάσταση που χάθηκε» άρχισε να παίρνει πνοή.

Αλλά και στα Σκόπια βρέθηκε μπροστά σε εκβιασμούς. Οι καθοδηγητές της Ένωσης Κομμουνιστών Μακεδονίας, αναξυπύρωσαν το «Μακεδονικό». Και σε μια σύσκεψη που οργάνωσαν εκείνο τον καιρό, αποπειράθηκαν να εκμεταλλευτούν την παρουσία πολλών ελλήνων στελεχών, για να υπογράψουν μια Διακήρυξη που μιλούσε για τη σύσταση του Μακεδονικού Κράτους.

Η άρνηση του Θ.Χ. ήταν ακαριαία και αποφασιστική και συνετέλεσε να πάρουν αρνητική θέση και πολλοί άλλοι. Ο σκοπός της σύσκεψης για την ώρα εκείνη είχε ματαιωθεί.

Από δω και πέρα ο Θ.Χ. είχε γίνει στόχος και τούτο αποτέλεσε την αιτία της απόφασής του να φύγει στο εξωτερικό. Στη Βουδαπέστη, πιο συχνά από αλλού, φιλοξενούμενος του άλλου Χατζή, του συγγραφέα πρόσφυγα Χατζή, εξαντλούσαν τα θέματα που αφορούσαν τον Εθνικοαπελευθερωτικό Αγώνα.

Με διαλέξεις στο Παρίσι, στη Ζυρίχη, στα Πανεπιστήμιά τους, ο Θ.Χ. ανέπτυσε τα θέματα του ελληνικού λαού, τις αιτίες της ήτ-

τας του Λαϊκού Κινήματος.

Οι διαλέξεις αυτές βάθαιναν το ζήτημα και το συνέδεαν με τα προβλήματα του αγώνα των ευρωπαϊκών κινήματων αντίστασης και στην αναζήτηση στοιχείων και ντοκουμέντων του Εθνικοαπελευθερωτικού Μετώπου μας, που στάθηκε εμπνευστής και καθοδηγητής του απελευθερωτικού αγώνα του λαού μας.

Με την μεταπολίτευση ο Θ.Χ. κάνει το πείδημα που συζητούσαμε πριν 15 σχεδόν χρόνια.

Χωρίς χαρτιά και με την συμπαράσταση του σημερινού υπουργού Εργασίας Ε. Γιαννόπουλου, ο Θ.Χ. μεταφυτεύεται στην Πατρίδα του. Στην πατρίδα του θέλησε να προσφέρει όσες δυνάμεις είχε για την ενότητα του κομμουνιστικού κινήματος.

Το κομματικό, όμως, κατεστημένο αρνήθηκε να δει τα προβλήματα που βασάνιζαν χιλιάδες αγωνιστές και μέσα και έξω από την Ελλάδα.

Ακόμα και την πάλη τη νίκη των δημοκρατικών δυνάμεων για μια αλλαγή, θέλησαν να την περιορίσουν στους σκοπούς του, αποκλείοντας και το Θ.Χ. και χιλιάδες άλλους αγωνιστές από τη μεγάλη στρατιά που πάλευε για Δημοκρατία, Λαϊκή Εξουσία και Σοσιαλισμό.

Ο Θ.Χ. είδε την πραγματικότητα και με μεγάλη λύπη του, δέχτηκε την άρνηση.

Κατάλαβε ότι δεν μπορούσε να συμπορευτεί με τους ανθρώπους που αναλαμβάνουν και τις ευθύνες, μιας τραγικής περιόδου και τις ευθύνες της άρνησης για ένα ενωμένο, ικανό κόμμα που να γίνει ηγέτης στην πορεία για την ήττα της Δεξιάς.

Αφωσιώθηκε στη συγγραφή και ενημέρωση της «Νίκηφόρας Επανάστασής» του. Μέσα από τις τελευταίες σελίδες της ο ίδιος προβάλλει μαχητής, απλός μαχητής της μεγάλης στρατιάς που αγωνίζεται για τη Σοσιαλιστική Ελλάδα. Τη νίκη του κομμουνισμού.

Πρόφτασε να δει ολοκληρωμένη τη δουλειά του και μ' αυτή δίνοντας χιλιάδες γεγονότα και ηρωικές πράξεις και εξηγώντας τις αιτίες της ήττας καταλήγει:

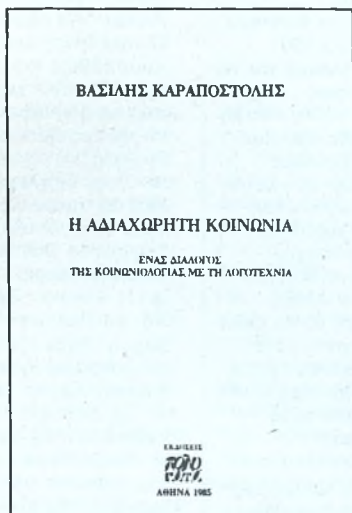
«Το κόμμα (το ΚΚΕ) ήρθε να καλύψει (ένα) πολιτικό κενό και πολιτικές ανάγκες πολύ πλατύτερες από τον ίδιο το χαρακτήρα του, και ν' αναλάβει (την) ιστορική αποστολή, να οργανώσει και να καθοδηγήσει τον λαό στον αγώνα του. Δεν μπόρεσε η ηγεσία του Κόμματος να το καταφέρει αυτό. Το βάρος ήταν μεγάλο και λύγισε».

Η προσφορά του αυτή αναμφισβήτητα θα επηρεάσει σημαντικά την κοινή προσπάθεια για τη συγγραφή της ιστορίας του κόμματος —για την περίοδο που αναφέρει και θα προβληματίσει κάθε αγωνιστή που είναι αποφασισμένος να μιλά την κομματική γλώσσα, έτσι όπως συμφέρει το λαό, στους αγωνιζόμενους προλετάρους και εργαζόμενους, δημοκράτες και προοδευτικούς Έλληνες, στο λαϊκό κίνημα της πατρίδας μας.

Για να ακούγεται η αλήθεια, πριν αυτή κακοποιηθεί από κάποια σκοπιμότητα, διαστρεβλωθεί, γίνει άρνηση για την ίδια την ανάπτυξη και δράση του Κόμματος.

Σταύρος Πιτιανούδης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

Ο συγγραφέας διερευνά τη μεταπολεμική ελληνική κοινωνία μέσα από ένα διάλογο με το μυθιστόρημα του Δ. Χατζή «Διπλό βιβλίο».

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΑΠΑΝΤΑ

ΕΛΛΗΣ ΑΛΕΞΙΟΥ

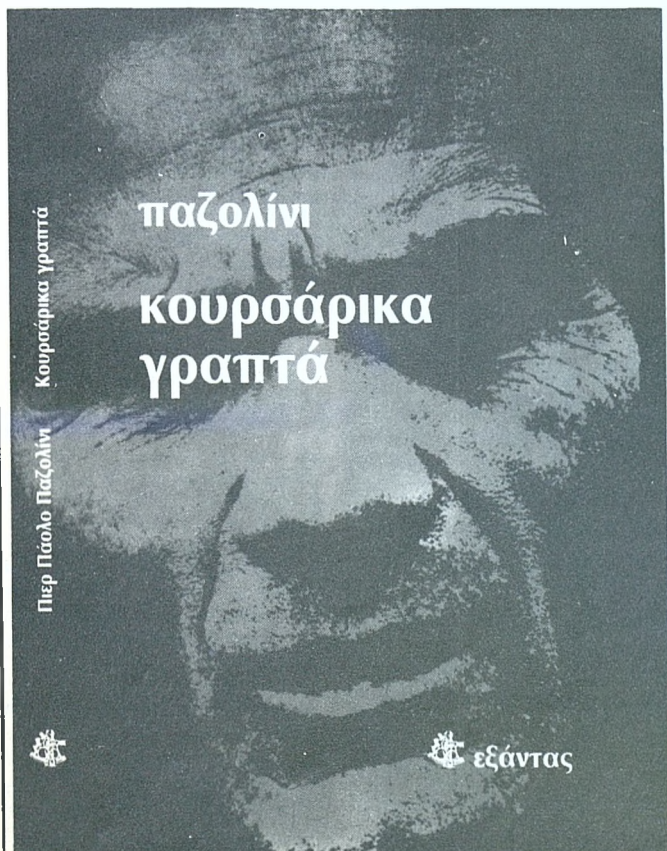
Η δουλειά της γιαγιάς της ελληνικής λογοτεχνίας είναι σαν το παλιό εργόχειρο: είναι πάντα επίκαιρη γιατί, πέρα από τις επιταγές της μόδας, στηρίζεται στην αλήθεια του ανθρώπου και στην προσπάθεια που κάνει για να βγει στο φως. Το παρελθόν της δασκάλας και της παιδαγωγού, της αγωνίστριας, την εφοδιάζουν με κείνη τη σπάνια δυνατότητα κατανόησης που προηγείται από κάθε ταλέντο και που επιστεγάζεται ευτυχισμένα με την ύπαρξή του. Το πλούσιο έργο της, ζωντανό και νέο, αντέχει στις δοκιμασίες των καιρών και των γούστων, όπως η ίδια.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

*Σκληροί αγώνες για μικρή ζωή
Γ' Χριστιανικόν Παρθεναγωγείον
Υπολείμματα επαγγέλματος
Λούμπεν
Παραπόταμοι
Με τη λύρα
Αναχωρήσεις και μεταλλαγές
Μυστήρια
Προσοχή συνάνθρωποι!
Σπονδή
Και ούτω καθεξής
Για να γίνει μεγάλος
Και υπέρ των ζώντων
Δεσπόζουσα
Μια μέρα στο γυμνάσιο
Έτσι κήκε το δάσος — Μόνο από αγάπη
Βασιλική Δρυς
Από πολύ κοντά
Παίζουμε κουκλοθέατρο;
Κατεριπωμένα αρχοντικά
Έλληνες λογοτέχνες
Ξένοι λογοτέχνες
Υπό εχεμύθειαν
Εισαγωγή στην ιστορία της Παιδαγωγικής
Νίκος Καζαντζάκης — Γεννήθηκε για τη δόξα (με τον Γιώργο Στεφανάκη)*

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζωοδ. Πηγής 3, 10678 Αθήνα ☎ 360.32.34, 360.13.31

Εκδόσεις **ΕΞΑΝΤΑΣ**

Οι τιμές των ξενόγλωσσων βιβλίων

Είμαστε μία από τις λίγες ευρωπαϊκές χώρες στις οποίες το βιβλίο θεωρείται ένα είδος πολυτελείας και επιβαρύνεται με φόρους. Σύμφωνα με δημοσιεύματα, με την εφαρμογή του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας το βιβλίο πρόκειται να επιβαρυνθεί με φόρους που θα ανέρχονται στο 16% περίπου της αξίας του. Αν οι σημερινοί φόροι θα αντικατασταθούν ολοσχερώς από τον ΦΠΑ ή θα διατηρηθούν, δεν είναι γνωστό. Πάντως, η αρχή που θέλει τους φόρους απλώς να συσσωρεύονται και ουδέποτε να καταργούνται, μάλλον θα ισχύσει και στην περίπτωση του βιβλίου.

Με αυτά τα εισαγωγικά δεδομένα, είναι μάλλον λογικό να περιμένει κανείς ότι η κατάσταση στα εισαγόμενα ξενόγλωσσα βιβλία θα είναι ακόμα χειρότερη. Ωστόσο, μια βόλτα στα ελάχιστα ξενόγλωσσα βιβλιοπωλεία θα αποδειχθεί εξαιρετικά διδακτική. Η πρώτη διαπίστωση είναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία των βιβλίων ανήκει στις εκδόσεις τσέπης. Αν σ' αυτά προστεθούν μερικά μυθιστορήματα και μερικές χαρτόδετες εκδόσεις ευρείας κυκλοφορίας, η εικόνα του τι μπορεί κανείς να βρει έχει ολοκληρωθεί.

Ο λόγος είναι απλός. Οι διαδοχικές υποτιμήσεις της δραχμής, σε συνδυασμό με τη διεθνή αύξηση των τιμών των βιβλίων και την ισοτιμία που εφαρμόζουν οι βιβλιοπώλες καθιστά τα ξενόγλωσσα βιβλία ένα απλησίαστο είδος πολυτελείας. Συνεπώς, η αγορά συρρικνώνεται και οι βιβλιοπώλες εισάγουν όλο και λιγότερα ξενόγλωσσα βιβλία. Το κοινό συρρικνώνεται κι όλοι μαζί ξεχνάμε πως ζούμε σ' έναν κόσμο που τα σύνορά του δεν ταυτίζονται με το κέντρο της Αθήνας.

Μια άμεση ένσταση σ' αυτή τη συλλογιστική θα ήταν το γνωστό επιχείρημα «μα, επιτέλους, πόσους αφορά η τιμή του ξενόγλωσσου βιβλίου;». Σωστή παρατήρηση, το ξενόγλωσσο βιβλίο δεν ενδιαφέρει περισσότερους από 3.000 ανθρώπους συνολικά! Συνεπώς, αυτοί οι κατά τεκμήριο εύποροι πολίτες πρέπει να πληρώνουν το κόστος αυτού του πολυδάπανου χόμπι.

Όμως τα πράγματα είναι εντελώς διαφορετικά. Είμαστε μια μικρή χώρα και έχουμε μια ακόμα μικρότερη γλώσσα. Είμαστε, επίσης, ένας πολιτισμός που πάντα άνθισε μέσα από τις σχέσεις που ανέπτυξε με άλλους πολιτισμούς. Ο εγκλεισμός στα στενά σύνορά μας ισοδυναμεί με αργό αλλά βέβαιο θάνατο. Και το βιβλίο είναι ένα πραγματικό παράθυρο στον κόσμο.

Έπειτα, εκείνοι που το χρειάζονται, εκείνοι για τους οποίους το ξενόγλωσσο βιβλίο είναι μια ανάγκη ζωτική, είναι ακριβώς οι επιστήμονες και οι διανοούμενοι, κοντολογίς αυτή η στιγματισμένη ομάδα των «κουλτουριάρηδων», δηλαδή αυτοί που έχουν τη δυνατότητα να παράγουν κάτι πρωτότυπο. Και φυσικά, δεν είναι διόλου ευκατάστατοι πολίτες. Είναι φοιτητές, λέκτορες και επίκουροι καθηγητές, της Μέσης Εκπαίδευσης, επιστήμονες, ερευνητές, άνθρωποι των γραμμάτων, ενημερωμένοι και καλλιεργημένοι πολίτες. Για όλους αυτούς η αγορά 5 ξενόγλωσσων βιβλίων ισοδυναμεί συχνά με ένα ποσοστό που κυμαίνεται από το 20-30% των μηνιαίων εισοδημάτων τους.

Αν σ' αυτή την περιγραφή, προστεθεί το γεγονός ότι οι ελληνικές μεταφράσεις είναι συνήθως μέτριες και κακές και ότι σπανιότατα μεταφράζονται επιστημονικά βιβλία, τότε εύκολα συμπεραίνει κανείς ότι η τιμή του ξενόγλωσσου βιβλίου είναι μία από τις πλέον σημαντικές συνιστώσες της πολιτιστικής μας ζωής. Γιατί είναι γνωστό ότι στις δημόσιες βιβλιοθήκες δεν βρίσκεται κανείς σχεδόν τίποτα!

Σημειωματάριο ειδήσεων

● Δυστυχώς, ένας πολύ ενδιαφέρων δίσκος κυκλοφόρησε σε μια αυστηρά δισκοφιλική έκδοση 150 αντιτύπων. Και μιλούμε για το ενδιαφέρον του δίχως να έχουμε ακούσει ούτε μια νότα, επειδή και τα δύο στοιχεία που τον απαρτίζουν είναι εντελώς πρωτότυπα: πρόκειται για τη μελοποίηση ποιημάτων του **Γιάννη Τσαρούχη**, από έναν έλληνα συνθέτη που έχει διαλέξει για όργανό του, την κέλτικη άρπα: τον **Αλέξη Νασάκη**. Η κέλτικη άρπα είναι ένα πανάρχαιο όργανο που μοιάζει με την αιολική άρπα και έχει μιαν ιδιόρρυθμη λεπτή αρμονία. Το όργανο αυτό παίζεται σήμερα από ελάχιστους εκτελεστές και φυσικά μια μελοποίηση με βάση αυτό αποτελεί ένα γεγονός. Ελπίζουμε το ενδιαφέρον που θα δημιουργηθεί να οδηγήσει σε μια νέα παραγωγή του δίσκου που θα τον κάνει προσιτό στο κοινό. Η δισκοφιλική έκδοση ομολογούμε ότι μας βρίσκει αντίθετος. «**Πάσα πνοή**», γιατί αυτός είναι ο τίτλος του δίσκου, για λίγους;

● Καλή εποχή για τις εκθέσεις, και όλοι οι χώροι οργανώνουν ενδιαφέρουσες μόστρες. Την περασμένη Πέμπτη, 13 Νοεμβρίου έγιναν τα εγκαίνια στην Γκαλερί Ζουμπουλάκη της έκθεσης του **Φασσιανού**. Την Τρίτη 18 Νοεμβρίου στην Γκαλερί Νέες Μορφές έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης του **Γιάννη Μιχαηλίδη**. Στην ίδια Γκαλερί, την ίδια μέρα εγκαινιάζεται η

η έκθεση θα διαρκεσει μέχρι τέλος Γενάρη 1987. Ακόμα μια φορά η **Εθνική Πινακοθήκη** στηρίζει αυτή την προσπάθεια που έχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα και που θα βοηθήσει το ευρύ κοινό να κατανοήσει περισσότερο τη δουλειά των καλλιτεχνών.

● Στην Γκαλερί **Κρεωνίδη** δείχνει αυτές τις μέρες την πρόσφατη δουλειά του ο ναΐφ ζωγράφος **Θανάσης Μπακογιώργος**.

● Η Αίθουσα Τέχνης Πειραιά και το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Λευκάδας παρουσιάζουν το ζωγράφο **Κώστα Λένη**. Η έκθεση διαρκεί από 29/11-14/12.

● Τη Δευτέρα 10 Νοεμβρίου έγιναν στο Κέντρο Τεχνών της κ. Βίκυς Δράκου τα εγκαίνια της έκθεσης του **Πατρικ Ρεύν** που έχει τον τίτλο «Ο μαγικός βράχος».

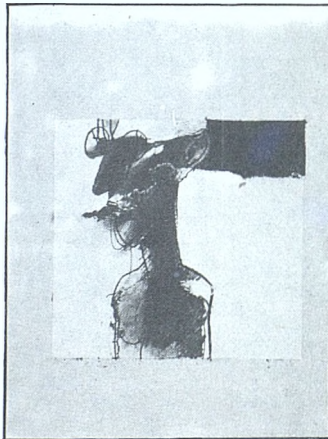
● Τη Δευτέρα, επίσης 10 Νοεμβρίου, έγιναν στην Αίθουσα Τεχνών Αθηνών τα εγκαίνια της έκθεσης ζωγραφικής της **Νίκης Καναγκίνη**.

Σίγουρα η επομένη βδομάδα είναι μια ευκαιρία για να δείτε τι περίπου συμβαίνει στο χώρο των Εικαστικών.

● Στη Θεσσαλονίκη, από τις 21 έως τις 29 Νοεμβρίου μπορείτε να παρακολουθήσετε τις ποικίλες εκδηλώσεις που προγραμματίστηκαν στα πλαίσια της **Βιενάλε Νέων Καλλιτεχνών** των χωρών της Μεσογείου. Παράλληλα, συνεχίζονται οι πολιτιστικές δραστηριότητες του Βαφοπούλειου Πνευματικού Κέντρου της πόλης. Για το Δεκέμβριο επισημαίνουμε την ομιλία του **Πέτρου Μαρτινίδη**, επίκουρου καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης με θέμα: «Οι βαρείες επιπτώσεις των ελαφρών αναγνώσμάτων» (2/12) και την ομιλία του λογοτέχνη - κριτικού **Τόλη Καζαντζή**: «Η λογοτεχνία σαν κοινωνικό φαινόμενο» (16/12).

● Από την εκπομπή **Το βιβλίο στο μικρόφωνο** της 29-11-86 που θα μεταδοθεί όπως κάθε Σάββατο στις 6.05-6.30 το απόγευμα, από το Πρώτο Πρόγραμμα του ραδιοφώνου της ΕΡΤ-1 και η οποία είναι τη φορά αυτή αφιερωμένη στη μουσική, θα παρουσιαστούν τα βιβλία: **Εισαγωγή στη μουσική** των Στέφανου Βασιλείαδη - Δημητρίου Κανάρη - Αθανασίου Παπαζαρή και **Πως ακούμε μουσική** του Νικηφόρου Ρώτα. Η παραγωγή, η επιμέλεια και η παρουσίαση της εκπομπής είναι του Γιώργου Σαρηγιάννη.

● Στην **Καλαμάτα** η ζωή προχωράει. Το Σάββατο 15/11 έγινε η πρεμιέρα του έργου του

έκθεση του **Κυρίλλου Σαρρή**.

● Φέτος, 1986-1987, τρίτο έτος των εργασιών της ΑΠΟΨΗΣ οι οργανωτές της, **ΑΞ. ΜΠΑΧΑΡΙΑΝ** και **Δ. ΤΣΟΥΚΛΟΥ** θα στήσουν σε δύο μεγάλες εκθέσεις τα **ΥΛΙΚΑ ΣΤΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ**.

Στη πρώτη περίοδο που αρχίζει στις **20 Νοεμβρίου** παρουσιάζονται τα πιο παραδοσιακά **ΥΛΙΚΑ** της τεχνικής της Ζωγραφικής. Αυτή

ΜΝΗΜΗ ΑΡΘΟΥΡ ΛΟΝΤΟΝ

Ο Άρθουρ Λόντον με την κόρη και το γιό του

Πέθανε σε ηλικία 71 ετών στις 7 Νοεμβρίου στο Παρίσι ο Άρθουρ Λόντον ο συγγραφέας της «Ομολογίας», του βιβλίου - μαρτυρία που αποκάλυψε τον τερατώδη μηχανισμό που οδήγησε στις ομολογίες των κατηγορουμένων στις περίφημες εκείνες δίκες της Πράγας του 1951-52. Η έκδοση της «Ομολογίας» το 1968 προκάλεσε σάλο. Αναστάτωσε την ευρωπαϊκή αριστερά, κομμουνιστική και μη. Άλλους τάρραζε, άλλους ξεβόλεψε, σ' άλλους πάλι έδωσε την ευκαιρία να δικάσουν για δεύτερη φορά τον Άρθουρ Λόντον.

Την ίδια χρονιά πάντως— το 1968— λίγο πριν από την εισβολή των σοβιετικών στρατευμάτων στην Τσεχοσλοβακία και την ανατροπή του Ντούμπσεκ, η Άνοιξη της Πράγας πρόλαβε και τιμήσε επίσημα τον Λόντον.

Την επόμενη χρονιά το 1969 η «Ομολογία» γίνεται ταινία. Τη γυρίζει ο Κώστας Γαβράς. Πρωταγωνιστεί ο Υβ Μοντάν και το σενάριο το οποίο ενέκρινε απολύτως ο Λόντον, γράφει ο Ζωρζ Σεμπρούν. Όταν το 1970 η ταινία βγαίνει στους κινηματογράφους, το τσεχοσλοβακικό κράτος στερεί τον Λόντον από την ιθαγένειά του.

Ο Άρθουρ Λόντον γεννήθηκε το 1915 στην Οστράβα της Μοραβίας κοντά στα τσεχοπολωνικά σύνορα. Δεκαέξι ετών είναι ήδη κομμουνιστής, μέλος της νεολαίας. Το 1934 με εντολή της Κομιντέρν φεύγει για τη Μόσχα. Ε-

κεί θα γνωρίσει την ισπανική καταγωγή Λιζ Ρικόλ, τη γυναίκα του και σύντροφό του ως το τέλος. Το 1937 πολεμάει με τις Διεθνείς Ταξιαρχίες στην Ισπανία. Η κήρυξη του δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου τον βρίσκει στο Παρίσι πολιτικό υπεύθυνο της Μ.Ο.Ι. (γαλλικά αρχικά) μιας μαχητικής αντιστασιακής οργάνωσης μεταναστών εργατών, την οποία ελέγχει το Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα. Φυσικά όντας παράνομος δεν λέγεται πια Άρθουρ Λόντον, αλλά Ζεράρ.

Ο Ζεράρ αναλαμβάνει και εκτελεί με επιτυχία εξαιρετικά επικίνδυνες αποστολές. Το όνομά του γίνεται θρύλος. Το 1943 όμως συλλαμβάνεται από τους Ναζί και στέλνεται στο Μάουτχάουζεν. Είναι από τους πρώτους που οργανώνουν την αντίσταση μέσα στο στρατόπεδο. Με το τέλος του πολέμου επιστρέφει στο Παρίσι και ξαναβρίσκει τη γυναίκα του και τα δύο παιδιά του. Εκείνες τις πρώτες ημέρες της επιστροφής του από το Μάουτχάουζεν θα συναντήσει για πρώτη φορά τον Ζωρζ Σεμπρούν, το μελλοντικό σεναριογράφο του μελλοντικού βιβλίου του... ο οποίος έχει επίσης μόλις επιστρέψει από ένα ναζιστικό στρατόπεδο, από το Μπούχενβαλντ.

Στο Παρίσι ο Λόντον δεν θα μείνει για πολύ. Τον καλούν στην Πράγα. Με υπόδειξη του νέου γενικού γραμματέα του Κ.Κ. και

παιδικού του φίλου Ρούντολφ Σλάνσκι, γίνεται υφυπουργός Εξωτερικών. Το 1950 ο Στάλιν αποφασίζει, τόσο στην ΕΣΣΔ όσο και στις «αδελφές» χώρες, νέες μεγάλες εκκαθαρίσεις κατά των «εχθρών του σοσιαλισμού» που αυτή τη φορά συνδυάζονται με έντονο αντισημιτισμό. Η πρόβα τζενεράλε γίνεται στην Τσεχοσλοβακία.

Συλλαμβάνονται ο Σλάνσκι, ο Κλεμέντις ο υπουργός Εξωτερικών, οι Εβραίοι συνεργάτες τους. Πριν φθάσουν στο δικαστήριο βασανίζονται απάνθρωπα. «Ομολογούν» απίστευτα πράγματα. Μεταξύ των συλληφθέντων είναι και ο Λόντον. Βασανίζεται και αυτός επί εβδομάδες. Πρέπει να «ομολογήσει» να ενοχοποιήσει το Σλάνσκι και τον Κλεμέντις... Η δίκη τελειώνει το Νοέμβριο

του 1951. Στο σύνολό τους σχεδόν όσοι ομολόγησαν, απαγχονίζονται— μεταξύ αυτών, ο Σλάνσκι και ο Κλεμέντις. Από τον απαγχονισμό γλίτωσαν με παρέμβαση του γαλλικού Κ.Κ. ο Άρθουρ Λόντον και άλλοι δύο. Αυτούς τους καταδικάζουν σε ισόβια. Ο Λόντον αποκαθίσταται— άλλη περίφημη ξυλίνη λέξη— το 1956 και το 1963 του επιτρέπουν να ταξιδέψει. Φεύγει και εγκαθίσταται στη Γαλλία.

Ο Μίλαν Κούντερα συμπατριώτης του Λόντον γράφει στο «Βιβλίο του γέλιου και της λήθης»: *Ο αγώνας του ανθρώπου εναντίον της εξουσίας είναι ο αγώνας της μνήμης εναντίον της λήθης.*

Η «Ομολογία» του Άρθουρ Λόντον συμβάλλει ακριβώς προς αυτή την κατεύθυνση.

φετινού χειμώνα που ανεβάζει το **Δημοτικό Θέατρο** της πόλης.

Πρόκειται για το γνωστό «Πειρασμό» του Γρηγορίου Ξενόπουλου. Η σκηνοθεσία είναι του Νίκου Χαράλάμπους.

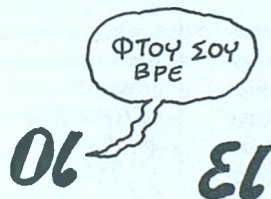
● Δεν προλάβαμε να σας το ανακοινώσουμε εγκαίρως: την περασμένη εβδομάδα από τις 13 έως τις 16 Νοεμβρίου, έγινε στον κινηματογράφο **Αλκυονίδα** αφιέρωμα στον Αλβανικό κινηματογράφο, που οργανώθηκε στα πλαίσια των μορφωτικών ανταλλαγών των δύο χωρών.

● Άρχισαν και πάλι, στις 12 Νοεμβρίου 1986 τα Εκπαιδευτικά προγράμματα του **Μουσείου Μπενάκη**. Οι ενότητες: *Αρχαία τέχνη, Βυζαντινή, Λαϊκή, Νεότερα χρόνια* οργανώνονται και λειτουργούν για σχολικές ομάδες κάθε Τετάρτη και Παρασκευή.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΗ

Όσοι παράτησαν από την πρώτη σελίδα το άρθρο του Δ. Κ. Ψυχολογίου *Τα ναρκωτικά πήγαν στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο* που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο *Αντί* ασ κάνουν μια προσπάθεια ακόμη. Ας αρχίσουν όμως από τη μέση περίπου της μεσαίας στήλης της σελ. 29, από εκεί που γράφει «*Η αρίστα έδειχνε...*». Να διαβάσουν ως το τέλος της σελίδας και μετά να πάνε στην αρχή της στήλης—εκεί που υπάρχει ο τίτλος «Οι διαφωνίες δεξιάς - αριστεράς...». Μόλις φθάσουν στο σημείο που είπαμε ότι πρέπει να αρχίσουν—και συγκεκριμένα μέχρι τη φράση «... οπωσδήποτε η αναλογία», ας γυρίσουν στη σελίδα 30—εκτός και αν ήδη έχουν παρατήσει το διάβασμα, που σημαίνει ότι αυτή τη φορά δεν έφταιγε το μπλέξιμο των γραμμών.

ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

● Αναγνώστης μας έστειλε το παρακάτω κείμενο - μήνυμα με αφορμή τον εορτασμό της 28ης Οκτωβρίου.

Απευθύνεται προς τους εργαζόμενους του ΥΠΕΠΘ και το υπογράφει ο αρμόδιος υπουργός κ. Αντ. Τρίτσης. Το κείμενο είναι χειρόγραφο. Το αναδημοσιεύουμε διατηρώντας την ορθογραφία του. Υπενθυμίζουμε απλώς τα όσα είπε πρόσφατα για τη διδασκαλία των αρχαίων ο υπουργός Παιδείας.

ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πρός τούς Εργαζόμενους
Τού Υπουργείου Έθνικης Παιδείας
καί Θρησκευμάτων
28 Οκτωβρίου 1986

Φίλη συνεργάτισσα,
Φίλε συνεργάτη,

Γνωρίζεις, ότι πρωταρχικό έργο μας στό Υπουργείο Έθνικης Παιδείας καί Θρησκευμάτων είναι η ήθικη διαπαιδαγώγηση τής νεολαίας.

Θυμίσου σήμερα, ότι τήν ήθικη του όντότητα καί τή ήθικη διδάγματα τό έθνος τών Έλλήνων παίρνει από τίς θυσίες τών ήρώων του.

Τέτοιοι ήσαν έκείνοι πού έγραψαν τό έπος τού '40 καί τής Έθνικης Αντίστασης.

Τούς εϋγνωμονούμε
'Αντώνης Τρίτσης

Είναι ένας δρόμος, κύριε υπουργέ της Παιδείας,

που οδηγεί
«θάττον ἢ βράδιον»
στον περασμένο
αιώνα

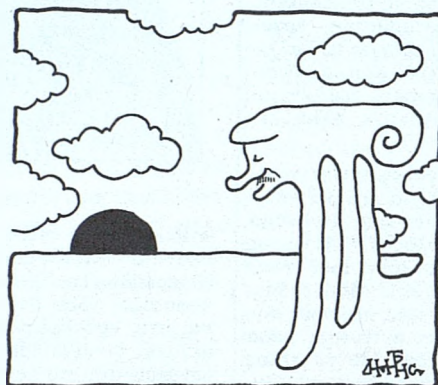
της Άννας Φραγκουδάκη

Στις εφημερίδες (4.11.86) αναφέρεται μια ομιλία του κ. Α. Τρίτση σε Συνέλευση της Πανελληνίας Ένωσης Φιλολόγων, όπου διατύπωσε ανησυχίες για τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η κατάργηση της διδασκαλίας της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στο γυμνάσιο και το λύκειο. Δεν αναδημοσιεύεται η ομιλία, για να ξέρουμε τι ακριβώς είπε, άρα και τι εννοούσε.

Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι το σημείο αυτό της ομιλίας, που ερμηνεύτηκε σαν πρόταση για την επαναφορά των αρχαίων στο γυμνάσιο, το έκαναν πρωτοσέλιδη είδηση κυρίως οι δεξιές εφημερίδες, με «ευμενέστατα σχόλια» κι ακόμα με σπάνια για την πολιτική ατμόσφαιρα των ημερών ευγενέστατη ευνοϊκή αναφορά στον «κύριο υπουργό» που χειροκροτούν και συνεχίζουν να χειροκροτούν (η Καθημερινή έχει από τότε σχεδόν καθημερινά κάποιο άρθρο ή σημείωμα για το θέμα).

Κοντεύουν πια εκατό χρόνια που ξέρουμε πολύ καλά πόσο βαθιά συντηρητική είναι η αντίληψη, που λέει ότι πρέπει να διδάσκονται αρχαία στο πρωτότυπο, γιατί έτσι σώζεται η Ελλάδα από τη γλωσσική και από την εθνική παρακμή. Είναι γνωστό τι σημαίνει να μας παρηγορεί το αρχαίο κλῆος για τα κοινωνικά προβλήματα του παρόντος. Τι σημαίνει να θεωρείται η εθνική ταυτότητα κατώτερη και περιφρονητέα και μόνη διακόσμηση που την κάνει ανεκτή να είναι οι αρχαίοι «πρόγονοι». Τι σημαίνει να ονομάζεται η ελληνική γλώσσα φτωχή και εξαθλιωμένη και να λέγεται ότι θα πλουτίσει ή θα εξυψωθεί με την καταφυγή της στα αρχαία.

Το ιδεολογικό παραμύθι των «προγόνων» δεν έχει καμιά σχέση με τη γλώσσα ούτε με τις γνώσεις που διαθέτουμε στην εποχή μας για τις γλώσσες. Μόνο η άγνοια δικαιολογεί την πεποίθηση ότι μια γλώσσα «φτωχαίνει», επειδή εξελίσσεται και αλλάζει, είτε ότι μια γλώσσα «φτωχαίνει», επειδή λέξεις αλλοιώνονται ή ξεχνιούνται και χάνονται. Η αλλοίωση των γλωσσικών στοιχείων, η γλωσσική εξέλιξη και αλλαγή είναι φυσικό χαρακτηριστικό όλων των γλωσσών και συστατικό της διάρκειάς τους μέσα στο χρόνο. Οι λέξεις σε όλες τις γλώσσες ασταμάτητα αλλοιώνονται και αλλάζουν, κάποιες χάνονται και δημιουργούνται συνεχώς καινούργιες, μια λέξη χάνεται όταν και επειδή παίρνουν τη θέση της νέα σημαίνοντα.

Να διδάσκονται τα Αρχαία στο Γυμνάσιο; Γύρω από αυτό το ζήτημα έχει διατηρηθεί για δεκαετίες ολόκληρες ο πιο έντονος, αν και όχι πάντα ο πλέον γόνιμος, διάλογος. Το θέμα στο οποίο τελικά αναφέρεται είναι η σύγχρονη ελληνική κουλτούρα και το ζήτημα της πολιτιστικής ταυτότητας.

Όπως είναι φανερό, κατά περιόδους έχουν υποστηριχθεί — με ποικίλα και άνιση αξία επιχειρήματα — και οι δύο απόψεις. Και έχουν καταληφθεί, ήδη πολλές φορές, όλες οι δυνατές ιδεολογικές θέσεις. Ωστόσο, ένα επιχειρημα επιστρέφει με συστηματικότητα, παρότι από μια αυστηρά επιστημονική θέση κρίνεται ως ανυποστήρικτο: η συμβολή της αρχαίας γλώσσας στην απόκτηση επαρκούς γλωσσικής ικανότητας. Σ' αυτό το επιχειρημα, στρέφει η Άννα Φραγκουδάκη την κύρια συλλογιστική της. Όμως αυτό δεν σημαίνει πως, αν αυτό το επιχειρημα καταρριφθεί, συμπαρασύρει και τη νομιμότητα του αιτήματος. Αντίθετα, το ζήτημα της διδασκαλίας των αρχαίων στο πρωτότυπο, απαλλαγμένο από τις προσχώσεις της παράδοσης, μπορεί να ανακτήσει την ελκτική του δύναμη και να συνδυασθεί με μια ευρύτερη συζήτηση για τον πραγματικό ρόλο της εκπαίδευσης και τη θέση της αρχαίας γραμματείας στο εσωτερικό της πολιτιστικής και επιστημονικής ζωής.

Θεωρούμε, πως αυτός ο διάλογος, ύστερα από τόσες δεκαετίες, παραμένει εξαιρετικά επίκαιρος.

Δεν υπάρχει γλωσσικό πρότυπο, αυθεντική ή πρωτογενής γλώσσα. Είναι ανοησία σύμφωνα με στοιχειώδεις γνωστικές κατακτήσεις της γλωσσολογίας η έννοια της καλής γλωσσικής ποιότητας. Είναι αθέμιτη επιστημονικά η ταύτιση της γλωσσικής ποιότητας με την οποιαδήποτε αρχαία, αλλά και κάθε άλλη παλαιότερη ή σύγχρονη γλώσσα. Είναι απολύτως ανέγκυρος πια ο προεπιστημονικός μύθος, που άλλοτε έβλεπε κάτι σαν σταδιακή πορεία της ανθρωπότητας προς τη γλωσσική τελειότητα, υποδειχνοντας μια ορισμένη γλώσσα ή μορφή σαν την ιδανική και ταυτίζοντας στη συνέχεια την κάθε απομάκρυνση από αυτή με τη γλωσσική παρακμή.

Τα αίτια της παλαιοκαθαρευουσινικής αντίληψης για τη γλωσσική διδασκαλία είναι κοινωνικά, όπως ξέρουμε, από τον καιρό ήδη των κλασικών δημοτικιστών. Δεν έχει γλωσσικά, έχει μόνο ιδεολογικά επιχειρήματα η παλιά αυτή άποψη, που λέει ότι καλά νεοελληνικά μιλάει όποιος μαθαίνει στο σχολείο αρχαία και όχι όποιος μαθαίνει τη λόγια παραλλαγή της δημοτικής (και μάλιστα ως μία από τις παραλλαγές της φυσικής ελληνικής και όχι σαν τη μόνη «σωστή» ή «καλής ποιότητας»).

Μορφώνει φυσικά η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών, όπως μορφώνει η διδασκαλία και άλλων γλωσσών, η διδασκαλία τεχνικών γλωσσών (της μαθηματικής, της γλώσσας των υπολογιστών), η διδασκαλία της μουσικής, της βιολογίας, της εθνολογίας κ.ο.κ. Εκείνος που μιλάει καλά τις επίσημες παραλλαγές της νεοελληνικής, οφείλει την ικανότητα αυτή στο διευρυμένο σημασιολογικό δυναμικό του (διευρυμένο με πολλές γλώσσες, πολλούς κώδικες και υποκώδικες). Δεν την οφείλει στη διδασκαλία των αρχαίων. Γιατί θα ήταν όλοι οι έλληνες πολίτες που έχουν φοιτήσει στο γυμνάσιο από τις αρχές του αιώνα μέχρι το 1974 γλωσσικά ξεφτέρια, μετά από 6-9 ώρες αρχαία την εβδομάδα. Εκείνος που μιλάει τη λόγια δημοτική, ας πούμε, σαν τον Σεφέρη, δεν είναι γιατί διδάχτηκε αρχαία. Όσοι λίγοι μιλούν τη λόγια δημοτική έτσι, έχουν μελετήσει εξίσου αρχαία φιλολογία και... τη γλώσσα του στρατηγού Μακρυγιάννη, ελληνική και παγκόσμια φιλολογία, γνωρίζουν ξένες γλώσσες κτλ.

Ο διάλογος για τη γλωσσική διδασκαλία στα σχολεία πρέπει πράγματι να ανοίξει, αλλά με όρους σύγχρονους και

με τα δεδομένα της γλωσσολογίας και της κοινωνιογλωσσολογίας. Άλλωστε, δεν έχει σχέση με τη γλώσσα και τη γλωσσική διδασκαλία η ιδεολογική καταφυγή στην αρχαιότητα κάθε φορά που η ελληνική κοινωνία βρίσκεται σε κρίση αξιών και ιδεών. Αφορά τα αρνητικά δεδομένα του κοινωνικού παρόντος, την απουσία οραμάτων για το μέλλον και όχι τη γλώσσα.

Θα ήταν πολύ χρήσιμο να διαβάσει πολύ προσεκτικά ο υπουργός της Παιδείας (και οι άλλοι υπεύθυνοι) τι είπαν και τι εννοούν οι περισσότεροι που χειροκρότησαν τη φράση του για τα αρχαία και κυρίως εκείνοι που την ερμήνευσαν σαν πρόταση για την επαναφορά του αναλυτικού προγράμματος που ίσχυε πριν τη μεταρρύθμιση του 1964 (επαναφορά των αρχαίων στο γυμνάσιο).

Θα αναφέρουμε ένα παράδειγμα, που βοηθάει κυρίως να διαπιστώσουμε σε πόσο μεγάλο βαθμό το θέμα αυτό δεν έχει σχέση με τη γλώσσα, αλλά με κοινωνικές απόψεις. Πρόκειται για τη συνέντευξη που έδωσε στην Ελευθεροτυπία (4.11.86) ο κ. Γ. Μπαμπινιώτης, από τους πρώτους που αντέδρασαν στη φράση του υπουργού. Μας βοηθάει να καταλάβουμε πόσο λίγη σχέση έχει με τη γλώσσα το θέμα των αρχαίων, γιατί περιέχει η συνέντευξη αυτή αξιολογήσεις που αντιγράφουν με βασικές αρχές της γλωσσολογίας, ενώ ο πομπός τους είναι καθηγητής γλωσσολογίας, πράγμα που σημαίνει ότι αποτελούν κοινωνικές θέσεις και όχι γνωστικά συμπεράσματα. Η συνέντευξη λέει τα ακόλουθα:

«Ο υπουργός Παιδείας κ. Τρίσης με τις δηλώσεις του για τη γλώσσα και τον αρχαίο ελληνικό λόγο μας αποδεικνύει ότι *καταναλώνει* σε, όσον αφορά το χώρο της δικής του ευθύνης, *σωστά* το *μήνυμα* των *τελευταίων* εκλογών, που δεν είναι απλώς η *βελτίωση* της οικονομικής μας κατάστασης, αλλά η *ανύψωση* της παιδείας μας και η *κατοχύρωση* των *κυρίων* συστατικών της *εθνικής* μας *ταυτότητας* (...). Πιστεύω πως η ίδια η *υφή* της ελληνικής γλώσσας *επιβάλλει* να *διδαχθεί* και *πάλι* στο *γυμνάσιο* ο *αρχαίος* ελληνικός *λόγος* και η *λόγια* *παράδοση*, δηλαδή η *διαχρονική* *πλευρά* της ελληνικής γλώσσας, *παράλληλα* με τη *διδασκαλία* της *δημοτικής*, όπου θα *πέφτει* πάντα το *κύριο* *βάρος*. Η *ιδιαιτερότητα* της ελληνικής γλώσσας, δηλαδή ο *ενιαίος* *χαρακτήρας* της που *συνίσταται* (α) στην *ετυμολογική* *συνέχεια* και *αμφίδρομη* *ροή* του *λεξιλογίου* της (β) στην *διαχρονική* *ενότητα* της *γραφής* και της *ορθογραφίας* της και (γ) στην *δομική* *συννοχή* της, *επιβάλλει* να *διδάξουμε* την ελληνική *σ'* αυτή την

διαχρονική της *διάσταση* (...). Ο *ακρωτηριασμός* της ελληνικής και ο *βαθμιαίος* *ευτελισμός* της σε μια *κοινοτική* *ελληνόμορφη* *διδασκαλία* *δεν μπορεί* να *οδηγήσει* σε *στέρεη* *γλωσσική* *κατάρτιση*, σε *γλωσσική* *αυτογνωσία* και *προπάντων* σε *δημιουργική* *χρήση* της *νεοελληνικής* *γλώσσας*». (Οι υπογραμμίσεις είναι της εφημερίδας).

Η συνέντευξη αυτή έχει τρία βασικά σημεία άξια προσοχής.

α) Ταυτίζει την αρχαία ελληνική γλώσσα με την ανώτερη γλωσσική ποιότητα, αξιολόγηση γλωσσολογικά απολύτως αθέμιτη.

Ονομάζει ιδιαιτερότητα της ελληνικής τη διαχρονική διάσταση, που έχουν όλες οι γλώσσες (η διαφορά είναι στο μέγεθος του χρόνου και στην ταχύτητα των αλλαγών και όχι στη «διαχρονική διάσταση»).

Μιλάει για «δομική συνοχή» της ελληνικής γλώσσας από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα, πράγμα που υπονοεί (γιατί η λέξη «δομή» σημαίνει δομή του γλωσσικού συστήματος) την αδιανόητη θέση ότι υπάρχει ένα γλωσσικό σύστημα από την ομηρική εποχή ως τώρα.

Ονομάζει ιδιαιτερότητα του λεξιλογίου της ελληνικής την ετυμολογική «συνέχεια», σαν να μην το χαρακτηρίζει εξίσου η ετυμολογική ασυνέχεια ή σαν η συνέχεια να μην εμφανίζεται σε άλλες γλώσσες.

Αποδίδει στο λεξιλόγιο την περιεργή ιδιότητα της «αμφίδρομης ροής». Όπως ο καθένας ξέρει, το λεξιλόγιο δε «ρέει», αλλά εξελίσσεται. Η λέξη «ροή» επιτρέπει την αποφυγή της φανερά αντιφατικής έκφρασης «αμφίδρομη εξέλιξη». Το λεξιλόγιο έχει «αμφίδρομη ροή» σημαίνει ότι εξελίσσεται προς δύο κατευθύνσεις, συγχρόνως προς τα εμπρός και προς τα πίσω. Αυτό όμως ποτέ δεν συμβαίνει σε κανένα λεξιλόγιο. Η γλωσσολογία ρητά λέει ότι μια νέα λέξη που φτιάχνεται από μίαν αρχαία (ένας από τους τρόπους με τους οποίους φτιάχνονται νέες λέξεις) δεν αποτελεί *αναβίωση*, είναι καινούργιο σημαίνον (λέξη) που δημιουργείται για να ορίσει νέα έννοια. Κι ακόμα, δεν είναι καθόλου η ετυμολογία που δίνει σε μια νέα λέξη την εθνικότητά της. Κάθε καινούριο σημαίνον ανήκει στην ομιλούσα κοινότητα που το δημιουργήσε. Η λέξη «μικρόβιο», λέει ο Εμίλ Μπενβενίστ, είναι λέξη γαλλική, γιατί στη γαλλική γλώσσα εφευρέθηκε το σημαίνόμενο, σε αυτήν κατασκευάστηκε από την αρχαία ελληνική πηγή η καινούρια λέξη και από τη γαλλική πήκε σε όλες τις ευρωπαϊκές γλώσσες (και τα ελληνικά).

β) Το πιο αξιοπρόσεκτο (γιατί και πιο α-

κραιο) σημείο της συνέντευξης είναι η αξιολόγηση της φυσικής ελληνικής γλώσσας, που με πολλές παραλλαγές και ιδιώματα μιλιέται σήμερα. Ονομάζεται «κουτσοσυρεμένη ελληνόμορφη διάλεκτος». Είναι «ακρωτηριασμός» (σαν να ήταν η γλώσσα βιολογικός οργανισμός) και «ευτελισμός» να διδάσκονται οι μαθητές γραφή στη μητρική τους γλώσσα, να διευρύνουν ύστερα το σημασιολογικό τους δυναμικό με την εκμάθηση της λόγιας παραλλαγής και μαζί με αυτή στο γυμνάσιο να διδάσκονται Οδύσεια σε μετάφραση. Το γλωσσικό σύστημα της φυσικής γλώσσας είναι «κουτσοσυρεμένο», οι κοινωνικές ομάδες που μιλούν τις διάφορες κοινωνικές και γεωγραφικές διαλέκτους είναι γλωσσικά «ευτελείς», επειδή δεν ξέρουν αρχαία (λες και θα τα μιλούσαν, εάν τα ήξεραν). Και σε αυτή την απολύτως ανεπίτρεπτη *γλωσσολογικά* περιφρονητική περιγραφή του γλωσσικού συστήματος της ελληνόφωνης κοινότητας αντιπαραθέτει τη «διαχρονική ελληνική». Μα από τον καιρό του Σωύρ λέει η γλωσσολογία ότι οι γλώσσες εξασφαλίζουν τη διάρκειά τους στο χρόνο χάρη στην αλλοίωση και την αλλαγή των στοιχείων τους. Ακριβώς η «διαχρονική διάσταση» είναι εκείνη που απαγορεύει να ταυτίζει κανείς την αλλοίωση και την αλλαγή με την παρακμή ή το «κουτσοσυρεμα». Και επειδή είναι αναμφισβήτητο ότι η γλωσσολογία δεν επιτρέπει την αναγωγή καμιάς γλώσσας σε πρότυπο, ακόμα περισσότερο δεν επιτρέπει την περιγραφή με όρους «κατωτερότητας» καμιάς απολύτως γλώσσας που μιλάει οποιαδήποτε κοινότητα, είναι φανερό ότι η τόσο ακραία περιφρονητική αξιολόγηση της γλώσσας που μιλάει η ελληνική εθνική κοινότητα δεν μπορεί να εξηγηθεί με επικλήσεις στην επιστήμη, δεν αφορά τη γλώσσα αλλά την πατριδογνωσία.

γ) Το τελευταίο σημείο, την πολιτική ερμηνεία της φράσης του, θα έπρεπε πριν απ' όλα να το προσέξει ο κ. Α. Τρίσης. Εάν λοιπόν, όπως ερμηνεύθηκε σκέφτεται να ξαναβάλει τα αρχαία στο γυμνάσιο, αυτό σημαίνει ότι «κατανόησε σωστά το μήνυμα των τελευταίων εκλογών», λέει η συνέντευξη.

Η εκλογική ήττα του ΠΑΣΟΚ στους μεγάλους δήμους σημαίνει ότι πρέπει να ξαναβρεί η εθνική ταυτότητα την αιγλή που της δίνουν οι αρχαίοι «πρόγονοι».

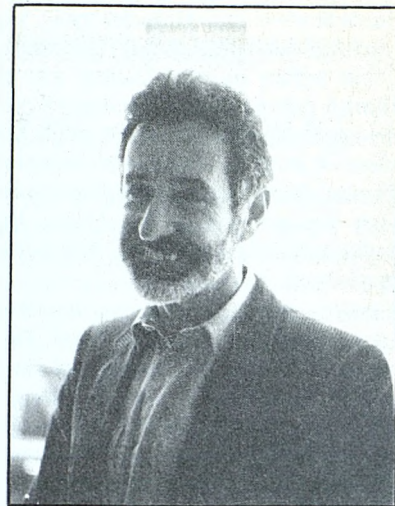
Πράγματι, όσο πιο κλειστοί είναι οι ορίζοντες προς το μέλλον και πιο αρνητικό και αδιέξοδο το παρόν της κοινωνίας τόσο πιο επίκαιροι και απαραίτητοι γίνονται οι «πρόγονοι», για να δικαιώνουν την «ανανέωση» προς τα πίσω.

«Μολών λαβέ», κύριε υπουργέ, ένα τέτοιο «μήνυμα των εκλογών». □

ΜΠΡΕΪΤΕΝ ΜΠΡΕΪΤΕΝΜΠΑΧ:

Στη Νότια Αφρική οι λευκοί δε ζουν πάντα στον παράδεισο...

Συνέντευξη του νοτιοαφρικάνου συγγραφέα
στην Τέτα Παπαδοπούλου

Τελικά η απελευθέρωση σίγουρα δε θα γίνει αύριο το πρωί. Το ρατσιστικό καθεστώς της Νότιας Αφρικής δεν καταρρέει από στιγμή σε στιγμή, ας μη γελιόμαστε. Η διαδικασία αυτή θα είναι μακρόχρονη και πολύπλοκη. Επιπλέον έχει τεράστια σημασία, ο τρόπος, τα μέσα που θα χρησιμοποιήσουν, το πώς θα φθάσουν οι μαύροι στην εξουσία. Μετά από εμφύλιο πόλεμο ή με επανάσταση; Και τι είδους επανάσταση θα είναι αυτή; Οι επαναστάσεις που γνωρίζουμε, ιδίως εκείνες του αιώνα μας μπορεί να έφεραν κοινωνικές αλλαγές, ωστόσο δεν συνυπήρξαν με το δημοκρατικό στοιχείο. Το θέμα της δημοκρατίας είναι εξίσου σημαντικό και σήμερα πια δεν μπορούμε να έχουμε αυταπάτες του τύπου «πρώτα η επανάσταση κι ύστερα η δημοκρατία».

Αυτά πιστεύει ο Μπρέντεν Μπρέντενμπαχ. Είναι λευκός, Νοτιοαφρικανός, ζωγράφος, ποιητής, συγγραφέας και ανένδοτος αγωνιστής— αν και η λέξη έχει υποστεί τα πάνδεινα— κατά του άπαρτχάιντ. Πέρασε επτάμιση χρόνια στις φυλακές της χώρας του ακριβώς για τη δράση του αυτή στο πλευρό της μαύρης πλειοψηφίας. Αποφυλακίστηκε μετά από διεθνή καμπάνια το 1982. Ο ίδιος λέει ότι στην αποφυλάκισή του βοήθησαν σημαντικά, η γαλλική κυβέρνηση, η Διεθνής Αμνηστία και ορισμένοι κύκλοι λευκών διανοουμένων στη Νότια Αφρική. Από το 1982 ζει στο Παρίσι.

Οι λευκοί που συμπαρίστανται με δηλώσεις ή διαδηλώσεις ή και μ' άλλους παρεμφερείς τρόπους στον αγώνα των μαύρων κατά του άπαρτχάιντ είναι αμέτρητοι. Οι λευκοί όμως της Νότιας Αφρικής που εκφράζουν την αλληλεγγύη τους με παράνομη πολιτική δράση, συμμετέχοντας στις οργανώσεις του απελευθερωτικού μετώπου είναι ελάχιστοι. Μια τέτοια στάση είναι υπερβατική. Πρόκειται κυριολεκτικά για το πέρασμα στην αντίπερα όχθη. Επιπλέον η πε-

ρίπτωση του Μπρέντενμπαχ γίνεται ακόμα πιο εντυπωσιακή, αφού όντας συγγραφέας, έχει όπλο του το λόγο και θα μπορούσε να αρκестεί μόνο σ' αυτόν.

Στην Αθήνα έφθασε την περασμένη βδομάδα καλεσμένος από τον πολιτιστικό σύλλογο «Πρωταγόρας». Προτίμησε να μιλήσει εδώ για το άπαρτχάιντ, αρνούμενος μια άλλη πρόταση που είχε να πάει στη Νικαράγουα. Την ημέρα της ομιλίας του το γερμανικό περιοδικό «Σπήγκελ» δημοσίευε μια συνέντευξή του οχτώ σελίδων! Την ίδια ημέρα οι Γάλλοι υποδέχθηκαν στο Παρίσι τον κ. Πήτερ Μπόθα με βόμβες. Τώρα πόσοι παρακολούθησαν την ομιλία του Μπρέντεν Μπρέντενμπαχ στην Αθήνα; Περίπου πενήντα... ούτε ένας παραπάνω.

Έλλειψη πληροφόρησης; Έλλειψη δημοσιότητας άραγε; Μήπως γίνονται τόσα πολλά σημαντικά πράγματα κάθε μέρα στην Αθήνα, ώστε μοιράζεται ο κόσμος; Μήπως φταίει το ότι στην Ελλάδα η πολιτική κι ο πολιτισμός «περνάνε» κυρίως μέσα από τη μουσική; Αν δηλαδή ήταν τραγουδιστής ο Μπρέντενμπαχ, δε θα γέμιζε κάποιο στάδιο; Εν τέλει μήπως φταίει η έρπουσα απάθεια;

Ο Μπρέντεν Μπρέντενμπαχ γεννήθηκε το 1939 στη Μπονιβάλ, επαρχία κοντά στο Κέπ Τάουν. Είναι το ένα από τα πέντε παιδιά μιας οικογένειας φτωχών χωρικών, στην οποία υπήρχε αν όχι μια παράδοση επαναστατικότητας τουλάχιστον όμως κάποια ανοχή προς τους άλλους. Αν ήθελε να γίνει ένας επιτυχημένος Μπόερ, έπρεπε να σπουδάσει νομικά, να γίνει δικηγόρος, πολιτικός ή διπλωμάτης. Εκείνος όμως από μικρός στρέφεται στη ζωγραφική και το γράψιμο. Από μικρός επίσης τάσσεται κατά του άπαρτχάιντ. Το 1958 σπουδάζει στο αγγλικό πανεπιστήμιο του Κέπ Τάουν— γιατί εκεί μόνο υπάρχει σχολή Καλών Τεχνών— όπου φοιτούν και μαύροι. Σχετίζεται μαζί τους. Δραστηριο-

ποιείται μαζί τους. Εκτίθεται. Η κατάσταση στα πανεπιστήμια ήταν τότε εκρηκτική. Το 1960 αναγκάζεται να αυτοεξορισθεί στο Παρίσι. Εκεί εντείνει την πολιτική του δραστηριότητα. Δουλεύει για το Αφρικανικό Εθνικό Συμβούλιο (African National Congress). Παράλληλα γράφει, όχι στην αγγλική, αλλά στην αφρικάανερ τη γλώσσα που προήλθε από την ανάμιξη της ολλανδικής, γερμανικής και τοπικών διαλεκτών.

Στη χώρα του δεν μπορεί πια να επιστρέψει, όχι μόνο λόγω της συμμετοχής του στον αγώνα κατά του άπαρτχάιντ αλλά επίσης λόγω του γάμου του με μια Βιετναμέζα. Ένας τέτοιος γάμος συνιστά εγκληματική πράξη, γιατί σύμφωνα με τη νομοθεσία του καθεστώτος οι λευκοί απαγορεύεται να παντρεύονται με μη Ευρωπαίους. Έτσι η προσωπική και η πολιτική του ζωή αποτελούν πια εννιαία μέρη του ίδιου αγώνα.

Παρ' όλα αυτά αποφασίζει κι έρχεται στη Νότια Αφρική παράνομα το 1975. Μετά είκοσι μέρες συλλαμβάνεται. Δικάζεται ως τρομοκράτης. Καταδικάζεται σε εννέα χρόνια. Για κάποιο διάστημα κρατείται στην ίδια φυλακή που βρίσκεται κι ο Νέλσον Μαντέλα. Δε θα συναντηθούν όμως ποτέ, γιατί το άπαρτχάιντ ισχύει και για τους κρατούμενους. Αλλού οι λευκοί, αλλού οι μαύροι.

Στη φυλακή γράφει ποιήματα. Μόλις απελευθερώνεται το 1982 και επιστρέφει στο Παρίσι κυκλοφορεί το βιβλίο του— μαρτυρία «Η αληθοφανής εξομολόγηση ενός λευκού τρομοκράτη» και λίγο αργότερα μια συλλογή διηγημάτων με τίτλο «Μουρουάρ». Τον Απρίλιο του 1986 μια μεγάλη φιλελεύθερη εφημερίδα της Νότιας Αφρικής του απονέμει βραβείο για το σύνολο του έργου του. Φθάνει στη χώρα του με γαλλικό πλέον διαβατήριο και παραλαμβάνοντας το βραβείο βγάζει έναν πύρινο λόγο κατά του άπαρτχάιντ.

ΕΡ: Πώς θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς την κατάσταση στη Νότια Αφρική σήμερα; Πρόκειται για αρχή επανάστασης, πρόκειται για εξέγερση ή για εμφύλιο πόλεμο;

ΑΠ: Σίγουρα γίνεται ένας περιορισμένης μορφής εμφύλιος πόλεμος, έστω κι αν τα όπλα της μαύρης πλειοψηφίας είναι πέτρες και ξύλα. Πρόκειται για εμφύλιο γιατί και οι μαύροι και οι λευκοί ανήκουν στον ίδιο λαό, είναι Νοτιοαφρικανοί. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Πρόκειται επίσης για εξέγερση, μια και υπάρχουν συνεχώς μεγάλης έκτασης αθρόοι αντιδράσεις ιδίως σε ορισμένες πόλεις όπου οι άνθρωποι δεν αντέχουν άλλο την κατάσταση. Ταυτόχρονα υπάρχουν και στοιχεία επαναστατικά.

Για μένα εδώ είναι το κρίσιμο στοιχείο. Τα γεγονότα θα εξελιχθούν άραγε σε επανάσταση ή θα υποβιβασθούν μετατρέποντας σε εμφύλιο πόλεμο; Δηλαδή θα οδηγηθούμε σε μια βαθειά μεταμόρφωση της νοτιοαφρικανικής κοινωνίας ή απλώς κάποιοι θα πάρουν τη θέση κάποιων άλλων στην εξουσία; Πάντως η πιθανότητα ενός γενικευμένου εμφύλιου πολέμου είναι κάτι πολύ επικίνδυνο. Ένας εμφύλιος στη Νότια Αφρική αναπόφευκτα θα μεταβληθεί σε ρατσιστικό πόλεμο και τότε η Δύση θα τρέχει και δε θα φθάνει...

ΕΡ: Μιλήσατε για επανάσταση, για βαθειά μεταμόρφωση της κοινωνίας. Τι εννοείται ακριβώς, μια επανάσταση κλασικού τύπου;

ΑΠ: Όχι, κάθε άλλο. Ό,τι έχουμε δει σχεδόν παντού στον κόσμο ως επανάσταση υπήρξε μια πλήρης καταστροφή, μια δικαιολογία για μια κλίκα ή ένα κόμμα να ανέβουν στην εξουσία και να χρησιμοποιήσουν τις ίδιες ολοκληρωτικές μεθόδους που χρησιμοποιούσαν προηγουμένως οι αντίπαλοί τους. Για μας αυτό είναι ένα θέμα εξαιρετικής σημασίας, διότι έχουμε παράδοση ορθόδοξου σταλινικού κόμματος το οποίο επηρεάζει σημαντικά τον τρόπο που διαμορφώνουν τη σκέψη τους οι προοδευτικές δυνάμεις.

Μιλώ λοιπόν για επανάσταση που έχει προϋπόθεση τη τη δημοκρατία, που το δημοκρατικό στοιχείο είναι παρόν από την αρχή και παραμένει ζωντανό ως θεσμός στη συνέχεια. Μόνον έτσι έχει σημασία η κοινωνική αλλαγή.

ΕΡ: Θέλετε να πείτε ότι συχνά οι καταπιεσμένοι γίνονται καταπιεστές και τα θύματα θύτες;

ΑΠ: Ακριβώς. Δέστε τι έγινε στο Βιετνάμ. Δέστε τι κάνει το Ισραήλ, τι κάνουν οι Παλαιστίνιοι...

ΕΡ: Νομίζετε ότι είναι αναπόφευκτο να συμβεί κάτι τέτοιο στη Νότια Αφρική;

ΑΠ: Όχι, δεν είναι αναπόφευκτο, όπως κατά τη γνώμη μου δεν είναι αναπόφευκτο να οδηγήσει ο κομμουνισμός στα Γκούλαγκ. Νομίζω όμως ότι το κίνημα της μαύρης πλειοψηφίας δεν πάει προς μια τέτοια κατεύθυνση. Ίσως είμαστε τυχεροί, γιατί υπάρχει όλη αυτή η προηγούμενη ιστορική εμπειρία. Επιπλέον είμαστε μια χώρα πολυποικίλη, λαός με πολλές καταγωγές. Τέλος είμαστε μια πολύ πλούσια χώρα και δεν υπάρχει λόγος να χρησιμοποιηθεί η φτώχεια ως δικαιολογία για την καταστολή.

ΕΡ: Τι είδους κοινωνία οραματίζονται οι μαύροι;

ΑΠ: Πρόκειται για τη σύγκλιση δύο οραμάτων. Το ένα είναι ο αφρικανικός ουμανισμός με τον οποίο είναι εμποτισμένες οι οικογενειακές σχέσεις. Το δεύτερο είναι ο σοσιαλισμός με την έννοια της καλύτερης διανομής του πλούτου. Φυσικά η πραγματοποίηση ενός τέτοιου οράματος δεν είναι εύκολη υπόθεση. Οι άνθρωποι νομίζουν συχνά ότι όταν θα γίνει η επανάσταση θα έχουν όλοι αυτοκίνητα και θα πηγαίνουν όλοι σε καλά σχολεία. Δε γίνεται έτσι.

Έχουμε δει επίσης τα τρομερά σφάλματα που έγιναν σ' άλλες χώρες οι οποίες έκαναν αγροτική μεταρρύθμιση π.χ. στην Καμπότζη, στην Αιθιοπία, στη Μοζαμβίκη. Νομίζω ότι οι υπεύθυνοι μέσα στο απελευθερωτικό μέτωπο δέχονται ότι θα ακολουθήσουν επί μακρό διάστημα οικονομία μικτού τύπου.

ΕΡ: Πώς αντιμετωπίζουν οι μαύροι τους λευκούς που «δουλεύουν» μαζί τους; Πώς το κρίνεται μέσα από την προσωπική σας εμπειρία;

ΑΠ: Σίγουρα δεν είναι εύκολο πράγμα. Επί χρόνια έχει συσσωρευθεί τόσος πόνος, καταπίεση, θυμός. Οι λευκοί έχουν σαφώς υποστεί και οι ίδιοι διανοητικές βλάβες— το εννοώ— από το άπαρτχάιντ. Οι μαύροι πάλι έχουν ταπεινωθεί. Υπάρχει εξάλλου ο πατερναλισμός των λευκών, ο οποίος πολύ ορθά απορρίπτεται από τους μαύρους. Όλο το κίνημα της Μαύρης Συνειδήσης στη δεκαετία του '60 δείχνει αυτή την τάση απελευθέρωσης από τον πατερναλισμό των λευκών. Πάντως από την πλευρά των μαύρων υπάρχει ένα καταπληκτικό αίσθημα αδελφικότητας προς τους λευκούς που αγωνίζονται μαζί τους. Και υπάρχουν τέτοιοι άνθρωποι, που συχνά πληρώνουν με τη ζωή τους αυτή τους την ένταξη, όπως π.χ. ο Νηλ Άγγετ λευκός νεαρός συνδικαλιστής που πέθανε από τα βασανιστήρια στην ασφάλεια, ο Μπραμ Φίσερ λευκός δικηγόρος γενικός γραμματέας του κομμουνιστικού κόμματος που πέθανε στη φυλακή, η Σμαγκ μια νεαρή κοπέλα που πρόσφατα καταδικάστηκε σε εικοσιπέντε χρόνια φυλακή. Οι μαύροι ξέρουν πολύ καλά τι κάνουν και τι δεν κάνουν οι λευκοί γι' αυτούς. Αυτό ωστόσο δε σημαίνει ότι δέχονται την κηδεμονία τους.

Επιπλέον, ας μην ξεχνάμε, ότι οι λευκοί ακόμα και όταν αγωνίζονται στο πλευρό τους, αγωνίζονται με άλλα οικονομικά και κοινωνικά στάνταρ. Ούτως ή άλλως οι λευκοί είναι τμήμα της άρχουσας τάξης.

ΕΡ: Πώς βλέπουν οι λευκοί τους λευκούς που αγωνίζονται στο πλευρό των μαύρων;

ΑΠ: Θα σας απαντήσω μ' ένα παράδειγμα. Το δικαστήριο που καταδίκασε τη Σμαγκ σε εικοσιπέντε χρόνια φυλακή θεώρησε επιβαρυντικό παράγοντα το ότι είναι λευκή. Αν ήταν μαύρη η ποινή της σίγουρα θα ήταν μικρότερη. Η Σμαγκ είναι για αυτούς προδότρια, δηλαδή οι άνθρωποι αυτοί δεν μπορούν να συλλάβουν ότι είναι φυσικό ένας λευκός να συμπαρίσταται στους μαύρους. Αυτή είναι η κατάστασή τους.

Στη δική μου περίπτωση ήρθαν σε δεύτερη θέση, γιατί είμαι συγγραφέας και επιπλέον

γράφω στην αφρικήανερ. Για τους λευκούς Μπόερς, ο συγγραφέας είναι κάτι σα μέγας ιερέας και η γλώσσα τους αποτελεί τον κορμό της πολιτιστικής τους ταυτότητας. Ορίζονται ως Μπόερς από τη γλώσσα περισσότερο από οτιδήποτε άλλο.

Στην περίπτωσή μου λοιπόν υπήρχε μια σχέση αν μπορώ να πω αγάπης - μίσους. Θέλαν να κρατήσουν το συγγραφέα και θέλαν να εξοντώσουν το μαχητή.

ΕΡ: Γνωρίζετε τους λευκούς της Νότιας Αφρικής καλύτερα από όλους. Έχουν τυφλωθεί; Νομίζουν πως μπορούν να κρατήσουν εσαεί την εξουσία με τα όπλα; Αυτοί είναι πέντε εκατομμύρια και οι μαύροι τριανταδύο.

ΑΠ: Υπάρχει ένα είδος σχιζοφρένειας σύμ- φυτο με την κοινωνική και πολιτιστική τους ταυτότητα. Η σχιζοφρένεια αυτή βασίζεται σ' αυτή την έννοια του διαχωρισμού των ανθρωπών την οποία έχουν επιβάλλει. Το άπαρτχάιντ έχει επιδράσει και στους ίδιους τρομερά. Τους έχει στερήσει από κάθε πολιτική δυνατότητα να συλλάβουν τι τους συμβαίνει, τι συμβαίνει γύρω τους. Το άπαρτχάιντ τους έχει λοβοτομήσει ηθικά και πολιτικά.

Δεν μπορούν να αντιληφθούν ότι η πλειοψηφία θα έρθει στην εξουσία, θα απελευθερωθεί. Αυτοί νομίζουν ότι κάποια μέρα θα «ξυπνήσει» η Δύση, θα «λογικευτεί» κι όλα θα τακτοποιηθούν προς όφελός τους. Από την άλλη μεριά είναι φανατικοί και αδιάλλακτοι. Τους ενδιαφέρει απλώς να διατηρούν τον έλγχο και τα προνόμια τους. Γι' αυτούς μια κοινωνία που λειτουργεί ειρηνικά δε σημαίνει πολλά πράγματα. Επιπλέον είναι ανίκανοι να συλλάβουν οποιαδήποτε εναλλακτική λύση για την περίπτωσή τους.

Θα προσπαθήσω σύντομα να σας δώσω μια εικόνα της κατάστασης. Οι πρώτοι λευκοί άποικοι έφθασαν από την Ευρώπη στη Νότια Αφρική το 1652. Οι βασικές τους αξίες ήταν εμποτισμένες από τον Καλβινισμό, τη Βίβλο και από κάποια θεολογικού τύπου ιδέα ότι εκτελούσαν δήθεν μια αποστολή, έναν προορισμό δοσμένο από το Θεό.

Το τραγικό είναι ότι ογδόντα περίπου χρόνια αργότερα άφησαν τα παράλια στα οποία ήταν ως τότε εγκατεστημένοι και προχώρησαν στην ενδοχώρα. Εκεί έζησαν τελειώς απομονωμένοι από τον υπόλοιπο κόσμο. Αποκόπηκαν από την Ευρώπη από την οποία προέρχονταν σε μια εποχή σημαντικότητας για την εξέλιξη των ιδεών. Ο διαφωτισμός, οι αρχές της γαλλικής επανάστασης, τα δικαιώματα του ανθρώπου, η έννοια της ελευθερίας και του σεβασμού του άλλου είναι γι' αυτούς άγνωστα ζητήματα, θέλω να πω ότι τα αγνοούν ιστορικά.

ΕΡ: Η απομόνωση τους όμως από την εξέλιξη των ιδεών και των θεσμών καθόλου δεν τους εμπόδισε να υιοθετήσουν την μοντέρνα τεχνολογία. Δε νομίζετε;

ΑΠ: Α ναι, σ' αυτά είναι εξαιρετικά ικανοί. Υιοθετούν την πιο πρωτοποριακή τεχνολογία αδειάζοντας την όμως από κάθε ανθρώπινο περιεχόμενο, μετατρέποντάς την σ' ένα σύγχρονο τεχνολογικό φασισμό.

Το ίδιο κάνουν και με τις επιστήμες. Μπορείς να σπουδάσεις στη Νότια Αφρική ανθρω-

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ

Δοκίμια

Β' Τόμος

ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ

Δοκίμια
Β' Τόμος

Μετάφραση
ΝΑΝΑ ΗΞΑΛΙΑ

Δοκίμια για τις μικρές χαρές της ζωής μας, για συγγραφείς της Ευρωπαϊκής και Αμερικανικής λογοτεχνίας (από τόν Άντερσεν ως τόν Ζίντ και από τόν Σάλιντζερ μέχρι τόν Στρίντμπεργκ), για την ψυχανάλυση και την Ανατολική Φιλολογία. Δοκίμια που μας δείχνουν μίαλόκληρη εποχή (1905-1961) μετό γνωστό μας πιά τρόπο του Έρμαν Έσσε. Ένας μικρός θησαυρός για τόν καθένα.

Έπίσης κυκλοφορούν στίς εκδόσεις Νεφέλη καί τά εξής έργα του Έρμαν Έσσε:

Σκέψεις-δοκίμια, Ντέμιαν, Σιντάρτα, Τό τελευταίο καλοκαίρι του Κλίγκζορ, Ίνδικη βιογραφία, Η άγωνία ενός πολιτισμού, Νάρκισσος καί Χρυσόστομος,

Κυκλοφόρηση

Εκδόσεις Νεφέλη

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 9 ΑΘΗΝΑ 10 679
ΤΗΛ. 36.07.744-36.04.793

πιστικές επιστήμες ή επικοινωνία. Όμως αυτές οι σπουδές είναι απογοητευμένες από το θεμελιώδη τους σκοπό, δηλαδή την επαφή και την κατανόηση σε μια ανθρώπινη βάση. Έτσι μεταβάλλονται σε εργαλείο ελέγχου, σε μέσο εξουσιασμού.

ΕΡ: Τι σκέφτεστε για τη στάση εν γένει της Δύσης προς το καθεστώς της Πραιτόρια;

ΑΠ: Ακούστε, αν η Δύση πραγματικά ενδιαφέρεται για τα συμφέροντά της στη Νότια Αφρική, έ τότε φέρεται πολύ ηλίθια. Αν η Δύση θέλει να διατηρήσει κάποιες ελπίδες ότι θα είναι παρούσα όταν θα γίνει η αλλαγή, θα έπρεπε να υποστηρίξει πολύ περισσότερο το απελευθερωτικό μέτωπο. Όταν στην Νότια Αφρική θα υπάρξει κυβέρνηση της μαύρης πλειοψηφίας πολλά θα αλλάξουν όχι μόνο στο νότιο τμήμα αυτής της ηπείρου, αλλά ιδίως στο σύνολό της. Η Νότια Αφρική είτε θετικά είτε αρνητικά δεν είναι ένας τυχαίος παράγοντας για τη Δύση. Εξάλλου δεν είναι επίσης τυχαίο ότι έχουμε ελάχιστη υποστήριξη από τις χώρες της Αφρικής. Ας μη λησμονούμε ότι υπάρχει μια σειρά από αφρικανικές διεφθαρμένες κυβερνήσεις, κυριολεκτικά κυβερνήσεις - μαριονέτες. Η επανάσταση στη Νότιο Αφρική θα φέρει όλες αυτές τις αντιδράσεις στην επιφάνεια. Θα συνταραχθεί εκ των ένδον όλη η ήπειρος.

ΕΡ: Επί εικοσιπέντε χρόνια μοιράζετε τη ζωή σας ανάμεσα στο γράψιμο και τον αγώνα κατά του άπαρτχάιντ. Πώς εξελίχθηκε η προσωπική σας πολιτική σκέψη μέσα σ' αυτή τη διαδρομή;

ΑΠ: Θα έλεγα ότι είμαι αριστερός, αλλά σε πλήρη αντίθεση με τον ορθόδοξο σταλινικό κομμουνισμό. Ποτέ μου δεν υπήρξα μέλος του κομμουνιστικού κόμματος. Βέβαια η οργάνωση που υποστηρίζω, το Αφρικανικό Εθνικό Συμβούλιο έχει ένα ισχυρό φιλοσοβιετικό τμήμα. Υπάρχει ένας συνεχής αγώνας για το ποιες πολιτικές δυνάμεις θα κυριαρχήσουν στο Α.Ε.Σ, αυτό εξάλλου είναι αναπόφευκτο. Εγώ προσωπικά βρίσκομαι αριστερά από το Κ.Κ, θεωρώ ακόμα τον εαυτό μου μαρξιστή χωρίς όμως να ανήκω σε καμμία μαρξιστική οργάνωση.

Επειδή ζω στη Γαλλία θέλω να διευκρινίσω ότι δεν ακολουθώ καθόλου το κίνημα των εκεί νέων διανοούμενων που στρέφονται κατά τη γνώμη μου προς τα δεξιά. Ενωώ ανθρώπους όπως ο Μπερνάρ Ανρϋ Λεβϋ, ο Αντρέ Γκλύξμαν κ.α. Μάχομαι τις απόψεις τους όσο μπορώ. Γι' αυτούς η αριστερά ήταν μια ρομαντική περίοδος της νεότητάς τους. Τώρα μεγάλωσαν και σοβάρεψαν. Είναι λυπηρό και επικίνδυνο. Πρόκειται για την κλασική ευθύνη των διανοούμενων. Δεν υπάρχει τίμημα στην κοινωνία τόσο ανεύθυνο όσο είναι πολύ συχνά οι διανοούμενοι. Το πιστεύω πολύ σοβαρά αυτό.

ΕΡ: Ξερετε ότι στα κομμουνιστικά κόμματα υπάρχει μια τέτοια άποψη σαν τη δική σας...

ΑΠ: Δεν το εννοώ καθόλου έτσι. Γνωρίζω την καταδίωξη των διανοούμενων από τα Κ.Κ. Εγώ μιλάω για την έλλειψη υπευθυνότητας που έχουμε εμείς οι ίδιοι οι διανοούμενοι. Συνήθως δεν υφιστάμεθα τα αποτελέσματα καταστάσεων τις οποίες είτε δημιουργούμε είτε συντελούμε στη δημιουργία τους. Πολύ συχνά δε γίνεται ο διαχωρισμός ανάμεσα στη διανοητική ικανότητα και το ήθος, τη στάση ζωής. Στη Γαλλία π.χ. κατά τρόπο αναίσχυν-

το, ορισμένοι διανοούμενοι περνάνε από την αριστερά στη δεξιά χωρίς να μειώνεται το κύρος τους. Για μένα ένας τέτοιος διανοούμενος είναι το ίδιο μ' ένα δανδή ή μ' ένα ποντικό... Ελπίζω πως είμαι σαφής.

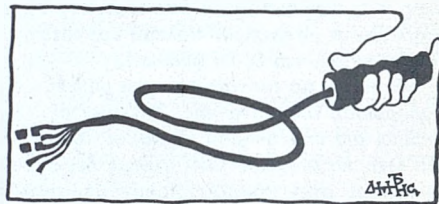
Επιπλέον θέλω να πω ότι φυσικά ο διανοούμενος δεν είναι ένας πολιτιστικός εργάτης όπως τον εννοούν κοινωνίες σαν της ΕΣΣΔ ή την Κίνα. Ο διανοούμενος δεν μπορεί παρά να είναι κριτικός. Χωρίς κριτική σκέψη δεν υπάρχει δημιουργία.

ΕΡ: Στην ελληνική Βουλή υπάρχει εδώ και χρόνια και παραμένει σταθερά στη θέση της μια προτομή του Γιαν Κρίστιαν Σματς. Θα θέλατε να κάνετε ένα σχόλιο;

(Χαμογελάει έκπληκτος).

ΑΠ: Ξέρω ότι ήταν φίλος της τέως βασιλίσσας της Φρειδερίκης. Νομίζω ότι άνθρωποι που θεωρούν τους εαυτούς τους δημοκράτες, που θεωρούν ότι στη χώρα τους γεννήθηκε η δημοκρατία, θα έπρεπε να τιμούν τους πραγματικούς δημοκράτες. Οι δημοκράτες της Νότιας Αφρικής βρίσκονται στις φυλακές.

Προσωπικά δεν με συγκινούν τα σύμβολα. Το θεωρώ ανόητο να υπάρχουν αγάλματα ή προτομές αλλά εάν πρέπει να υπάρχει μια προτομή τότε νομίζω ότι αυτή αξίζει να είναι του Νέλσον Μαντέλα.

ΡΑΤΣΙΣΤΗΣ ΑΛΛΑ ΦΙΛΕΛΛΗΝ

Ο βουλευτής Μανώλης Γλέζος έχει απευθύνει στο Προεδρείο της Βουλής επτά επιστολές τους τελευταίους επτά μήνες, με το ίδιο περιεχόμενο πάντα. Ζητάει την απομάκρυνση από τη Βουλή της προτομής του Γιαν Κρίστιαν Σματς πρώην πρωθυπουργού και υπουργού εξωτερικών της Νότιας Αφρικής.

Ο Γιαν Κρίστιαν Σματς «απέδειξε» θεωρητικά ότι η νοημοσύνη των μαύρων υπολείπεται εκείνης των λευκών. Τις θεωρίες του εφάρμοσε εμπράκτως όταν απέκτησε την πολιτική εξουσία.

Την ημέρα που αναχώρησε για το Παρίσι ο Μπρέντεν Μπρέντενμπαχ, η ελληνική Βουλή μετά από πρόταση του προέδρου της κ. Αλευρά, αποφάσισε να παραμείνει στη θέση της η προτομή του Γιαν Κρίστιαν Σματς με το σκεπτικό ότι: υποστήριξε την Ελλάδα σε διεθνή συνέδρια και στην περίοδο της ναζιστικής κατοχής επί πρωθυπουργίας του φιλοξενήθηκαν στη Νοτιοαφρικανική Ένωση, μέλη της ελληνικής κυβέρνησης, Έλληνες πολιτικοί και διαφυλάχθηκαν τα αποθέματα χρυσού της Τράπεζας της Ελλάδας.

Τι πειράζει λοιπόν που ήταν ρατσιστής ο Σματς;

Αρκεί που υπήρξε φιλέλληνας. □

Το σύντομο ιστορικό της ελεύθερης ραδιοφωνίας

Και ΤΩΡΑ, τί θα κάνουμε χωρίς ΡΑΔΙΟΠΕΙΡΑΤΕΣ;

του Νίκου Λιακόπουλου

Φαίνεται πως το αίτημα για τη νομιμοποίηση της ελεύθερης ραδιοφωνίας έχει πλέον μπει στην τελική ευθεία. Οι δηλώσεις του υφυπουργού Γ. Παπανδρέου, παρότι δεν εκφράζουν αυτή τη στιγμή την κυβερνητική πολιτική, αποτυπώνουν μια ανατροπή που έχει επέλθει στη συνείδηση της μεγάλης πλειοψηφίας. Παράλληλα, η δικαστική αστυνομική πρακτική φαίνεται πως έχει κι αυτή ευθυγραμμιστεί: το Κανάλι 15 λειτούργησε απρόσκοπτα, ενώ η δίκη του ΑΝΤΙ για το «Ράδιο-Αντίλαλος» αναβλήθηκε «επ' αόριστον».

Ο συνεργάτης μας Ν. Λακόπουλος δίνει ένα σύντομο χρονικό αυτής της εξέλιξης και συνοψίζει τις απόψεις που έχουν διατυπωθεί γύρω από αυτό το θέμα.

Την Παρασκευή 7 Νοέμβρη, η ΕΡΤ-2 γιόρταζε το γεγονός ότι το ραδιόφωνό της περνούσε οριστικά πια στα FM. Η κατασκευή μιας καινούργιας αίθουσας για το νέο πρόγραμμα και η εγκατάσταση μιας εικοσιτετρακάναλης κονσόλας, της επιτρέπει να εκπέμπει στερεοφωνικά. Μέσα σε ένα κλίμα γιορτής και πανηγυριού, που διαμόρφωναν τα τραγούδια που είχαν διαλέξει οι ακροατές και τα πάμπολα μηνύματα με συγχαρητήρια από πολιτικούς αρχηγούς και καλλιτέχνες, ήρθε γύρω στις δέκα το βράδυ η ώρα για να κάνει το κανάλι, που δεν το εμπιστευόταν κανένας εξ αιτίας της αδεξιότητάς του, την πιο μεγάλη έκπληξη της ημέρας.

Ύστερα από πολύ ροκ μουσική, ελληνικά τραγούδια και ένα αφιέρωμα στις ταινίες του χειμώνα, κάποια στιγμή ένας από τους συνεργάτες του σταθμού, ο Σταύρος Θεοδωράκης, ανήγγειλε στους ακροατές ότι βρίσκεται στο στούντιο ο υφυπουργός Πολιτισμού Γεώργιος Παπανδρέου για να συζητήσει στον αέρα με τους ακροατές, ορισμένα πράγματα για το ραδιόφωνο. Και κει κάπου ανάμεσα στο «Α, α, κρουαζιέρα θα σε πάω» του Βαγγέλη Γερμανού και το «Καλοκαιράκι» των ΦΑΤΜΕ ο νεαρός υφυπουργός Πολιτισμού εμπιστεύτηκε στον συνεργάτη της ραδιοφωνίας ότι είναι πρώην συναδελφός, αφού δούλεψε στον πανεπιστημιακό σταθμό στις ΗΠΑ ως ντισκ τζόκεϊ και ότι αυτός πολλές φορές άκουγε πειρατικούς σταθμούς στο παρελθόν, για να καταλήξει:

«Έχει φτάσει η στιγμή στη χώρα μας να παραδεχτούμε ότι αυτοί οι σταθμοί είναι μια πραγματικότητα, και μια ανάγκη. Υπάρχει ανάγκη για Ελεύθερη Ραδιοφωνία, ώστε να εκφράζονται ελεύθερα όλες οι απόψεις με πολυφωνία όπως πρέπει να γίνεται σε μια δημοκρατική κοινωνία».

Στη συνέχεια της συζήτησης ο Γ. Παπανδρέου εκφράστηκε με τα καλύτερα λόγια για τους ερασιτεχνικούς σταθμούς και δήλωσε ότι κάθε Δήμος και Πανεπιστήμιο, και κάθε κοινωνικός φορέας μπορεί να δη-

μιουργήσει το δικό του, ενώ θα πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερη ελευθερία και στα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Για όσους γνωρίζουν τα πράγματα από μέσα, είναι βέβαιο ότι μια τέτοια εξαγγελία δεν είναι πυροτέχνημα του νεαρού υφυπουργού, αλλά η έκπληξη όλων ήταν τόσο μεγάλη που κανένας δεν την πίστεψε, ενώ δημοσιογράφος απογευματινής εφημερίδας αρνήθηκε εντελώς να γράψει τέτοια είδηση. Οι πληροφορίες λένε πως κανένας από την κυβέρνηση δεν γνώριζε το περιεχόμενο των δηλώσεων του νεαρού υφυπουργού, και ένας οργίλος «Ακκης» επικοινωνούσε όλη τη νύχτα με τους υπεύθυνους του σταθμού για να μάθει τι έγινε.

Το βέβαιο είναι ότι οι εφημερίδες δεν έδωσαν αρκετή βαρύτητα στο θέμα, εκτός από τον «Δημοκρατικό Λόγο» της άλλης μέρας, που αφιέρωνε το κύριο θέμα του στην Ελεύθερη Ραδιοφωνία και τις προθέσεις της κυβέρνησης να τη νομιμοποιήσει.

Τέσσερις μέρες αργότερα ο Γεώργιος Παπανδρέου ανακοίνωσε σε συνέντευξη Τύπου τις προθέσεις του υφυπουργείου Πολιτισμού να νομιμοποιηθεί η ελεύθερη ραδιοφωνία, αλλά και τις σκέψεις που υπάρχουν για λειτουργία ιδιωτικής τηλεόρασης από κοινωνικούς φορείς. «Σε πρώτη φάση» είπε ο υφυπουργός «θα νομιμοποιηθούν οι ραδιοφωνικοί σταθμοί και θα ιδρυθούν άλλοι από την τοπική αυτοδιοίκηση. Οι σταθμοί ιδιωτών θα λειτουργούν κάτω από ορισμένες προϋποθέσεις και αρχικά δεν θα επιτρέπεται η μετάδοση ειδήσεων, πολιτικών μηνυμάτων και διαφημίσεων για να μην υπάρξουν κρούσματα ανεύθυνης διοχέτευσης πληροφοριών».

Την άλλη μέρα οι πολιτικές νεολαίες σχολιάζοντας τις δηλώσεις του υφυπουργείου εκφράζονταν με επιφύλαξη για τις προθέσεις της κυβέρνησης και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Αντώνης Κούρτης δήλωσε πως το θέμα είναι ανοιχτό για την κυβέρνηση που προβληματίζεται για την ελεύθερη ραδιοφωνία, αλλά αποκλείει

την περίπτωση ιδιωτικής ραδιοφωνίας και τηλεόρασης.

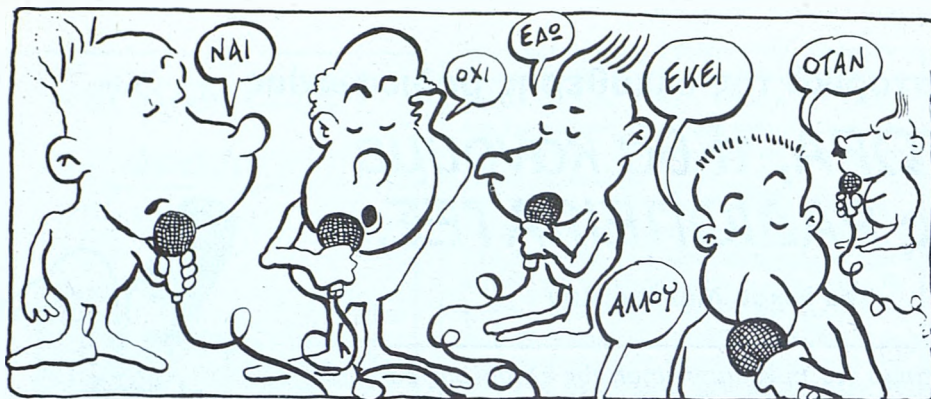
Τι λένε οι πολιτικές νεολαίες

Ένα ραδιοφωνικό περιοδικό νεολαίας την ίδια μέρα καλεί τις πολιτικές νεολαίες και τους ραδιοερασιτέχνες να σχολιάσουν αυτή την πρόθεση της Γραμματείας Νέας Γενιάς. Παρά το γεγονός ότι όλοι όσοι ρωτούνται συμφωνούν, οι ραδιοερασιτέχνες εκφράζουν μια καχυποψία για ένα τέτοιο εγχείρημα, κατανοώντας ίσως πως, όπως η απαγόρευση, έτσι και η νομιμοποίηση της ελεύθερης ραδιοφωνίας δεν αφορά κατά βάθος αυτούς, παρόλο που αυτοί είναι τα θύματα του νόμου που απαγορεύει την κατοχή και εγκατάσταση ραδιοσταθμών και τη χρησιμοποίηση οιασδήποτε συχνότητας χωρίς άδεια και προβλέπει φυλάκιση για τους παραβάτες τουλάχιστον ενός χρόνου και χρηματική ποινή από 200 ως 500 χιλιάδες δραχμές.

Οι πολιτικές νεολαίες με εξαίρεση την ΚΝΕ τάσσονται καθαρά υπέρ της ελεύθερης ραδιοφωνίας, χωρίς ενδοιασμούς. Η νεολαία ΠΑΣΟΚ υπενθυμίζει ότι ήταν πάντα υπέρ της ελεύθερης ραδιοφωνίας, θεωρεί βέβαιη τη νομιμοποίησή της και ελπίζει με τις νέες προτάσεις «να μην οδηγηθούμε σε μια εμπορευματοποιημένη σχέση δημιουργών, ραδιοφώνου και κοινού».

Η ΟΝΝΕΔ θεωρεί την ελεύθερη ραδιοφωνία πάγιο αίτημα της νεολαίας. Η ΕΚΟΝ «Ρήγας Φεραίος» δεν εκπλήσσεται αφού κάτι τέτοιο έχει ξαναειπωθεί από τη γραμματεία Νέας Γενιάς παλιότερα και ζητά να μπει χρονοδιάγραμμα για την ψήφιση νόμου μέχρι τα Χριστούγεννα.

Η ΚΝΕ, τέλος, αφού δηλώσει ότι δεν υπάρχει πρόβλημα με τη δημιουργία ερασιτεχνικών σταθμών, εκφράζει το φόβο της πως «όπως δείχνει και η διεθνής εμπειρία» η νομιμοποίηση της ελεύθερης ραδιοφωνίας είναι το «στρώσιμο του χαλιού σε μια πιο έντεχνη και σε ένα πιο ασφυχτικό έλεγχο και μια άμεση παρέμβαση των μονοπωλιακών κυκλωμάτων στην πληρο-

Έχει φθάσει η στιγμή στη χώρα μας να παραδεχτούμε ότι αυτοί οι σταθμοί είναι μια πραγματικότητα, και μια ανάγκη. Υπάρχει ανάγκη για Ελεύθερη Ραδιοφωνία, ώστε να εκφράζονται ελεύθερα όλες οι απόψεις, με πολυφωνία όπως πρέπει να γίνεται σε μια δημοκρατική κοινωνία.

φόρηση και στον πολλαπλασιασμό των πηγών παραπληροφόρησης με ιδιωτικά κυκλώματα». Έτσι θεωρεί προτιμότερο τον εκδημοκρατισμό των κρατικών μέσων μαζικής ενημέρωσης και τη δημιουργία περιφερειακών σταθμών.

Όπως κι αν έχουν όμως τα πράγματα, φαίνεται πως έφτασε και για την Ελλάδα η ώρα για μια ελεύθερη ραδιοφωνία. Εκτός κι αν υπερισχύσουν στην κυβέρνηση απόψεις αντίθετες με αυτές που εξέφρασε σαν προθέσεις της γραμματείας Νέας Γενιάς ο νεαρός Παπανδρέου. Πάντως έχουν αρχίσει σύμφωνα με πληροφορίες οι διεργασίες για τη συγκρότηση μιας επιτροπής που θα μελετήσει το θέμα και αναμένεται ότι ο νόμος για τα ραδιοηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης που θα κατατεθεί στη Βουλή ίσως μέσα στο Νοέμβριο, να περιέχει διάταξη που θα αναφέρεται στην ελεύθερη ραδιοφωνία.

Άλλωστε, το ΠΑΣΟΚ από το 1985 έχει γνωστοποιήσει την πρόθεσή του να δώσει τη δυνατότητα στους φορείς της τοπικής

για τοπικών ραδιοσταθμών σε περιοχές όπου η λήψη των προγραμμάτων ΕΡΤ είναι δύσκολη ή αδύνατη. Στο σύνολό της όμως, η ραδιοφωνική και η τηλεοπτική εκπομπή δεν αναγνωρίστηκαν ποτέ στην Ελλάδα σαν ατομικές ελευθερίες.

Σύμφωνα με τις αποψεις του επικουρου καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών Νίκου Αλιβιζάτου «τα περιθώρια επιλογής που τόσο το σύνταγμα όσο και οι διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας αφήνουν στον κοινό νομοθέτη για την οργάνωση της ραδιοηλεκτρονικής είναι ευρύτατα. Εφόσον εξασφαλίσει τον άμεσο έλεγχο του κράτους στους ραδιοηλεκτρονικούς φορείς, μπορεί να προβλέψει δημόσιο ραδιοηλεκτρονικό μονοπώλιο ή ολιγοπώλιο, να υιοθετήσει καθεστώς ιδιωτικής ραδιοηλεκτρονικής, ή ακόμη να θεσπίσει μικτό σύστημα δημοσίων και ιδιωτικών φορέων, πράγμα σήμερα πιθανό σε ό,τι αφορά τη ραδιοφωνία».

Άσχετα από τη νομική πλευρά του θέματος της ελεύθερης ραδιοφωνίας, υπάρχει μια πιο ουσιαστική. Από τις αρχές της

νοχή των δευτέρων δημιουργεί βάσιμες υποψίες για τους λόγους που το κράτος επιχειρεί από την πρώτη στιγμή να κατοχυρώσει το μονοπώλιό του στη ραδιοηλεκτρονική έκφραση που δεν μπορούν να επιβεβαιωθούν αν δεν ρίξουμε μια ματιά στις πιο ένδοξες στιγμές της ραδιοπειρατείας, όταν γινόταν το μέσο για μια πολιτική έκφραση που δεν υπάρχει στα κρατικά κανάλια.

Ο πειρατικός του Πολυτεχνείου

Ο νόμος 1244/1972 δεν ήταν άστοχος, αλλά δεν κατάφερε να εμποδίσει το αδίκημα. Ένα χρόνο μετά την ισχύ του, άοπλοι «στασιαστές» κατέλαβαν το κτίριο του Μετσόβειου Πολυτεχνείου και την Πέμπτη 15 Νοέμβρη βάζουν σε λειτουργία τον πιο γνωστό «πειρατικό» σταθμό, που εκπέμπει στους 1150 χιλιοκύκλους ανά δευτερόλεπτο και καλεί το λαό σε γενική απεργία και εξέγερση.

Είναι αβέβαιο ποια θα ήταν η πορεία της κατάληψης του Πολυτεχνείου μέχρι εκείνη τη στιγμή από τριάντισι χιλιάδες άτομα, αν δεν λειτουργούσε ο πομπός. Είναι βέβαιο πως η κύρια φροντίδα των στρατιωτικών δυνάμεων που εισέβαλαν στο Πολυτεχνείο είχαν σαν κεντρικό στρατηγικό τους στόχο το ραδιοφωνικό σταθμό των φοιτητών. Το ίδιο θα συμβεί και με το ραδιοσταθμό που λειτουργεί την ίδια μέρα στην Πολυτεχνική Θεσσαλονίκης.

Ο ραδιοσταθμός που λειτούργησε στη διάρκεια της εξέγερσης των φοιτητών το 1973 είχε ισχύ 255 WATT κι έπαιξε τον πιο σημαντικό ρόλο που έπαιξε μέσα σε τόσο λίγο χρονικό διάστημα που λειτούργησε, άλλος σταθμός είτε πειρατικός είτε κρατικός. Με στοιχειώδη μέσα και χωρίς καμιά γνώση, οι εκφωνητές του σταθμού των «ελεύθερων αγωνιζομένων φοιτητών», των «ελεύθερων αγωνιζομένων Ελλήνων» ξεπέρασαν μέσα σε λίγες ώρες κάθε είδους τεχνική για το χειρισμό του μικροφώνου, κάνοντας το πιο άμεσο και ζωντανό ραδιοφωνικό πρόγραμμα που έγινε ποτέ στην Ελλάδα.

Ήταν μια εκπομπή συγκλονιστική, μοναδική, που αποτελεί ένα ανεκτίμητο μάθημα για κάθε «τεχνικό» και «ειδικό» για το τι είναι και πώς γίνεται το ραδιόφωνο. Ήταν το πρώτο πειρατικό, ερασιτεχνικό πρόγραμμα που μέσα σε λίγες ώρες αμφισβήτησε βαθιά τη δυνατότητα της χούντας να κυβερνά, μαζικοποίησε μια αδύναμη εξέγερση που οι καθοδηγητές των πολιτικών ομάδων εύκολα θα μπορούσαν να διαλύσουν και ανάγκασε τους συνταγματάρχες να χρησιμοποιήσουν το στρατό για να το κάνουν να σταματήσει να εκπέμπει.

Χωρίς το σταθμό του το Πολυτεχνείο θα ήταν κάτι διαφορετικό και λιγότερο επικίνδυνο, για τη χούντα. Οι κασέτες και οι δίσκοι αυτού του προγράμματος έχουν σπάσει τα κυκλοφοριακά ρεκόρ και είναι ένα ζωντανό μνημείο της τεράστιας δυναμικής μιας ελεύθερης ραδιοφωνίας, που θα μπορούσε να κινητοποιήσει τις μάζες στην κατεύθυνση ενός πολιτικού στόχου.

Πολύ πριν στηθεί ο πομπός στο Πολυ-

Με στοιχειώδη μέσα και χωρίς καμιά γνώση, οι εκφωνητές του σταθμού των «ελεύθερων αγωνιζομένων φοιτητών» των «ελεύθερων αγωνιζομένων Ελλήνων» ξεπέρασαν μέσα σε λίγες ώρες κάθε είδους τεχνική για το χειρισμό του μικροφώνου, κάνοντας το πιο άμεσο και ζωντανό ραδιοφωνικό πρόγραμμα που έγινε ποτέ στην Ελλάδα.

αυτοδιοίκησης να θέτουν σε λειτουργία τοπικούς ραδιοσταθμούς. Μέχρι την αλλαγή του νομικού πλαισίου που αφορά τη ραδιοφωνία, θα ισχύει ο νόμος 230/1975 που είναι συνέχεια του νόμου 1244 του '72 και προβλέπει βαριές ποινές για τους λεγόμενους «ραδιοπειρατές».

Η δυνατότητα νομιμοποίησης

Σήμερα με διάφορα νομοθετικά διατάγματα προβλέπεται πάντως η δυνατότητα λειτουργίας αναγνωρισμένων ραδιοερασιτεχνών που μπορούν με άδεια του υπουργείου που έχει ευθύνη για τις επικοινωνίες να εκπέμπουν στα βραχέα.

Ο νόμος 383/68 άλλωστε επιτρέπει με άδεια του υπουργείου Παιδείας τη λειτουρ-

δεκαετίας του '60 μέχρι σήμερα χιλιάδες ραδιοπειρατές με κωδικούς βγαίνουν παράνομα στον αέρα και πολλοί από αυτούς έχουν οδηγηθεί στα δικαστήρια μόνο και μόνο γιατί εξέπεμπαν ένα δικό τους πρόγραμμα. Σήμερα υπάρχουν εκατοντάδες πειρατικοί σταθμοί, που λειτουργούν παράνομα σε όλη την Ελλάδα. Πρόκειται αφ' ενός μεν για νέους ηλικίας 15-20 χρονών που βρίσκουν και στην παρανομία και στην εκπομπή με ένα μικρό πομπό, τη δυνατότητα έκφρασης και επικοινωνίας, αλλά και για κερδοσκόπους που διαφημίζουν οικοπέδα, δίσκους και καταστήματα με το αζημίωτο και με κακής ποιότητας προγράμματα.

Το άγριο κυνηγητό των πρώτων και η α-

τεχνείο, πάρα πολλοί είχαν σκεφτεί να θέσουν το ραδιόφωνο στην υπηρεσία της αντίστασης.

Ο σημερινός πρωθυπουργός και τότε αρχηγός του ΠΑΚ είχε συλλάβει την ιδέα ενός πλωτού ραδιοσταθμού που θα βρισκόταν έξω από τα χωρικά ύδατα της Ελλάδας και θα έκανε αντιδικτατορική προπαγάνδα, καθοδηγώντας το ισχνό ως τότε αντιστασιακό κίνημα σε μια πάλη ενάντια στη χούντα και μεταδίδοντας πληροφορίες και μηνύματα σε όλο τον πληθυσμό, που είχε δυνατότητα να ακούει μόνο κρατικούς ραδιοσταθμούς ή να πιάνει κρυφά τα βράδια BBC και άλλους ξένους ραδιοσταθμούς. Το σχέδιο αυτό του Ανδρέα Παπανδρέου, όπως και αυτό της ένοπλης πάλης, δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ.

Τον ίδιο καιρό η Επιτροπή για την Αποκατάσταση της Δημοκρατίας και πολλές αντιστασιακές μονάδες είχαν σκεφτεί αυτή τη δυνατότητα. Ένας ραδιοσταθμός εγκατεστημένος στην Κύπρο ή αλλού που θα είχε τόσο ισχυρή εμβέλεια, ώστε να ακούγεται στην Ελλάδα. Αυτά τα σχέδια που μπορούσαν εύκολα να υλοποιηθούν έξω από τα χωρικά ύδατα της χώρας, θα πραγματοποιηθούν τελικά στην καρδιά της πρωτεύουσας και της συμπτωτεύουσας από παράτολμους φοιτητές, το 1973. Ακόμα και μετά την πτώση της χούντας, όταν ολοκληρώ η αντιπολίτευση κατηγορεί τη νεοδημοκρατική κυβέρνηση για τη μονοπώληση της πληροφόρησης από τα κρατικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, πολλοί σκέφτονται και μερικές φορές απειλούν, αλλά ποτέ δεν το πραγματοποιούν.

Πάλι οι φοιτητές το 1977 στην κατάληψη της Πάτρας θα βάλουν σε λειτουργία ένα παράνομο ραδιοσταθμό και θα δικαστούν γι' αυτό το αδίκημά τους που είναι ασφαλώς πιο βαρύ από αυτό της κατάληψης. Δύο χρόνια αργότερα το κλίμα του Πανεπιστημίου Πάτρας θα μεταφερθεί διογκωμένο στις καταλήψεις του Χημείου, όπου η λειτουργία του ραδιοσταθμού τελειώνει γρήγορα μετά την απόφαση του ΠΑΣΟΚ να προτείνει καταλήψεις σε όλες τις σχολές.

Παρά το γεγονός, ότι σε όλη την Ευρώπη, οι ραδιοσταθμοί λειτουργούν ελεύθερα και στη Γαλλία ο «ραδιοπειρατής» Μιτερράν τηρεί τις υποσχέσεις του για ελεύθερη ραδιοφωνία, στην Ελλάδα μετά το 1981, κανένας πέρα από ορισμένες κοινωνικές ομάδες και βέβαια τους ραδιοερασιτέχνες δεν κάνει λόγο για αποποινικοποίηση της εγκατάστασης και χρησιμοποίησης πομπών. Τόσο η «Νέα Δημοκρατία» όσο και το ΠΑΣΟΚ διατηρούν σε ισχύ το χουντικό νόμο και φροντίζουν κύρια να κατοχυρώσουν συνταγματικά το ραδιοηλεκτρονικό μονοπώλιο.

«Η ραδιοφωνία και η τηλεόραση» αναφέρεται στο άρθρο 15 του Συντάγματος παράγραφος 2 «τελούν υπό τον άμεσο έλεγχο του κράτους, σκοπούν δε εις την αντικειμενικήν και επί ίσους όρους μετάδοσιν πληροφοριών και ειδήσεων, ως και προϊόντων του λόγου και της τέχνης διασφαλιζόμενης πάντως εκ της κοινωνικής αποστολής αυτών και εκ της πολιτιστικής

αναπτύξεως της χώρας επιβαλλομένης ποιοτικής στάθμης των εκπομπών».

Από τις καταδικές στην ανοχή

Το 1984, στο τριμελές πλημμελειοδικείο Αθήνας δικάζονται τέσσερα άτομα με βάση την κατηγορία ότι είχαν θέσει σε λειτουργία παράνομο ραδιοσταθμό. Ο ραδιοσταθμός τους με τον τίτλο «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ» είχε κάνει την ίδια περίοδο την πρώτη του «πολιτική» εκπομπή με συνθήματα κατά της κυβέρνησης. Η κινητοποίηση για τον εντοπισμό των δραστών ήταν άμεση και η σύλληψή τους έγινε την ίδια μέρα. Οι αστυνομικοί μάρτυρες κατηγορίας ανάμεσα σε άλλα στοιχεία έχουν καταθέσει στο δικαστήριο και ορισμένες αντιπολεμικές αφίσες και βιβλία του Καστανέντα και άλλων. Τα νεαρότερα σε ηλικία άτομα που βρίσκονται στο εδώλιο, προσβάλουν όλες τις πτυχές του έθνους. Τα επιχειρήματα των μαρτύρων κατηγορίας είναι πως με τη λειτουργία ενός τέτοιου ραδιοσταθμού παρεμβάλλονται παράσιτα στους επίσημους ραδιοσταθμούς και στα δίκτυα επικοινωνίας των πλοίων και των αεροπλάνων. Είναι το μόνιμο κατηγορώ για όσους επιχειρούν να παρέμβουν στο μονοπώλιο της κρατικής πληροφόρησης.

Στα χρόνια 1981-1986 αρκετοί φορείς θα επιχειρήσουν να αμφισβητήσουν και τα επιχειρήματα εναντίον της ελεύθερης ραδιοφωνίας και το νομικό πλαίσιο που κατοχυρώνει το μονοπωλιακό έλεγχο του κράτους πάνω στα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής πληροφόρησης. Οι σπουδαστές των ΤΕΙ στη διάρκεια της κατάληψής τους θα θέσουν σε λειτουργία πομπό. Η ΕΚΟΝ «Ρήγας Φεραίος», αλλά και η ΟΝΝΕΔ θα επιχειρήσουν το ίδιο. Το «ΑΝΤΙ» και το «ΚΑΝΑΛΙ 15» θα θέσουν τα δύο τελευταία χρόνια επιτακτικά το αίτημα της ελεύθερης ραδιοφωνίας, για να συναντήσουν την παρέμβαση του εισαγγελέα. Στο μεταξύ όμως το κύρος το νόμου έχει καταρρακωθεί. Λίγο πριν τις δημοτικές εκλογές τρεις υποψήφιοι δήμαρχοι συζητούν μπροστά στα μικρόφωνα του «Καναλιού 15» για τις προτάσεις τους και τα προεκλογικά τους προγράμματα. Η συζήτηση τελειώνει χωρίς να διακοπεί από τον εισαγγελέα και ο συντονιστής καλεί τους υποψήφιους φεύγοντας να πάρουν μαζί τους τον... πομπό για να αποτραπούν οι συλλήψεις από τους αστυνομικούς που βρίσκονται απ' έξω. Είναι οι υποψήφιοι της «Νέας Δημοκρατίας» Μιλτιάδης Έβερετ, του ΚΚΕ εσωτερικού Κώστας Φιλίνης και της ΔΗΑΝΑ Γιάννης Αβέρωφ, που έχουν πάρει θέση έμπρακτα υπέρ της ελεύθερης ραδιοφωνίας. Ο Θόδωρος Κατριβάνος, που υποστηρίζεται ανάμεσα σε άλλες δυνάμεις και από το ΚΚΕ ενώ συμφωνεί με τη δημιουργία ελεύθερων ραδιοσταθμών, δεν συμμετέχει στη συζήτηση και ο υποψήφιος του ΠΑΣΟΚ απέχει. Το ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ εμφανίζονται σαν οι τελευταίοι υπερασπιστές του κρατικού ελέγχου της πληροφόρησης, αλλά ήδη για το μεγάλο μέρος της κοινής γνώμης, η ελεύθερη ραδιοφωνία έχει νομοποιηθεί.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΙΤΗΣ**

KATEPINA SAIN MARTEN
ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΜΙΑΣ ΓΕΝΙΑΣ

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ - ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

Τέσσερα χρόνια Θέσεις

Της Σύνταξης: Δημοτικές εκλογές και κοινωνική πόλωση

Η. Ιωακείμογλου: Κυβερνητικός απολογητισμός: Ακροθασίες και αποσιωπήσεις

Γ. Κραβαρίτου: Οι συνέπειες των νέων μορφών απασχόλησης στο εργατικό δίκαιο και την κοινωνική ασφάλιση

Κ. Busch: Η κρίση της ΕΟΚ και το Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα

Σ. Δρόσος - Β. Χωραφάς: Η έννοια της κρίσης πριν τη συγκρότηση της Κριτικής της Πολιτικής Οικονομίας (Κ. Μαρξ - Φ. Ένγκελς 1843-1847)

Γ. Σταμάτης: Τεχνολογική εξέλιξη και τάση του ποσοστού κέρδους στον Μαρξ

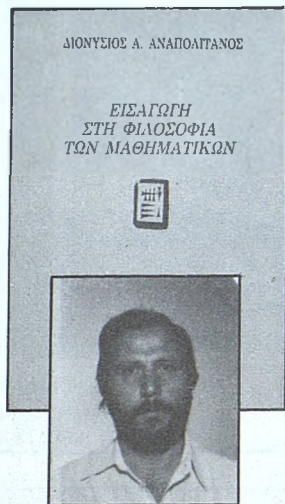
Ε. Μπαλιμπάρ: Για τη μαρξιστική έννοια του «καταμερισμού της χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας» και την πάλη των τάξεων

Κ. Καρακώτιας: Η εικόνα του κομμουνιστή στο μυθιστόρημα της «γενιάς του '30»

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 17

Δ. ΑΝΑΠΟΛΙΤΑΝΟΣ

**ΕΙΣΑΓΩΓΗ
ΣΤΗ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΩΝ**

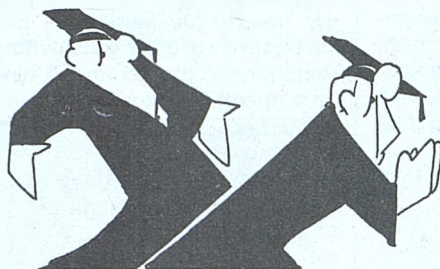

Μέ τό βιβλίο αυτό, μοναδικό στην ελληνική βιβλιογραφία, καλύπτεται ένα σοβαρό κενό στην περιοχή του φιλοσοφικού στοχασμού γύρω από τα μαθηματικά. Είναι μία εργασία πρωτότυπη και βιβλιογραφικά τεκμηριωμένη. Περιέχει: α. Τίς απόψεις γνωστών φιλοσόφων μέχρι και τον Kant γύρω από τα μαθηματικά. β. Εισαγωγή στη μαθηματική λογική και στην αξιωματική θεωρία των συνόλων, γ. Κριτική παρουσίαση των τριών βασικών σχολών φιλοσοφίας των μαθηματικών στον 20ο αιώνα. (Λογικισμός, Φορμαλισμός, Ίντουισιονισμός).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9.
ΑΘΗΝΑ 10679
ΤΗΛ. 3607744 - 3604793

Υπουργείο Παιδείας και Πανεπιστημιακοί

του Νάσου Βαγενά

Δεν ξέρω κατά πόσο η κυβέρνηση έλαβε πράγματι το μήνυμα των δημοτικών εκλογών, αν δηλαδή κατανόησε «τη δυσφορία κάποιου μικρού τμήματος των κοινωνικών δυνάμεων της αλλαγής για ορισμένα φαινόμενα αλαζονείας και αποκοπής της οργάνωσης του κινήματος από τις κοινωνικές δυνάμεις» (ανακοίνωση του Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ, Νέα 30/10/86). Ένα είναι βέβαιο· ότι το Υπουργείο Παιδείας δεν το έλαβε. Και δεν αναφέρομαι τόσο στις διαμαρτυρίες γονέων, μικροοργανώσεων ή ιδιωτών για την άρνηση του κ. Τρίτη να τους δεχτεί (σε τελευταία ανάλυση ένας υπουργός δεν μπορεί να δέχεται τους πάντες), όσο στην απροθυμία του Υπουργείου που, ενώ συνομιλεί με τους φοιτητές, αρνείται ν' ανοίξει διάλογο για τα πανεπιστημιακά μας πράγματα με το σημαντικότερο τμήμα της πανεπιστημιακής κοινότητας, μ' εκείνο των διδασκόντων.

Όσο κι αν οι επαφές του Υπουργείου Παιδείας με τους φοιτητές δεν είναι αδιατάραχτες, είναι εντούτοις επαφές. Ο Υπουργός συζητά με την ΕΦΕΕ τα προβλήματα της φοιτητικής κοινότητας. Και παρά τις διαμαρτυρίες της ότι η κυβέρνηση ολιγώνει για την επίλυσή τους, η πρακτική του υπουργείου Παιδείας δείχνει πως τείνει να ικανοποιήσει αν όχι τις λογικές απαιτήσεις των φοιτητών, τουλάχιστον τις παράλογες. Γιατί αν είναι λογικό το αίτημα για ουσιαστική αύξηση των δαπανών για την παιδεία, είναι βέβαια απογοητευτική η συμμόρφωση του υπουργείου με την κεκαλυμμένη απροθυμία των φοιτητών για την κατάρτιση εσωτερικού κανονισμού των πανεπιστημίων, η οποία εκφράζεται κυρίως με την άρνησή τους να δεχτούν τη σύσταση πειθαρχικού συμβουλίου. (Ποιος εσωτερικός κανονισμός θα μπορούσε να λειτουργήσει σωστά, και μάλιστα σ' ένα ίδρυμα που καλύπτεται από το πανεπιστημιακό άσυλο, αν δεν μπορούσαν να

ελεγχθούν πειθαρχικά οι παραβιάσεις του; Σε ποιο πανεπιστήμιο της υψηλίου το πειθαρχικό συμβούλιο υπάρχει μόνο για τους καθηγητές και όχι για τους φοιτητές;).

ΠΑΡΑΛΟΓΑ ΠΟΣΟΣΤΑ

Η απαράδεκτη κατάσταση που παρουσιάζεται σήμερα στην ανώτατη παιδεία μας έχει την πηγή της στην κυβερνητική επιθυμία —εύλογη την εποχή που πήγαινε να διατυπωθεί σε νόμο— να περιοριστεί η δύναμη των καθηγητών εκείνων που αντιδρούσαν στην ιδέα μιας δημοκρατικής αλλαγής στο πανεπιστήμιο. Αλλά μια επιθυμία που παραμένει αμειώτη και αφού εκλείψουν οι αιτίες της ύπαρξής της (μάλιστα αυξάνεται κιόλας) καταντά διαστροφή. Έτσι ενώ αποφασίστηκε, και πολύ σωστά, η συμμετοχή των φοιτητών στα διοικητικά όργανα· ενώ αποφασίστηκε, έστω σωστά το ποσοστό της φοιτητικής συμμετοχής σε 30% επί του συνόλου των μελών της ΓΣ του Τμήματος (ποσοστό, κατά τη διατύπωση του υπουργείου, «από τα υψηλότερα στον κόσμο» —για την ακρίβεια το υψηλότερο στον κόσμο), αποφασίστηκε αύξηση αυτού του ποσοστού σε 50% όταν πρόκειται για την εκλογή των επικεφαλής των οργάνων· για ν' αυξηθούν τα ποσοστά αυτά ακόμη περισσότερο (σε 46 και σε 60% αντιστοίχως) με τις πρόσφατες τροπολογίες του νόμου. Έτσι φτάσαμε στο σημερινό σημείο, ο Πρύτανης, ο Κοσμήτορας και οι Πρόεδροι των Τμημάτων να εκλέγονται από ένα εκλεκτορικό σώμα, στο οποίο οι φοιτητές είναι περισσότεροι από τους διδάσκοντες.

ΠΛΗΡΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ

Με τις τροπολογίες του νόμου το υπουργείο Παιδείας προχώρησε ακόμη περισσότερο. Θεσμοποίησε πλέον και επισήμως την κομματικοποίηση της φοι-

τητικής συμμετοχής. Σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 79 του νόμου 1566/85, οι εκπρόσωποι των φοιτητών στα πανεπιστημιακά όργανα δεν θα εκλέγονται από τις γενικές συνελεύσεις των φοιτητικών συλλόγων (όπως όριζε ο νόμος - πλαίσιο), αλλά θα διορίζονται από τα διοικητικά τους συμβούλια, κατ' αναλογία προς την εκλογική δύναμη της κάθε φοιτητικής παράταξης. Από τον υπέρμετρο βαθμό όλων αυτών των παραχωρήσεων απορρέει η σημερινή εκδημοκρατικοποίηση των πανεπιστημιακών σχέσεων, που εκδηλώνεται συχνά με ενέργειες απίστευτης θρασύτητας των φοιτητών εναντίον παντός διαφωνούντος (καθηγητή ή φοιτητή) φτάνοντας ως και σε δημόσιους προπηλακισμούς υπουργών Παιδείας.

Με τα όσα είπα παραπάνω δεν θα ήθελα να δώσω την εντύπωση πως πιστεύω ότι οι πραγματικοί υπεύθυνοι για τη σημερινή κατάσταση της ανώτατης παιδείας μας είναι οι φοιτητές. Η φοιτητική συμπεριφορά είναι απλώς το σύμπτωμα ενός φαινομένου, που ξεκινά από αιτίες πολύ πιο σύνθετες από αυτές που επιχειρώ να διατυπώσω σε τούτο το άρθρο. Όμως ο κύριος υπεύθυνος στα στενότερα πανεπιστημιακά πλαίσια, όπου εμφανίζεται αυτό το φαινόμενο, είναι η κυβέρνηση με τις παραχωρήσεις υπέρμετρων δικαιωμάτων στους φοιτητές, που συνεχίστηκαν ακόμη και όταν εξουδετερώθηκε η αντίδραση των συντηρητικών καθηγητών και ισχυροποιήθηκε η εφαρμογή του νόμου - πλαισίου. Υπεύθυνοι είναι, ακόμη, και οι ίδιοι οι πανεπιστημιακοί που για διάφορους λόγους (όχι πάντοτε ανεπιληπτους) δεν αντέδρασαν σε όλα αυτά όπως θα έπρεπε, με αποτέλεσμα τη σημερινή επαγγελματική τους κατάντια.

ΑΝΑΓΚΗ ΣΥΣΠΕΙΡΩΣΗΣ

Γιατί βέβαια αποτελεί κατάντια το γεγονός της αφόρητης επιδείνωσης της επαγγελματικής κατάστασης των πανεπιστημιακών τα τελευταία χρόνια. Η επιδείνωση αυτή, που οξύνεται μέρα με τη μέρα, οφείλεται βέβαια στην έλλειψη επαρκούς συνδικαλιστικής συσπειρώσης η οποία επιτρέπει στην κυβέρνηση να τους συμπεριφέρεται με τέτοια αλαζονεία. Είναι κυρίως η απουσία κεντρικού συνδικαλιστικού οργάνου που πρόσφερε στην κυβέρνηση το πρόσχημα ν' αποκλείσει τη συμμετοχή των ιδίων των πανεπιστημιακών από το σημαντικότερο όργανο διαμόρφωσης της πανεπιστημιακής πολιτικής. Όσο κι αν αυτό φαίνεται απίστευτο, στο ΣΑΠ (στο Συμβούλιο Ανώτατης Παιδείας), στο οποίο συμμετέχουν με ψήφο ισοδύναμη μ' εκείνη των πρυτάνεων, εκτός από τους εκπρο-

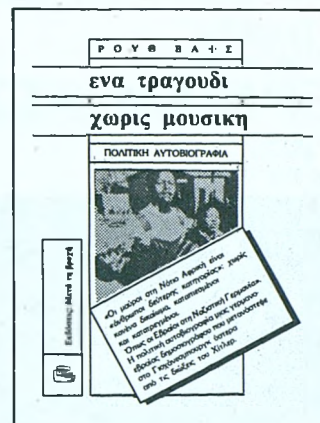
σώπους των φοιτητών, και ένα πλήθος εξωπανεπιστημιακών παραγόντων (ακόμη και οι εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης απ' όλες τις περιοχές της χώρας, όπου εδρεύουν ΑΕΙ), δεν μετέχει κανένας εκπρόσωπος των διδασκόντων.

Αλλά μετέχουν οι πρυτάνεις, θα μπορούσε να αντιτείνει ο ανυποψίαστος —επιχείρημα αφελές, αφού, σύμφωνα με τις διατάξεις και τους συσχετισμούς που επιβάλλει ο νόμος - πλαίσιο, οι πρυτάνεις είναι κυρίως διεκπεραιωτές της κυβερνητικής πολιτικής. Γιατί οι πρυτάνεις είναι μεν διδάσκοντες, αλλά από τη στιγμή της εκλογής τους παύουν να ταυτίζονται με τους διδάσκοντες (παύουν και να διδάσκουν) και δεν τους εκφράζουν. Εκφράζουν απρόσωπα το σύνολο των μελών της πανεπιστημιακής κοινότητας, τη συναίρεση της βούλησης και των φοιτητών και των διδασκόντων, όπως αυτή διαθλάται παραμορφωμένη μέσα στο πρίσμα της κυβερνητικής επιθυμίας. Στην πραγματικότητα οι πρυτάνεις, αν κρίνουμε την αντιπροσωπευτικότητά τους με γνώμονα τη σύνθεση της εκλογικής τους πελατείας, που περιγράψαμε παραπάνω, εκφράζουν περισσότερο τους φοιτητές και λιγότερο τους διδάσκοντες.

ΑΡΝΗΣΗ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Από τη στιγμή λοιπόν που στο ΣΑΠ μετέχουν, εκτός από τους πρυτάνεις, και οι εκπρόσωποι των φοιτητών, θα πρέπει να μετέχουν και οι εκπρόσωποι των διδασκόντων. Και από τη στιγμή που ο κ. Τρίσης και ο γενικός γραμματέας του κ. Κλάδης δέχονται για διαβουλεύσεις την ΕΦΕΕ, θα πρέπει να δέχονται και τους εκπροσώπους των διδασκόντων τουλάχιστον εκείνου του πανεπιστημίου (του Πανεπιστημίου Κρήτης), που έχει συνδικαλιστικό όργανο σύμφωνο με τη φιλοσοφία της πανεπιστημιακής μεταρρύθμισης, δηλαδή σύλλογο στον οποίο μετέχουν όλα τα μέλη των καθηγητικών βαθμίδων.

Αυτό το τελευταίο, που ήταν στο υπουργείο Παιδείας κατανοητό επί υπουργίας του κ. Απ. Κακλαμάνη (ιδίως έπειτα από τις πανεπιστημιακές απεργιακές κινητοποιήσεις του 1984), τώρα δεν φαίνεται να είναι. Με αποτέλεσμα οι μόνοι μέχρι στιγμής ουσιαστικοί συνδικαλιστικοί εκπρόσωποι πανεπιστημιακών να μη γίνονται δεκτοί ούτε από τον υπουργό ούτε από τον γενικό γραμματέα. Αλλά ο κ. Κακλαμάνης ήταν παλαιός και έμπειρος συνδικαλιστής και ήξερε να λαμβάνει τα μηνύματα. Ενώ ο νυν γενικός γραμματέας, παλαιός συνδικαλιστής αλλά όχι έμπειρος, δεν φαίνεται να ξέρει. □

Η πολιτική αυτοβιογραφία της Γερμανο-εβραίας δημοσιογράφου Ρουθ Βαίς, η οποία διέφυγε το 1936 στη Νότιο Αφρική, αλλά στη χώρα του Άπαρτχάιντ δε βρήκε μια νέα πατρίδα.

Εκδόσεις:
Μετά τη βροχή

Στουρνάρα 16, 10683 ΑΘΗΝΑ
τηλ. 3636061 - 8626437

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

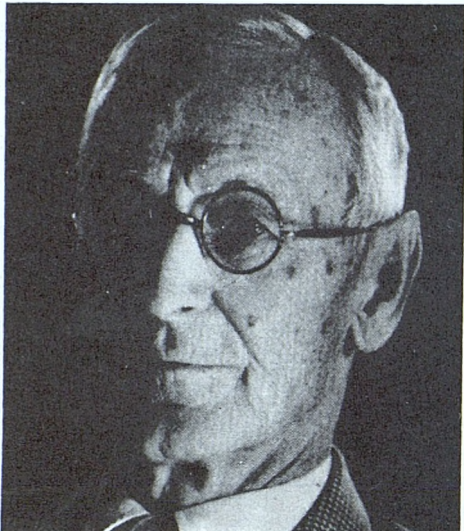

Στα βιβλιοπωλεία
και τα περίπτερα

•Κεντρική διάθεση: «Κορμούνα»
Σουλίου 9 Τηλ. 360 2644

ΑΠΑΝΤΑ ΕΡΜΑΝ ΕΣΣΕ

ΒΡΑΒΕΙΟ
ΝΟΜΠΕΛ

Οι ήρωες του Έσσε προσπαθούν να ενταχθούν στο ευρύ πλαίσιο του σύμπαντος, αντί να δεχτούν τον περιορισμό τους μέσα στα ασφυκτικά πλαίσια των ιστορικών κοινωνιών. Αυτή η προσπάθεια να ξεπεραστεί ο χώρος και ο χρόνος διευρύνει τη συνείδηση και οδηγεί τον άνθρωπο σε μια ατελείωτη γνωστική περιπέτεια και μια σύνθετη αντιμετώπιση της ζωής.

Ο χρόνος δεν κατάφερε να μειώσει την αξία του έργου του Έσσε, επειδή βασικό του θέμα είναι η εναγόνια προσπάθεια του ατόμου να χτίσει έναν ακέραιο και αρμονικό εαυτό.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ:

Σιντάρτα

Πήτερ Κάμετσιντ

Ταξίδι στην Ανατολή

Κνουλπ

Γερτρούδη

Ροσάλντε

Κάτω από τον τροχό

Ο λύκος της στέπας

Ταξίδι στη Νυρεμβέργη

Ντέμιαν

Νάρκισσος και Χρυσόστομος

Το τελευταίο καλοκαίρι του Κλίνκσορ

Παράξενα νέα από κάποιο άλλο άστρο

Το παιχνίδι με τις χάντρες

Ο Βροχοποιός — Ο Εξομολογητής — Ινδική βιογραφία

Το νησί του ονείρου και άλλα διηγήματα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

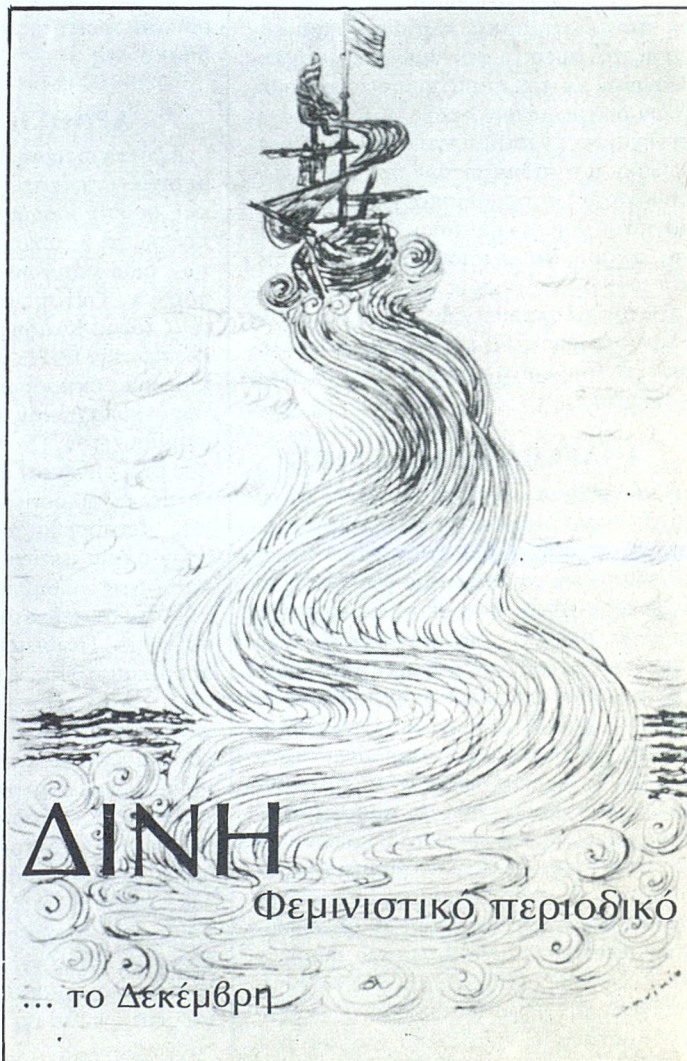
Ζωοδ. Πηγής 3, 106 78 Αθήνα ☎ 360.32.34, 360.13.31

Ο ΑΣΤΥΝΟΜΟΣ ΑΤΣΙΔΑΣ ΒΡΙΣΚΕΙ ΤΑ ΙΧΝΗ!

Τηλ. 3234.270

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

«ΚΑΤΙ ΤΟ ΩΡΑΙΟΝ»!

**Το πιο ωραίο βιβλίο της χρονιάς
κάθε μέρα και πιο επίκαιρο!**

Ένα χρόνο μετά την έκδοσή του, το βιβλίο «κάτι το ωραίων» συζητιέται και, φυσικά, διαβάζεται με μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Όχι τυχαία, το «κάτι το ωραίων» είναι το βιβλίο που αποκάλυψε το ελληνικό «κιτς» κι έγινε γραπτό σημείο αναφοράς ενός φαινομένου που είναι πάντα ζωντανό και πάντα επίκαιρο! Είναι η πρώτη πολύπλευρη σπουδή της ελληνικής κακογουστιάς. Είναι μια περιήγηση στον κόσμο του φτηνού γούστου που διαμορφώνεται μέσα από την ελληνική καθημερινή μορφή —τη δική μας ζωή. Με κείμενα και φωτογραφίες που παρουσιάζουν ανάγλυφα το «κιτς» όπως ακριβώς είναι «γραφικό» και «επικίνδυνο».

«Κάτι το ωραίων»

Μέσα στις σελίδες του βιβλίου θα δείτε να παρελαύνουν η Πατρίς, η Θρησκεία, η Οικογένεια, η Κοινωνία, η Επικοινωνία, η Πολιτική, η Τέχνη... Το «κιτς» υπάρχει γύρω μας, σ' όλη την Ελλάδα: από το Διδυμότειχο μέχρι τα Φιλιατρά και από τα Γιάννενα μέχρι τη Λάρισα και —φυσικά— την Αθήνα. Ειδικά άρθρα και πάνω από 1000 φωτογραφικά θέματα αποκαλύπτουν, διακωμωδούν και καταγγέλλουν το κιτς δημιουργώντας ένα μοναδικό λεύκωμα ενδιαφέρον, απολαυστικό και επίκαιρο!

«Κάτι το ωραίων»

Και η παρέλαση του «κιτς» συνεχίζεται. Ξεφυλλίζοντας το «Κάτι το ωραίων» θ' ανακαλύψετε το κιτς σε κορνίζες, γκομπλέν, μπιμπελό, χαλκοτεχνήματα, τουριστικά σουβενίρ, εικονίτσες, τάφους, πλαστικά λουλούδια, εκκλησίες, είδη για γάμους και βαφτίσια, φωτιστικά, τηλέφωνα, εξώφυλλα βιβλίων, σε καρτ-ποστάλ, σε ντίσκο, σε «φαγάδικο» σε μαγαζιά, σπίτια, έπιπλα... Αλλά κιτς υπάρχει και στο πορνό, στο αθλητικό ή πολιτικό πανηγύρι, στο τραγούδι, το σινεμά, το θέατρο, την τηλεόραση, τη διαφήμιση... το κιτς υπάρχει παντού και παραμονεύει...

«Κάτι το ωραίων»

Για το «κιτς» σε όλες του τις μορφές γράφουν οι: Χρ. Βακαλόπουλος, Χρ. Γιανναράς, Περ. Γιαννόπουλος, Μαρ. Γιουρσενάρ, Γ. Καλιόρης, Χ. Καμπουρίδης, Α. Κηληδόνης, Α. Κολτσιδοπούλου, Δ. Κούτσικου, Α. Κυριακίδου - Νέστορος, Π. Δ. Σκάλος και Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας. Προλογίζει: η υπουργός Πολιτισμού **Μελίνα Μερκούρη**.

Τι είναι «ΚΙΤΣ»

Η λέξη kitsch έχει γερμανική προέλευση. Προέρχεται από την ιδιωματική φράση «Kitschen» που σημαίνει «πασαλείβω». Το επίθετο kitsch στην τέχνη χρησιμοποιείται για το χαρακτηρισμό του ευτελούς, του φτηνού, του κακόγουστου.

ΕΚΔΟΣΗ:
«ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ ΑΝΤΙ»

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

ΠΟΛΙΤΙΣΤΕΣ

Δεινοκράτους 131, Αθήνα 115 21
Τηλ. 72.29.237

«Κάτι το ωραίων»

Όλο το φωτογραφικό υλικό του βιβλίου βασίζεται σε αυθεντικά ρεπορτάζ των Χρ. Βλάχου, Τ. Βρεττού και Λ. Μιαούλη και εμπλουτίστηκε από το αρχειακό υλικό πολλών επαγγελματιών και ερασιτεχνών φωτογράφων.

«Κάτι το ωραίων»

Ένα βιβλίο ντοκουμέντο!

Μια έκδοση των «Φίλων του περιοδικού ΑΝΤΙ»

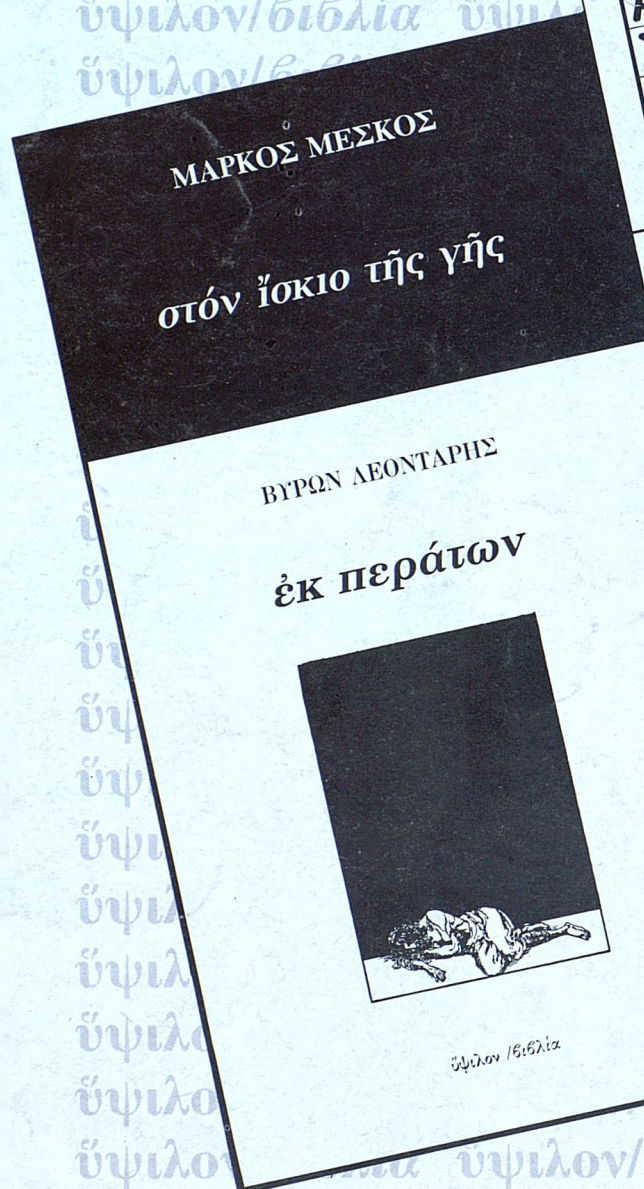
- 360 σελίδες • 1059 έγχρωμες και μαυρόασπρες φωτογραφίες
- Σε σχήμα 21 x 28 πανόδετο

ΚΑΤΙ ΤΟ «ΩΡΑΙΟΝ»

ΜΙΑ ΠΕΡΙΗΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΚΟΓΟΥΣΤΙΑ.

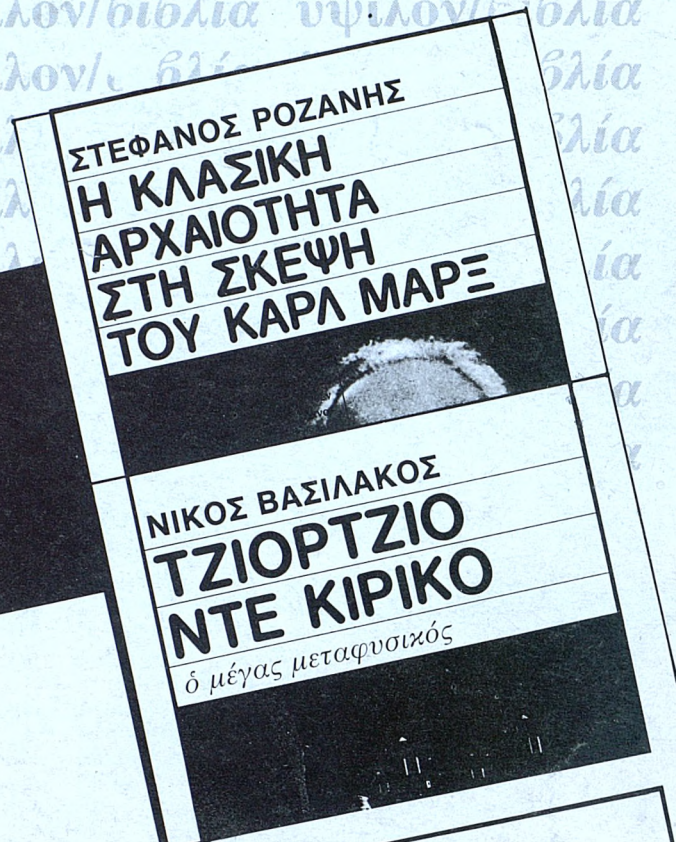
Ωραίο βιβλίο!

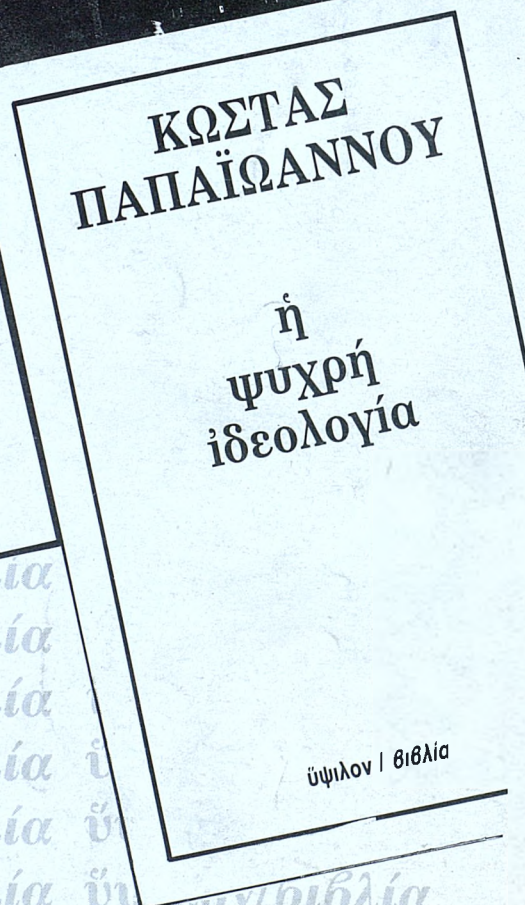

Ύψιλον/βιβλία

Ζωοδόχου Πηγῆς 34
Ἀθήνα 106 81
τηλ. 3638257

ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΑΚΟΣ
ΤΖΙΟΡΤΖΙΟ
ΝΤΕ ΚΙΡΙΚΟ
ὁ μέγας μεταφυσικός

Ύψιλον / βιβλία